



วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

Journal of Social Science and Cultural

P-ISSN: 2697-6269 ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2566)

E-ISSN: 2697-6269 Vol.7 No.1 (January 2023)

วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

เจ้าของ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

572 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.

อุปนายกสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

ที่ปรึกษารองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูอรุณสุตาลังการ, ผศ.ดร.

รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก รักษาการเจ้าคณะอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวปัทมา จงละเอียด

ผู้อำนวยการส่วนงานสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภีรต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร, ดร.

โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พิระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลามีชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนันต์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจาริ

วัดสนธิ์ (นาสน)

ฝ่ายกฎหมาย

นางสาวฉัตตมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

 จัดรูปเล่ม

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

 พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031 โทรสาร. 075-446-676



บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ จำนวน 20 เรื่อง ประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัยจำนวน 19 เรื่อง เล่มนี้เป็นปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษาคณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

๒/๗๕๑๓๑

นางสาวบุญญาดา จงละเอียด
บรรณาธิการ



สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
ความสัมพันธ์พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทย	1
RELATION OF BUDDHISM AND THAI POLITICS AND GOVERNMENT	
พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม), พระมหานาวิน ภาทรตน์ดิเมธี (อรุณรัตน์), พระครูวินัยธรธวัช สุวฑฺฒ (สุขพานิช) และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา	
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งในจังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม	14
THE DEVELOPMENT OF JOK WOVEN TEXTILE CREATIVE PRODUCTS AND PACKAGING OF LAO KHRANG ETHNIC GROUP IN NAKHON PATHOM PROVINCE FOR PROMOTE OTOP NAWATVITHI TOURISM	
แพรวภัทร ยอดแก้ว	
การพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	31
DEVELOPMENT OF PERSONNEL PARTICIPATION TOWARDS THE UNIVERSITY'S GREEN CRITERIA OF RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANYABURI	
กรธัช โฆษิตโกคิน	
ความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา	45
SATISFACTION WITH ORGANIZING THE ENVIRONMENT THAT FACILITATES LEARNING IN THE DIGITAL ERA FOR STUDENTS OF BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING, NAKHONRATCHASIMA	
สุชาดา วงศ์สวัสดิ์ และสุชาภา คล้ายมณี	
การพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะกรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน	60
DEVELOPING LEADERSHIP COMPETENCY TO PROMOTE SMART TOURISM: A CASE STUDY OF TOURISM COMMUNITY IN THE UPPER CENTRAL REGION	
กอบชัย เมฆดี และศศินันท์ ศาสตร์สาระ	

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 THE DEVELOPMENT OF SUPERVISION MODEL EMPHASIZING THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROCESS OF WIENGTHOENG(THOENG TUMNUPRACHA) SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4 ชูชาติ แผลงล้วน	78
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง GUIDELINES FOR PREVENTING AND SOLVING PROBLEMS OF CORRUPTION IN LOCAL ELECTIONS IN THE AREA OF MUEANGRAYONG DISTRICT, RAYONG PROVINCE นัทธมน กันแก และศุภสวัสดิ์ ชัยवाल	95
การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุค (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) CREATIVE PRODUCT DEVELOPMENT FOR HEALTHY FOOD PROCESSING BASED ON LOCAL WISDOM OF COMMUNITY ENTERPRISES GROUPS IN SANUK PROVINCE GROUP. (SAKON NAKHON NAKHON PHANOM MUKDAHAN) ทรงยุทธ ต้นวัน และรัชดาพร บุญกอง	112
โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS AFFECTING EXCELLENCE OF BASIC EDUCATION SCHOOLS สุระ รักความซื่อ, เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ และธัญยาภรณ์ นวลสิงห์	127
การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. COMMUNICATION MANAGEMENT FOR COLLABORATIVE NETWORKING OF THE OFFICE OF ELECTION COMMISSIONER OF THAILAND พัชรินทร์ รัตนวิภา, วิทยาธร ท่อแก้ว และหัสพร ทองแดง	146
การพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย DEVELOPMENT OF THE TRAINING PACKAGE ON DISTANCE SUPERVISION FOR EDUCATIONAL SUPERVISORS UNDER OFFICE OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION วรลือ ทองแก้ว, สุมาลี สังข์ศรี และสาริพันธุ์ คุภวรรณ	167



สารบัญ (ต่อ)

ผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียด และเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา EFFECTS OF GROUP REALITY THERAPY COUNSELING ON REDUCING STRESS AND ENHANCE POSITIVE PSYCHOLOGICAL CAPITAL OF THE ORPHANS IN YALA อารินา ดาหะมิ, อริยา คูหา และมัยดี แวดราแม	186
ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาชัยสน จังหวัดจันทบุรี SERVICE MARKETING MIX THAT INFLUENCES THE DECISION TO USE A OIL STATION IN KHAO KHITCHAKUT DISTRICT CHANTABURI PROVINCE ปาริชาติ ธนกรจิรโชติ และสายพิน ปั่นทอง	202
ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการสวดพระมาลัยคณะวารี ปัญญาอภิวังศ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี THE LANGUAGE THAT REFLECTS THE CULTURE OF CHANTING PHRA MALAI OF THE VAREE HOUSE, PANYAPIWONG, SURAT THANI PROVINCE สุวิมล เวชวิโรจน์, ณฐ อังคุวิริยะ และจตุพร เพชรบุรณ์	218
พาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 MEDIA FOR COMMUNICATION TO CREATE CONSCIOUS FOR LOCAL FOOD IN UPPER NORTHEASTERN CLUSTER 1 ปฐฎาง จันทร์บุญเรือง	239
รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL USING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROMOTING ACTIVE LEARNING MANAGEMENT, NAKHON KHONKAEN SCHOOL THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE อภิชาติ อุ้นเกิด	258
ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ THE INFLUENCE OF CAUSAL FACTORS OF TEACHERS' ORGANIZATIONAL COMMITMENT IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES อนาวิน อาจเสริม, บุญโรม สุวรรณพาหุ, พวงสร้อย วรกุล และจิระวัฒน์ ต้นสกุล	271

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางพัฒนาการใช้สื่อการสอนออนไลน์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์โดยใช้ แบบจำลอง Assure Model	288
DEVELOPING GUIDELINES FOR THE USE OF ONLINE TEACHING MATERIALS OF BUNDITPATANASILPA INSTITUTE USING THE ASSURE MODEL	
ธนพัต ธรรมเจริญพงศ์	
กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชน ในเขต กรุงเทพมหานคร	305
THE POLITICAL MARKETING STRATEGIES IN ELECTION CAMPAIGN OF PALANG PRACHARAT PARTY' NEW FEMALE MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES OF IN BANGKOK AREA	
ปณิชา ขาญฤทธิเสน, สุภาภรณ์ ศรีดี, หฤทัย ปัญญาวุธตระกูลและจิตราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์	
รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี	325
THE DEVELOPMENT MODEL OF THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN PHETCHABURI PROVINCE	
ณัทกวี ศิริรัตน์, โชติ บดีรัฐ และศรชัย ท้าวมิตร	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	344

ความสัมพันธ์พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทย*

RELATION OF BUDDHISM AND THAI POLITICS AND GOVERNMENT

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม)

Phramaha Ekkawin Piyaweero (Asim)

พระมหานาวิน ภทรตณฺตีเมธี (อรุณรัตน์)

Phramaha Navin Bhaddharatantimedhi (Arunrat)

พระครูวินัยธรธวัช สุวฑฺฒโน (สุขพานิช)

PhrakhruvinaiTHON Athit Suwaddho (Sookpanich)

สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา

Sitthipong Sitthiphataraprabha

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokrat Campus, Thailand

E-mail: ekkawin.piy@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองในสมัยพุทธกาลและความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน โดยต้องการแสวงหาคำตอบข้อคำถามว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาลเป็นอย่างไร และความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับรัฐในสมัยพุทธกาลความสัมพันธ์กันทั้งในส่วนศาสนธรรมและศาสนบุคคล โดยรัฐมีบทบาทต่อประชาชนคือการจัดการบริหารการปกครองให้ประกอบชอบด้วยธรรมจัดสรรผลประโยชน์และทรัพยากรของชาติให้ประชาชนได้เข้าถึงอย่างเสมอภาค เป็นต้น และรัฐก็มีหน้าที่พันธกิจต่อพระพุทธศาสนาในการให้การอุปถัมภ์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบรรพชิตให้สามารถประพฤติปฏิบัติธรรมรวมถึงประกาศพระศาสนาได้โดยสะดวก อีกทั้งผู้ปกครองจะต้องมีหลักพุทธธรรมมาภิบาลใช้เป็นหลักในการปกครองในส่วนพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักธรรมสำหรับการปกครองไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปกครองตลอดจนประชาชนทั่วไปได้มีหลักในการประพฤติปฏิบัติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาและการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน มีความเกี่ยวเนื่องกัน โดยรัฐสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาผ่านนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ เช่น หลัก “บวร”

* Received 9 January 2023; Revised 26 January 2023; Accepted 30 January 2023

บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนซึมซับหลักพระธรรมคำสอนมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตปฏิบัติหน้าที่ของตนไปตามทำนองคลองธรรม ในส่วนของคณะสงฆ์ก็มีบทบาทเผยแผ่พระสัทธรรมคำสอนโดยสอดคล้องต่อการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันคือการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมหัพภาคทั้งฝ่ายศาสนจักรคือพระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายอาณาจักร คือระบอบการปกครองไทยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่ดีตามหลักพระศาสนา

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, พระพุทธศาสนา, การเมืองการปกครองไทย

Abstract

The purpose of this academic article is to explain the relationship between Buddhism and political and governance in the Buddha's era and the relationship between Buddhism and Thai politics and government in the present. by wanting to seek answers to the question that What is the relationship between Buddhism and politics during the Buddha's era? and what is the relationship between Buddhism and Thai government politics at present? In which the state has a role to play with the people, namely managing the administration to be fair, allocating national benefits and resources for people to have equal access, etc., and the state has a mission to Buddhism in providing patronage and promotion Ordained monks to be able to practice Dharma, including preaching the religion with ease. In addition, the rulers must have the principles of good governance used as the basis for their administration. in Buddhism The Lord Buddha expounded the Dharma principles for government as a guideline for parents as well as the general public to have principles in their conduct. As for the relationship between Buddhism and Thai government politics at present have mutual support The government supports and promotes Buddhism through various policies or projects, such as the principle of “Boworn”, houses, temples, and schools, so that people from all sectors can absorb the teachings of the Dhamma as a basis for living and performing their duties in a sanctioned manner. On the part of the Sangha, it plays a role in disseminating the teachings of the True Doctrine in line with the current Thai political and governance system, which is a democratic system of government. Overall, both the Church side is Buddhism and the Kingdom side. That is, the Thai government aims to make the people good citizens according to religious principles.

Keywords: Relationship, Buddhism, Thai Government Politics

บทนำ

บทบาทหรือหน้าที่ของศาสนาแต่ละศาสนาคือการที่ผู้นำทางศาสนานำหลักพระธรรมคำสอนในทางศาสนาไปอบรมสั่งสอนขัดเกลาประชาชนคือศาสนิกของแต่ละศาสนาให้มีความประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีมีศีลธรรมตามครรลองของแต่ละศาสนาและเป็นคนดีของสังคมภายใต้ระเบียบหรือกฎหมายของสังคมนั้น ๆ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้ศาสนาต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมตลอดจนถึงการเมืองการปกครอง

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักของสังคมไทย กล่าวคือ จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564 ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่มีสัดส่วนของประชากรชาวไทยนับถือมากที่สุดร้อยละ 92.52 % รองลงมาคือศาสนาอิสลาม มีสัดส่วนประชากรนับถือร้อยละ 5.41 % และศาสนาคริสต์มีสัดส่วนประชากรที่นับถือร้อยละ 1.21 % (ศูนย์ข้อมูลกลางทางด้านศาสนา, 2564) ด้วยสัดส่วนศาสนิกผู้นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งมากกว่าศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทย จึงส่งผลให้พระพุทธศาสนามีบทบาทความสัมพันธ์กับสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านผู้นำทางจิตวิญญาณ ได้แก่การทำอบรมศีลธรรมให้แก่ประชาชน ด้านการศึกษาในอดีต ด้านวัฒนธรรมและประเพณี (กาญจนาณัฐ ประชาตุ, 2559)

ในขณะเดียวกันกับทางฝ่ายอาณาจักรมีภาระหน้าที่การจัดการปกครองเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนมีความจำเป็นในการอาศัยหลักพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อกล่อมเกล่าประชาชนให้เป็นประชากรที่มีความประพฤติดีเป็นประชากรที่มีคุณภาพตามหลักพระศาสนาอันจะนำมาซึ่งความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและเมื่อประชากรในชาติมีคุณภาพเต็มเปี่ยมด้วยศักยภาพ ก็สามารถกลายเป็นพลังสำคัญของรัฐในอันที่จะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป ในขณะเดียวกันกับผู้ปกครองเองก็ต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการขับเคลื่อนทางการเมืองการปกครอง เช่น หลักความซื่อสัตย์สุจริตหลักอภิธานิธรรมเป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537)

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับรัฐหรือการเมืองการปกครองไทยในส่วนบทบาทของพระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนานั้น มีบทบาทความสัมพันธ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้ (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญยกร), 2557)

1. บทบาทความสัมพันธ์ในฐานะผู้ขัดความขัดแย้งของสังคมโดยหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ประเด็นดังกล่าวนี้ มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับนโยบายเสริมสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นแก่สังคมไทยในทุกภาคส่วนเพื่อยุติปัญหาหรือลดความ

แตกแยกขัดแย้งและความรุนแรงของผู้คนในสังคมด้วยการฟื้นฟูหลักศีลธรรมและจริยธรรมทางศาสนา

2. บทบาทความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ในการชี้แนะและชี้แนะทางการเมือง ซึ่งในบริบทของการชี้แนะหรือแนะนำทางการเมืองนี้ ได้แก่การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปส่งเสริมการเมืองการปกครองที่ดีนั่นเอง

3. บทบาทความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ในการพัฒนาพลเมืองของรัฐตามวิถีทางประชาธิปไตย โดยที่วิถีทางประชาธิปไตยนั้นเชื่อว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดีจำเป็นหรือต้องการพลังในการขับเคลื่อนเริ่มต้นจากการมีพลเมืองที่ดี และพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เติมเต็มในอันช่วยรัฐสร้างคนดีมีศีลธรรมตลอดจนหลักธรรมในการอยู่ร่วมกันทางสังคม เช่น หลักสุจริตธรรม หลักสันติธรรม หลักเมตตาธรรม หลักการวธธรรม เป็นต้น

4. บทบาทความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ในการใช้สิทธิวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองและนโยบายของรัฐบาล ซึ่งในการวิพากษ์วิจารณ์นี้ บทบาททางศาสนธรรมต้องเน้นเรื่องหลักสุจริตธรรม โดยเฉพาะวจีสจจริต หลักสันติธรรม ใช้ความอดทนในการรับฟังความคิดเห็นข้อเท็จจริงที่แตกต่างกัน และทักษะในการสื่อสาร เป็นต้น

5. บทบาทความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ในการชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิความต้องการทางการเมือง ซึ่งในประเด็นการชุมนุมประท้วงนี้ ตามพระธรรมวินัยและรัฐธรรมนูญเปิดโอกาสให้พระสงฆ์สามารถดำเนินการประกาศคว่ำบาตรอำนาจรัฐและนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนกระทั่งถึงระดับประเทศด้วยมติของคณะสงฆ์ได้ แต่กระนั้นคณะสงฆ์ก็พึงระวังให้การดำเนินกิจกรรมอยู่ในสมณวิสัยและสอดคล้องกับสมณสาธูป

6. บทบาทความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ในการใช้สิทธิเลือกตั้งนักการเมืองในอนาคต ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา เช่น การดำเนินการนโยบายของรัฐที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ในอนาคตอาจสงวนสิทธิการเลือกตั้งสำหรับการปกป้องพระพุทธศาสนา เป็นต้น

สรุปความว่า เนื่องจากสังคมไทยมีสัดส่วนประชากรนับถือพระพุทธศาสนามากที่สุด อิทธิพลทางหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นประเด็นน่าสนใจศึกษาว่าพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับบริบททางการเมืองการปกครองในสมัยพุทธกาลเป็นอย่างไร และความทันสมัยระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร โดยในส่วนศาสนจักรหรือการพระศาสนานั้น สามารถจำแนกออกเป็นศาสนธรรมและศาสนบุคคล โดยศาสนธรรมนั้น ได้แก่หลักพระสัทธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันอนุกุลต่อกฎกติกาและรูปแบบการเมืองการปกครอง เพื่อให้ประชาชนผู้เป็นศาสนิกชนนับถือพระพุทธศาสนาสามารถประยุกต์หลักศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในทางการเมืองการปกครองได้อย่างถูกต้องได้อย่างไร และฝ่ายศาสนบุคคลนั้น ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ผู้นำทางจิตวิญญาณของชาวพุทธต้องทำหน้าที่เผยแผ่พระสัทธรรมอันได้แก่ ศีลธรรม จริยธรรมอันเกี่ยวเนื่องด้วย

การเมืองการปกครองไปบูรณาการให้ประชาชนมีหลักในการประพฤติปฏิบัติที่ต้องชอบธรรมเป็นคนดีมีศีลธรรมเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญสถาพรได้อย่างไร

อนึ่ง ฝ่ายศาสนจักรหรืออำนาจรัฐอันได้กระบอบการปกครอง นักการเมืองหรือรัฐต้องเป็นรัฐบาลที่ดีมีพุทธธรรมาภิบาลยึดถือประโยชน์ประชาชนและประเทศชาติเป็นที่ตั้ง ในส่วนของราษฎรผู้ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านผู้แทนต้องดำรงตนให้ถูกต้องดังตามหลักพระศาสนาเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองสถาพร

บทบาทของพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาล

พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไม่ใช่เป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งศาสนจักรและอาณาจักรนั้นมีขอบเขตและจุดประสงค์เป็นของเฉพาะ กล่าวคือ ฝ่ายศาสนจักรมีขอบเขตและจุดประสงค์เพื่อความดีงามระดับปัจเจกบุคคลและออกจากสังสารวัฏของสรรพสัตว์ในท้ายที่สุด ในส่วนอาณาจักรหรือการเมืองการปกครองมีจุดประสงค์และขอบเขตในเรื่องการจัดระเบียบผลประโยชน์และการแสวงหาอำนาจอย่างชอบธรรม หากแต่ทั้งศาสนจักรและอาณาจักรมีสิ่งที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน คือ มีความประสงค์ในการสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่ดีมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย (วิระชัย ยศโสธร, 2565) ดังนั้น บริบทสภาพการณ์ของพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลจึงเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าได้ทรงวางแนวหลักการทางพระศาสนาเพื่อให้ผู้ปกครองและประชาชนได้ศึกษาและเป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติเพื่อความเรียบร้อยและดีงามของของสังคม เช่น ทรงตรัสอัครคัมภีร์สูตร ซึ่งเป็นสูตรว่าด้วยการกำเนิดขึ้นของรัฐและการเกิดขึ้นของกระบวนการคัดเลือกผู้ปกครองโดยตรัสถึงสาเหตุเกิดจากความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาท และการเอารัดเอาเปรียบในหมู่มนุษย์ซึ่งกลายมาเป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้ประชาชนจำเป็นต้องเลือกผู้ปกครองมาทำหน้าที่สร้างความเป็นธรรมและความปลอดภัยขึ้นในสังคม (ที.ปา.11/71-88/51-72) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)นอกจากนี้การก่อกำเนิดขึ้นของรัฐยังปรากฏในมหาโควินทสูตร ซึ่งมีใจความแสดงการเกิดขึ้นของรัฐและการขยายตัวของรัฐสะท้อนให้เห็น วิวัฒนาการแห่งการเกิดขึ้นของรัฐในชมพูทวีปครั้งพุทธกาล (ที.มหา. 10/209-234) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งในประเด็นพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาลนี้ (ตริณ พงศ์มพัฒน์, 2565) ได้แสดงความเห็นไว้สอดคล้องกันว่า ในทางพระพุทธศาสนา แม้มีเฉพาะคำสอนในทางธรรมในพระสูตรก็มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนการเมืองการปกครองอยู่ไม่น้อย หากแต่พระภิกษุในสมัยพุทธกาลมุ่งละปัจจัยแห่งภพจึงแยกออกจากการปกครองของชาวโลก ในพระสูตรพระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญของกุศลธรรมในทางการปกครองและมีได้ตรัสถึงหรือเปรียบเทียบการปกครองแบบใดแบบหนึ่งพระพุทธองค์ทรงอธิบายกำเนิดสังคมมนุษย์ว่าเมื่อมนุษย์เกิดและมีการผลิต มีการแบ่งปัน มีการแบ่งเขตแดนและมีสิ่งที่เป็นของส่วนบุคคลทยอยตามกันมาแล้วก็เริ่มมีการ

ขโมยเกิดการลงโทษและกฎของสังคม มีการเลือกคนที่น่าเลื่อมใสเป็นหัวหน้า และมีการขับไล่คนที่กระทำความผิด เมื่อเกิดมหาชนก่อกบฏขึ้น วิวัฒนาการทางสังคมทำให้ผู้ประพฤติดีมีรากฐานมากขึ้น ในขณะที่ผู้ปกครองที่สืบทอดอำนาจต่อกันมาเริ่มมีได้ดูแลกฎของสังคมโดยครบถ้วน

ในเรื่องพระพุทธศาสนากับความสัมพันธ์แห่งรัฐอาจพิจารณาในหลักอภิธานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งในประการที่ 7 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึงหน้าที่ของรัฐไว้ว่า รัฐจักต้องให้ความอารักขาคุ่มครองป้องกันอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย ด้วยตั้งใจไว้ว่า ขอให้พระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มาพึ่งมาสู่แว่นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก หลักการนี้พระพุทธองค์ตรัสแสดงแก่เจ้าลิจฉวีแห่งแคว้นวัชชีซึ่งเป็นเมืองที่ปกครองรัฐด้วยระบอบสามัคคีธรรม และในจักรวรรดิวัตรก็ปรากฏที่พระพุทธองค์ทรงแสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้ครองแผ่นดินที่ควรปฏิบัติเกี่ยวกับทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การจัดการรักษาคุ่มครองป้องกันโดยชอบธรรมแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย และข้อสุดท้ายมีพระพุทธดำรัสว่า สมณพราหมณ์ปรีชญา อันมีความหมายถึงการประสงคิให้ฝ่ายอาณาจักรได้แก่ผู้ปกครองควรไปปรึกษาสอบถามปัญหาเกี่ยวกับสมณพราหมณ์ผู้มีศีลาจารวัตรมีความประพฤติดีปฏิบัติชอบผู้ไม่ประมาทหมั่นเฝ้าอย่างสม่ำเสมอตามสมควรแก่กาล ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ทราบชัดว่า การอันใดดี การอันใดชั่ว ควรประกอบหรือไม่ควรประกอบและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหรือไม่ แล้วประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและนอกจากผู้ปกครองจักต้องมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาในมิติต่าง ๆ แล้ว ผู้ปกครองเองก็ควรต้องมีหน้าที่ต่อธรรมะโดยตรง เช่นว่า เป็นธรรมาธิปไตย เคารพนับถือบูชาบำเพ็ญพระธรรมต่องื้อพระธรรมเป็นหลักใหญ่ในการกิจทั้งหมด ให้ความคุ้มครองรักษาตลอดถึงการป้องกันอันชอบธรรมแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าโดยไม่เลือกปฏิบัติ อารักขาความเป็นธรรมไม่ให้มีการประพฤติปฏิบัติหรือการทำผิดธรรมเกิดขึ้นในสังคม เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537)

อนึ่งการที่พระพุทธองค์ตรัสถึงหน้าที่ของรัฐต่อพระพุทธศาสนานั้นว่าด้วยการอุปถัมภ์บำรุงและคุ้มครองพระพุทธศาสนานั้น มีนิตยสนะปรากฏถึงหลักการนี้ในอังคุลิมาลสูตรว่า หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จไปปราบโจรองคุลิมาลเป็นเหตุให้องคุลิมาลกลับใจและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามีศรัทธาปสาธะบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา ประวัติการขณะนี้พระเจ้าปเสนทิโกศลยังไม่ทรงทราบมาก่อน ภายหลังพระเจ้าปเสนทิโกศลได้รับการร้องเรียนจากมหาชนว่า มหาโจรองคุลิมาลได้สร้างความเดือดร้อนแก่มหาชนเป็นอันมาก ดังข้อความปรากฏว่า “ได้ยินว่า ณ ที่พระนครสาวัตถีนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ก็สมัยนั้น หมู่มหาชนประชุมกันอยู่ที่ประตูพระราชวังของพระเจ้าปเสนทิโกศล ส่งเสียงเอ็ดอึงว่า ข้าแต่สมมติเทพ ในแว่นแคว้นของพระองค์มีโจรชื่อน้องคุลิมาล เป็นคนหยาบช้ำ มีมือเปอะเปื้อนด้วยเลือด ปักใจในการฆ่าตี ไม่มีความเมตตากรุณาในสรรพสัตว์ โจรองคุลิมาลนั้นได้กระทำให้บ้านไม่ให้เป็นบ้าน

กระทำนิคมไม่ให้เป็นนิคม กระทำชนบทไม่ให้เป็นชนบท เขาเช่นฆ่ามนุษย์แล้วเอานี้ว่ามีร้อย เป็นพวง ๆ ไว้ ขอให้พระองค์ทรงกำจัดมันเสีย ครั้งนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลเสด็จออกจากนครสาวัตถีด้วยกระบวณม้าประมาณ 500 โดยเสด็จไปทางพระอารามตั้งแต่ยังวันทีเดียว เสด็จไปบนภาคพื้นภูมิประเทศจนสุดมรรคาที่ยานพาหนะจะไปได้โดยสะดวกแล้ว จึงทรงดำเนินด้วยพระบาทเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ครั้นแล้วถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนั่ง ณ ที่ควรข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับพระเจ้าปเสนทิโกศลผู้ประทับนั่งแล้ว ณ ที่ควรข้างหนึ่งว่า มหาบพิตร พระเจ้าแผ่นดินมคธจอมเสนา คือพระเจ้าพิมพิสาร ทรงทำให้พระองค์ขัดเคืองหรือหนอ หรือเจ้าลิจฉวี เมืองเวสาลี หรือว่าพระราชผู้เป็นปฏิปักษ์เหล่าอื่น พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าแผ่นดินมคธจอมเสนา พระนามว่าพิมพิสาร หาได้ทรงทำให้หม่อมฉันขัดเคืองไม่ แม้เจ้าลิจฉวีเมืองเวสาลีก็นิได้ทรงทำให้หม่อมฉันขัดเคือง แม้พระราชที่เป็นปฏิปักษ์เหล่าอื่นก็ไม่ได้ทำให้หม่อมฉันขัดเคือง ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในแคว้นแคว้นของหม่อมฉันมีโจรชื่อว่าองคุลิมาล เป็นคนหยาบช้า ทำชนบทไม่ให้เป็นชนบท เขาเช่นฆ่าพวกมนุษย์แล้วเอานี้ว่ามีร้อยเป็นพวง หม่อมฉันจะกำจัดมันเสีย พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า มหาบพิตร ถ้าพระองค์ทอดพระเนตรเห็นองคุลิมาลปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสาเยะ ออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการพูดเท็จ ฉันทอาหารมือเดียว ประพฤติพรหมจรรย์ มหาบพิตรจะพึงทรงกระทำอย่างไรกับเขา พระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสตอบว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันพึงไหว่ พึงลูกรับ พึงเชื่อเชียวด้วยอาสนะ พึงบำรุงเขาด้วยจีวรบิณฑบาตเสนาสนะคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร หรือพึงจัดการรักษาป้องกันคุ้มครองอย่างเป็นธรรม ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แต่องคุลิมาลนั้นเป็นโจร เป็นคนมีบาปธรรม จะมีความสมบูรณ์ด้วยศีลถึงปานนี้แต่ที่ไหน เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลตรัสอย่างนี้เวลานั้น พระองคุลิมาลก็นั่งอยู่ไม่ไกลจากพระผู้มีพระภาคเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงยกพระหัตถ์ขึ้นตรัสบอกพระเจ้าปเสนทิโกศลว่า พระองคุลิมาลอยู่ที่นั่น พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ทรงสะดุ้งตกพระทัย กระนั้นพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสบอกว่า มหาบพิตรอย่าได้ทรงกลัวเลย พระองคุลิมาลปราศจากสรรพภัยอันตรายแล้ว ภายหลังจากนั้น พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงกลับได้พระสติ เสด็จเข้าไปหาพระองคุลิมาลแล้วจึงทรงสอบถามทรงสนทนาและตรัสในตอนท้ายว่า ท่านผู้เจริญ ขอพระคุณเจ้าผู้เป็นคัคคนันตานีบุตร จงอภิรมย์เถิด ข้าพเจ้าจักทำการชวนชวายเป็นจีวรบิณฑบาตเสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขารแก่พระคุณเจ้าผู้เป็นคัคคนันตานีบุตร (คำว่าคัคคะ เป็นชื่อของบิดา และคำว่า มันทานี เป็นชื่อของมารดาของพระองคุลิมาล ด้วยเหตุนี้พระองคุลิมาลจึงถูกเรียกว่า คัคคนันตานีบุตร หมายความว่า เป็นบุตรของนายคัคคะและนางมันทานี)” (ม.ม.13/526-529/358-360) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อย่างไรก็ตาม เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาลนี้ ยังมีนักวิชาการที่มีความเห็นแตกต่าง เช่น (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2565) ได้แสดง

ความเห็นไว้ว่า พระพุทธศาสนาเสนออุดมการณ์แบบรัฐพุทธศาสนาที่กษัตริย์ปกครองโดยธรรม และคณะสงฆ์สอนราษฎรให้มีศีลธรรมไว้ในคัมภีร์ คณะสงฆ์จึงเป็นทั้งเครือข่ายชนชั้นปกครองที่ใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือทางการเมืองการปกครอง เพราะตัวคำสอนในคัมภีร์ทางศาสนาก็มีแนวคิดอุดมการณ์ว่าด้วยการปกครองโดยธรรม หน้าที่ของผู้ปกครองในการอุ้มภักดิ์คุ้มครองพระพุทธศาสนา และหน้าที่ของคณะสงฆ์ต่อผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง ซึ่งคณะสงฆ์ก็ต้องการใช้รัฐเป็นเครื่องมือในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยเช่นกัน

สรุปความว่า จากบริบทสภาวะที่กล่าวมานี้เป็นนิทสสนะธรรมนิยมความสัมพันธ์ของศาสนจักรและอาณาจักรทั้งในส่วนที่เป็นธรรมาธิษฐานและบุคลาธิษฐาน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบาทของพระพุทธศาสนาต่อการเมืองการปกครองในสมัยพุทธกาลนั้น พระพุทธศาสนาไม่ได้มีเจตจำนงอำนาจทางการเมือง หากแต่มีหลักธรรมคำสอนสำหรับผู้ปกครองและประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองได้ถือปฏิบัติเพื่อความสงบสามัคคีและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรือง เช่นเดียวกันกับทางอาณาจักรก็ให้ความสำคัญสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนา อันเนื่องจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมศีลธรรมอันดีให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบกติกาสังคมนั่นเอง หากแต่บางทัศนคติก็มีความเห็นว่า พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาลนั้นสัมพันธ์กันในเชิงอำนาจและผลประโยชน์ต่างตอบแทน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน

หลักการสำคัญของการนับถือพระพุทธศาสนาคือการหล่อรวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้เป็นหนึ่งเดียวอันเนื่องจากการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระสัทธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และถือได้ว่าพระพุทธศาสนาได้ทำหน้าที่ธำรงไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนของวัฒนธรรมอันดีประเพณีอันงามดั้งเดิมของสังคมไทย โดยที่ปัจจุบันรัฐบาลได้ส่งเสริมกำหนดนโยบายด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการร่วมแก้ปัญหาวิกฤตของสังคมด้วยหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน (กรมการศาสนา, 2560) จากการนำหลัก “บวร” คือ บ้าน วัด โรงเรียน มาร่วมแก้ปัญหาการเมืองการปกครองนี้ ทำให้วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนเชื่อมโยงระหว่างบ้านกับโรงเรียนหรือสถานศึกษาซึ่งเป็นสถาบันหลักเบื้องต้นของชาติ กล่าวได้ว่า บทบาทสำคัญของพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองหรือในภาคสังคมของไทยคืออิทธิพลหรือบทบาทของคณะสงฆ์ตามพันธกิจของกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนแก้ปัญหาให้กับสังคมผ่านกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ เช่น การเทศนา การปาฐกถาธรรมในโอกาสต่าง ๆ โครงการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ เป็นต้น (เกษญา ฝาทอง, อธิวัฒน์ เสรีรังสรรค์, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลมาประยุกต์อันได้แก่หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ อันได้แก่ การหมั่นประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ การมีความสมัครสมาน

สามัคคีกันในการเข้าร่วมประชุม การร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ทางสังคม การให้เกียรติโดยการเคารพประธานและสมาชิกในที่ประชุม การให้เกียรติยอมรับความเสมอภาคเท่าเทียมความแตกต่างทางด้านสถานภาพและเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ การมีศูนย์รวมทางจิตใจด้วยการเคารพสักการสถานของประเทศชาติบ้านเมือง และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในหลักที่ว่า เกื้อกูลพระ กระทำบุญ คำนึงพระศาสนา เป็นอุบาสกอุบาสิกาชั้นนำและเอาใจใส่ทำนุบำรุงกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันได้ ดังต่อไปนี้ (พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม), 2564)

1. อเนกนิกรสโมสรร่วมใจ อันหมายถึงการที่ประชาชนมีความคิดเห็นสอดคล้องต้องกันในหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง 4 ประการ ได้แก่

1.1 การมีอิสระทางความคิด ซึ่งในบริบททางพระพุทธศาสนา การมีอิสระทางความคิดนี้ต้องเป็นไปตามหลักมโนสุจริต คิดอย่างสร้างสรรค์ เป็นไปตามหลักเมตตา มโนกรรม โดยไม่เป็นการคิดเพื่อเบียดเบียนหรือเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น แต่เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศ

1.2 การตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐ ในมิติทางพระพุทธศาสนานั้นหมายถึง หลักสุจริตธรรม ความเป็นกลาง โปร่งใส การตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์ต้องตั้งอยู่บนหลักฐานข้อเท็จจริง มีวิจีสจฺจิตตามหลักเมตตาตวจิกรรมในสาราณียธรรม

1.3 การตื่นตัวทางการเมือง อันเป็นวิวัฒนาการทางสังคมด้วยความเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตย การใช้สิทธิและทำตามหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

1.4 การสนับสนุนจากภาครัฐและฝ่ายการเมือง หมายถึง การมีนโยบายที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้วยการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนตลอดถึงการยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยอันได้แก่ สิทธิ เสรีภาพ เสมอภาคและหลักภราดรภาพ

2. พุทธธรรมนำประยุกต์ใช้ อันหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการทางพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน โดยหลักพุทธธรรมที่เป็นนิทสฺสนะในที่นี้ คือ อปริหานิยธรรม 7 ประการ ซึ่งเป็นหลักที่ฝ่ายรัฐได้นำไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่มี ความเสื่อมหาคแต่จะมีความเจริญก้าวหน้าตามประสงค์ ได้แก่

2.1 การเสียสละเวลาเข้าร่วมประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ แม้ในภาคการเมืองการปกครองไทยซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นระบบ 2 สภา ก็มีสมัยประชุมสภาตามวาระ หรือการประชุมคณะรัฐมนตรีเป็นต้น และสมาชิกสภาที่ดีควรเข้าร่วมประชุมตามกำหนด



2.2 การเคารพหลักกาลัญญตา สมานสามัคคีกันเข้าร่วมและเลิกประชุมเพื่อให้ได้สารัตถะแห่งการประชุมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ

2.3 การยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์กติกาทางสังคม เพราะสังคมจะมีความเป็นปกติสุขไม่วุ่นวายเพราะการที่ทุกภาคส่วนยึดมั่นเคารพระบอบยุติธรรมภายใต้บรรทัดฐานเดียวกัน ดังสำนวนโบราณที่ว่า บ้านเมืองมีชื่อมีแป อันหมายถึงหลักความมั่นคงทางสังคม

2.4 การเคารพบทบาทหน้าที่และยอมรับศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หมายความว่า ในการประชุมสภาใด ๆ ทางการเมืองการปกครอง สมาชิกในที่ประชุมพึงเคารพผู้เป็นประธานในการดำเนินการประชุมไปตามระเบียบวาระ พร้อมรับฟังความคิดเห็นนานาทัศนะของสมาชิกในที่ประชุมนั้น

2.5 การยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย เคารพสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมของสมาชิกในสังคม ให้เกียรติสุภาพสตรีพร้อมมีมาตรการปกป้องคุ้มครองมิให้เกิดอันตรายใด ๆ แก่สุภาพสตรีซึ่งมีความอ่อนแอด้วยเพศสภาพ

2.6 การเคารพหลักการสถานของศาสนสถานและประเทศชาติซึ่งถือเป็นศูนย์รวมทางจิตใจสร้างความสมัครสามัคคีของประชาชนในสังคมให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

2.7 การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาตลอดถึงอุปถัมภ์บรรพชิตนิกบวชในพระพุทธศาสนา อันเป็นหลักการเคารพนับถือและเป็นวิถีที่รัฐและภาคประชาชนพึงปฏิบัติในฐานะพุทธศาสนิกชนคนมีศาสนา

3. ส่งเสริมนคราประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างถูกต้องในวิถีทางประชาธิปไตย

ในขณะเดียวกันนักวิชาการบางท่านได้แสดงทัศนคติว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันไม่ได้เป็นไปในลักษณะส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันเป็นไปเพื่อสิทธิเสรีภาพความเท่าเทียมกันของประชาชน เนื่องจากรัฐใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือหรือกลไกในการปกครองให้ประชาชนต้องสยบยอมตามและเชื่อฟังรัฐโดยผ่านกระบวนการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งในรูปแบบดั้งเดิมโดยพระมีบทบาทถ่ายทอดศีลธรรมและวัฒนธรรมประเพณีอันเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาเป็นหลักของวัฒนธรรมประเพณีไทยและผ่านระบบการศึกษาสมัยใหม่ในสถาบันการศึกษาทั่วไปคือวิชาพระพุทธศาสนาและหมวดวิชาว่าด้วยศีลธรรม เป็นต้น (กันต์ แสงทอง และภัสสร บุญญฤทธิ์, 2561)

สรุปความว่า ด้วยบริบททางพระพุทธศาสนาและการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันซึ่งต่างก็มีบทบาทหน้าที่ตามขอบข่ายของตนเอง ถึงกระนั้นก็มีจุดร่วมระหว่างกัน คือ ทั้งศาสนจักรและอาณาจักรนั้น ประสงค์ให้ประชาชนสังคมและประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองไม่มี



ความเสื่อมถอย ภาครัฐจึงให้การสนับสนุนพระพุทธศาสนาในฐานะที่พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมทางจิตใจภาคประชาชนมีหลักธรรมให้ประชาชนได้น้อมนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองที่ดี ดังที่ปรากฏการส่งเสริมพระพุทธศาสนาจากภาครัฐ เช่น หลัก “บวร” บ้าน วัด และโรงเรียนอันเป็นสถาบันกล่อมเกลายาวชนและประชากรของรัฐให้เป็นคนดีมีศีลธรรมในขณะเดียวกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่ออาณาจักร คือ การนำหลักพระธรรมคำสอนส่งเสริมการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การนำหลักอภิธานิยธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้เพื่อความเจริญป้องกันความเสื่อมเสียของสังคมไปเป็นหลักให้นักการเมืองผู้ปกครองและประชาชนได้ถือประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองตั้งแต่สมัยพุทธกาลตลอดจนถึงปัจจุบันนั้น ในส่วนพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองสมัยพุทธกาลมีความสัมพันธ์กันทั้งในศาสนธรรมและศาสนบุคคล กล่าวคือ แม้รัฐกับพระพุทธศาสนาจะมีบทบาทหน้าที่ต่อประชาชนแตกต่างกัน โดยรัฐมีบทบาทหน้าที่ต่อประชาชนคือการจัดการบริหารการปกครองให้ประกอบชอบด้วยธรรมจัดสรรผลประโยชน์และทรัพยากรของชาติให้ประชาชนได้เข้าถึงอย่างเสมอภาคกัน เป็นต้น แต่กระนั้น รัฐก็มีบทบาทหน้าที่หรือพันธกิจต่อพระพุทธศาสนาในการให้การอุปถัมภ์บำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาและสมณชีพรามณให้สามารถประพฤติปฏิบัติธรรมรวมถึงประกาศพระศาสนาได้โดยสะดวก และผู้ปกครองหรือรัฐเองก็จะต้องมีหลักพุทธธรรมาภิบาลใช้เป็นหลักในการปกครอง ในส่วนพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักธรรมสำหรับการปกครองไว้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ปกครองตลอดจนประชาชนทั่วไปได้มีหลักในการประพฤติปฏิบัติส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน มีความเกี่ยวเนื่องกันทั้งสองฝ่าย โดยรัฐสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาผ่านนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ เช่น หลัก “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนซึมซับหลักพระธรรมคำสอนมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตปฏิบัติหน้าที่แห่งตนไปตามทำนองคลองธรรม และในส่วนของคณะสงฆ์ก็มีบทบาทหน้าที่เผยแผ่พระสัทธรรมคำสอนโดยสอดคล้องกับการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันคือการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีหัตถ์ภาค ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้สะท้อนให้เห็นบทบาทอิทธิพลทางศาสนาที่มีต่อระบอบการเมืองการปกครองในลักษณะที่รัฐใช้พระศาสนาเป็นเครื่องมือในการปกครองส่งเสริมอำนาจรัฐให้เข้มแข็งและในขณะเดียวกันพระศาสนาและคณะสงฆ์ก็ประสงฆ์ได้รับความคุ้มครองและสนับสนุนจากภาครัฐในการเผยแผ่พระศาสนา ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาบทความวิชาการต่อไป 1) ควรศึกษาพัฒนาการอิทธิพล



ของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการเมืองการปกครองไทย 2) ควรศึกษาพลวัตของพระพุทธศาสนา
กับบริบททางสังคมไทย 3) ควรศึกษาประเด็นรัฐควรแยกเป็นเอกเทศจากอำนาจรัฐหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2560). แนวทางการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมและขับเคลื่อนด้วยพลัง "บวร".

พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กันต์ แสงทอง และภัสสร บุญญฤทธิ์. (2561). รัฐกับศาสนา: ความไม่ชัดเจนของรัฐไทยใน
ความเป็นรัฐโลกาวิสัยหรือรัฐศาสนา. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัย, 1(1), 81-92.

กาญจนาณัฐ ประธาตุ. (2559). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย : การยืนหยัดและท้าทายในรอบ
ทศวรรษ. วารสารพุทธจิตวิทยา, 1(2), 35-48.

เกษภา ผาทอง, อธิภัทร์ เสรีรังสรรค์. (30 เมษายน 2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองใน
สังคมไทย. วารสาร วไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, 8(1), 195-207.

ติรณ พงศ์มพัฒน์. (22 เมษายน 2565). มติชนออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 4 มกราคม 2566 จาก
MATICHON ONLINE: <https://shorturl.asia/zM0qQ>

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2537). รัฐกับพระพุทธศาสนาถึงเวลาชำระล้างหรือยัง.
กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยาก). (2557). แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทย
ในสองทศวรรษหน้า. ใน รายงานการวิจัย. ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร (อะซิม). (2564). การนำหลักพุทธธรรมมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน ดุษฎี
นิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระสุตตันตปิฎก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีระชัย ยศโสธร. (2565). การเมืองการปกครองในแนวพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการธรรม
ทรรศน์, 22(1), 250-264.

ศูนย์ข้อมูลกลางทางด้านศาสนา. (31 ธันวาคม 2564). ศูนย์ข้อมูลกลางทางด้านศาสนา.
เรียกใช้เมื่อ 2566 มกราคม 2 จาก e-sevice.dra.go.th: [https://e-service.dra.
go.th/](https://e-service.dra.go.th/)



สุรพศ ทวีศักดิ์. (2565). ประชาไท. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2566 จาก prachatai.com:
<https://shorturl.asia/5LZxq>



การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์
ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งในจังหวัดนครปฐม
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม*

THE DEVELOPMENT OF JOK WOVEN TEXTILE CREATIVE PRODUCTS
AND PACKAGING OF LAO KHRANG ETHNIC GROUP IN NAKHON
PATHOM PROVINCE FOR PROMOTE OTOP NAWATVITHI TOURISM

แพรวภัทร ยอดแก้ว

Praepat Yodkaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajaphat University, Thailand

Email: praepattra@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพเสริมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอมะเข่ จังหวัดนครปฐม 2) วิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอมะเข่ จังหวัดนครปฐม 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งในจังหวัดนครปฐม เลือกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง คือ ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มทอผ้า จำนวน 10 คน เครื่องมือในการศึกษา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการถอดเทปและสรุปรายงานการประชุมแล้วนำมาวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อใช้ทอผ้าพื้นเมืองแบบโบราณหรือที่กระตุกเป็นเครื่องมือสำหรับทอผ้า กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ มีกระบวนการผลิต 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) การวางแผนการผลิต 1.2) การสำรวจผลิตภัณฑ์ 1.3) การตรวจสอบสินค้า 1.4) การสำรวจความต้องการของลูกค้า 1.5) ดำเนินการผลิต 2) ผลการวิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้าพบว่า มีกลยุทธ์ทางการตลาด 5 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2.2) การใช้ตราสัญลักษณ์ 2.3) ด้านราคา 2.4) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย 2.5) ด้านการส่งเสริมการขาย 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งในจังหวัดนครปฐม มีการ

* Received 2 January 2023; Revised 27 January 2023; Accepted 29 January 2023

พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ 5 แนวทาง ได้แก่ 3.1) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า 3.2) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า 3.3) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ 3.4) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ 3.5) การสร้างตราสัญลักษณ์

คำสำคัญ: พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, ผ้าทอตีนจก, กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง, การท่องเที่ยว, OTOP นวัตวิถี

Abstract

This research was a quality research supplemented by action research. The objectives of this research were to study 1) the woven fabric production process of the Prong Ma Dua weaving group, Muang District, Nakhon Pathom Province 2) Market Analysis of Prong Ma Dua weaving group, Muang District, Nakhon Pathom Province 3) Creative development of Teen Jok woven fabrics and packaging products of the Lao Khrang ethnic group in Nakhon Pathom Province. The sample group was selected by selective method, consisting of local philosophers, community leaders, and weaving group members, totaling 10 people. The study tools were structured in-depth interviews. Collect data from the transcript and summary of meeting minutes and analyze the results of operations. Analyze data with content analysis. The results of the research were as follows: 1) The Prong Ma Dua cloth weaving group uses an ancient local weaving loom or a Ki-Kra-Tuk loom as a tool for weaving. Production process of weaving fabrics of the weaving group There are 5 production processes: 1.1) Production planning 1.2) Product survey 1.3) Product inspection 1.4) Customer demand survey 1.5) Production operation. 2) Marketing analysis of the weaving group found that there are 5 marketing strategies: 1.1) Product 1.2) Brand name 1.3) Price 1.4) Place 1.5) Sales promotion. 3) Product development of creative Teen Jok woven fabrics and Packaging Products of Lao Khrang ethnic groups in Nakhon Pathom Province There are five approaches to prototype product development, namely 1.1) Increase the number of patterns on the fabric 1.2) Reducing the number of patterns on the fabric 1.3) Development of Teen Jok weaving 1.4) Using raw materials of natural dyed yarn 1.5) Branding.

Keywords: Creative Product Development, Teen Jok Weaving, Lao Khrang Ethnic Group, Tourism, OTOP Nawatvithi



บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะเป็นกลไกหลักในการช่วยรักษาเสถียรภาพและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลไทยจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนด กลยุทธ์ทางการตลาด เพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย สนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในกลุ่มท่องเที่ยวและระหว่างกลุ่มท่องเที่ยว เน้นการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น รวมทั้งคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างให้เกิดความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน

จังหวัดนครปฐม ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดโดยบรรจุการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี (พ.ศ. 2558 - 2561) โดยมีวิสัยทัศน์จังหวัดนครปฐม คือ “เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมที่ปลอดภัยได้มาตรฐานสากล การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี” ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทางการท่องเที่ยวและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้อยู่ในระดับต้นของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดนครปฐม 4 ปี (พ.ศ. 2561 - พ.ศ. 2564) ซึ่งมองเห็นปัญหาด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐมที่ต้องพัฒนาเร่งด่วนในเรื่องการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและจุดเด่นในแต่ละอำเภอ นอกจากนั้นในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ให้อยู่ในระดับต้นของประเทศ จังหวัดนครปฐม มีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ คือ การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นและมีกลยุทธ์ดังนี้คือ 1) พัฒนาปัจจัยพื้นฐาน/ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพสิ่งแวดล้อม 2) ระบบสาธารณูปโภคเข้าสู่มาตรฐานการท่องเที่ยว 3) พัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 4) พัฒนาระบบการบริหารจัดการและศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว 5) พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์

อนึ่ง จังหวัดนครปฐมมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของไทย โดยที่จังหวัดนครปฐมยังมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต การเกษตร และวัฒนธรรม แต่หลายแหล่งยังประสบปัญหาด้านการจัดทำข้อมูลที่เป็นระบบโดยเฉพาะข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งที่มีภูมิปัญญาหลากหลายแต่การถ่ายทอดองค์ความรู้แก่รุ่นสู่รุ่นและมีโอกาสที่จะสูญหาย รวมทั้งขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า บรรจุภัณฑ์

ยังไม่สวยงาม ไม่ดึงดูดความต้องการของลูกค้า ตลอดจนขาดฉลากและตราสินค้ารับรองที่ได้คุณภาพ เช่น OTOP เป็นต้น และขาดตราสัญลักษณ์หรือตราสินค้าที่รับรองได้มาตรฐานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ขาดเทคโนโลยีในการแปรรูปวัสดุที่มีในท้องถิ่น ทำให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ไม่เต็มศักยภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี การจำหน่ายอยู่ในวงจำกัด และยังไม่มีการจัดการสินค้าและการจำหน่ายอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอก การจัดทำการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยววันวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม เป็นสิ่งที่สำคัญและต้องเร่งทำอย่างเร่งด่วน เพื่อทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสืบสานและอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชนลาวครั้งให้คงอยู่กับจังหวัดนครปฐมและประเทศไทยสืบต่อไป

ผ้าทอตีนจก เป็นงานช่างฝีมือดั้งเดิม หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญาทักษะฝีมือช่าง การเลือกใช้วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ และกลวิธีการสร้างสรรค์ที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะ สะท้อนพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ประเภทผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า หมายความว่า งานที่สร้างสรรค์ขึ้นจากเส้นใย ด้วยกรรมวิธีในการผลิต เช่น ทอ ถัก ปัก ตีเกลียว มัดหมี่ ชิด ยก จก เกาะลั้ง พิมพ์ลาย ย้อม หรือกรรมวิธีอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2558) ภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เป็นหนึ่งในบรรดาภูมิปัญญาหลากหลายและกลุ่มชนมากมายในสังคมไทย ซึ่งแสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคน เมื่อกระแสสังคมให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาดั้งเดิม กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เป็นชนชาติหนึ่งที่มีความสามารถในการทอผ้า ชาวลาวครั้งเมื่อมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน ก็นำเอาประเพณีวัฒนธรรมสิ่งของเครื่องใช้มาด้วย โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการทอผ้า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่ในชีวิตประจำวันของชาวลาวครั้งมาช้านาน แต่ปัจจุบันภูมิปัญญาการทอผ้าได้หายไปจากชุมชน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและชุมชนขาดการสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาในท้องถิ่น

ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการในการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และความภาคภูมิใจของสังคม เมื่อสังคมเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ นโยบายการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จะเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีการเชื่อมโยงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญามีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทยทั้งรูปธรรมและนามธรรม ในส่วนของรูปธรรม เช่น การเกิดผลิตภัณฑ์ รายได้ ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาได้ ส่วนนามธรรมเป็นเรื่องของจิตวิญญาณ ความมีคุณค่าในท้องถิ่นที่มีความผูกพันอย่างลึกซึ้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสะท้อนออกมาในรูปของศาสนา ประเพณี ความเชื่อและแนวทางการประพฤติปฏิบัติในการดำเนินวิถีชีวิตต่าง ๆ ซึ่งวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต ผู้ทอผ้าจะทอผ้าตีนจกไว้ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งถวายพระสงฆ์เป็นพุทธบูชา แต่ในปัจจุบันมีการทอผ้าเพื่อการจำหน่ายและใช้นุ่งห่มใน



งานประเพณี เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้า ต้องการจะอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกซึ่งเป็นผ้าทอของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งไม่ให้สูญหายและต้องการที่จะสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้า จึงมีการรวมตัวกันก่อตั้งกลุ่มทอผ้า เรียนรู้และฝึกอบรมวิธีการทอผ้า วิธีการทำธุรกิจชุมชน ซึ่งมีการนำเอาภูมิปัญญาที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ให้เกิดการผสมผสานระหว่างลายผ้าแบบโบราณและลายผ้าสมัยใหม่ เพื่อให้ได้ผ้าทอตีนจกที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นและร่วมสมัย สามารถสร้างอาชีพ เสริมรายได้ให้กับครอบครัว ได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีกระบวนการส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความรักและตระหนักถึงคุณค่าของผ้าทอตีนจก ร่วมสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าและสนับสนุนการทอผ้าเข้ามาเป็นอาชีพในครัวเรือน รวมทั้งสวมใส่ผ้าทอตีนจกในงานบุญประเพณีและงานวันสำคัญต่าง ๆ (แพร่ ภัทร ยอดแก้ว, 2564)

การดำรงอยู่ของกลุ่มทอผ้าในชุมชนลาวครั้ง จังหวัดนครปฐม เกิดจากจากมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานราชการและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น คนในชุมชนตระหนักถึงศิลปะของบรรพบุรุษชาวลาวครั้ง รักในการทอผ้าตีนจกและต้องการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษให้คงอยู่ รวมทั้งมีความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็งและยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาประเทศและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เพื่อยกระดับคุณภาพ ปริมาณและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ให้เป็นสินค้าระดับ 4 - 5 ดาว มุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต เพิ่มรายได้ชุมชน สร้างความมั่นคงให้กับเศรษฐกิจฐานราก ให้เกิดชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน โดยนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกที่ได้รับการพัฒนาเข้าสู่ตลาดชุมชน OTOP นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม รวมทั้ง ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ. 2561-2580) และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน” เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรมในจังหวัดนครปฐมอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อวิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

3. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ(Qualitative Research) เสริมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Searching) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ เอกสารทางด้านวิชาการ รายงานการวิจัย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2. การศึกษาในพื้นที่ (Research Area Surveying) ใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ กระบวนการ ความสัมพันธ์ วิถีชีวิต หรือพฤติกรรมของชาวบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และสมาชิกกลุ่มทอผ้า จำนวน 10 คน มาเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) การเก็บข้อมูลจากเรื่องเล่า (Story Telling) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผล โดยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 รวมเป็นระยะเวลา 12 เดือน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบบันไดเวียน (Spiral of Steps) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกต (Observe) และการสะท้อนผล (Reflection) หรือ PAOR มี 4 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อความลึกซึ้งและการอิ่มตัวของข้อมูล (data satiation) เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจน ผู้วิจัยลงพื้นที่เพิ่มเติมจนกว่าจะได้ข้อมูลที่มีความอิ่มตัว

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) (ผ่องพรรณ ทรัพย์มงคลกุล และ สุภาพ นัธราภรณ์, 2555) วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านรวบรวมข้อมูล 3) การสร้างบทสรุปและยืนยันบทสรุป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ดังนี้



ส่วนที่ 1 กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ผู้วิจัย พบว่า กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อใช้กี่ทอผ้าพื้นเมืองแบบโบราณหรือที่กระตุกเป็นเครื่องมือสำหรับทอผ้า การทอผ้าจึงเป็นกรรมวิธีในการทอผ้าโดยยึดหลักการขั้นตอนแบบดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งช่างทอผ้าได้สั่งสมประสบการณ์ความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะต่างๆในการทอผ้าจากโพรงมะเดื่อ ผ้าทอต้นจกลายดอกมะเดื่อ จึงเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ได้รับความนิยมมากที่สุด กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อมีขั้นตอนการดำเนินงานด้านการผลิต 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผนการผลิต กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อได้วางแผนผลิตผ้าทอพื้นเมืองตามอัตราส่วน 30 - 50 - 20 การวางแผนการผลิตเน้นใช้การเปรียบเทียบจากยอดขายผลิตภัณฑ์ผ้าทอในแต่ละปี ในช่วงเวลาเดียวกัน เช่น ช่วงเทศกาลปีใหม่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา ออกพรรษาและเทศกาลลอยกระทง เป็นต้น พบว่า มีประมาณร้อยละ 30 และผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้าและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 50 รวมทั้งวางแผนประมาณการเตรียมผลิตผ้าทอไว้สำหรับนำไปจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น อีกประมาณร้อยละ 20

2. การสำรวจผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม กลุ่มทอผ้าจะทำการสำรวจผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่ม โดยสำรวจว่า ผลิตภัณฑ์ผ้าทอแบบใด ลวดลายใดของกลุ่มที่ผลิตและจำหน่ายได้ดีเป็นที่นิยมของลูกค้า กลุ่มทอผ้าก็จะทำการผลิตผลิตภัณฑ์นั้นออกไปจำหน่ายเพิ่มขึ้น พบว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ ผ้าต้นจกลายดอกมะเดื่อ ผ้าทอสีพื้นสำหรับตัดเสื้อ ผ้าสไบลายดอกมะเดื่อ ผ้าขาวม้า เป็นต้น รวมทั้ง สำรวจผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เหลือจากการจำหน่ายในงานต่างๆ ทั้งสีสันทันและรูปแบบที่ไม่นิยมของลูกค้า นำมาวางจำหน่ายที่กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อและไม่ทำการผลิตเพิ่ม

3. การตรวจสอบสินค้า ประธานกลุ่มทอผ้าและสมาชิกกลุ่ม จะทำการตรวจสอบสินค้าทุกชิ้นที่มีอยู่และตรวจสอบคุณภาพสินค้าและปริมาณสินค้าก่อนนำไปจำหน่าย โดยการตรวจสอบคุณภาพของวัสดุและวัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้า ควบคุมและตรวจสอบกระบวนการผลิตผ้าทอ เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพสินค้าที่ผลิตออกมาแล้วมีคุณภาพตรงตามที่กำหนดไว้เต็ม 100%

4. การสำรวจความต้องการของลูกค้า ประธานกลุ่มและฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์ได้สำรวจความต้องการของลูกค้าที่สนใจสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอ ตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ได้แก่ หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน ลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ ที่มาซื้อผ้าในกลุ่มทอผ้าหรือมาซื้อผ้าตามงานต่าง ๆ เพื่อสมาชิกกลุ่มจะได้วางแผนการผลิตผ้าทอต้นจก ออกแบบลวดลายและรูปแบบของผ้าทอพื้นเมืองให้ตรงกับความต้องการของลูกค้า

5. ดำเนินการผลิต สมาชิกกลุ่มทอผ้าจะทอผ้าตามความต้องการของลูกค้า และตามคำสั่งซื้อของลูกค้า รวมทั้ง สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอลวดลายต่าง ๆ ผ้าทอสีต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้าเลือกซื้อได้มากขึ้น โดยช่างทอผ้าสามารถมาทอผ้าที่กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อหรือทอที่บ้านของตนเองก็ได้ เมื่อได้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่สร้างสรรค์แล้ว จึงนำมาวางขายที่กลุ่มทอผ้า และให้กลุ่มทอผ้า นำผ้าทอไปจำหน่ายตามงานต่าง ๆ ด้วย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม

ผลวิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้า เพื่อวางแผนการทางการตลาดให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ผู้วิจัย พบว่า กลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มทอผ้านั้น มีดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) จากแนวคิดการตลาดที่กล่าวว่า ผู้บริโภคต้องการสินค้าที่มีคุณภาพสูงที่สุด และสามารถนำมาใช้งานได้ดียิ่ง กลุ่มทอผ้ามุ่งเน้นในการนำเสนอสินค้าที่มีคุณภาพดีเยี่ยมและพัฒนาปรับปรุงสินค้าตลอดเวลา ผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อที่มีการผลิต ได้แก่ ผ้าซิ่นหรือผ้านุ่งสตรี ผ้ามัสไบ และผ้าตัดเสื้อเป็นหลัก โดยใช้เทคนิควิธีการทอแบบจก ความพิเศษของผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มทอผ้าทอ เป็นการทอผ้าของกลุ่มทอผ้าด้วยกี่กระตุกแบบโบราณ วัตถุดิบที่ใช้ในการทอ คือ 1) เส้นฝ้ายธรรมชาติผสมฝ้ายประดิษฐ์ กลุ่มทอผ้าเลือกใช้เส้นด้ายที่มีคุณภาพดี มีเส้นที่สม่ำเสมอ แข็งแรงทนทาน ทำให้ผ้ามีลักษณะเป็นเงามัน นุ่มนิ่ม มีความคงทนและสีสดใส สบายงาม 2) เส้นไหมประดิษฐ์ ทำให้ผ้ามีความงดงาม หลู่หาว เนื้อผ้าเป็นมันแวววาว ทำความพึงพอใจให้แก่ผู้สวมใส่ ลักษณะของผ้าทอของกลุ่มทอผ้า เป็นการทอด้วยกรรมวิธีการทอแบบจก รูปแบบผ้าทอของกลุ่มทอผ้า มีหลายแบบ หลายลาย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบผ้าทอตีนจกของกลุ่มทอผ้าที่จัดจำหน่าย



ผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มทอผ้า เน้นตลาดขายปลีก ทั้งลูกค้าประจำและนักท่องเที่ยวทั่วไป ปริมาณการขายผลิตภัณฑ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะขายดีในช่วงเทศกาลประเพณี เช่น งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ งานเทศกาลอาหาร ผลไม้ และของดินครปฐม งานประเพณีแห่ธงสงกรานต์ งานมหาธีรราชเจ้ารำลึก มหกรรมวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม งานบุญวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

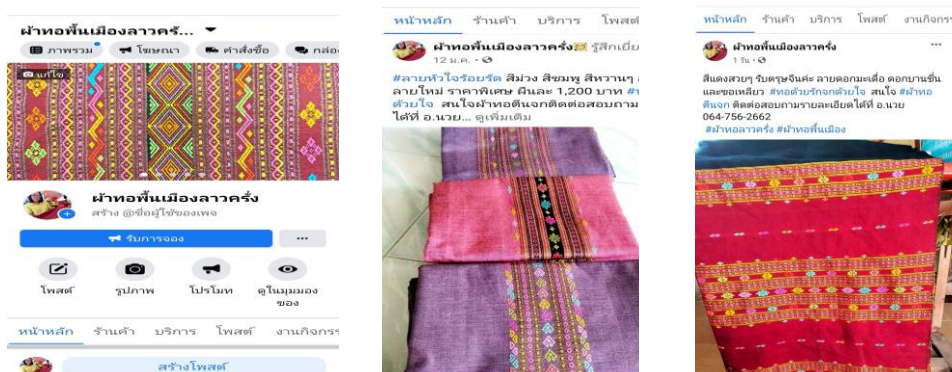
2. การใช้ตรายี่ห้อ (Brand name) กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ มีการสร้างตราสัญลักษณ์หรือตรายี่ห้อ ใช้ชื่อว่า “ผ้าจากโพรงมะเดื่อ” เพื่อที่จะสร้างความจดจำให้กับลูกค้าให้กับกลุ่มทอผ้าของตนเอง ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครปฐม ในการจัดทำบรรจุภัณฑ์ประเภทถุงกระดาษที่มีตราสัญลักษณ์สำหรับใส่หรือบรรจุผ้าทอของกลุ่มทอผ้าเทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อเพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวและคนทั่วไป

3. ด้านราคา (Price) จากแนวคิดการตลาดที่กล่าวว่า ผู้บริโภคจะนิยมชอบสินค้าราคาถูกที่สามารถหาซื้อได้ง่าย ดังนั้น การกำหนดราคาสินค้าของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อได้ใช้หลักการกำหนดราคาอย่างง่าย โดยบวกร้อยละของกำไรเข้าไปในต้นทุนการผลิต หรือเรียกว่า mark up price คือ ราคาสินค้า เท่ากับ ราคาวัตถุดิบ บวกค่าแรงในการผลิต บวกกำไรร้อยละ 10 - 15 นอกจากนั้น การกำหนดราคายังคำนึงถึง ราคาเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตรายอื่น เพื่อไม่ให้ราคาแตกต่างกันมากนัก การตั้งราคาคำนึงถึง วัตถุดิบที่ใช้ ความยากง่ายของลวดลายที่ทำ และความสวยงามของผ้าทอ ผู้บริโภคสามารถสั่งทอผ้าตามสีที่ต้องการได้ โดยราคากลางของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผ้าทอตีนจก ราคา 1,000 - 5,000 บาท/ผืน (ทอด้วยฝ้าย จกด้วยไหม)
2. ผ้าทอสีรุ่ง ราคา 700 - 900 บาท/ผืน (ทอด้วยฝ้ายหลากสี)
3. ผ้าทอสีพื้น ราคา 300 - 700 บาท/ผืน (ทอด้วยฝ้ายหลากสี)
4. ผ้าสไบ ราคา 1,000 - 2,000 บาท/ผืน (ทอด้วยฝ้าย จกด้วยไหม)
5. ผ้าขาวม้า ราคา 200 บาท/ผืน (ทอด้วยฝ้ายหลากสี)

4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ช่องทางการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ ส่วนใหญ่มักเป็นการผลิตตามทีลูกค้าสั่ง (By order) ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการ พนักงานของรัฐ พนักงานมหาวิทยาลัย และลูกค้ากลุ่มชาติพันธุ์ นอกจากทำตามทีลูกค้าสั่งแล้ว ยังมีการทอไว้สำหรับนำไปขาย รวมทั้งจัดแสดงตามงานเทศกาลและประเพณีต่างๆในจังหวัดนครปฐม เช่น งานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ งานเทศกาลอาหาร ผลไม้ และของดินครปฐม งานประเพณีแห่ธงสงกรานต์ งานมหาธีรราชเจ้ารำลึก มหกรรมวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม เป็นต้น จำหน่ายตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาค เช่น เมืองทองธานี งานมหกรรม OTOP, งานมหกรรมการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม, งานศิลปาชีพประทีปไทย OTOP ก้าวไกล ด้วยพระบารมี นอกจากนั้น กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ ได้มี

การจำหน่ายสินค้าช่องทางออนไลน์ โดยใช้ Facebook เพจชื่อ “ผ้าทอพื้นเมืองลาวครั้ง” ในการประชาสัมพันธ์สินค้าและจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม ลูกค้าที่สนใจสามารถเลือกดูผ้าทอหลากหลายรูปแบบ หลายราคา ก่อนจะติดต่อผู้ขาย เพื่อสอบถามรายละเอียดของสินค้าเพิ่มเติม ลูกค้าส่วนใหญ่จะซื้อเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นของฝาก ของขวัญเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 Facebook เพจชื่อ “ผ้าทอพื้นเมืองลาวครั้ง” จำหน่ายสินค้าออนไลน์

5. ด้านการส่งเสริมการขาย (Sales promotion) กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ ใช้วิธีการส่งเสริมการขาย เพื่อ 1) การดึงดูดลูกค้าใหม่ 2) การรักษาลูกค้าเก่าไว้ 3) การส่งเสริมลูกค้าในปัจจุบันให้ซื้อสินค้าในปริมาณมาก 4) การเพิ่มอัตราการใช้ผลิตภัณฑ์ 5) การส่งเสริมการขายทำให้ผู้บริโภคเกิดการยกระดับ 6) การเสริมแรงการโฆษณาในตราสินค้า ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเทศบาลโพรงมะเดื่อ และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม กลยุทธ์ในการส่งเสริมการขายที่กลุ่มทอผ้าใช้ ได้แก่ 1) การขายโดยใช้พนักงานขาย 2) การสาธิตและวิธีการใช้สินค้า 3) การลดราคาสินค้า 4) การให้ของแถม 5) การโฆษณาสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นการสื่อสารแบบปากต่อปาก ผ่านทางตลาดแบบไวรัล (Viral Marketing) ของลูกค้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มการรับรู้ในตราสินค้า สร้างความโดดเด่นแสดงตัวตนของผลิตภัณฑ์กับทางเครือข่ายสังคม และสร้างการแพร่กระจายของผลิตภัณฑ์ให้ปรากฏกับสังคมผู้บริโภค

ส่วนที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม



3.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัย พบว่า ช่างทอผ้าได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยสำนักศิลปะวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จัดโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแผนงานที่ได้จากประชุมอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายในปี 2563 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในส่วนของลายหลัก คือ ลายดอกมะเดื่อ และลายประกอบ คือ ลายขอเจ้าฟ้า ลายทวารวดี ดอกกล้วยไม้ ดอกบานชื่น เป็นต้น ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ผ้าทอตีนจกลายดอกมะเดื่อกับลวดลายต่างๆ

ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์ของของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การเพิ่มจำนวนลวดลายบนผืนผ้า 2) การปรับลดจำนวนลวดลายบนผืนผ้า 3) การพัฒนาผ้าทอตีนจกให้มีเป็นลวดลายใหม่ 4) การใช้วัตถุดิบของเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ 5) การสร้างตราสัญลักษณ์

ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์ 5 แนวทาง เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ “ผ้าทอตีนจก” อันเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ทำให้กลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ มีผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ทันสมัย หลายลวดลาย หลายสี หลายราคา หลายรูปแบบ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากผ้าทอของกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตต้นทุน สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคหลายกลุ่ม ที่สำคัญ กลุ่มทอผ้าสามารถขายผ้าได้ในปริมาณที่มากขึ้นและราคาที่สูงขึ้น เพิ่มรายได้ ขจัดความยากจน ก่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่มทอผ้าบนฐานทรัพยากรพื้นถิ่น เพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากและเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่ เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ต่อมา สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครปฐม จัดโครงการประกวดผ้าสืบสานอนุรักษ์ศิลปผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน ระดับจังหวัด ในระหว่างวันที่ 14 – 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ณ อุทยานการอาชีพชัยพัฒนา อำเภอมือง จ.นครปฐม เพื่อสืบสานพระราช

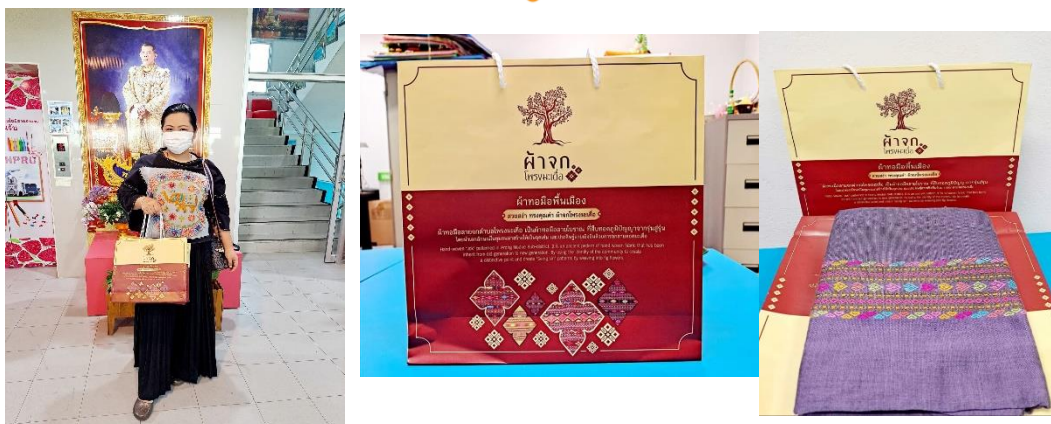
ปณิธานสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย ให้อยู่คู่แผ่นดิน กลุ่มทอผ้าโพรงมะเตื่อส่งผลิตภัณฑ์ผ้าตีนจกลายดอกมะเตื่อไปร่วมประกวด ปรากฏว่า ผ้าทอพื้นเมืองหรือผ้าฝ้ายทอมือ “ลายดอกมะเตื่อ” ของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเตื่อ เทศบาลตำบลโพรงมะเตื่อ อำเภอเมือง จ.นครปฐม ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับที่ 1 ตามโครงการประกวดผ้าสืบสาน อนุรักษ์ศิลป์ผ้าถิ่นไทย ดำรงไว้ในแผ่นดิน ระดับจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2563 จึงทำให้ผ้าจกโพรงมะเตื่อของกลุ่มทอผ้า มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับมากขึ้น สร้างรายได้กลับสู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 4



ภาพที่ 4 การรับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับที่ 1

3.2 การพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์

ผู้วิจัย พบว่า บรรจุภัณฑ์ดั้งเดิมของกลุ่มทอผ้า คือ ถุงพลาสติกใส จากการประชุมวิจัยอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ กลุ่มทอผ้าและชุมชนได้ร่วมกันวางแผนออกแบบบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบถุงกระดาษและใส่ลวดลายผ้าลายดอกมะเตื่อ ในตราสัญลักษณ์ “ผ้าจกโพรงมะเตื่อ” โดยในปี พ.ศ.2563 สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครปฐมได้สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อวัตถุดิบ ได้มีการติดตามการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าอย่างต่อเนื่อง และได้ให้การสนับสนุนงบประมาณการผลิตบรรจุภัณฑ์ คือ ถุงกระดาษพิมพ์ 4 สี ที่มีตราสินค้า “ผ้าจกโพรงมะเตื่อ” อันมีลวดลายผ้าที่แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มผ้าทอโพรงมะเตื่อ สำหรับใส่สินค้าแก่ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์และผู้สนับสนุนผ้าทอตีนจกของกลุ่มทอผ้าจกโพรงมะเตื่อ ในงานศิลปาชีพประทีปไทย OTOP ก้าวไกล ด้วยพระบารมี 2563 วันที่ 8 - 16 สิงหาคม พ.ศ.2563 ดังภาพที่ 5



ภาพที่ 5 บรรจุภัณฑ์สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกโพรงมะเดื่อ

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทอผ้าใช้ที่ทอผ้าแบบพื้นเมืองในการทอผ้า กระบวนการผลิตผ้าทอของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ ขั้นตอนการดำเนินงานด้านการผลิต มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนการผลิต 2) การสำรวจผลิตภณณ์ของกลุ่ม 3) การตรวจสอบสินค้า 4) การสำรวจความต้องการของลูกค้า 5) ดำเนินการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของแพรภัทร ยอดแก้ว พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าและวิธีการทอผ้าเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง เทศบาลตำบลโพรงมะเดื่อ มีลักษณะของผ้าทอเป็นผ้าไหมและผ้าฝ้าย กระบวนการทอผ้าจะใช้เทคนิคการทอผ้าแบบจกซึ่งทำให้เกิดผ้าทอมือที่มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์โดดเด่น เพราะแสดงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนลาวครั้ง มีรายละเอียดตรงที่การเลือกสีความกลมกลืนของลวดลายผ้าและทอด้วยมือทั้งผืน แต่ละผืนใช้เวลาทอนาน ลักษณะลวดลายของผ้าทอ คือ ลวดลายธรรมชาติและลวดลายเรขาคณิต ลวดลายของผ้าทอที่แสดงถึงอัตลักษณ์ คือ ลายดอกมะเดื่อและลายทวารวดี (แพรภัทร ยอดแก้ว, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยมาภรณ์ ฤทธิรักษา กระบวนการผลิตผ้าทอพื้นเมืองอีสานมีความคล้ายคลึงกัน แต่มีความแตกต่างเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตและเทคนิคที่ใช้ในการผลิต ที่ทอผ้าที่นิยมใช้ทั่วไป คือ กี่กระทบ แต่ปัจจุบันใช้กี่กระตุกทำให้ทอผ้าได้รวดเร็วกว่า (ปิยมาภรณ์ ฤทธิรักษา, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล ต่วนเทศ พบว่า ชาวบ้านเลือกใช้อุปกรณ์ในการทอผ้า 2 แบบคือ กี่พื้นเมืองและกี่กระตุก กี่พื้นเมืองมีขั้นตอนวิธีการเตรียมที่ยุ่งยากหลายขั้นตอน ใช้ทอผ้าจก

หรือขีด ก็กระตุกใช้ทอผ้าพื้น ผ้ามัดหมี่ มีขั้นตอนน้อย ไม่ยุ่งยาก กรรมวิธีในการทอผ้าพื้นเมือง ยังคงยึดหลักการขั้นตอนแบบดั้งเดิมที่ยังคงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น คือ การทอขัด การทอผ้า มัดหมี่ การทอผ้าจกและการทอผ้าขีด (ทรงพล ต่วนเทศ, 2555) รวมทั้ง Praepat Yodkaew (2022) ผ้าทอตีนจกใช้วิธีการทอแบบโบราณ คือ ใช้กี่ทอผ้าแบบโบราณ ช่างทอผ้าจะทอผ้าด้วยมือ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าว่า ผ้าทอมือ โดยผ้าทอจะมีลวดลายที่หลากหลาย ซึ่งช่างทอผ้าจะจดจำลวดลายผ้าทอจากการสืบสานถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าของบรรพบุรุษและศึกษารูปแบบและลวดลายจากผ้าทอโบราณ รวมทั้งจินตนาการสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (Praepat Yodkaew. , 2022)

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์การตลาดของกลุ่มทอผ้าโพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัด นครปฐม

ผลการศึกษาพบว่า การวางแผนและการจัดการการตลาดของกลุ่มทอผ้า มี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) 2) การใช้ตราชื่อ (Brand name) 3) ด้านราคา (Price) 4) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 5) ด้านการส่งเสริมการขาย (Sales promotion) สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร วชิรปัญญาพงศ์ พบว่า ในประเด็นคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่เชื่อถือได้ สร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาศักยภาพธุรกิจชุมชน คือ 1) ด้านการผลิต ควรพัฒนาทั้งระบบเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน พัฒนาความรู้ และพัฒนาสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม 2) ด้านการตลาด ควรพัฒนาทั้งระบบด้วยการสร้างความเชื่อถือในผลิตภัณฑ์ มีนวัตกรรม มีการกระจายผลิตภัณฑ์ และการส่งเสริมการตลาด 3) ด้านการเงิน ควรพัฒนาทั้งระบบในด้านความรู้ในการบริหารการเงิน และ 4) ด้านการบริหารจัดการ ควรพัฒนาการดำเนินการทั้งระบบในรูปแบบเครือข่ายทางธุรกิจ เชื่อมโยงในทุกด้าน (ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนัย มัย เจียรกุล พบว่า ผู้ประกอบการ OTOP จึงต้องเร่งพัฒนาสินค้า ทั้งด้านคุณภาพและมาตรฐานสินค้าหรือบริการให้ได้การยอมรับในระดับสากล โดยผสมผสานวัฒนธรรม ภูมิปัญญา กับเทคโนโลยีนวัตกรรมและพัฒนารูปแบบ ต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของสินค้าหรือบริการของตนเอง สร้างการรับรู้ในตราสินค้าของไทยต่อผู้บริโภคเพื่อให้เกิดการสร้างคุณค่าหรือมูลค่าเพิ่มในตัวสินค้า (ธนัยมัย เจียรกุล, 2557)

ส่วนที่ 3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเชิงสร้างสรรค์และบรรจุภัณฑ์ 5 แนวทาง ช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ อันเป็นผลิตภัณฑ์“ผ้าทอตีนจก”ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม พบว่า แนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการบริหารจัดการด้านการตลาด 3) ด้านการบริหารจัดการด้านการผลิตและบริการ และ 4) ด้าน



การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน (รัฐภาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, 2560) ซึ่งการพัฒนาในทุกด้านมีรากฐานมาจากแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานใน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การใช้องค์ความรู้ 2) การศึกษา 3) การสร้างสรรค์งาน 4) การใช้ทรัพยากรทางปัญญา ที่เชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม 5) วัฒนธรรม 6) ภูมิปัญญา และ 7) เทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้มีความก้าวหน้า มั่นคง มั่นคั่ง และยั่งยืน ต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา สโรบล พบว่า ควรมีการปรับปรุงเรื่องสี่เป็นสี่ย้อมธรรมชาติและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ควรมีความหลากหลาย สอดแทรกสัญลักษณ์เหมาะสมเป็นที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว (อัจฉรา สโรบล, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไมตรี เกตุขาว พบว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ที่แตกต่างจากของเดิมโดยพัฒนาในรูปแบบเรียบง่ายไม่ยึดติดโครงสร้างเดิม มีการใช้ประโยชน์ได้มากกว่า 1 อย่าง ใช้ได้ไม่จำกัดเพศและวัย ใช้วัสดุที่หาขึ้นได้ในท้องถิ่นเป็นหลัก ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น สามารถพัฒนาแนวคิดเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์เศรษฐกิจชุมชนได้ โดยมีการควบคุมคุณภาพการผลิตให้มีมาตรฐาน มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตและรับการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนรวมทั้งการวางแผนด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ (ไมตรี เกตุขาว, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประเมินต้นแบบผลิตภัณฑ์และผลลัพธ์ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์ พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสามารถนำผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้สูงขึ้น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองจึงเป็นสินค้าที่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของที่ระลึก สร้างโอกาสการพัฒนาและสร้างรายได้ให้ชุมชน รวมทั้งส่งเสริมภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐมได้อย่างเป็นรูปธรรม และส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะการพัฒนาเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมสนับสนุน การออกแบบและพัฒนาลวดลายผ้าทอในลวดลายและรูปแบบใหม่ que แสดงถึงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้ง ในจังหวัดนครปฐม 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำอัตลักษณ์ทางลวดลายและสีเส้นจากผลิตภัณฑ์ผ้าทอไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น หมวก กระเป๋า เครื่องประดับ เพอร์นิเจอร์ เป็นต้น 3) ควรส่งเสริมการสื่อสารทางตลาด และการใช้เครื่องมือสื่อสารในสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, YouTube, LINE, Blog, Instagram หรือ Twitter ช่วยในการทำการตลาด ทำให้ตราสินค้าผ้าจกโพรงมะเดื่อ สามารถสื่อสารกับลูกค้า และกลุ่มเป้าหมายได้ดี เพื่อสร้างการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) ควรมี

นโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนนำสถานที่ท่องเที่ยวมาพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้การท่องเที่ยว เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัด นครปฐม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนอุดหนุนการวิจัย จากงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์วิจัยและ นวัตกรรมของกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม งบประมาณ พ.ศ.2563 และ ข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์และบรรจุ ภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววันวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2558). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2558. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- ทรงพล ต่วนเทศ. (2555). การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.กรุงเทพมหานคร.
- ธันยมัย เจียรกุล. (2557). ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของOTOPเพื่อพร้อมรับการเปิดAEC. วารสารนักบริหารมหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 34 (1), 177-195.
- ปิยมาภรณ์ ฤทธิ์รักษา. (2562). วิถีผ้าทออีสาน: การออกแบบที่ทอผ้าพื้นเมือง. ใน วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ผ่องพรรณ ตริยมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). การออกแบบการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2564). รายงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกเชิงสร้างสรรค์ และบรรจุภัณฑ์ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยววันวิถีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัด นครปฐม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ไมตรี เกตุขาว. (2558). ผ้าไทยทรงดำ : การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตาม แนวคิดศิลปกรรมหลังสมัยใหม่นิยม. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา วัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม. วารสาร Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10 (1), 994-1013.



- ศศิธร วชิรปัญญาพงศ์. (2561). กลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพธุรกิจชุมชน ด้านธุรกิจสมุนไพร
รูปในเขตจังหวัดลพบุรีเพื่อรองรับข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน. วารสาร
บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ , 12(1), 191-
203.
- อัจฉรา สโรบล. (2561). แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาด้านสิ่งทอเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของ
ชุมชนทุ่งฟ้าฮ่าม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสาร MFU Connexion, 7(1),
118-138.
- Praepat Yodkaew. . (2022). Intangible Cultural Heritage: The Wisdom of Teen Jok
weaving of Lao Khrang Ethnic Group in Phrong Madua Subdistrict
Municipality, Mueng, Nakhon Pathom Province. Interdisciplinary Research
Review, 17(3), 28-33.



การพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว
ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

DEVELOPMENT OF PERSONNEL PARTICIPATION TOWARDS
THE UNIVERSITY'S GREEN CRITERIA OF RAJAMANGALA UNIVERSITY
OF TECHNOLOGY THANYABURI

กรรัช โฆษิตโกดิน

Korntouch Kosidphokin

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

E-mail: korntouch_k@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และ 3) ศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักศึกษา จำนวน 300 คน และ กลุ่มบุคลากร จำนวน 100 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาและบุคลากรฯ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ในระดับทำเป็นบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการของเสีย นั้นมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และด้านการจัดการน้ำ ตามลำดับ 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว นั้นส่งต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมฯ นั้นควรมีการกำหนดและวางแผนในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านเกณฑ์

* Received 2 January 2023; Revised 29 January 2023; Accepted 31 January 2023

มหาวิทยาลัยสีเขียว มีการรณรงค์ในแก่นักศึกษาในเรื่องความตระหนักถึงการลดใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น มีระบบการจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัยอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้การเดินทางด้วยรถสาธารณะ

คำสำคัญ: การพัฒนาการมีส่วนร่วม, บุคลากร, เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Abstracts

This research aimed to 1) to study the participation in conduct according to the green university criteria, 2) to study the factors that influence participation in conduct according to the green university criteria and 3) to study the ways to create participation in conduct according to the green university criteria of professors, staff, and students at the Rajamangala University of Technology Thanyaburi. This is quantitative research using questionnaires to collect data from 400 samples divided into 2 groups: 300 students and 100 personnel of Rajamangala University of Technology Thanyaburi. Purposive sampling was used. The statistics used consisted of percentage, mean, t-test, One Way Analysis of Variance, and Multiple Linear Regression Analysis. The results showed that 1) Students and staff participate in conduct that aligns with the green university criteria, in some instances, when considered by aspect, it is found that the waste management aspect has the highest average score, followed by energy and climate change, and water management in order. 2) Individual factors, knowledge and perceptions towards adhering to green university criteria, have a significant statistical impact on participation in conduct that aligns with the green university criteria, with a level of .05. and 3) Creating participation in green university criteria should involve setting and planning for promoting understanding and knowledge about the criteria, raising awareness among students about reducing unnecessary electricity usage, implementing efficient waste management systems within the university, and encouraging the use of public transportation.

Keywords: Development of Personnel Participation, Staff, The University's Green Criteria, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยมีการพัฒนาในเรื่องของเกณฑ์มาตรฐานในเรื่องการจัดการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้กล่าวถึงจุดเน้นที่ถูกลำเลียงเป็นกรอบนโยบายพื้นฐานของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 - 2565) ที่นอกเหนือจากการมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพแล้ว สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือต้องมีนโยบายให้สถาบันอุดมศึกษาแข่งขันกันในเชิงคุณภาพมากขึ้น ให้ความสำคัญของการวิจัยและพัฒนาควบคู่ไปกับการสอน มุ่งเน้นให้สถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย โดยมีนโยบายชัดเจนให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งกำหนดบทบาท และทิศทางตามความเชี่ยวชาญของสถาบัน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษานำไปสู่ World Class University (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ,กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ดังนั้นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษานอกจากจะต้องมีการจัดการ การบริหารองค์กรให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ตามแผนแล้วยังจำเป็นต้องมีการจัดการให้สถาบันอุดมศึกษาได้เข้าสู่ระดับมาตรฐานสากลด้วย

จากความกดดันของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยเพื่อยกระดับคุณภาพของมหาวิทยาลัยเพื่อให้ได้รับการยอมรับทั้งในระดับประเทศและระดับสากลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเรื่องของการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เข้าสู่เกณฑ์ของมหาวิทยาลัยสีเขียว (Universitas Indonesia, 2016) แนวทางหนึ่งที่จะสามารถเป็นหนทางในการสร้างความสำเร็จในการเข้าสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวคือการถอดบทเรียนหรือองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยของประเทศไทยที่ได้รับการประเมินให้อยู่ในลำดับของมหาวิทยาลัยสีเขียวเพื่อค้นหากลยุทธ์ในการสร้างมหาวิทยาลัยให้เข้าสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว โดยผู้วิจัยได้เลือกมหาวิทยาลัยจำนวนสองแห่งเพื่อเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัยแต่ละด้านที่ได้รับการจัดอันดับเข้าสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวประจำปี 2559 คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าพระนครเหนือซึ่งมีความคล้ายคลึงกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีซึ่งมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนด้านเทคโนโลยี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2562)

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาที่มีผู้คนเข้ามาศึกษาทำงานและพักอาศัยจำนวนมากเปรียบเสมือนเมืองๆหนึ่ง ในการใช้ประโยชน์พื้นที่ประกอบด้วย กลุ่มอาคารเรียนต่าง ๆ กลุ่มอาคารที่พักอาศัย สำนักงาน ร้านค้าพื้นที่กีฬาและนันทนาการ พื้นที่สีเขียว มีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ครบถ้วน (ธวัชชัย บัวขาว และ มนสิชา เพชรานนท์, 2555) ซึ่งพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยเป็นแหล่งรวมของประชากรจำนวนมากเข้ามาติดต่อราชการ ทำการศึกษาและอยู่อาศัย ซึ่งผลที่เกิดขึ้นต่อมาคือปริมาณขยะจำนวนมากที่ตกค้างในบริเวณ



มหาวิทยาลัยอันจะส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศ ทางทัศนียภาพและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ, 2564)

ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยทุกแห่งต้องมีการปรับ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานการได้รับการเข้าประเมินมหาวิทยาลัยสีเขียว ซึ่งการปรับตัวนี้มีความจำเป็นที่ต้องมีการวางแผนนโยบายในระยะยาวของแต่ละมหาวิทยาลัยเพื่อให้มีการบริหาร การจัดการของการดำเนินงานมหาวิทยาลัยสีเขียวที่มีการพัฒนาต่อเนื่องจนได้รับการยอมรับตามมาตรฐานของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในระดับประเทศและระดับสากล มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีแผนพัฒนาส่งเสริมและขยายโอกาสทางการศึกษามากขึ้นเนื่องจากการศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศดังนั้นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงมีแผนพัฒนาการศึกษาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับนโยบายของแต่ละมหาวิทยาลัย แผนพัฒนาการศึกษาทำในช่วงระยะเวลา 15 - 20 ปี ซึ่งสภาพปัญหาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาเป็นสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลได้ปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ทำหน้าที่ผลิตบัณฑิตสายวิชาชีพที่มีคุณภาพสอดคล้องกับการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการจัดการเรียนด้านต่างๆเพื่อส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพขั้นสูงที่เน้นการปฏิบัติ ทำการสอน ทำการวิจัย การผลิตครูวิชาชีพ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตด้านวิชาชีพ ให้บริการวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและรักษาสีเขียว

ด้วยสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อศึกษาแนวทางสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และสร้างแนวทางความร่วมมือที่เหมาะสมในการปฏิบัติของบุคลากรเข้าสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อความมั่นคง ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 300 คน และบุคลากรที่ทำงานอยู่ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 100 คน ทำการสุ่มจากกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีแบบเจาะจง (Purpose Sampling Group) รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบบสอบถามมีลักษณะปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และส่วนที่ 4 การปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับจากการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่ามีความสัมพันธ์แอลฟาของครอนบัทรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.861 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ โดยทำการศึกษา 2 ส่วน คือ 1) การศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือและตำรา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวกับเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และ 2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป้าหมายการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างด้วยการเก็บแบบสอบถามออนไลน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1) ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์แบบสอบถามส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์แบบสอบถามส่วนที่ 3 สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) การวิเคราะห์แบบสอบถามส่วนที่ 4 สถิติที่ใช้ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)



2) ใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ($\alpha = .05$) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์แยกตามสมมติฐานดังนี้ สมมติฐานที่ 1 นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน สถิติที่ใช้ประกอบด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ถ้าพบว่ามีความสำคัญทางสถิติจะทดสอบรายคู่ด้วยวิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญ .05 หรือระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 โดยใช้สูตร LSD เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) สมมติฐานที่ 3 ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis : MRA) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Coefficient of Determination: R2) ด้วยวิธีการ ENTER กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี พบว่าโดยรวมนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเป็นบางครั้ง ($\bar{X} = 2.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว อยู่ในระดับทำเป็นประจำ 1 ด้าน คือ ด้านการจัดการของเสียตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ($\bar{X} = 2.44$) และมีรายด้านที่อยู่ในระดับเป็นบางครั้ง อีก 5 ด้าน โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ($\bar{X} = 2.25$) รองลงมาคือด้านการจัดการน้ำตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ($\bar{X} = 2.21$) ด้านการขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ($\bar{X} = 2.20$) ด้านการจัดการที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐานตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ($\bar{X} = 2.15$) และด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ($\bar{X} = 2.00$) ตามลำดับ (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวม (n = 400)

การปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์ มหาวิทยาลัยสีเขียว	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับที่
1. ด้านการจัดการที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐานตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	2.15	0.74	ทำเป็นบางครั้ง	5
2. ด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	2.25	0.70	ทำเป็นบางครั้ง	2
3. ด้านการจัดการของเสียตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	2.44	0.63	ทำเป็นประจำ	1
4. ด้านการจัดการน้ำตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	2.21	0.71	ทำเป็นบางครั้ง	3
5. ด้านการขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	2.20	0.79	ทำเป็นบางครั้ง	4
6. ด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	2.00	0.78	ทำเป็นบางครั้ง	6
เฉลี่ย	2.22	0.74	ทำเป็นบางครั้ง	-

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

สมมติฐานที่ 1 นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่มีเพศ, ระดับชั้นปี, คณะ และระดับการรู้จักเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนกลุ่มบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จากการศึกษาพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่มีเพศ, อายุ, สถานภาพ, คณะ, อายุการทำงาน, ระดับการศึกษา และระดับการรู้จักเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาและ



บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ด้านการจัดการน้ำ และด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นมีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว

จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ความคิดเห็นต่อระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในระดับต่ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น .280 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 7.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .065$ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ปัจจัยนั้นพบว่า มีเกณฑ์ 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และ 2) การจัดการที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐานตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว ที่มีอิทธิพลกับการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวจากนักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี นั้นสามารถสรุปถึงแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในแต่ละด้านแก่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในแต่ละด้านแก่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เกณฑ์มหาวิทยาลัย สีเขียว	แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์ มหาวิทยาลัยสีเขียว
1. ด้านการจัดการที่ตั้ง และโครงสร้างพื้นฐาน	1.1 ควรเพิ่มมุมพักผ่อนหย่อนใจให้มากขึ้น โดยเน้นความเป็นธรรมชาติให้มีความร่มรื่น และมีการดูแลให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ 1.2 มหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นการปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ความร่มรื่นแทนการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความร่มรื่น 1.3 ควรประชาสัมพันธ์ถึงโครงการมหาวิทยาลัยสีเขียวให้ทั่วถึง
2. ด้านพลังงานและการ เปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ	2.1 ควรมีการรณรงค์แก่นักศึกษาให้ตระหนักถึงการลดใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็นให้มากขึ้น 2.2 ควรเน้นการใช้พลังงานธรรมชาติ เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม ภายในมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น

ตารางที่ 2 แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในแต่ละด้านแก่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (ต่อ)

เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว	แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว
3. ด้านการจัดการของเสีย	2.3 เน้นการทำโครงการในห้องเรียนให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์ส่งเสริมการลดใช้พลังงาน 3.1 ควรมีระบบการจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพ เช่น การบำบัดน้ำเสีย การแยกขยะเพื่อการรีไซเคิล 3.2 ควรรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการในการคัดแยกขยะ การลดการใช้ขยะ
4. ด้านการจัดการน้ำ	3.3 ควรเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการให้ความรู้ และการจัดการขยะ 4.1 พัฒนาระบบการบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงแหล่งน้ำสาธารณะ รวมถึงการพัฒนากระบวนการกรองน้ำเพื่อนำมาหมุนเวียนใช้งาน และควรดำเนินโครงการอย่างจริงจัง 4.2 ควรรณรงค์และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับวิธีการในการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า 4.3 ปรับปรุงดูแลสภาพของอุปกรณ์ต่าง ๆ ในห้องน้ำให้อยู่ในคุณภาพดีเพื่อการประหยัดน้ำ เช่น คุณภาพก๊อกน้ำ ท่อน้ำ ฯลฯ
5. ด้านการขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	5.1 ควรรณรงค์ให้ใช้การเดินทางด้วยรถสาธารณะ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพของรถไฟฟ้า และการจัดให้มีจักรยานเช่าขี่ภายในมหาวิทยาลัย 5.2 ควรส่งเสริมการเดินเท้า และการใช้จักรยานในมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง โดยส่งเสริมการจัดให้มีจักรยานเช่าขี่ภายในมหาวิทยาลัยและปรับปรุงทางเดินเท้าให้ดียิ่งขึ้น
6. ด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	6.1 ควรมีการอบรมเกี่ยวกับเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวเพื่อสร้างความตระหนักในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว 6.2 มีการจัดการเรียนการสอนเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวโดยสอดแทรกไปยังวิชาที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับทำเป็นบางครั้ง มีเพียงด้านการจัดการขยะและของเสียเท่านั้นที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับเป็นประจำ เนื่องจากการจัดการขยะเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ง่ายในระดับบุคคล และเป็นสิ่งที่มีการปลูกฝังมาอย่างต่อเนื่อง แต่เกณฑ์ด้านอื่น ๆ นั้น



นักศึกษาและบุคลากรยังคงมองว่าเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากตนเอง และควรเป็นหน้าที่ในระดับผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ มาดำเนินการ และตัดสินใจมากกว่า นักศึกษาและบุคลากรจึงมีส่วนร่วมในประเด็นดังกล่าวน้อยหากไม่มีการแจ้งข้อมูลข่าวสาร การสนใจ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสีเขียวที่มากพอ สอดคล้องกับสิรินาฏ ไชยตา ที่ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการรับผลประโยชน์ส่งผลต่อการดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่าไม่ส่งผลต่อการดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (สิรินาฏ ไชยตา, 2561) แต่ไม่สอดคล้องกับชูโบติ โต๊ะโมะ และคณะ ที่ทำการศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักเกณฑ์จัดอันดับ 6 ประเด็นในภาพรวมของบุคลากร พบว่า อยู่ในระดับบ้อย ส่วนนักศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างบ้อย (ชูโบติ โต๊ะโมะ และคณะ, 2563)

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

จากการศึกษาที่พบว่ากลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จากการศึกษาพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่มีเพศ, ระดับชั้นปี, คณะ และระดับการรู้จักเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐาน และสอดคล้องกับบุษยมาส ชื่นเย็น ที่ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษาที่มีระดับชั้นปีต่างกันมีความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การร่วมปฏิบัติในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การร่วมกันรับผิดชอบ การรับรู้ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน ส่วนคณะที่ศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การร่วมปฏิบัติในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การร่วมกันรับผิดชอบ การรับรู้ และทัศนคติ แตกต่างกัน (บุษยมาส ชื่นเย็น, 2564)

ส่วนการผลการศึกษาที่พบว่ากลุ่มบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จากการศึกษาพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่มีเพศ, อายุ, สถานภาพ, คณะ, อายุการทำงาน, ระดับการศึกษา และระดับการรู้จักเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตาม



สมมติฐาน อาจจะเป็นสาเหตุมาจาก ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์ของมหาวิทยาลัยสีเขียวของบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับเดียวกัน และจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีจำนวนน้อย และมีความหลากหลายน้อยกว่ากลุ่มนักศึกษาจึงทำให้ผลการศึกษาไม่แตกต่างกัน

สำหรับปัจจัยเรื่องความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว พบว่า ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวด้านพลังงานและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ด้านการจัดการน้ำ และด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว นั้นส่งผลทำให้การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวจะมีระดับการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวสูงกว่าผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว เป็นไปตามสมมติฐาน

โดยนักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวด้านการจัดการที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการจัดการของเสีย และด้านการขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านจะพบได้ว่า แต่ละด้านที่ผลการศึกษาไม่แตกต่างกันคือด้านที่เกี่ยวข้องกับระบบบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยโดยตรง โดยเฉพาะด้านการจัดการที่ตั้ง และด้านการขนส่งที่ต้องมีการกำหนดแนวทางร่วมกับผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัย จึงเป็นด้านที่เปลี่ยนแปลงได้ยากในระดับบุคคล ในขณะเดียวกัน ด้านการจัดการของเสียนั้นบุคลากรสามารถปฏิบัติได้เอง และปฏิบัติได้ง่าย ดังแนวโน้มการปฏิบัติที่พบว่าบุคลากรปฏิบัติเป็นประจำเพียงด้านเดียวจากทั้งหมด 6 ด้าน จึงสามารถอนุมานได้ว่า ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามในด้านการจัดการของเสีย ส่วนด้านการจัดการที่ตั้งและด้านการขนส่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ และงบประมาณจากหลายฝ่าย ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่แตกต่างกันจึงการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับจักรเศ เมตตะธำรง และคณะ ที่ทำการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวตามแนวคิดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนครด้วยวิธีสมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โครงสร้างการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (จักรเศ เมตตะธำรง และคณะ, 2565)

และปัจจัยด้านความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า



ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลการวิเคราะห์อิทธิพล จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว จำนวน 2 ด้านได้แก่ ด้านเกณฑ์การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีอิทธิพลทางบวกกับการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในระดับต่ำ ($r = 0.280$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านการจัดการที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐานตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีอิทธิพลทางลบกับการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวในระดับต่ำ ($r = 0.280$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับจักรเศ เมตตะธำรง และคณะ ที่ทำการศึกษาปัจจัยการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวตามแนวคิดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนครด้วยวิธีสมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว โครงสร้างการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว และกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวและแรงจูงใจการรักษาสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (จักรเศ เมตตะธำรง และคณะ, 2565)

โดยจากการศึกษานั้นสามารถสรุปถึงองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

1. อาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเป็นบางครั้งเท่านั้น
2. ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
3. แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นควรมีการกำหนด และวางแผนในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านการลดใช้ไฟฟ้า การใช้พลังงานธรรมชาติ ระบบการจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย การแยกขยะเพื่อการรีไซเคิล การใช้การเดินทางด้วยรถสาธารณะ การส่งเสริมการเดินเท้า และการใช้จักรยานในมหาวิทยาลัยอย่างจริงจัง



สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากรสู่เกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) นักศึกษาและบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวของอาจารย์ ในภาพรวมอยู่ในระดับทำเป็นบางครั้ง 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจเรื่องเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว และความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีส่วนต่อการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนที่เป็นไปตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวนั้นควรมีการกำหนด และวางแผนในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมากขึ้น มีการรณรงค์ในแก่นักศึกษาในเรื่องความตระหนักถึงการลดใช้ไฟฟ้าที่ไม่จำเป็น มีระบบการจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัยที่มีประสิทธิภาพ การใช้การเดินทางด้วยรถสาธารณะ และพัฒนาระบบการบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงแหล่งน้ำสาธารณะ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานตามเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียวมีความสอดคล้องกับที่มาของมหาวิทยาลัยสีเขียวซึ่งมีแนวคิดจากการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่งพัฒนา 3 ด้านได้แก่ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุลกันซึ่งทางสังคมจะให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ด้านเศรษฐกิจมุ่งเน้นการเกิดประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ และมีความต่อเนื่องระยะยาว และด้านสิ่งแวดล้อมเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าโดยคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ จากการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรมีการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ 1) ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของนักศึกษาและบุคลากรเพิ่มเติมจากเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้มองเห็นถึงสภาพของปัญหา และแนวทางในการพัฒนามุ่งสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว 2) ควรศึกษาบุคลากรด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องับเกณฑ์มหาวิทยาลัยสีเขียว เช่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายดูแลความสะอาด เจ้าหน้าที่ด้านระบบการบริหารจัดการพื้นที่ เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงแนวทาง และข้อเสนอที่ตรงประเด็นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรเรศ เมตตะธำรง และคณะ. (2565). การวิเคราะห์เส้นทางของปัจจัยการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยที่ส่งผลต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวตามแนวคิดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนครด้วยวิธีสมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยที่สุดบางส่วน. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี, 17(1), 1-19.
- ชูไบดี โต๊ะโมะ และคณะ. (2563). การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรและนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.



- ธวัชชัย บัวขาว และ มนสิชา เพชรานนท์. (2555). การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว กรณีศึกษา : มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง. วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 4(1), 40-55.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- บุษยมาส ชื่นเย็น. (2564). การศึกษาการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 8(2), 51-63.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. (2562). มจร. มหาวิทยาลัยสีเขียวอันดับ 6 ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2562 จาก <https://pr.kmutt.ac.th/pr2/award-news>
- โมทนา สิทธิพิทักษ์ และคณะ. (2564). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ยั่งยืน. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(2), 1-10.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ,กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กรอบแผนอุดมศึกษา ระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2564). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิรินาฏ ไชยตา. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลอีสานนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา.
- Universitas Indonesia. (2016). UI green metric world university ranking. Retrieved December 9 , 2019, from http://www.greenmetric.ui.ac.id/id/page/ranking_2015

ความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล
ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*
SATISFACTION WITH ORGANIZING THE ENVIRONMENT THAT
FACILITATES LEARNING IN THE DIGITAL ERA FOR STUDENTS OF
BOROMARAJONANI COLLEGE OF NURSING, NAKHONRATCHASIMA

สุชาดา วงศ์สวัสดิ์

Suchada Wongsawat

สุชาภา คล้ายมณี

Suchada Klaimanee

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

สถาบันพระบรมราชชนก นครราชสีมา

Boromarajonani College of Nursing, Nakhonratchasima Faculty of Nursing,

Praboromarajchanok Institute Nakhonratchasima, Thailand

E-mail: suchada@knc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 110 คน จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่าระดับความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.47$) และทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านห้องเรียน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.49$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านห้องเรียน ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.58$) เมื่อรวมทุกด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษามีมิตรภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.58$) ข้อที่มี

* Received 13 January 2023; Revised 29 January 2023; Accepted 31 January 2023



ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตรวดเร็วมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.94$) ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตช้าและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่การใช้งาน (ร้อยละ 49.09) จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง มีความเสถียร ให้ครอบคลุมพื้นที่ใช้งาน เพื่อให้การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, นักศึกษา, สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้, ยุคดิจิทัล

Abstract

The objective of this descriptive research was to study the level of satisfaction and opinions towards the environment contributing to learning in the digital age of students of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Ratchasima. The samples were 110 first-year students of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Ratchasima, in the academic year 2020, obtained from a simple random sampling. Data were collected using a questionnaire with a Cronbach's alpha coefficient of .98. The data were analyzed by descriptive statistics and content analysis. The results showed that the overall level of satisfaction with the learning environment in the digital age of students was at a high level ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.47$), and all aspects were satisfied at a high level, including the learning atmosphere, teaching and learning management, digital technology, and the classroom. The aspect with the highest mean was the learning atmosphere ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.49$) and the aspect with the lowest mean was the classroom ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.58$). With all the aspects, the item with the highest mean was the students had good friendship with their classmates ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.58$) and the item with the lowest mean was the speed and the coverage efficiency of the Internet ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.94$). Regarding the opinions of the students towards the environment conducive to learning in the digital age, most of the students commented that the Internet signal was slow and did not cover all areas of use (49.09 percent). From the results of this research, it is suggested that the college should develop a high-speed and stable internet system to cover all areas of use, to provide an environment that facilitates learning in the digital age more efficiently.



Keywords: Satisfaction, Students, Learning Environment, Digital Age

บทนำ

บริบทของประเทศและโลกกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดด มีแหล่งความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทิศทางการพัฒนาประเทศจึงได้กำหนดประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้มีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2561) เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล การเรียนรู้ของผู้เรียนจึงไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน แต่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและแหล่งความรู้นอกห้องเรียนในรูปแบบดิจิทัล ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับกระบวนการเรียนการสอน จัดสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับโลกดิจิทัล (รุจโรจน์ แก้วอุไร และชโรซีนีย์ ชัยมินทร์, 2562) ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ ห้องเรียนถูกสุขลักษณะ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพเหมาะสม ทันสมัย เพียงพอสนับสนุนการเรียนรู้ และมีบรรยากาศในการเรียนที่ดี (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา, 2562) สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสภาพหรือสภาวะใด ๆ ทั้งภายในและนอกห้องเรียน ที่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ได้อย่างรวดเร็ว ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมด้านการสร้างบรรยากาศในการเรียน ด้านอาคารสถานที่และห้องเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้นักศึกษาได้รับการเรียนรู้ประสบการณ์ให้มากที่สุดอย่างมีชีวิตชีวา รวมทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่สถานศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีการที่ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (พระครูใบฎีกาณทล เขมโก, 2562) ; (สงบ อินทรมณี, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของ Spector, J. M. ที่ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียน การสร้างสัมพันธ์ภาพต่อกัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่มาสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและการค้นคว้าของนักศึกษา (Spector, J. M., 2014)

สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน เกิดความประทับใจ ฟังพอใจ นำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกพื้นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา คำนึงถึงสิ่งที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้เรียน การสร้างบรรยากาศทางบวกในการเรียน ตระหนักถึงการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข (วิชานา



อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ, 2563) ดังการศึกษาของสุขุมิตร กอมณี พบว่า การจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เช่น การจัดสถานที่ การจัดห้องเรียน การกำหนดบทบาทผู้เรียนและผู้สอน การจัดกิจกรรมกลุ่ม การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ตรง การเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศ การนำข้อมูลมาสังเคราะห์ การออกแบบ การนำเสนอ การแนะนำแหล่งสืบค้นข้อมูลและแหล่งวิทยาการแก่ผู้เรียน สามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนได้ และยังส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (สุขุมิตร กอมณี, 2562)

จากความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสถานศึกษาและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลดังกล่าว และยังขาดข้อมูลจากการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจและความคิดเห็นของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล จึงเป็นที่มาที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงความพึงพอใจและความคิดเห็นต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมาในครั้งนี้ โดยทำการศึกษากับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2563 ซึ่งผลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและวิทยาลัยในการนำไปวางแผน พัฒนา ปรับปรุงการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เหมาะสม เท่าทันกับยุคดิจิทัล และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตั้งแต่แรกเข้ามาศึกษาเล่าเรียน อันเป็นการวางรากฐาน ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นบุคลากรทางสุขภาพที่มีคุณภาพในการเป็นที่พึ่งทางสุขภาพให้กับชุมชนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย คือ นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา ชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 149 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 107



คน ผู้วิจัยได้เพิ่มเป็นจำนวน 110 คน เพื่อทดแทนกรณีกลุ่มตัวอย่างถอนตัวออกจากโครงการวิจัย และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน จากนั้นนำมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง .80 - 1.00 แล้วทำการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา ที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .98 แบบสอบถามของการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ และอายุ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดของ Spector, J. M. (Spector, J. M., 2014) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านห้องเรียน ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามมาตรวัดแบบลิเคอร์ท ได้แก่ พึงพอใจมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด กำหนดการให้คะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 คะแนน ตามลำดับ การแปลผลระดับความพึงพอใจแบ่งเป็น 5 ระดับตามค่าคะแนนเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้แก่ ระดับความพึงพอใจมากที่สุด (4.51 - 5.00 คะแนน) ระดับความพึงพอใจมาก (3.51 - 4.50 คะแนน) ระดับความพึงพอใจปานกลาง (2.51 - 3.50 คะแนน) ระดับความพึงพอใจน้อย (1.51 - 2.50 คะแนน) และระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด (1.00 - 1.50 คะแนน)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา เป็นคำถามปลายเปิดให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นใน 4 ประเด็น ได้แก่ ความคิดเห็นด้านการจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็นด้านห้องเรียน ความคิดเห็นด้านบรรยากาศในการเรียน และความคิดเห็นด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แจ้งรายละเอียดของแบบสอบถาม แล้วให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จากนั้นตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถามที่ส่งคืน ซึ่งได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาร้อยละ 100



การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา เอกสารรับรองเลขที่ COA NO. 06/2564 โดยก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงกับกลุ่มตัวอย่างถึงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์วิธีดำเนินการวิจัย การเข้าร่วมโครงการวิจัยให้เป็นไปตามความสมัครใจ สามารถที่จะถอนตัวจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ข้อมูลที่ได้รับจะเป็นความลับ และผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวมเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลและความพึงพอใจของนักศึกษาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษา ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางของ เอื้อมพร หลินเจริญ ด้วยการจำแนกคำหรือข้อความในเนื้อหาสาระที่ได้จากคำตอบ ซึ่งมีความครอบคลุมคำหรือข้อความอื่น ๆ ที่มีอยู่ในคำตอบ จากนั้นนับความถี่ของคำหรือข้อความที่จำแนกไว้ แล้วทำการสรุปบรรยายข้อมูลที่จำแนกได้ (เอื้อมพร หลินเจริญ, 2555)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 110 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 93.60 อีกร้อยละ 6.40 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 18 - 38 ปี และมีอายุเฉลี่ย 19.43 ปี
2. ระดับความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษาพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.47$) และทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 0.49$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านห้องเรียน ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของทุกด้าน พบว่า ทุกข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษามีมิตรภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.58$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตรวดเร็วมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ ($\bar{X} = 3.97$, $SD = 0.94$) แสดงดังตารางที่ 1



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (n = 110)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
ด้านบรรยากาศในการเรียน			
1. นักศึกษามีมิตรภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน	4.42	0.58	มาก
2. กระบวนการเรียนในชั้นเรียนแต่ละรายวิชาช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี	4.37	0.59	มาก
3. นักศึกษาสามารถเป็นเพื่อนกับทุกคนในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี	4.36	0.55	มาก
4. นักศึกษาขอความช่วยเหลือเพื่อนและคนอื่น ๆ เกี่ยวกับการเรียนเสมอ	4.35	0.61	มาก
5. กฎระเบียบในชั้นเรียนมีความเหมาะสมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี	4.31	0.66	มาก
6. นักศึกษาสามารถแสดงความคิดเห็น ตอบคำถามจากครู เพื่อน และอภิปรายในชั้นเรียนได้อย่างอิสระ	4.30	0.61	มาก
7. นักศึกษาได้รับการปฏิบัติจากอาจารย์ผู้สอนทุกคนเช่นเดียวกับเพื่อน ๆ	4.29	0.61	มาก
8. อาจารย์ผู้สอนทุกคนให้ความสนใจ ห่วงใยความรู้สึกของนักศึกษาเป็นอย่างดี	4.28	0.67	มาก
รวม	4.34	0.49	มาก
ด้านการจัดการเรียนการสอน			
1. รูปแบบการสอนแต่ละวิธีมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม	4.35	0.63	มาก
2. รูปแบบการสอนภาคทดลองปฏิบัติในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ช่วยให้นักศึกษาสามารถนำความรู้จากภาคทฤษฎีไปทดลองใช้ได้เป็นอย่างดี	4.34	0.68	มาก
3. เนื้อหาสาระแต่ละรายวิชาช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษา	4.33	0.58	มาก
4. นักศึกษาได้รับการปฏิบัติจากอาจารย์เช่นเดียวกันเพื่อนคนอื่นในชั้นเรียนทุกครั้ง	4.32	0.72	มาก
5. การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา	4.32	0.72	มาก
6. รูปแบบการสอนในภาคปฏิบัติในแหล่งฝึกต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถนำความรู้จากภาคทฤษฎีไปใช้ได้จริงได้เป็นอย่างดี	4.31	0.63	มาก
7. รูปแบบการสอนตามสภาพจริงช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ เข้าใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี	4.28	0.65	มาก
8. รูปแบบการสอนที่เน้นอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี	4.26	0.62	มาก
9. รูปแบบการสอนแบบบรรยายในชั้นเรียน ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาสาระของรายวิชาได้เป็นอย่างดี	4.25	0.59	มาก
10. รูปแบบการสอนแบบโครงงานและการนำเสนอหน้าชั้น ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย	4.25	0.68	มาก
11. เนื้อหาสาระแต่ละรายวิชาทันสมัยเหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัล	4.21	0.61	มาก
12. รูปแบบการสอนเชิงนวัตกรรม ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี	4.21	0.69	มาก
13. เนื้อหาสาระแต่ละรายวิชาช่วยส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเองของนักศึกษา	4.20	0.66	มาก
14. รูปแบบการสอนเชิงบูรณาการช่วยส่งเสริมการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระแต่ละรายวิชา และประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักศึกษาเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี	4.19	0.7	มาก



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (n = 110) (ต่อ)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
15. รูปแบบการสอนโดยใช้โจทย์ปัญหาเป็นฐาน ช่วยส่งเสริมการแก้ไขปัญหาของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี	4.16	0.64	มาก
รวม	4.26	0.50	มาก
ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล			
1. สื่อการสอนดิจิทัลต่าง ๆ น่าสนใจ ทันสมัย เพียงพอ รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย	4.35	0.60	มาก
2. นักศึกษาสามารถส่งงานอาจารย์ผ่านทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ ได้	4.33	0.64	มาก
3. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ต่าง ๆ ช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด	4.30	0.63	มาก
4. นักศึกษาสามารถใช้คอมพิวเตอร์เพื่ออ่านและบันทึกบทเรียนได้	4.30	0.55	มาก
5. นักศึกษาได้รับแรงบันดาลใจจากเนื้อหาสาระและสื่อการเรียนรู้แบบมัลติมีเดีย	4.30	0.60	มาก
6. นักศึกษาสามารถทำงานโดยใช้คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี	4.29	0.63	มาก
7. นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยี สื่อดิจิทัลสร้างระบบการเตือนการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.28	0.61	มาก
8. อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ วิทยาลัย ทันสมัยมีจำนวนเพียงพอต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา	4.26	0.65	มาก
9. นักศึกษาสามารถให้อาจารย์ส่งงานผ่านคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ ได้	4.26	0.63	มาก
10. นักศึกษาสามารถสร้างอีพอร์ตโฟลิโอ เพื่อการเรียนรู้เป็นของตัวเองได้	4.25	0.59	มาก
11. นักศึกษาสามารถค้นหาความรู้ ทำการบ้าน อภิปรายกลุ่ม โดยใช้คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ดิจิทัลอื่น ๆ ได้อย่างราบรื่น รวดเร็ว	4.17	0.68	มาก
12. สัญญาณอินเทอร์เน็ตรวดเร็วมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่	3.97	0.94	มาก
รวม	4.26	0.49	มาก
ด้านห้องเรียน			
1. นักศึกษาสามารถมองเห็น ได้อินคำแนะนำของอาจารย์ และการนำเสนอ การนำเสนอของเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งหมดได้อย่างชัดเจน	4.26	0.66	มาก
2. ห้องเรียนมีเครื่องปรับอากาศสามารถควบคุมอุณหภูมิได้ตามความต้องการ	4.23	0.76	มาก
3. นักศึกษาสามารถปรับห้องเรียนเป็นโรงละคร เวที สถานที่ทำงานกลุ่ม หรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ ตามความประสงค์	4.18	0.72	มาก
4. นักศึกษาสามารถอ่านเนื้อหาการสอนบนจอภาพและสื่อการสอนในชั้นเรียนได้อย่างง่ายดายในทุกสภาพแสง	4.14	0.74	มาก
5. ห้องเรียนมีพื้นที่เพียงพอสำหรับให้นักศึกษานั่งเรียน ทำงาน เก็บของ ใส่หนังสือเรียน แท็บเล็ต พีซี อุปกรณ์และเอกสารต่าง ๆ ได้	4.13	0.68	มาก
6. โต๊ะ เก้าอี้ ในชั้นเรียน สะดวก ทันสมัย ช่วยช่วยให้ให้นักศึกษาอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น	4.09	0.76	มาก
7. ห้องเรียนเงียบไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก ทำให้นักศึกษาสามารถได้ยินสิ่งที่อาจารย์และเพื่อนคนอื่น ๆ พูดได้อย่างชัดเจน	4.06	0.73	มาก
รวม	4.16	0.58	มาก
รวมทั้งหมด	4.26	0.47	มาก



3. ความคิดเห็นต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมานักศึกษามีความคิดเห็นในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

- มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา (ร้อยละ 30.90) ดังตัวอย่างคำกล่าว “รูปแบบการเรียนการสอนมีความหลากหลายและเหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา” “มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ดี นอกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ยังมีการลงพื้นที่จริงทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น”

- ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น จากการสืบค้น ค้นคว้าในแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย (ร้อยละ 10.9) ดังตัวอย่างคำกล่าว “ส่งเสริมการค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น” “ให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้าในแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย”

3.2 ด้านห้องเรียน

- ห้องเรียนมีสภาพดี สะอาด ขนาดเหมาะสมกับผู้เรียน (ร้อยละ 21.81) ดังตัวอย่างคำกล่าว “มีสภาพห้องเรียนดี สะอาด” “มีขนาดห้องเรียนเหมาะสมกับผู้เรียน”

- มีอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์เพียงพอและพร้อมใช้งาน รองรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน (ร้อยละ 4.54) ดังตัวอย่างคำกล่าว “มีอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ที่รองรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน” “มีโสตทัศนูปกรณ์ที่เพียงพอ พร้อมใช้ เหมาะกับจำนวนของนักศึกษา”

- ห้องเรียนอากาศเย็นสบาย (ร้อยละ 4.54) ดังตัวอย่างคำกล่าว “ห้องเรียนมีอากาศเย็นสบาย”

3.3 ด้านบรรยากาศในการเรียน

- มีสัมพันธภาพที่ดีกับอาจารย์และเพื่อน ทำให้มีแรงจูงใจในการเรียน (ร้อยละ 14.54) ดังตัวอย่างคำกล่าว “มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในชั้นเรียนทำให้มีแรงจูงใจในการเรียน” “มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างอาจารย์และเพื่อน ๆ ทำให้บรรยากาศน่าเรียน”

- มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการเรียนการทำงาน และนำเสนองาน (ร้อยละ 10.90) ดังตัวอย่างคำกล่าว “มีบรรยากาศในการเรียนที่ช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนกันในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อการทำงาน และนำเสนองานให้น่าสนใจ”

3.4 ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

- สัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่การใช้งาน (ร้อยละ 49.09) ดังตัวอย่างคำกล่าว “สัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้า บางครั้งก็หายไป และยังไม่ทั่วถึง” “สัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้า ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ใช้งาน บางครั้งก็ใช้งานไม่ได้”



อภิปรายผล

จากผลการศึกษาระดับความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านห้องเรียน อาจเป็นเพราะวิทยาลัยมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามแผนอย่างต่อเนื่อง มีการจัดอบรมพัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย รวมทั้งการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษา (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของ สุณิสสา สำเร็จดี และคณะ พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทั้งด้านห้องเรียน สื่อเทคโนโลยี อุปกรณ์การศึกษา และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็น (สุณิสสา สำเร็จดี และคณะ, 2559)

ด้านบรรยากาศในการเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษามีมิตรภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะวิทยาลัยมุ่งผลิตบัณฑิตที่สามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา, 2563) ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรจึงมุ่งหล่อหลอมนักศึกษาให้มีความเอื้ออาทร ได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับ วิจิต บัวปรอท กล่าวว่า มิตรภาพที่ดีเกิดขึ้นจากการแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน ด้วยการแสดงน้ำใจไมตรี นำมาซึ่งความผูกพันแน่นแฟ้น (วิจิต บัวปรอท, 2564) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Mamas, C. พบว่า ความสัมพันธ์แบบเพื่อนฝูงและมิตรภาพที่ต่อเนื่อง เกิดจากการทำงานกลุ่มร่วมกันของนักศึกษา (Mamas, C., 2017) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อาจารย์ผู้สอนทุกคนให้ความสนใจห่วงใยความรู้สึกของนักศึกษาเป็นอย่างดี โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะในชั้นปีที่ 1 มีนักศึกษาจำนวนมากรวมทั้งสิ้น 149 คน ประกอบกับรายวิชาที่เรียนส่วนใหญ่เรียนรวมกันทั้งชั้น ทำให้อาจารย์ผู้สอนต้องใช้เวลาในการสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษาให้ทั่วถึงทุกคน ซึ่งอาจส่งผลต่อความรู้สึกของนักศึกษาในการได้รับความสนใจและความห่วงใยได้ สอดคล้องกับการศึกษาของอดิญาณ์ ศรีเกษตริน และคณะ พบว่า การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกดีและมีคุณค่า รวมทั้งช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ (อดิญาณ์ ศรีเกษตริน และคณะ, 2562)

ด้านการจัดการเรียนการสอน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบการสอนแต่ละวิธีมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากทุก



รายวิชา มีการปรับปรุงการวัดและประเมินผลตามข้อเสนอแนะของนักศึกษาและผู้สอน ผ่านการวิพากษ์จากอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และในการปฐมนิเทศรายวิชาให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น อีกทั้งนักศึกษายังมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน สอดคล้องกับ จตุภูมิ เขตจัตุรัส กล่าวว่า การประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ มีความจำเป็นในการทำความเข้าใจและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการประเมินผลร่วมกันกับผู้สอน อันเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้แบบมิตร (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Fontanillas, T. R. et al. พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากต่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และการประเมินผล (Fontanillas, T. R. et al., 2016) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ รูปแบบการสอนโดยใช้โจทย์ปัญหาเป็นฐาน ช่วยส่งเสริมการแก้ไขปัญหาของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะเป็นรูปแบบการสอนที่ผู้เรียนต้องใช้ทักษะที่สูงขึ้นในการคิดวิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้า แสวงหาความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา และต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับ อรธิดา ประสาร กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ปัญหา แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการนำตนเอง (อรธิดา ประสาร, 2559) และสอดคล้องกับการศึกษาของ นฤนาท จันกล้า พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากต่อวิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหา และแสวงหาความรู้มาแก้ปัญหา มากกว่าวิธีการเรียนแบบบรรยาย (นฤนาท จันกล้า, 2561)

ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สื่อการสอนดิจิทัลต่าง ๆ น่าสนใจ ทันสมัย เพียงพอ รวดเร็ว เข้าถึงได้ง่าย โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้สอนมีความสามารถในการจัดทำสื่อการสอนดิจิทัลผ่านโปรแกรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น สื่อการสอนแบบมัลติมีเดีย คลิปวิดีโอ อินโฟกราฟิก ให้นักศึกษาเข้าถึงง่าย รวดเร็ว ผ่านสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต แล็บท็อป เพื่อศึกษาหรือทบทวนความรู้ด้วยตนเองในห้องเรียนออนไลน์ สอดคล้องกับ วิชัย พัวรุ่งโรจน์ และคณะ กล่าวว่า วิธีการเรียนการสอนยุคใหม่ด้วยสื่อการสอนดิจิทัลต่าง ๆ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการเรียน มีความสนุก ตลอดจนเพิ่มแรงจูงใจในการเข้าเรียน (วิชัย พัวรุ่งโรจน์ และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริโรจน์ ศรีโกมลทิพย์ และศิวินิต อรรถวุฒิกุล พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการใช้สื่อมัลติมีเดียร่วมกับการจัดการเรียนสอนในชั้นเรียนอยู่ในระดับมาก สื่อมีความเหมาะสม และน่าสนใจ ส่งเสริมให้นักศึกษาได้ศึกษาทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาและเรียนรู้ได้ดีขึ้น (ศิริโรจน์ ศรีโกมลทิพย์ และศิวินิต อรรถวุฒิกุล, 2559) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ



สัญญาณอินเทอร์เน็ตรวดเร็วมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ เช่นเดียวกับผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลในครั้งนี้ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ใช้ งาน อาจเป็นเพราะตัวกระจายสัญญาณอินเทอร์เน็ตของวิทยาลัย และอุปกรณ์ในการรับสัญญาณอินเทอร์เน็ตของนักศึกษามีประสิทธิภาพลดลงจากอายุการใช้งาน มีการใช้อุปกรณ์รับสัญญาณอินเทอร์เน็ตพร้อมกันจำนวนมาก หรืออยู่ในจุดอับสัญญาณ สอดคล้องการศึกษาของ สุณิสสา สำเร็จดี และคณะ พบว่า ข้อที่นักศึกษามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจน้อยที่สุดต่อคุณภาพ บริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ คือ อินเทอร์เน็ตใช้ได้ครอบคลุมทั้งวิทยาลัย (สุณิสสา สำเร็จดี และคณะ, 2559) และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภัทรา กลางประพันธ์ และสมเจตน์ คงคอน ที่ทำการศึกษาความพึงพอใจต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงระบบอินเทอร์เน็ตให้ครอบคลุมและมีคุณภาพมากขึ้น (สุภัทรา กลางประพันธ์ และสมเจตน์ คงคอน, 2563)

ด้านห้องเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษาสามารถมองเห็น ได้ยินคำแนะนำของ อาจารย์ และการนำเสนอของเพื่อนร่วมชั้นเรียนทั้งหมดได้อย่างชัดเจน โดยมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะห้องเรียนของวิทยาลัยมีการติดตั้งโสตทัศนูปกรณ์ที่ทันสมัย เพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งหลอดไฟส่องสว่างอย่างเพียงพอ ทำให้นักศึกษาได้ยินและมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจนทั้งชั้นเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ พิระศักดิ์ จิ๋วตัน และ อภิญญา ลิ้มสุวรรณ พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อห้องเรียน คือ การมีระยะที่สามารถมองเห็นการเขียนของผู้สอนได้ชัดเจน มีระบบเครื่องขยายเสียงที่ฟังได้ อย่างชัดเจน รวมทั้งมีแสงส่องสว่างทั่วทั้งห้องสม่ำเสมอ (พิระศักดิ์ จิ๋วตัน และอภิญญา ลิ้มสุวรรณ, 2564) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ห้องเรียนเงียบ ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก ทำให้นักศึกษาสามารถได้ยินสิ่งที่อาจารย์และเพื่อนคนอื่น ๆ พูดได้อย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะ ในช่วงนั้นมีเสียงจากการก่อสร้างตึกใกล้กับห้องเรียน รบกวนการได้ยินขณะทำการเรียนการสอน สอดคล้องกับการศึกษาของ เดโช แชน้ำแก้ว พบว่า ปัญหาหนึ่งของชั้นเรียน คือ เวลาเรียนมีเสียงดังจากการก่อสร้างรบกวนการเรียน (เดโช แชน้ำแก้ว, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของ นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครราชสีมา โดยภาพรวมนักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และทุกด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน รองลงมา ด้านการจัดการเรียนการสอนกับด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และด้านห้องเรียน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ

มาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษามีมิตรภาพที่ดีกับเพื่อนในชั้นเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตรวดเร็วมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ ส่วนความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเห็นว่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตช้าและไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่การใช้งาน จากผลการศึกษา มีข้อเสนอแนะเพื่อให้การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

- 1) ควรพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง มีความเสถียร ให้ครอบคลุมพื้นที่ใช้งาน
- 2) ตรวจสอบและดูแลอุปกรณ์รับส่งสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาถึงประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนดิจิทัลต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออนไซต์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ 2) ควรศึกษาถึงความความต้องการของนักศึกษาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ประกอบการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนานักศึกษาให้มีความเท่าทัน สามารถใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จตุภูมิ เขตจตุรัส. (2560). วิธีการและเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เดโช แชน้ำแก้ว. (2561). ความต้องการด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและการส่งเสริมสนับสนุน การเรียนของนักศึกษาถนัดซ้าย: กรณีศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 3(2), 79-98.
- นฤนาท จั่นกล้า. (2561). การศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความพึงพอใจของนักศึกษาเอกคณิตศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 13(1), 137 -151.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูใบฎีกาณพล เขมโก. (2562). อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(1), 192-200.
- พีระศักดิ์ จิ๋วตัน และอภิญญา ลิมสุวพันธ์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจโดยรวมของลักษณะทางกายภาพห้องเรียน Active Learning มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 12(2), 220-244.



- รุจโรจน์ แก้วอุไร และชโรชินี ชัยมินทร์. (2562). พื้นที่การเรียนรู้สำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัลในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 21(4), 366-378.
- วิชัย พัวรุ่งโรจน์ และคณะ. (2560). แนวโน้มวิธีการเรียนการสอนยุคใหม่ด้วยเครื่องมือประเมินผลระหว่างเรียนออนไลน์. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 3(2), 45-68.
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. (2562). แผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2563 - 2567. นครราชสีมา: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา.
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. (2563). รายงานการประเมินตนเองเพื่อการขอรับรองสถาบันการศึกษาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา. นครราชสีมา: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา.
- วิจิต บัวปรอท. (2564). ทิศ 6 ในพระพุทธศาสนากับการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ในยุควิถีปกติใหม่. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(6), 208-221.
- วิชานา อับดุลเลาะ และวุฒิชัย เนียมเทศ. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางปฏิบัติ. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 227-246.
- ศิริโรจน์ ศรีโกมลทิพย์ และศิวินิต อรรถวุฒิกุล. (2559). ผลการใช้สื่อมัลติมีเดียร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการผลิตสื่อศิลปะสำหรับเด็ก. Veridian E-Journal, 9(1), 1459-1472.
- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 353-360.
- สุขมิตร กอมณี. (2562). โมเดลการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนภาควันตาภาพสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(3), 30-48.
- สุนิสา สำเร็จดี และคณะ. (2559). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อคุณภาพบริการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรินทร์. ราชวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรินทร์, 6(2), 21-26.
- สุภัทรา กลางประพันธ์ และสมเจตน์ คงคอน. (2563). ความพึงพอใจต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ คณะแพทยแผนไทยและแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 142-155.
- อติญาณ์ ศรีเกษตริน และคณะ. (2562). การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารพยาบาลทหารบก, 20(3), 18-26.

- อรธิดา ประสาร. (2559). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8(1), 27-36.
- เอื้อมพร หลินเจริญ. (2555). เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ. วารสารการวัดผล
การศึกษา, 17(1), 17-29.
- Fontanillas, T. R. et al. (2016). E-assessment process: giving a voice to online
learners. International Journal of Educational Technology in Higher
Education, 13(20), 1-14.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determination sample size for research
activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.
- Mamas, C. (2017). Exploring peer relationships, friendships and group work
dynamics in higher education: applying social network analysis. Journal of
Further and Higher Education, 1(1), 1-16.
- Spector, J. M. (2014). Conceptualizing the emerging field of smart learning
environments. Smart Learning Environments, 1(2), 1-10.

การพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ
กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน*
DEVELOPING LEADERSHIP COMPETENCY TO PROMOTE SMART
TOURISM: A CASE STUDY OF TOURISM COMMUNITY IN THE UPPER
CENTRAL REGION

กอบชัย เมฆดี

Kobchai Mekdee

ศศิรินทร์ ศาสตรสาร

Sasinan Sastsara

คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

พระนครศรีอยุธยา

Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University of Technology

Suvarnabhumi, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

E-mail: sasinun.s@mutsb.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ 2) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ และ 3) จัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ โดยมุ่งดำเนินการภายใต้กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน เป็นกรณีศึกษาแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ใช้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ จำนวน 15 คน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน จำนวน 133 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบประเมินความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{Modified}) ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะผู้นำ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สมรรถนะส่วนลึก ประกอบด้วย แรงขับ คุณลักษณะ การรับรู้ตัวตน และสมรรถนะส่วนพื้นผิว ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

* Received 9 January 2023; Revised 27 January 2023; Accepted 30 January 2023



สมรรถนะผู้นำที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญสูงสุด คือ ด้านแรงขับ รองลงมา คือ ด้านทักษะและด้านความรู้ และ 3) แผนพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำที่เน้นกระบวนการพัฒนา การประเมิน และยกระดับสมรรถนะอย่างเป็นระบบ วิธีการพัฒนาสมรรถนะอาศัยวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย 2 ประเภท ได้แก่ Training (การฝึกอบรม) และ Non-Training (ไม่ใช่การฝึกอบรม) และโครงการภายใต้แผนที่จะทำให้ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวได้คิดและลงมือทำ ช่วยเพิ่มพูนสมรรถนะของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, สมรรถนะผู้นำ, การท่องเที่ยวอัจฉริยะ, ชุมชนท่องเที่ยว, ภาคกลางตอนบน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the leadership competencies to promote smart tourism, 2) to analyze the needs for developing leadership competencies to promote smart tourism, and 3) to develop a plan for developing leadership competencies to promote smart tourism: a case study of tourism community in the upper central region. The research design was an exploratory sequential mixed-methods approach. The population for the qualitative research included tourism academics, information technology academics, and leaders of successful tourism community enterprises was 15 people. The sample for the quantitative research was 133 leaders of the OTOP tourism community in the upper central region. The qualitative research tools were In-depth interview form and the quantitative research tool was the needs assessment form. The qualitative data were analyzed using content analysis, and the quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including the mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}). The research results found that 1) the leadership competencies were divided into two parts: the hidden competency, which consisted of motives, traits, and self-image, and the visible competency, which consisted of knowledge and skills., 2) the highest the Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}). of competencies was motive, followed by skills and knowledge, and 3) a plan for developing leadership competencies to promote smart tourism consisted of leadership competency development guidelines emphasizing development processes, assessment, and systematic competency enhancement. Competency development methods rely on a variety of methods or tools, divided into two main categories: Training tools and Non-Training tools and projects under the competency



development plan, that would make tourism community leaders think and act. It can help increase the competency of community tourism leaders.

Keywords: Development, Leadership Competency, Community Tourism, The Upper Central Region

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศ การท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับพื้นที่หรือชุมชนท้องถิ่น และช่วยยกระดับเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลาย ในปัจจุบันเริ่มมีการกล่าวถึงการท่องเที่ยวอัจฉริยะ (smart tourism) ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาทำให้จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวนั้นเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Lee, P. et al, 2020) นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจได้อย่างสะดวกสามารถทำธุรกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็วและคล่องตัว รวมทั้งยังได้รับประสบการณ์เพิ่มจากการใช้เทคโนโลยีเข้ามาผนวกไว้กับการท่องเที่ยว ในมุมมองผู้ประกอบการท่องเที่ยวนั้น ผู้ประกอบการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเพื่อสร้างประสบการณ์คุณค่า และความประทับใจให้กับลูกค้า เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน (Gretzel, U. et al, 2015); (Boes, K. et al, 2015) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะนี้จึงกล่าวได้ว่า ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีสมรรถนะ (competency) ใหม่ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน

ด้านการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะจำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในลักษณะการระเบิดจากข้างใน มีการคิดและลงมือทำโดยชุมชน และชุมชนได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการท่องเที่ยวกลับคืน ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ ผู้นำ โดยอาจกล่าวได้ว่าผู้นำคือปัจจัยแห่งความสำเร็จที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ ผู้นำจะมีส่วนสำคัญในการสร้างความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้เกิดขึ้น และร่วมกันขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักรองรับและตอบสนองนักท่องเที่ยว จนทำให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน (Sawatsuk, B. et al, 2018); (Kontogeorgopoulos, N. et al, 2014); (เพชรศรี นนทศิริ, 2555)

ชุมชนพื้นที่เขตจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอ่างทอง) มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาที่โดดเด่น อีกทั้งยังมีพื้นที่ทางการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่น่าสนใจ ชุมชนจึงได้ร่วมกันก่อตั้งเป็น

วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองรับการมาเยือน เยี่ยม เยือนของนักท่องเที่ยว ตัวอย่างวิสาหกิจชุมชน เช่น วิสาหกิจชุมชนท่าตอมหาราช วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ชะอม วิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ตำบลบ้านฉ่ำ วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนบางเจ้าฉ่า วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชนเชิงเกษตรบ้านมหาสอน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเมืองสาปยา เป็นต้น (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) นอกจากนี้ ชุมชนพื้นที่เขตจังหวัดภาคกลางตอนบนยังมีวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตร ศิลปะประดิษฐ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรเชิงนิเวศน์ที่สามารถต่อยอดนำมาพัฒนาเป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีอีกเป็นจำนวนถึง 198 แห่ง ตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านต้นสะตือสามต้น เกาะเรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมชนบ้านใหญ่พัฒนา จังหวัดสระบุรี ชุมชนบ้านทราย จังหวัดลพบุรี ชุมชนบ้านพิบูลทองสามัคคี จังหวัดสิงห์บุรี ชุมชนบ้านท่าไทร จังหวัดชัยนาท และชุมชนบ้านทุ่งชิง จังหวัดอ่างทอง เป็นต้น (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำการศึกษาพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน โดยครอบคลุมการระบุนโยบายการสมรรถนะผู้นำ การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำ รวมทั้งการแสวงหาแนวทาง วิธีการ และโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ผลงานวิจัยที่ได้จะมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ชุมชนขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนในพื้นที่เขตจังหวัดภาคกลางตอนบน รวมทั้งเป็นกรณีศึกษาที่จะให้ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน
3. เพื่อจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้ขั้นตอนผสมวิธีเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Mixed Method Design) พื้นที่ในการศึกษา



คือ ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอ่างทอง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว 5 คน นักวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 5 คน และผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ 5 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 คน การคัดเลือกนักวิชาการ ได้กำหนดเกณฑ์คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์สอนด้านการท่องเที่ยวอย่างน้อย 3 ปี และมีผลงานวิชาการในรูปแบบของหนังสือ ตำรา ผลงานวิจัย และบทความวิชาการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยว อัจฉริยะ และเทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยว ส่วนการคัดเลือกเลือกผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดภาคกลางตอนบน 5 แห่ง ประกอบด้วย วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอายุวัฒนะ (การท่องเที่ยวชุมชนบ้านเกาะเกิด) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงเกษตรบ้านมหาสอน จังหวัดลพบุรี วิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมบ้านลานทอง จังหวัดสระบุรี วิสาหกิจชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ตำบลแม่ลา จังหวัดสิงห์บุรี และวิสาหกิจชุมชนสานศิลป์บางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเหล่านี้คัดเลือกโดยพิจารณาจากเกณฑ์ของกูดวินและซานติลลี (Goodwin, H. & Santilli, R, 2009)

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ซึ่งมีจำนวน 198 คน (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561) กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 133 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยทั้ง 3 ฉบับมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จำนวน 4 - 5 ข้อ ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการและคำถามปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 35 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนเป็นแบบสอบถามปลายเปิดจำนวน 4 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน สำหรับตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 1 ด้วยการศึกษา

จากเอกสารที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รายงานงานวิจัย บทความจากวารสาร และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะผู้นำการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มนักวิชาการ ประกอบด้วยนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว และนักวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 2. กลุ่มผู้นำวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure) ซึ่งแนวคำถามการสัมภาษณ์ที่ได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบ ในขั้นตอนนี้จะได้รายการสมรรถนะผู้นำ เป็นข้อมูลเพื่อนำมาใช้พัฒนาแบบสอบถามสำหรับนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 อาศัยวิธีการเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ด้วยแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากข้อมูลที่ได้ในขั้นตอนที่ 1 ทำการประเมินให้เห็นช่องว่างสมรรถนะ (competency gap) หาความต้องการจำเป็นในการในการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำแผนการพัฒนาสมรรถนะ ในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) อาศัยการระดมสมอง (brain storming) รวบรวมความคิดเห็นจากนักวิชาการ และผู้นำชุมชนท่องเที่ยว รวมทั้งนำผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และ 2 มาประกอบกับการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทาง วิธีการ และโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) อาศัยเทคนิคหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนแนวคิดตามข้อมูลเชิงประจักษ์ (successive approximation) 2) การวิเคราะห์เพื่อแสดงตัวอย่าง (illustrative method) และ 3) การวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มแนวคิด (domain analysis) (Neuman, W. L, 2006); (เบญจายอดดำนิน - แอ็ดติจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552) มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การปรับเปลี่ยนแนวคิดตามข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อประมวลภาพรวมของสาระสำคัญของการวิจัยที่เป็นผลของการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง โดยเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือข้อสมมติต่าง ๆ ที่มีอยู่ก่อนเก็บข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อมีหลักฐานจากข้อมูลที่เพิ่มขึ้นในแต่ละครั้งของการเก็บข้อมูล แนวความคิดหรือข้อสมมุติเหล่านั้นควรขยายหรือปรับเปลี่ยนไปตามข้อมูลที่มีมากขึ้น

5.2 การวิเคราะห์เพื่อแสดงตัวอย่าง เป็นวิธีการที่ได้นำข้อมูลมาแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างของทฤษฎีหรือปรากฏการณ์ ซึ่งนอกจากจะเป็นการฉายภาพตัวอย่างแล้ว ยังทำให้ทฤษฎีหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ หนักแน่นขึ้น



5.3 การวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มแนวคิด เพื่อใช้ในการแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 5.3.1) กลุ่มแนวคิดพื้นฐาน หมายถึง การจัดกลุ่มความคิด แนวความคิด หรือการปฏิบัติตามแบบที่สมาชิกในชุมชนนั้นจัดกัน ผู้วิจัยจะสังเกตได้จากคำพูด คำที่เรียก และวิธีการที่ใช้ 5.3.2) กลุ่มแนวคิดเชิงทฤษฎี หมายถึง การจัดกลุ่มความคิดและการปฏิบัติตามทฤษฎี และ 5.3.3) กลุ่มผสม หมายถึง การผสมผสานแนวคิดพื้นฐานกับทฤษฎี เป็นการจัดกลุ่มความคิด แนวคิด หรือการปฏิบัติตามแบบคำพูด หรือความหมายของสมาชิกในชุมชนนั้น บวกกับความคิดของผู้วิจัยตามทฤษฎี

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้นำที่คาดหวัง กับระดับสมรรถนะผู้นำที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการประเมินความต้องการในการพัฒนาโดยใช้สูตรการคำนวณดัชนีความสำคัญของความต้องการความจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) จากสูตรต่อไปนี้ (สุมิล ว่องวานิช, 2548)

$$PNI_{\text{modified}} = (I-D)/D$$

โดยที่ PNI_{modified} คือ ดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการความจำเป็น

I คือ สมรรถนะผู้นำที่คาดหวัง

D คือ สมรรถนะผู้นำที่มีอยู่จริงในปัจจุบัน

ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความแม่นยำตรงของข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) แสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล โดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายวิธีการในเรื่องเดียวกันได้แก่ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก การศึกษาจากเอกสาร และจากแบบสอบถามในเชิงปริมาณ รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการพิจารณาจากแหล่งสถานที่และบุคคลที่ต่างกันว่าจะได้ข้อมูลที่ตรงกันหรือไม่ (Creswell, J. W, 2009); (เบญญา ยอดดำเนิน - แอ็ดติจ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552); (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย วิธีการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือ/เทคนิค และการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละขั้นตอนการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

สมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สมรรถนะส่วนลึก ประกอบด้วย แรงขับ คุณลักษณะ การรับรู้ตัวตน และสมรรถนะส่วนพื้นผิว ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 สมรรถนะส่วนลึก

1.1.1 แรงขับ พบว่า ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะเป็นผู้ที่มีแรงขับในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสังเกตได้จากการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความคาดหวังและแรงจูงใจที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน เป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ชัดเจน เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยความมุ่งมั่น ความพยายามอย่างจริงจังที่จะทำประโยชน์ต่อชุมชน เป็นผู้ที่ไม่ย่อท้อและมีวินัยที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และพร้อมที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาเผชิญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

1.1.2. คุณลักษณะ พบว่า ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะทั้งทางกายภาพและคุณลักษณะภายในในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสังเกตได้จากการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ สามารถสร้างความไว้วางใจและการยอมรับนับถือจากคนในชุมชนได้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการกิจกรรม และการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ความไว้วางใจช่วยให้ผู้นำได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี และยังทำให้การประสานงานตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นเป็นไปอย่างราบรื่น

1.1.3. การรับรู้ตน พบว่า ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะเป็นผู้ที่มีการรับรู้และความเข้าใจที่ดีต่อทั้งตนเองและชุมชน โดยสังเกตได้จากการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่รู้จักตนเองและจุดเด่นของตนเอง รู้ว่าตนเองมีความถนัดในด้านไหน ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการที่ผู้นำจะพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้บรรลุผลตามที่ผู้นำและชุมชนกำหนดเป้าหมายไว้ อีกทั้งผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากทัศนคติที่ดีจะนำไปสู่ความคิดที่ดี และความคิดที่ดีก็จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ดี และเมื่อการปฏิบัติดี ผลของการปฏิบัติดีจะสามารถส่งผลให้ผู้นำบรรลุเป้าหมายไปด้วยเช่นกัน

1.2 สมรรถนะส่วนพื้นผิว

1.2.1. ความรู้ พบว่า ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะเป็นผู้ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยสังเกตได้จากการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชนเป็นอย่างดี เช่น จุดเด่น ข้อมูลทั่วไป ประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สถานที่สำคัญ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น ความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่สำคัญที่ผู้นำชุมชนสามารถนำมาให้พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนได้

1.2.2. ทักษะ พบว่า ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอจฉริยะเป็นผู้ที่มีทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอจฉริยะของชุมชน โดยสังเกตได้จากการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่สามารถทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้นได้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชนผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้ สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ สามารถสร้างโอกาสเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถบริหารจัดการงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความคิดที่หลากหลายมุมมองในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถประเมินความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวชุมชนได้ และสามารถสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนได้ เช่น การสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยผู้ที่มีความสามารถในการสร้างเครือข่ายสะท้อนให้เห็นจากการที่ได้เข้าไปมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยพิจารณาได้จากกระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เริ่มต้นจากการก่อตัวของเครือข่าย การพัฒนาความสัมพันธ์ของสมาชิก และการใช้ประโยชน์จากเครือข่าย

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 85.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ช่วงอายุมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 37.60 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 47.40 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ผู้ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและค้าขายมากที่สุด จำนวนอาชีพละ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด และมีส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 1 - 5 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 40.60 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยได้แสดงความคิดเห็นต่อความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 สมรรถนะส่วนลึก มีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 ด้านแรงขับ พบว่า สมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$) สูงสุด คือ มีแรงจูงใจ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.13 รองลงมา คือ มีความพยายามและมีเป้าหมายชัดเจน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.12 และสมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ มีวินัยที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.11

2.1.2 คุณลักษณะ พบว่า สมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.10 รองลงมา คือ มีการประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอ และเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.07 และมีความสามารถในการตัดสินใจและมีความน่าเชื่อถือ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.06 ตามลำดับ และสมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ มีจริยธรรมในการทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.03

2.1.3 การรับรู้ตน พบว่า สมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ รู้จุดอ่อนและจุดเด่นของตนเองและรู้ว่าตนเองมีความถนัดในด้านไหน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.12 รองลงมา คือ มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.04 และสมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ มีทัศนคติที่ดีต่อชุมชนและมีทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.03

2.2 สมรรถนะส่วนพื้นผิว มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความรู้ พบว่า สมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.12 รองลงมา คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.10 และสมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.07

2.2.2 ทักษะ พบว่า สมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.15 รองลงมา คือ สามารถบริหารจัดการงบประมาณในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถประเมินความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.12 และสามารถสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เช่น ผู้ประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.10 ตามลำดับ และสมรรถนะที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ สามารถสร้างโอกาส



เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวชุมชนได้ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.07

และในภาพรวม พบว่า สมรรถนะด้านที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านแรงขับ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.12 รองลงมา คือ ด้านทักษะ และด้านความรู้ มีค่า $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.09

3. แผนพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ครอบคลุมแนวทาง วิธีการ และโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะดำเนินอย่างเป็นระบบ โดนเริ่มต้นจากการขึ้นตอนที่ 1 ประเมินสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ โดยการทดสอบ การสัมภาษณ์ การประเมินตนเอง และการให้ทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อหาคำตอบว่าจะต้องพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนในแต่ละชุมชนด้านใดและอย่างไร จากนั้นตามด้วยขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ โดยกำหนดผลลัพธ์ที่มุ่งพัฒนา คือ การรับรู้ตน คุณลักษณะ แรงขับ ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับผลการประเมินความจำเป็นและการประเมินสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะในขั้นตอนที่ 1 โดยในขั้นตอนที่ 2 นี้มีการระบุวิธีการพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน และดำเนินการนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะต่อไป จากนั้นถัดมาขั้นตอนที่ 3 การประเมินสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะหลังการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะตามการออกแบบในขั้นตอนที่ 2 เรียบร้อยแล้ว โดยใช้วิธีการประเมินที่สอดคล้องกับผลลัพธ์ที่มุ่งพัฒนาเข้ามา ได้แก่ การทดสอบ การสัมภาษณ์ การประเมินตนเอง การสังเกต และการให้ทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อประเมินให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา และนำผลการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการยกระดับการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนต่อไป

3.2 วิธีการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนอาศัยวิธีการที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) Training (การฝึกอบรม) ดำเนินการโดยจัดการฝึกอบรมระยะสั้นเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน การท่องเที่ยวของชุมชน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การตลาด การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างเครือข่าย เป็นต้น 2) Non-Training (ไม่ใช้การฝึกอบรม) ประกอบด้วย 2.1) การสอนงาน

(Coaching) ดำเนินการโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้นำชุมชนตัวอย่างเป็นผู้สอนงาน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้เรียนรู้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ 2.2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) ดำเนินการโดยให้ผู้นำชุมชน เรียนรู้โดยตนเองเน้นการฝึกฝน ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากแหล่ง/ช่องทางการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น อ่านหนังสือ หรือศึกษาระบบงานจาก Work Instruction หรือค้นคว้าข้อมูลผ่าน Internet หรือเรียนรู้จาก E-Learning หรือสอบถามผู้รู้ 2.3) การประชุม/สัมมนา (Meeting/Seminar) ดำเนินการโดยจัดให้มีการทำกิจกรรมกลุ่ม หรือหารือเกี่ยวกับกรณีศึกษาต่าง ๆ ที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในการท่องเที่ยวอัจฉริยะ เพื่อเกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายและกระตุ้นจิตใจให้ผู้เข้าร่วมอยากเรียนรู้และพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง และ 2.4) การดูงานนอกสถานที่ (Site Visit) ดำเนินการโดยจัดกิจกรรมดูงานชุมชนที่เป็นตัวอย่าง (Best Practice) และให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมดูระบบและขั้นตอนงานจากชุมชนที่เป็นตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่การปรับใช้ในชุมชนของตนเองต่อไป

3.3 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการการศึกษาดูงาน Best Practice ชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะ เพื่อพัฒนาสมรรถนะส่วนลึกด้านแรงขับ ด้านคุณลักษณะ และด้านการรับรู้ตน รวมถึงสมรรถนะส่วนพื้นผิวด้านความรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำชุมชนได้เปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้เห็นตัวอย่างความสำเร็จของการท่องเที่ยวอัจฉริยะที่มีผลงานโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำความรู้ที่ได้รับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะในชุมชนของตนเอง ผ่านกระบวนการศึกษาดูงาน Best Practice ชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะ โดยผลการดำเนินโครงการนี้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้ มุมมอง แรงบันดาลใจ และวิสัยทัศน์ในการจัดการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนเพิ่มขึ้น รวมทั้งได้มีการนำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวอัจฉริยะในชุมชนตนเอง 2) โครงการพัฒนาทักษะประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีเป็นลักษณะของโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะส่วนพื้นผิวด้านความรู้และด้านทักษะ โดยมุ่งเน้นให้ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวได้ใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน เช่น จุดเด่น ข้อมูลทั่วไป ประวัติศาสตร์ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สถานที่สำคัญ วัฒนธรรม ประเพณี เป็นต้น การท่องเที่ยวของชุมชน การท่องเที่ยวของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ (social media) ต่าง ๆ เช่น facebook twitter Instagram และอื่น ๆ มาเป็นช่องทางหลักในการประชาสัมพันธ์ให้การท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายมากขึ้น รวมถึงนำมาใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้ โดยผลการดำเนินโครงการนี้ผู้นำชุมชนมีระดับความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์และการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น และ 3) โครงการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ชุมชนท่องเที่ยว



ในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน เพื่อพัฒนาสมรรถนะส่วนพื้นผิวด้านความรู้และด้านทักษะ โดยมุ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้และการดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนระหว่างชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนและเพื่อพัฒนาความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา ผู้ประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ในการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวที่เข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งเกิดจากการที่สมาชิกได้สอนแนะ ปรัชษาหรือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมทั้งเป็นการพัฒนาที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน ถือเป็นการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ (learning by doing) เครือข่ายจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มพูนองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ผู้เข้าร่วมจะได้ลงมือปฏิบัติผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะงานกิจกรรม (event) ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การถ่ายทอดสนกการจัดเทศกาลหรือประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน การจัดไกด์นำเที่ยวออนไลน์ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้จะทำให้ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวได้คิดและลงมือทำ ช่วยเพิ่มพูนสมรรถนะของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวได้ โดยผลการดำเนินโครงการนี้ทำให้จำนวนชุมชน ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา ผู้ประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมเครือข่ายการท่องเที่ยวอัจฉริยะเพิ่มมากขึ้นและเกิดกิจกรรมที่ได้ดำเนินการร่วมกันระหว่างเครือข่ายมากขึ้น รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะควรเป็นผู้ที่มีแรงขับและคุณลักษณะทั้งทางกายภาพและคุณลักษณะภายในในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งควรเป็นผู้ที่มีการรับรู้และความเข้าใจที่ดีต่อทั้งตนเองและชุมชน ซึ่งเป็นสมรรถนะในส่วนที่อยู่ระดับลึกหรือส่วนที่อยู่ใต้น้ำตามแนวคิดภูเขาน้ำแข็งของ Spencer, L. M., & Spencer, S. M. ได้กล่าวถึง สมรรถนะทั้งสามสมรรถนะนี้มีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะของสมาชิกในชุมชน และมีความเชื่อมโยงไปยังความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชน (Spencer, L. M., & Spencer, S. M., 1993) สมรรถนะเหล่านี้จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดวิสัยทัศน์ร่วมและเป็นแรงบันดาลใจที่ยิ่งใหญ่ให้กับสมาชิกในชุมชน การมีอิทธิพลทางความคิด การจูงใจ และสร้างแรงบันดาลใจของผู้นำส่งผลให้สมาชิกในชุมชนเกิดอารมณ์เชิงบวก มีความไว้วางใจและเกิดเป็นพลังศรัทธา สมาชิกมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเหมือนอย่างผู้นำ รวมทั้งมีความคิดมีวิสัยทัศน์ร่วม และแสดงพฤติกรรม

ที่นอกเหนือหน้าที่ (discrete behavior) พร้อมทั้งจะดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาร่วมกับตัวผู้นำอย่างเต็มที่ สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน มีความผูกพันต่อการดำเนินการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชน และดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชน ประสบความสำเร็จ ดังที่ (Bass, B. M. ได้กล่าวไว้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมักจะเปลี่ยนแปลงผู้ตามและการทำงานของผู้ตามไปในทิศทางที่สอดคล้องกันกับวิสัยทัศน์ของตัวผู้นำ (Bass, B. M, 1985) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Zhu, W. et al. ที่พบว่า อิทธิพลของภาวะผู้นำซึ่งเกิดจากวิสัยทัศน์ที่ทรงพลังจะช่วยกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ตาม ทำให้ผู้ตามมีความผูกพัน และมีส่วนร่วมในวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดขึ้น พร้อมจะทำงานอย่างเต็มที่จนสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร (Zhu, W. et al, 2005) รวมทั้งสอดคล้องกับผลงานของเฮฟเวนและโจนส์ Haven-Tang, C. & Jones, E. ที่กล่าวว่า การที่จะดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ ผู้นำจำเป็นต้องมีความน่าเชื่อถือ ไว้วางใจได้และต้องผูกพันในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะดังกล่าวนี้จะส่งต่อลงมาสู่ผู้ตาม เป็นการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงผู้ตามไปในตัว การพัฒนาผู้นำตามตัวแบบนี้จึงเป็นการเพิ่มศักยภาพของตัวผู้นำและพัฒนาตัวผู้ตามให้สามารถกลายเป็นผู้นำได้โดยผ่านการทำงานร่วมกัน (Haven-Tang, C. & Jones, E, 2012)

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะกรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชน กล่าวคือ สามารถนำสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาใช้เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนและการกระจายและรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชน รวมทั้งควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตลาดโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยต้องเป็นผู้ที่สามารถวิเคราะห์แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงทางการตลาดการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนได้ มีความเข้าใจในสิ่งที่จะต้องตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน สามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์บริการการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ชุมชน สามารถสร้างการสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยวโดยใช้การตลาดแบบปากต่อปาก ซึ่งเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับผลการวิจัยของ ข้าวขวัญ คุณวุฒิ และอารีย์ นัยพินิจ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส คือ ต้องวิเคราะห์แนวโน้มตลาดท่องเที่ยวได้อย่างแม่นยำพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีความสามารถในการใช้เครื่องมือการตลาดแบบบูรณาการเพื่อสร้างการรับรู้ ดึงดูด และสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว (ข้าวขวัญ คุณวุฒิ และอารีย์ นัยพินิจ, 2560); (รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส, 2558)



3. แผนพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ครอบคลุมแนวทาง วิธีการ และโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ผู้นำชุมชนท่องเที่ยวอัจฉริยะควรเป็นผู้ที่มีทักษะในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน เช่น การสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการ หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นรายการสมรรถนะในการสร้างเครือข่ายที่สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการสร้างเครือข่าย ดังผลการวิจัยของ เดือนเพ็ญ คำพวง และคณะ พบว่า หลักการสร้างเครือข่ายนั้นควรเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นของการมีเครือข่าย ให้สมาชิกหรือผู้ปฏิบัติงานเข้าใจและเห็นความสำคัญของการเป็นเครือข่าย ต่อมาคือการติดต่อกับภาคีเครือข่าย เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นประเด็นปัญหาต่าง ๆ หากดูรวมเพื่อที่จะได้ทำงานร่วมกันได้ ส่วนขั้นถัดมาคือการสร้างความผูกพันร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย แต่สมาชิกยังคงมีอิสระในการทำงาน หรืออาจจะรวมกันโดยมีคณะกรรมการร่วมกันดำเนินงาน โดยมีการเสริมความรู้ที่จำเป็นให้กับสมาชิกร่วมด้วย เมื่อมีความผูกพันแล้วก็ต้องรักษาความสัมพันธ์ไว้ ซึ่งขั้นตอนนี้ต้องมีการวางข้อตกลงกันทั้งในเรื่องการบริหารวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กิจกรรมการทำงาน สิทธิและบทบาทหน้าที่ ส่วนขั้นตอนสุดท้ายคือการขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม ความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การขยายกิจกรรมระหว่างเครือข่ายให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของเครือข่าย

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนทั้งหมดที่กล่าวมานี้สามารถทำให้คุณลักษณะของผู้นำตรงกับความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนโดยผ่านการพัฒนาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การบรรยาย กรณีศึกษา การทำกิจกรรมกลุ่ม การฝึกปฏิบัติ การมอบหมายงาน การเรียนรู้จากแบบอย่าง และการศึกษาดูงาน ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ มีโอกาสในการแก้ปัญหา และได้ลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว วิธีการที่หลากหลายนี้จะเสริมกันช่วยเพิ่มพูนสมรรถนะผู้นำได้อย่างดีเยี่ยม (เดือนเพ็ญ คำพวง และคณะ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน ประกอบด้วย การพัฒนาสมรรถนะส่วนลึก คือ แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรม เป็นส่วนที่อยู่ภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย การรับรู้ต้น คุณลักษณะ และแรงขับ โดยองค์ประกอบเหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้โดยการอบรม การกล่อมเกลา และการเสริมสร้างประสบการณ์ และสมรรถนะส่วนพื้นผิว คือ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะที่บุคคลแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ได้แก่ ความรู้ และ

ทักษะ ส่วนนี้สามารถพัฒนาได้ง่ายกว่า เช่น การฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะ กรณีชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า สมรรถนะด้านที่มีค่าดัชนีชี้วัดความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านแรงขับ รองลงมา คือ ด้านทักษะ และด้านความรู้ตามลำดับ ซึ่งสมรรถนะที่กล่าวมาข้างต้นสามารถพัฒนาได้ด้วยแนวทาง วิธีการ และโครงการพัฒนาสมรรถนะผู้นำส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนที่หลากหลาย ยกตัวอย่างเช่น การฝึกอบรม (Training) การประชุม (Meeting)/การสัมมนา (Seminar) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Site Visit) การสอนงาน (Coaching) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) โดยสามารถพิจารณาเลือกใช้ตามสมรรถนะที่ต้องการจะพัฒนา หรือสามารถเลือกใช้แบบผสมผสานตามความเหมาะสม จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้ 1) การพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนสามารถควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทั้งแรงขับ คุณลักษณะ การรับรู้ตัว ความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ โดยความรู้และทักษะควรมุ่งเน้นประกอบ การประชาสัมพันธ์ การตลาดสำหรับการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น 2) ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนควรสร้างเครือข่ายการพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะร่วมกับธุรกิจนำเที่ยวและชุมชนข้างเคียงในการสร้างความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวอัจฉริยะร่วมกัน เช่น การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม (event) เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เป็นต้น 3) ชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบนควรสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในระดับอุดมศึกษา เพื่อการสนับสนุนด้านงบประมาณและการเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่มีความสำคัญจำเป็นต่อการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนท่องเที่ยวในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคต คือ ควรทำการวิจัยแบบกรณีศึกษา (case study research) โดยเลือกเฉพาะเจาะจงชุมชนใดชุมชนหนึ่งมาทำการศึกษาวิจัย เพื่อดำเนินการพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ เนื่องจากแต่ละชุมชนมีลักษณะของสมาชิกในชุมชน สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และอื่น ๆ ที่แตกต่างกันไป ซึ่งวิจัยแบบกรณีศึกษาจะช่วยให้การพัฒนาสมรรถนะผู้นำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอัจฉริยะของชุมชนแต่ละแห่งมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น



เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2565 จาก http://oic.go.th/FILEWEB/CABIN_FOCENTER3/DRAWER051/GENERAL/DATA0000/00000042.PDF
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). รายชื่อวิสาหกิจชุมชน /เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2565 จาก <http://smce.doae.go.th/productcategory/SmceCategory.php>
- ข้าวขวัญ คุณวุฒิ และอารีย์ นัยพินิจ. (2560). ชัดความสามารถทางการแข่งขันด้านการตลาดการท่องเที่ยวของนครชัยบุรินทร์. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มข, 10(1), 199-219.
- เดือนเพ็ญ คำพวง และคณะ. (2559). กระบวนการสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 12(10), 65-90.
- เบญจา ยอดดำเนิน - แอ๊ดติจี้ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย. กรุงเทพมหานคร: ซีโน พับลิชชิ่ง (ประเทศไทย).
- เพชรศรี นนทศิริ. (2555). รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 8(2), 47-65.
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และภาคภูมิ ภัควิภาส. (2558). การตลาดสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวจีน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 8(2), 62-72.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bass, B. M. (1985). Leadership and performance beyond expectations. New York: The Free Press.
- Boes, K. et al. (2015). Conceptualising smart tourism destination dimensions. In I. Tussyadiah & A. Inversini (eds.), Information and communication technologies in tourism (pp. 391-403). London: Springer International Publishing.

- Creswell, J. W. (2009). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods Approaches (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Goodwin, H. & Santilli, R. (2009). Community-based tourism: A success. Retrieved July 3, 2022, from <http://www.andamandiscoveries.com/press/press-harold-goodwin.pdf>
- Gretzel, U. et al. (2015). Smart tourism: Foundations and developments. Electron Markets. 25(September), 179-188.
- Haven- Tang, C. & Jones, E. (2012). Local leadership for rural tourism development: A case study of Adventa, Monmouthshire, UK. Tourism Management Perspectives, 4(October), 28-35.
- Kontogeorgopoulos, N. et al. (2014). Success factors in community - based tourism in Thailand: The role of luck, external support, and local leadership. Tourism Planning & Development, 11(1), 106-24.
- Lee, P. et al. (2020). Smart tourism city: Development and transformations. Sustainability, 12(10), 3958.
- Neuman, W. L. (2006). Social research method: Qualitative and quantitative approaches (6th ed.). Boston: Pearson International Edition.
- Sawatsuk, B. et al. (2018). Factors determining the sustainable success of community-based tourism: Evidence of good corporate governance of Mae Kam Pong homestay, Thailand. International Journal of Business and Economic Affairs (IJBEA), 3(1), 13-20.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). Competence at work: Models for superior performance. New York: John Wiley & Sons.
- Zhu, W. et al. (2005). CEO transformational leadership and organizational outcomes: The mediating role of human- capital- enhancing human resource management. The Leadership Quarterly, 16(1), 39-52.



การพัฒนาแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้
ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง
(เทิงท่าอนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงราย เขต 4*

THE DEVELOPMENT OF SUPERVISION MODEL EMPHASIZING
THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROCESS OF
WIENGTHOENG(THOENG TUMNUPRACHA) SCHOOL UNDER
THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

ชูชาติ แปลงล้วน

Chuchat plangloun

โรงเรียนเวียงเทิง (เทิงท่าอนุประชา)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

Wiangthoeng (Thoengtumnupracha) School

The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 4, Thailand

E-mail: chuplang.cp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงท่าอนุประชา) โดยวิธีวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษาแนวคิดและเอกสาร สันทนากลุ่มกับผู้บริหารและครู และสัมภาษณ์ครูต้นแบบและผู้ทรงคุณวุฒิ 2) สร้างรูปแบบ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินรูปแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการและครู จำนวน 46 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบ และแบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูมีความต้องการได้รับการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจัดบรรยากาศในชั้นเรียนโดยแนวทางที่นำมาใช้ คือ การนิเทศที่เน้น

* Received 2 January 2023; Revised 26 January 2023; Accepted 28 January 2023

กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) รูปแบบมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยกระบวนการมี 5 ขั้นตอน คือ ได้แก่ ขั้นศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน ขั้นวางแผนและกำหนดเป้าหมาย ขั้นขับเคลื่อนการนิเทศและชี้แนะ ขั้นสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล และขั้นสะท้อนผลการนิเทศ 3) ครูทุกคน (ร้อยละ 100) มีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ในระดับที่ปฏิบัติได้และเป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม ($\bar{X} = 4.83$, S.D. 0.25; $\bar{X} = 4.84$, S.D. 0.24) และ 4) โดยรวมรูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. 0.23)

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objective of this research article was to develop the supervision model emphasizing the professional learning community process for Wiengthoeng(Thoengtumnupracha) School. This study used research and development method, as follows: Step 1, baseline study that data were collected via literature reviewing, focus group discussion and semi-interview. Step 2, to create the model, Step 3, to implement the model, Step 4, evaluation the model. The target group were 46 deputy directors and teachers of Wiengthoeng (Thoengtumnupracha) School that were purposive selection. The research tools were a form containing issues for semi-interview, focus group discussion, questionnaires, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions. The findings showed that 1) The baseline study result was teachers need to improve in active learning skills; design learning and doing lesson plan skills and classroom active learning implementation and classroom management skills. 2) The supervision model emphasizing the professional learning community process consist of six major components: principles, objectives, contents, process, measurement and evaluation, and success conditions. The 5 steps of the model process consist of 1) Situation analysis 2) Planning, 3) Doing, 4), Monitoring and evaluating 5) Reflection. 3) The teachers' ability (100%) to design active learning and doing lesson plan, and to teach active learning



implementation and classroom management were at an excellent practical and role model ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. 0.25; $\bar{X}$ = 4.84, S.D. 0.24). 4) The utility, feasibility, propriety standard of the model in overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.84, S.D. 0.23)

Keywords: Supervision Model, Processional Learning Community, Active Learning

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้าน การเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง มีทักษะที่เหมาะสมและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) โดยมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ คือ คุณลักษณะของคนไทย 4.0 ที่ตอบสนองวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยคนไทย 4.0 จะต้องดำรงความเป็นไทย และแข่งขันได้ในเวทีโลก คือเป็นคนดี มีคุณธรรม ยึดค่านิยมร่วมของสังคมเป็นฐานในการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้เรียนรู้เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี 2) ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และ 3) พลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อสันติสุข และมีค่านิยมร่วม ได้แก่ ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

การศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างบุคคลให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัด วิถีชีวิต ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และการพัฒนาทักษะการคิดให้สามารถบูรณาการการเชื่อมโยงวิถีชีวิตผ่านการปฏิบัติจริง วัดและประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (เอนอชมา วัฒนบุรณนท์, 2559)

การจัดการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จและนำไปสู่การศึกษาที่มีคุณภาพนั้น “ครู” เป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง (ปรมินทร์ อริเดช, 2560) ดังจะเห็นได้จากกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากร



ทางการศึกษาให้ตระหนักถึงความสำคัญในอาชีพและหน้าที่ของตน ปรับบทบาทจาก “ครูผู้สอน” เป็น “Coach” หรือ “ผู้อำนวยการการเรียนรู้” ปรับวิธีสอนให้เด็กสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทำกิจกรรมในชั้นเรียน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน คือ ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) ส่งเสริมให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active learning) ผ่านกิจกรรมการปฏิบัติจริง ให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ และมีความสามารถในการสร้างสรรค์ชิ้นงานและภาระงานได้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การจัดการศึกษาของไทยที่ผ่านมาพบปัญหาที่สำคัญของการศึกษาไทย 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับครู ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและงบประมาณในการจัดการศึกษา และปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียน โดยปัญหาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูบางคนหรือบางส่วนในสถาบันการศึกษาแต่ละระดับยึดตนเองเป็นสำคัญหรือเป็นหลักในการสอนไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนไปในทางที่ดี แปลกใหม่ และน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่มีความสุขในการเรียน และเกิดความท้อแท้ในการเรียนรู้ เพราะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยได้รับประโยชน์อะไรมากมายจากการเรียน เช่น การสอนยึดการบรรยาย ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหรือแบบทดสอบ ไม่ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ และไม่ได้เตรียมการสอนมาล่วงหน้า (กุลิสรา จิตขญาวิณิช, 2561) นอกจากนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ พบปัญหาของครูไทยในปัจจุบันมี 5 ประเด็น คือ 1) ครูตามไม่ทันกับความก้าวหน้าและเทคโนโลยีใหม่ 2) ข้อจำกัดของงานครูกับรูปแบบการศึกษาใหม่ 3) การสอนที่ไม่สอดคล้องกับชีวิตจริง 4) ความหลากหลายของผู้เรียนที่เกินกว่าครูจะขึ้นแนะได้ และ 5) การเรียกร้องที่ครูไม่พร้อมจะรับได้ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2560) แนวทางแก้ไขปัญหา คือ ครูต้องมีจิตสำนึกที่ดีในการเตรียมการสอนและรู้จักพัฒนาตนเองที่จะแสวงหากระบวนการ วิธีการ เทคนิค สื่อต่าง ๆ ที่แปลกใหม่เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นหลัก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูทุกระดับการศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง (กุลิสรา จิตขญาวิณิช, 2561)

โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ จัดการศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการศึกษายึดตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักโดยเฉพานโยบายปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีความสามารถและทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะการใช้ภาษาทั้งภาษาไทยและ



ภาษาต่างประเทศ ตลอดจนมีคุณธรรม โรงเรียนได้จัดทำกรอบแนวคิดในการดำเนินงานของโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) สู่มาตรฐานสากลมีการวางแผนพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพสามารถจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณภาพการบริหารงานวิชาการ พบว่า การบริหารงานวิชาการยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โรงเรียนขาดแหล่งเรียนรู้และขาดสื่อการสอนที่ทันสมัยต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ขาดการติดตามประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแผนงานอย่างต่อเนื่อง การกำหนดภาระงานยังไม่ชัดเจนและครอบคลุม ห้องเรียนพิเศษและแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีการออกแบบวางแผนการอบรมและพัฒนาบุคลากรตรงตามความต้องการ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ความชำนาญในด้าน ICT ทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ไม่มีความถนัดในวิชาเฉพาะ และไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตรงตามทักษะในศตวรรษที่ 21 ทางฝ่ายผู้บริหารและกลุ่มงานบริหารงานวิชาการได้ตระหนักและมองเห็นจุดด้อยที่ต้องพัฒนา จึงได้ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับคณะกรรมการนิเทศภายในได้ข้อสรุป คือ ควรพัฒนาการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และนำผลการนิเทศติดตามประเมินผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหรือแก้ปัญหามาตรฐานการจัดการเรียนการสอนของครูและการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ครูเป็นครูมืออาชีพสามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้นตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ (โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา), 2563)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยและพัฒนาแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำแนวคิดหลักการนิเทศภายใน และแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งเป็นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ารูปแบบดังกล่าวจะช่วยพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ปรับปรุงการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตรงตามทักษะในศตวรรษที่ 21 และพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้นและมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ เป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) ให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) โดยการวิจัยและพัฒนา (Research and development) 4 ขั้นตอน ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา)

ขั้นตอนการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	1. องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ แนวคิดการพัฒนารูปแบบ การพัฒนาครู ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	แบบบันทึกข้อมูลเพื่อสังเคราะห์รวมข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการ	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	2. ศึกษาปัญหาและความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา)	ผู้บริหารและครูโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) จำนวน 10 คน ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ครูวิชาการ และครูหัวหน้าสายชั้น ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	ประเด็นสนทนา กลุ่ม มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูต้นแบบ จำนวน 9 คน มีคุณสมบัติเป็นครูที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี มีวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษและ/หรือวิทยฐานะครูเชี่ยวชาญ ได้รับรางวัลครูผู้สอนดีเด่นหรือครูสุุดติหรือครูต้นแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล



ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชน
แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุ
ประชา) (ต่อ)

ขั้นตอน การวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
	4. แนวทางการนิเทศที่ เน้นกระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพเพื่อ ส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย และศึกษานิเทศก์ มีคุณสมบัติเป็น ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหาร การศึกษา การบริหารงานวิชาการ การนิเทศการศึกษาใน ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ต่ำกว่า 10 ปี ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบ เจาะจง	แบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	วิเคราะห์ เนื้อหาและ สรุปข้อมูล
2. สร้างรูปแบบฯ	1. ออกแบบรูปแบบฯ โดยสรุปข้อมูลจาก การศึกษาข้อมูล พื้นฐาน	ข้อมูลที่ได้จากนำประเด็นที่ศึกษา ในชั้นศึกษาข้อมูลพื้นฐานมายกร่าง ตามองค์ประกอบของรูปแบบฯ	1. ร่างรูปแบบฯ 2. ร่างคู่มือการใช้ รูปแบบฯ	วิเคราะห์ เนื้อหาและ สรุปข้อมูล
	2. ยกร่างรูปแบบฯ			
	3. ตรวจสอบความ สอดคล้องและความ เหมาะสมของร่าง รูปแบบฯ และคู่มือ การใช้รูปแบบ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การศึกษา และการวัดและ ประเมินผล ได้มาโดยการคัดเลือก แบบเจาะจง	1. การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ 2. แบบตรวจสอบ ความเหมาะสม ของรูปแบบฯ มี ค่า IOC เท่ากับ 1.00 3. แบบตรวจสอบ ความเหมาะสมของ คู่มือการใช้รูปแบบ ฯ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
	4. ทดลองนำร่องการใช้ รูปแบบ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูกลุ่มสาระ การเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 5 คน ในภาคเรียนที่ 1/2564	4. แบบสังเกตการ ทดลองนำร่องใช้ ในประเด็น	ร้อยละ
3. ศึกษาผลการ ใช้รูปแบบฯ	นำรูปแบบฯ ไปปฏิบัติ ในภาคเรียนที่ 2/2564 โดยศึกษา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ 1. ผู้นิเทศ จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ (ผู้วิจัย) รอง ผู้อำนวยการ ครูวิชาการ ครู หัวหน้าสายชั้น	แบบประเมินมี ลักษณะเป็นแบบ rubric (Rubric score) ที่มี ข้อความ	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
	1. การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน 3. การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยรวม	2. ผู้รับการนิเทศ คือ ครู โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) จำนวน 44 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	อธิบายเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินในระดับดีมาก (RAI = 0.98)	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
4. ประเมินรูปแบบฯ	ประเมินรูปแบบฯ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ด้านความเป็นไปได้และด้านความเหมาะสม	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ 1. รองผู้อำนวยการ 2. ครูโรงเรียนเวียงเทิง (เทิงทำนุประชา) รวมจำนวน 46 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินโดยข้อคำถามมีค่า IOC เท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า จากการศึกษาเอกสารพบว่า การนิเทศการศึกษาที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องดำเนินการอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย การนิเทศและชี้แนะ การสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล และการสะท้อนผลนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และเนื้อหาที่นำมาใช้ในการนิเทศ ได้แก่ การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และบทบาทครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สภาพปัญหา คือ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในการการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความต้องการจำเป็น คือ การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน โดยการพัฒนาการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และแนวทางการนิเทศภายในที่นำมาใช้ คือ การทำงานเป็นทีมและใช้การนิเทศเชิงรุกด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ



2. ผลการสร้างรูปแบบ พบว่า รูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) ขั้นวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ขั้นขับเคลื่อนการนิเทศและชี้แนะ 4) ขั้นสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล และ 5) ขั้นสะท้อนผลการนิเทศ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) ทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในระดับที่ปฏิบัติได้และเป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม ($\bar{X} = 4.83$, S.D. 0.25) และสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ในระดับที่ปฏิบัติได้และเป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม ($\bar{X} = 4.84$, S.D. 0.24) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา)

รายการ	การปฏิบัติ		ผลการประเมิน		
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
การออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก					
1. การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	✓ (ร้อยละ 100)		4.89	0.24	มีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม
2. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	✓ (ร้อยละ 100)		4.80	0.27	มีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม
โดยรวม	✓ (ร้อยละ 100)		4.83	0.25	มีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม
การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน					
1. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	✓ (ร้อยละ 100)		4.85	0.23	มีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม

ตารางที่ 2 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) (ต่อ)

รายการ	การปฏิบัติ		ผลการประเมิน		
	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
2. การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	✓ (ร้อยละ 100)		4.83	0.26	มีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม
โดยรวม	✓ (ร้อยละ 100)		4.84	0.24	มีการปฏิบัติที่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม

4. ผลประเมินรูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) ตามความคิดเห็นของครูพบว่า โดยรวมรูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. 0.23)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดความตระหนักในการการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ความต้องการจำเป็น คือ การพัฒนาครูให้มีความสามารถในการออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อาจจะเป็นเพราะว่า จำนวนครูที่มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียนมีน้อย และด้วยนโยบายของโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้ จำเป็นต้องพัฒนาครูให้มีความรู้ในการออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเตรียมสื่อการเรียนรู้ ซึ่งครูต้องได้รับการชี้แนะจากครูเชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ผู้นิเทศทั้งผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรร่วมกันจัดประชุมครูเพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น วางแผนการดำเนินงานส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในและมีความสามารถ



ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการให้คำแนะนำที่ดี การสนับสนุนอุปกรณ์สื่อการเรียนรู้ ช่วยเหลือและชี้แนะให้ครูผู้รับการนิเทศได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและมีความสามารถปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น (จุไรรัตน์ สุตรุ่ง, 2559)

2. รูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) ขั้นวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ขั้นขับเคลื่อนการนิเทศและชี้แนะ 4) ขั้นสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล และ 5) ขั้นสะท้อนผลการนิเทศ ทั้งนี้ในการพัฒนารูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ แนวคิดการนิเทศการศึกษาและกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามแนวคิดของ DuFour & Eaker, Hipp & Huffman และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ที่พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไปทดลองนำร่องก่อนการนำไปใช้จริง จึงทำให้รูปแบบมีความสมบูรณ์และชัดเจนในการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น และรูปแบบนี้มีจุดเด่นที่การนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอนโดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในขั้นศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน (DuFour, R. & Eaker, R, 2008) (Hipp, K. & Huffman, J, 2003) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ผู้วิจัยและทีมนิเทศร่วมกันศึกษาสภาพปัญหา กำหนดเป้าหมายโดยเน้นการคุณลักษณะของครูให้เป็นครูมืออาชีพที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการชั้นเรียนเชิงบวกที่มีประสิทธิภาพ ขั้นวางแผนและกำหนดเป้าหมาย เป็นการจัดประชุมรองผู้อำนวยการและครูโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) เพื่อวางแผนการนิเทศระดับโรงเรียนและระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการนิเทศที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศ ชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศตามคู่มือการนิเทศที่จัดทำขึ้น รวมทั้งจัดทำปฏิทินการนิเทศและกำหนดทรัพยากรที่ใช้ในการนิเทศ ขั้นขับเคลื่อนการนิเทศและชี้แนะ เป็นดำเนินการนิเทศตามปฏิทินการนิเทศกำหนดไว้ โดยมีกิจกรรม คือ การเยี่ยมและสังเกตชั้นเรียน การเปิดรับคำชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อนครู บันทึกข้อมูลการสังเกตและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขั้นสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล เป็นการกำกับติดตามดูแลให้กระบวนการนิเทศเป็นไปตามแผนการนิเทศที่กำหนดไว้ โดยมีกิจกรรม คือ สร้างเครื่องมือประเมินการจัดการเรียนการสอนของครู และดำเนินการประเมินการจัดการเรียนการสอนของครูตามกรอบการประเมินที่กำหนดไว้ในคู่มือการนิเทศ และขั้นสะท้อนผลการนิเทศเป็นสะท้อนผลการดำเนินการนิเทศ ภาพความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อย จุดที่ควร

พัฒนา และข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดทำรายงานผลการนิเทศ นำเสนอและเผยแพร่ผลการนิเทศและภาพความสำเร็จของโรงเรียน โดยกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศให้ความช่วยเหลือ แนะนำทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทั้งการวางแผนการปฏิบัติ เทคนิควิธีการหรือกลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน และให้การนิเทศการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชยา คงขาว ที่พบว่า การนิเทศการศึกษาต้องใช้ความเป็นประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วม มีการติดตามอย่างต่อเนื่องและสร้างขวัญกำลังใจอย่างหลากหลายและเหมาะสม โดยใช้ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ (รัชยา คงขาว, 2558)

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) พบว่า ครูโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) ทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ในระดับที่ปฏิบัติได้และเป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานตามกระบวนการของรูปแบบที่สร้างขึ้น เป็นกระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทุกขั้นตอน โดยการดำเนินงานนิเทศตามปฏิทินการนิเทศ เน้นการนิเทศช่วยเหลือเพื่อนครูแบบกัลยาณมิตร เป็นการให้ความช่วยเหลือในชั้นเรียนระหว่างครูผู้สอนโดยใช้วิธีการนิเทศตามความเหมาะสมโดยการให้ความช่วยเหลือในช่วงชั้นเดียวกันโดยผู้นิเทศ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูวิชาการ และครูหัวหน้าสายชั้น จำนวน 3 ครั้งต่อภาคเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ครั้งที่ 1 เป็นการประเมินการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก ครั้งที่ 2 เป็นการประเมินการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และครั้งที่ 3 เป็นการประเมินการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยรวม ทำการวิเคราะห์และสรุปผลการนิเทศ สะท้อนผลและรายงานผลเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาคการศึกษาและปีการศึกษาถัดไป ซึ่งการนิเทศการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษาเป็นการแสดงถึงกลไกการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้บริหาร ทีมนิเทศ และผู้รับการนิเทศ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการนิเทศ งานบริหารงานวิชาการ และคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา บุญมาก ที่พบว่า หลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริมอย่างมีนัยสำคัญ

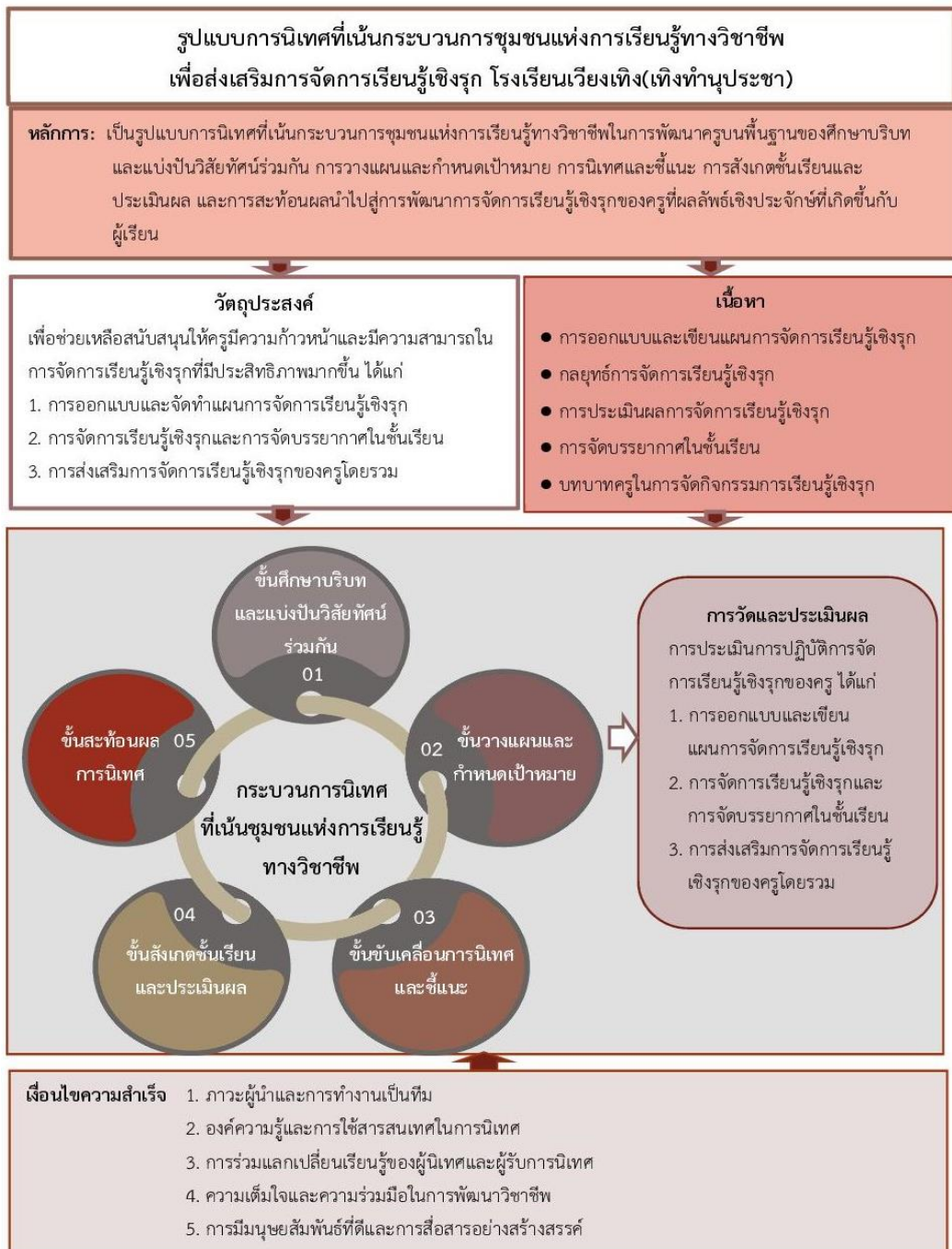


ทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุกในระดับมากที่สุด รวมถึงทักษะการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมากที่สุด และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (วาสนา บุญมาก, 2562)

4. ผลประเมินรูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) ตามความคิดเห็นของครู พบว่า โดยรวมรูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า ครูที่ได้รับการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากผู้วิจัยและทีมนิเทศ มีความเข้าใจและตระหนักถึงความจำเป็นของการนิเทศและการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การได้รับการสนับสนุน การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำปรึกษา และชี้แนะจากทีมนิเทศ ทำให้ครูเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแผนที่ได้ออกแบบไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ครูจึงเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และมีความเหมาะสมสำหรับส่งเสริมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งการประเมินดังกล่าวเป็นการประเมินที่ตอบสนองความต้องการสามารถนำไปขยายผลหรือใช้ประโยชน์ได้ (Glickman, C.D.; Gordon, S.P. & Ross-Gordon, J.M, 2001) สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิพา ตรีเสถียรไพศาล ที่พบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนปทุมคงคา มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ (นิพา ตรีเสถียรไพศาล, 2560) และงานวิจัยของ บรรดิษฐ์ ม่วงอ่อง ที่ศึกษาพบว่า รูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูโรงเรียนอนุบาล สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วน มีความเป็นไปได้ ความถูกต้อง ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (บรรดิษฐ์ ม่วงอ่อง, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนากระบวนการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัด การเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) ขั้ววางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ขั้วขับเคลื่อนการนิเทศและชี้แนะ 4) ขั้วสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล และ 5) ขั้วสะท้อนผลการนิเทศ รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4



สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับโรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ และกระบวนการของรูปแบบมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นศึกษาบริบทและแบ่งปันวิสัยทัศน์ร่วมกัน 2) ขึ้นวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 3) ขั้นขับเคลื่อนการนิเทศและชี้แนะ 4) ขั้นสังเกตชั้นเรียนและประเมินผล และ 5) ขั้นสะท้อนผลการนิเทศ ส่งผลให้ครูทุกคนมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และมีความสามารถในการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกและจัดบรรยากาศในชั้นเรียน ในระดับที่ปฏิบัติได้และเป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยม ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ 1) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรร่วมกันวางแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบบูรณาการของครูผู้สอนเพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงานที่มอบให้นักเรียน 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศควรร่วมกันนิเทศแบบผสมผสานทั้งแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้า สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่เกิดจากการใช้รูปแบบการนิเทศที่เน้นกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา) 2) ควรศึกษาการนิเทศเชิงรุกร่วมกับนิเทศแบบบูรณาการเพื่อให้การนิเทศมีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กุลิสรา จิตชญาวิณิช. (2561). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2555). การนิเทศในสถานศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จุไรรัตน์ สุดรุ่ง. (2559). การนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์อินเตอร์.
- นิพา ตรีเสถียรไพศาล. (2560). รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาโรงเรียนปทุมคงคา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.



- บรรดิษฐ์ ม่วงอ่อง. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ของครูโรงเรียนอนุบาล สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วน
ท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา.
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ปรมินทร์ อริเดช. (2560). ครูในฐานะบุคคลแห่งการเรียนรู้. ความเป็นครูและการพัฒนาครูมือ
อาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลรัตน์. (2560). บทบาทของครูในอนาคต: สอนให้ผู้เรียนสอนตนเองได้ต่อไป ใน
ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ระย้า คงขาว. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการวิจัยเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โรงเรียนเวียงเทิง(เทิงทำนุประชา). (2563). แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา. เชียงราย: โรงเรียน
เวียงเทิง(เทิงทำนุประชา).
- วาสนา บุญมาก. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษา
ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). รายงานการวิจัยแนวโน้มภาพอนาคตการศึกษา
และการเรียนรู้ของไทยในปี พ.ศ. 2573. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561.
กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์. (2559). การวิจัยพัฒนาโมเดลเลิฟเพื่อสร้างเสริมความเป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์: ชุดโครงการวิจัยสำหรับนิสิตระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรี
นติ้ง เฮ้าส์.
- DuFour, R. & Eaker, R. (2008). Revisiting Professional Learning Communities at
Work. Bloomington , IN: Solution Tree.



- Glickman, C.D.; Gordon, S.P. & Ross-Gordon, J.M. (2001). *Supervision of Instruction: A Developmental Approach*. (5th ed.). Boston: Ally and Bacon.
- Hipp, K. & Huffman, J. (2003). *Professional Learning Communities: Assessment Development Effect*. Sydney: Australia.



แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง*

GUIDELINES FOR PREVENTING AND SOLVING PROBLEMS OF CORRUPTION IN LOCAL ELECTIONS IN THE AREA OF MUEANGRAYONG DISTRICT, RAYONG PROVINCE

นัทธมน กันเกา

Nuttamon kankao

ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์

Supasawad Chardchawarn

สาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

Program in Politics and Governments, Political Science, Thammasat University, Bangkok, Thailand

E-mail: newcear.nut@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และ 3) ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐจำนวน 5 คน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง และการปราบปรามผู้กระทำความผิด และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเลือกตั้งจำนวน 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นฯ ได้แก่ การใช้เงินซื้อคะแนนเสียง การแจกสิ่งของแทนการจ่ายเงิน การสัญญาว่าจะให้ การแสดงตัวโดยการไปร่วมงาน การย้ายทะเบียนบ้าน การใช้บัตรประชาชนปลอม การโฆษณาเกินจริง การขนคนไปลงคะแนน การเปลี่ยนหีบบัตรเลือกตั้ง การนับคะแนนไม่ตรงตามความเป็นจริง การใช้อิทธิพลข่มขู่ การส่งผู้สมัครหน้าใหม่ และการใช้อำนาจรัฐ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นฯ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรม งบประมาณการบริหารงาน ความกลัว ระบบ

* Received 18 January 2023; Revised 30 January 2023; Accepted 31 January 2023

กฎหมาย และการศึกษา 3) แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นฯ ควรเริ่มจากการให้ความรู้อย่างถูกต้องถึงผลกระทบของการทุจริตเลือกตั้ง รวมถึงแก้ไขกฎหมาย อีกทั้งเร่งสร้างการมีส่วนร่วมของการเมืองภาคประชาชน และภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน

คำสำคัญ: แนวทางการป้องกัน, ปัญหาการทุจริต, การเลือกตั้งท้องถิ่น, อำเภอเมืองระยอง

Abstract

The objectives of this research article were to study; 1) To study the pattern of corruption in local elections in the area of Muangrayong District, Rayong Province. 2) To analyze factors Affecting Corruption in Local Elections in Muangrayong District, Rayong Province. 3) To study guidelines for preventing and solving problems of corruption in local elections in the area of Mueangrayong District, Rayong Province. This was qualitative research. The key informant group, comprising 5 government officials, is responsible for organizing elections. And the suppression of offenders and a group of 6 electoral stakeholders People use specific methods of choice. The in-depth interviews were used for data collection and qualitative data were analyzed by descriptive analysis to bring conclusions according to research objectives. The results showed that; 1) The form of corruption in local elections is the use of money to buy votes. Giving away things instead of spending money, promising to give, showing up by attending the event, transfer of house registration, using a fake ID card, exaggerated advertising, bringing people to vote, changing the ballot box and counting the ballots are inaccurate, intimidation of the submission of new applicants and the use of state power. 2) Factors affecting corruption in local elections include economic conditions and social and cultural systems, budget for local administration, people's fears, legal systems and education. 3) Guidelines for preventing and solving problems of corruption in local elections in the area of Mueangrayong District, Rayong Province start with providing a proper understanding of the consequences of electoral fraud and may have to amend the relevant laws and accelerate the participation of the people's politics. The government sector must seriously focus on solving economic problems to create a good quality of life for the people.



Keywords: Prevention Guidelines, Corruption problem, Local Elections, Mueangrayong District

บทนำ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น การรวมศูนย์อำนาจนั้นมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน เนื่องจากการบริหารปกครองประเทศที่ประกอบไปด้วยประชากรมากมาย และพื้นที่กว้างไกล และเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเมืองการปกครอง สอดคล้องกับบรรคัคดี อูวรรณโณ กล่าวว่า การจะจัดการปกครองอย่างไรก็ตามจะต้องจัดให้รัฐบาลมีอำนาจและบทบาทน้อยลงเพื่อให้ประชาชนจะได้มีอำนาจและบทบาทมากขึ้น (บรรคัคดี อูวรรณโณ, 2557) ดังนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจการปกครองให้อยู่ในมือขององค์กรหรือสถาบันที่อยู่นอกศูนย์กลางออกไป จึงต้องมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมา ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรภายในมีคุณค่าและความสำคัญ สอดคล้องกับพัฒน์ภูมิ ผ่องยุบล และคณะ กล่าวว่า แนวทางประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทนเป็นหลัก สิ่งนี้ส่งผลให้บทบาทของนักการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนมีความสำคัญมาก (พัฒน์ภูมิ ผ่องยุบล และคณะ, 2564) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นหน่วยทางการเมืองที่มีอยู่ทั่วประเทศ โดยแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ศูนย์รวมข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ รายงานว่า ประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีมากที่สุด คือ 6,650 แห่ง และรองลงมา คือ เทศบาล 1,283 แห่ง (ศูนย์รวมข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบล, 2564)

จังหวัดระยองเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการปกครองในรูปแบบองค์กรส่วนท้องถิ่นทั่วไปประกอบไปด้วย 3 รูปแบบ คือองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพบการทุจริตการเลือกตั้งในทุกองค์กรมาตั้งแต่ในอดีต อันจะเห็นได้จากรายงานของของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดเรื่องการคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่น ตั้งแต่ พ.ศ. 2546 – 2558 ที่พบว่า มีเรื่องร้องเรียนในทุก ๆ ปีเป็นจำนวนมาก และในการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมา ตั้งแต่ช่วงพ.ศ. 2563 – 2564 ที่ผ่านมา เกิดการร้องเรียนทั้งสิ้น 4,187 เรื่อง ส่วนใหญ่ร้องเรียนเกี่ยวกับการซื้อเสียง การทำลายป้ายหาเสียง และการสัญญาว่าจะให้ในขณะหาเสียง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเข้าข่ายการทุจริตเลือกตั้งทั้งสิ้น โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการตรวจสอบคำร้องและรับคำร้องในระดับจังหวัด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2557) ซึ่งปัจจัย



สำคัญที่เป็นสาเหตุก่ออันก่อให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งนั้น สาเหตุหนึ่งคือ ผลประโยชน์ที่ได้จากการเข้าไปมีอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะในจังหวัดระยองที่เป็นหนึ่งในจังหวัดเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ที่มีงบประมาณมูลค่ามหาศาล ซึ่งสอดคล้องกับทัศนัย คุ่มครอง ที่กล่าวว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลประโยชน์จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของงบประมาณและทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่จำนวนมาก จึงทำให้มีคนจำนวนมากมุ่งหวังที่จะเข้ามามีตำแหน่งในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ จนบางครั้งเกิดความขัดแย้งจนถึงขั้นฟ้องร้องฝ่ายตรงข้ามในรูปแบบต่าง ๆ และการเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมา พบการทุจริตเลือกตั้งทั้งที่สามารถดำเนินคดีความทางกฎหมายได้ และไม่สามารถดำเนินคดีทางกฎหมายจำนวนมาก โดยมีรูปแบบของการทุจริตแตกต่างกันออกไป (ทัศนัย คุ่มครอง, 2559)

ทั้งนี้ สภาพความรุนแรงของปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่จังหวัดระยองที่เพิ่มขึ้น อันจะเห็นได้จากข่าวการทุจริตเลือกตั้งมาอย่างสม่ำเสมอ และมีรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง พบเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งของในพื้นที่อำเภอเมืองระยองมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง, 2565) ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังของประชาชนทำให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งได้ง่าย

ดังนั้น จากความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการบริหารจัดการด้านความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในพื้นที่จังหวัดระยอง และปัญหาด้านการทุจริตเลือกตั้งที่ยังคงมีอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน อันส่งผลกระทบต่อการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบของการทุจริตเลือกตั้ง รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น โดยมุ่งศึกษาในพื้นที่จังหวัดระยอง โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองระยอง ที่พบว่าการร้องเรียนเมื่อมีการจัดการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับชาติได้ในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกจัดการเลือกตั้ง จำนวน 1 คน ซึ่งเป็น เจ้าหน้าที่ในสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดระยอง 2) เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย จำนวน 2 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับชั้นสัญญาบัตร 3) เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนงานปกครอง จำนวน 2 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง และ 4) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ 4.1) ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน 4.2) ครู จำนวน 1 คน 4.3) นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 1 คน และ 4.4) ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 2 รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 11 คน โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน สามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชายเพศชายจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 55 มีอายุระหว่าง 35 - 50 ปี และมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีอาชีพเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ โดยมีค่าความถี่เท่ากับ 6 คน คิดเป็นร้อยละ 55

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการทุจริตเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ในระยะเวลาที่ผ่านมา สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้



ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการทุจริตเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง

รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง	องค์การบริหารส่วน จังหวัด (อบจ.)	เทศบาล	องค์การบริหาร ส่วนตำบล (อบต.)
1. การใช้จ่ายเงินในการซื้อคะแนนเสียง	✓	✓	✓	✓
2. การสัญญาว่าจะให้และให้ประโยชน์แก่ชุมชน	✓	✓	✓	✓
3. การโอนย้ายทะเบียนบ้าน	✓	-	-	-
4. การโฆษณาเกินจริง	✓	✓	✓	✓
5. การชวนคนไปลงคะแนน	✓	-	-	-
6. การใช้เครือข่ายอำนาจรัฐ	✓	✓	✓	-
7. การแจกสิ่งของแทนการจ่ายเงิน	✓	✓	✓	✓
8. การแสดงตัวโดยการไปร่วมงาน	-	✓	✓	✓
9. การใช้บัตรประชาชนปลอม	-	✓	✓	✓
10. การเปลี่ยนหีบบัตรเลือกตั้งและการนับคะแนน	-	-	-	✓
ไม่ตรงตามความเป็นจริง				
11. การใช้สิทธิพลข่มขู่	✓	✓	✓	-
12. การส่งผู้สมัครหน้าใหม่	-	-	-	✓

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมของรูปแบบการทุจริตเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ได้แก่

1.1 การใช้จ่ายเงินในการซื้อคะแนนเสียง มีทั้งการซื้อทางตรงและโดยผ่านหัวคะแนนเสียง กระทำการเข้าไปจดจำจำนวนคนในแต่ละครัวเรือนโดยหัวคะแนนของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง “หัวคะแนนตามแต่ละหมู่บ้าน ผู้ซื้อเขาจะเจาะตามหมู่บ้านว่า บ้านไหนมีใครเป็นคะแนนเสียงให้เขาได้ เขาจะติดต่อกัน ซึ่งคนพวกนี้ก็จะรู้จักกันมานาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2565) อีกทั้งจำนวนเงินที่ใช้จะแตกต่างกันไปในแต่ละเขตพื้นที่ และความแตกต่างของตำแหน่ง เช่น การซื้อคะแนนเสียงในตำแหน่งนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะใช้เงินจำนวนมากกว่า การซื้อคะแนนเสียงในตำแหน่งสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “ราคาซื้อสิทธิขายเสียงมีหลายระดับอย่างในท้องถิ่น ถ้าเป็นระดับนายกฯ ก็จะสูงถึง 1000 – 2000 บาท แต่ถ้าเป็นระดับสมาชิก จะซื้ออยู่ประมาณ 500 – 1000 บาท” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2565) และในการทุจริตเลือกตั้งรูปแบบดังกล่าวนี้ เป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย



เลือกตั้งท้องถิ่น มาตรา 65(1) และพบในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นครั้งล่าสุดที่ผ่านมา จำนวนเงินที่ใช้ในการซื้อสิทธิขายเสียงนั้น พบว่า จำนวนเงินที่ใช้ในแต่ละพื้นที่หรือในแต่ละระดับของการเลือกตั้งท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกัน โดยการใช้เงินสำหรับซื้อคะแนนเสียงผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกฯ ก็จะใช้เงินในการซื้อคะแนนเสียงมากกว่าตำแหน่งสมาชิกฯ

1.2 การสัญญาว่าจะให้และให้ประโยชน์แก่ชุมชน ทั้งการจัดงานเลี้ยงการจัดให้มีมหรสพเป็นการดำเนินการระหว่างหาเสียง โดยใช้ช่องว่างทางกฎหมายโดยการนำเสนอไปกับนโยบายการหาเสียง “บอกว่าจะมาสร้างถนน สร้างลานกีฬาให้ สนามฟุตบอลในชุมชน และมีช่วงหาเสียงก็จะบอกว่าจะพาไปศึกษาดูงานที่ต่างจังหวัดแบบฟรีทั้งงาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2565) กรณีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนและยากต่อการตรวจสอบ คณะกรรมการการเลือกตั้งอาจจะต้องพิจารณาโดยละเอียดและรอบคอบ เป็นการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งมาตรา 65(2), 65(3), 65(4)

1.3 การโอนย้ายทะเบียนบ้าน โดยเป็นการจัดการให้มีการย้ายทะเบียนบ้านของกลุ่มคนที่จะมาเป็นคะแนนเสียงจากภูมิลำเนาอื่นมาสู่ภูมิลำเนาที่มีการเลือกตั้ง ซึ่งการทุจริตเลือกตั้งในลักษณะนี้จะต้องเตรียมการล่วงหน้าเป็นเวลานาน และต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งจากคนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง เพราะการโอนย้ายทะเบียนบ้านประชาชนจำนวนมาก จากภูมิลำเนาเดิมไปยังภูมิลำเนาใหม่ย่อมเป็นการผิดสังเกต “เป็นข้อสังเกตที่ว่า จะมีการย้ายชื่อคนในช่วงก่อนที่จะมีการเลือกตั้งภายในไม่เกิน 2 ปี อีกทั้งหลายคนหลายชื่อในบ้านหลังหนึ่งเพื่อเตรียมการหรือไม่ ซึ่งต้องลงไปตรวจสอบให้ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2565) ซึ่งการย้ายคนเข้าทะเบียนบ้านเพื่อประโยชน์ในการเลือกตั้งมิชอบ เป็นการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 48

1.4 การโฆษณาเกินจริง เป็นรูปแบบการทุจริตอีกรูปแบบเพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง เช่น การกล่าวว่าจะจบการศึกษาที่สูงกว่าคู่แข่งแต่เป็นวุฒิมัธยมศึกษาปถม กรณีดังกล่าวเป็นการหลอกลวง “เคยมีนายก อบจ. หาเสียงเกินความจริง อ้างว่าจะจบการศึกษาระดับปริญญาเอก แต่ไม่ได้เรียนจบจริง จึงทำให้โดนใบแดง และห้ามลงสมัครรับเลือกตั้งถึง 10 ปี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 2565) และยังรวมไปถึงการใส่ร้ายผู้อื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ, สมัครรับเลือกตั้งโดยขาดคุณสมบัติฯ ,หลอกลวงฯ ซึ่งทั้งหมดเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายเลือกตั้งมาตรา 65(5), มาตรา 120, มาตรา 66

1.5 การชวนคนไปลงคะแนน เป็นการดำเนินการโดยกลุ่มหัวคะแนน ซึ่งเป็นการไปเกณฑ์ผู้คนที่ยังไม่ได้มาลงคะแนนเสียงให้มาลง โดยการจัดพาหนะรับส่ง “จะมีข้อสังเกตว่า พวกเขาจะมากันเป็นขบวนรถ รถหนึ่งคันแต่มีหลายคนและมีการจัดแจงเอกสารให้กัน และกลับไปพร้อมกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, 2565) ซึ่งเป็นการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง มาตรา 67



1.6 การใช้เครือข่ายอำนาจรัฐ เป็นการที่ผู้สมัครบางรายมีเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการได้เปรียบในการเลือกตั้ง “ใช้อิทธิพลของกลุ่มในจังหวัดช่วยเหลือเลือกตั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2565) และโดยเจ้าหน้าที่รัฐอาจจะคอยเพ่งเล็งฝ่ายตรงข้าม จนทำให้อีกฝ่ายนั้นสามารถดำเนินการทุจริตได้โดยไม่ถูกจับตามอง กรณีดังกล่าว เป็นการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่น มาตรา 69 และมาตรา 119

1.7 การแจกสิ่งของแทนการใช้เงิน ในการใช้เงินอาจจะถูกจับได้ง่าย ดังนั้นจึงเปลี่ยนจากการใช้เงินมาเป็นการให้สิ่งของแทน ไม่ว่าจะเป็นการแจกเครื่องดื่มสุรา “การซื้อเสียงก็มาก แต่สมัยนี้ที่เห็น ก็มีให้เหล้าแทนเงิน เพราะเหล้ามีเกรตมีค่า ถ้าให้เงินถูกจับได้ง่าย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2565) หรือการแจกเครื่องอุปโภค เช่น ผ้าหมกกันหนาว หรือการแจกข้าวสาร “บางทีไม่ได้ให้เงิน แต่การนำถุงยังชีพ มาให้ผู้เฒ่าผู้แก่ตามบ้านแบบเบอร์ไลมา หรือบอกกล่าวเพื่อผูกไมตรีต่อกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2565) ซึ่งกรณีลักษณะนี้อาจจะทำการเลือกตั้งเป็นเวลานาน เพื่อให้ชาวบ้านเกิดการจดจำและเกิดความคุ้นเคย และเมื่อถึงการเลือกตั้ง ชาวบ้านก็จะมอบความไว้วางใจให้โดยการไปลงคะแนนเสียง ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้อาจจะยากต่อการตรวจสอบและเอาผิดตามกฎหมาย เนื่องจากในตอนแจกสิ่งของดังกล่าว ยังไม่มีการเลือกตั้งและยังไม่มีประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการทุจริตเลือกตั้งออกมา อีกทั้งไม่มีผู้ใดเป็นผู้เสียหาย ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์เห็นตรงกันว่าเป็นรูปแบบการกระทำการทุจริตเลือกตั้งในอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนการเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมา

1.8 การแสดงตัวโดยการไปร่วมงานต่าง ๆ อาทิเช่น งานทำบุญ งานศพ หรืองานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเข้าข่ายการทุจริตอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งอาจจะทำการตรวจสอบและเอาผิดได้ยาก เนื่องจากบางครั้งการไปร่วมงานและให้การช่วยเหลือชาวบ้าน ถึงแม้จะหวังผลให้เกิดการตอบแทนโดยการไปลงคะแนนเสียง “ไปช่วยงานบุญ งานบวชพระ งานแต่งงาน เห็นหน้าในงานเหล่านี้ประจำ เขาใช้ความคุ้นหน้าคุ้นตา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2565) “ช่วงก่อนเลือกตั้งจะเห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้จะเข้าไปกมื่อกราบไหว้เพื่อแสดงตัว และแสดงไมตรีจิตและใส่ซองด้วยเงินจำนวนหนึ่งให้” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2565) แม้ว่าจะยังไม่มีกฎหมายเอาผิดในกรณีดังกล่าว ซึ่งต้องอาศัยการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งการไปร่วมงานผู้รับสมัครเลือกตั้งอาจจะส่งตัวแทนไปร่วมและอาจมีการแจกเงินล่วงหน้า หรือแจกสิ่งของในการไปร่วมงานในแต่ละครั้ง เป็นการอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเพื่อการทุจริตเลือกตั้งอีกรูปแบบหนึ่งที่พบเจอในการเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นประจำ

1.9 การใช้บัตรประชาชนปลอม “มีบัตรประชาชนชนมาเยอะ แต่ตัวจริงไม่ได้มาก หรือไม่ได้อยู่ในที่นี้แต่มา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2565) เป็นลักษณะที่พบว่ามีผู้นำนามบัตรประชาชนไม่ตรงกันกับที่อยู่หรือภูมิลำเนาปัจจุบัน “เขาที่อยู่เดิมไปให้คนอื่นกา หัวคะแนนก็เป็นคนในนั้น เขารู้กันภายใน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2565) จะเห็นได้ว่า

การใช้บัตรประชาชนปลอมไม่เพียงแต่การปลอมบัตรขึ้นมา แต่มีในลักษณะของการเอา ภูมิลำเนาเดิมไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนที่อยู่แต่ก็เอารายชื่อคนที่อยู่ในภูมิลำเนา แต่ไม่มีตัวตนมาโดยให้ผู้อื่นมาสวมสิทธิแทน ซึ่งเกิดขึ้นได้หากคนในหน่วยเลือกตั้งเป็นญาติกันก็ จะช่วยเหลือกันเป็นวิธีการที่เคยเกิดขึ้นอาจพบไม่มาก

1.10 การเปลี่ยนหีบบัตรเลือกตั้งและการนับคะแนนไม่ตรงตามความเป็นจริง เป็นการทุจริตในระดับที่ต้องกระทำกันเป็นเครือข่าย และต้องได้รับความช่วยเหลือจาก เจ้าหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้ง “เคยมีเป็นวิธีการเปลี่ยนบัตรระหว่างทาง เขาจะทำกันเป็น กระบวนการภายในคนของเขาตัวเอง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2565) ซึ่งการเปลี่ยนหีบบัตร เลือกตั้งอันเป็นการขนส่งระหว่างทางโดยต้องกระทำเป็นเครือข่าย “ที่เคยเห็นเขานับคะแนน ไม่รู้ว่าคะแนนมันเพิ่มมาจากไหน บางทีคะแนนมากกว่าบัตร หรือบัตรก็มากกว่าคะแนน แต่เขา จะมีวิธีการจัดการของเขาตัวเองภายใน ทำลายหลักฐานไม่ให้ถึงตัว” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2565) จะเห็นได้ว่ารูปแบบการกระทำการทุจริตเลือกตั้งทั้งสองรูปแบบนี้ เป็นวิธีการที่กระการ โดยอาศัยหลายบุคคลและหลายขั้นตอน ยากต่อการเอาผิด ต้องมีแนวทางการพิจารณาความ และต้องมีพยานหลักฐานที่สามารถเอาผิดได้ชัดเจน เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก แต่ก็เคย เกิดขึ้นแล้ว

1.11 การใช้อิทธิพลข่มขู่ เป็นลักษณะการกระทำการเข้าข่ายการทุจริตเลือกตั้งได้ เช่นกัน หากโดยใช้อำนาจและความรุนแรง ข่มขู่ประชาชนในพื้นที่ให้มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือเป็นการข่มขู่ผู้สมัครคู่แข่งให้ถอนตัวจากการลงสมัครรับเลือกตั้ง “คนที่มีพวกมากมักได้ เสมอ สังเกตไหมว่าผู้สมัครคนไหนที่อิงอยู่กับกลุ่มการเมืองใหญ่ๆ ก็มักจะได้เป็น เคยได้ยินว่ามี เหตุการณ์การระเบิดรถของผู้สมัครฝ่ายตรงข้ามก่อนวันเลือกตั้ง หรือมีการยิงเพื่อข่มขู่ผู้สมัคร ฝ่ายตรงข้ามมาก่อนหน้านี้นี้ด้วยนะ แต่ปัจจุบันคงทำไม่ได้แล้วมั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2565) นอกจากนี้ยังมีการข่มขู่จากผู้มีตำแหน่งทางการเมืองอิงกับการเมืองระดับชาติอีกด้วย “เคยเห็นว่ามีผู้สมัครท่านหนึ่ง เป็นพรรคพวกกับกลุ่มทหาร เขาพากันมาตรวจสอบฝ่ายตรงข้าม มากันเป็นกลุ่มเลยนะ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 10, 2565) จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่เกิดขึ้น เป็น สถานการณ์หนึ่งที่ใช้เข้าข่ายการทุจริตเลือกตั้งเพื่อหวังคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ก็เป็นรูปแบบที่ ยากต่อการพิจารณาเอาผิดได้เช่นกัน

1.12 การส่งผู้สมัครหน้าใหม่ เป็นหนึ่งในรูปแบบที่อาจนำไปสู่การทุจริต เลือกตั้งได้อีกลักษณะ ซึ่งตรวจสอบและเอาผิดได้ยาก เพราะผู้สมัครบางรายอาจจะว่าจ้าง ผู้สมัครหน้าใหม่ให้ลงรับสมัครเพื่อเป็นการตัดคะแนนเสียงคู่แข่งในขณะที่คะแนนเสียงของ ตนเองยังคงเดิมอยู่ “เคยมีเรื่องร้องเรียนมาในลักษณะว่า มีการจ้างคนมาสมัครเพื่อแข่งขันกับ ตัวเองที่หวังจะเป็นผู้ชนะการเลือกตั้ง เขากระทำการเพราะว่ามีกฎหมายกำหนดว่าต้องได้รับ คะแนนเสียงเกิน 10 % ถ้าต่ำกว่าจะถูกให้ออกและไม่สามารถลงสมัครเลือกตั้งได้” (ผู้ให้ข้อมูล



สำคัญคนที่ 1, 2565) สำหรับสาเหตุที่ตรวจสอบและเอาผิดได้ยากเพราะการดำเนินการในลักษณะดังกล่าวนี้อาจจะถูกแก้ต่างและชี้แจงว่า เป็นกลยุทธ์ของผู้สมัครก็เป็นได้

2. ผลการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ส่วนใหญ่ เกิดจากการที่ชาวบ้านในพื้นที่มีฐานะยากจน โดยเฉพาะการศึกษาที่ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการซื้อสิทธิขายเสียง อีกทั้งยังไม่สามารถวิเคราะห์หรือแยกแยะได้ว่า พฤติกรรมของนักการเมืองมีนัยซ่อนเร้นหรือไม่ ตัวอย่างเช่น การหาเสียงโดยการสัญญาว่าจะให้ จะนำเสนอโครงการต่าง ๆ เกินกว่าความเป็นจริงหรือไม่ และเทคโนโลยีในปัจจุบันซึ่งสามารถส่งผลกระทบได้ทั้งทางบวกและทางลบ ในกรณีทางบวกอาจจะมองได้ว่า การรายงานหรือการถ่ายภาพพฤติกรรมการทุจริตเลือกตั้งนั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในมุมกลับกันเทคโนโลยีที่พัฒนามากลับเป็นปัจจัยสำคัญโดยเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารเพื่อกระทำการทุจริตได้เช่นกัน และนอกจากนี้แล้วในระบบสังคมและวัฒนธรรมนั้น ยังเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งด้วย เช่นกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอธิบายว่า ในบางครั้งเมื่อมีผู้สมัครลงเลือกตั้งมาร่วมงานหรือมาช่วยงานของชาวบ้าน ชาวบ้านส่วนหนึ่งก็จะถือว่าเป็นหนี้บุญคุณที่ต้องตอบแทน ถึงแม้ว่าอาจจะไม่ใช่ผู้สมัครที่ตนเองต้องการเลือกก็ตาม

ในขณะที่การมุ่งเน้นในการเข้าสู่ตำแหน่งนักการเมืองท้องถิ่นจนส่งผลให้เกิดการทุจริตการเลือกตั้งนั้น ส่วนหนึ่งยังคงเกิดมาจากระบบประมาดการบริหารท้องถิ่นจำนวนมาก ที่เป็นแรงจูงใจให้นักการเมืองต้องการเข้าสู่ตำแหน่ง และในส่วนนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการประจำที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน อีกทั้งจากช่องว่างทางกฎหมายหลายประการและจากบทลงโทษที่ไม่รุนแรง จึงทำให้การทุจริตเลือกตั้งเกิดขึ้นได้โดยง่าย “โดยเฉพาะระบบพี่น้อง เครือญาติใครก็เป็นเครือญาติกันหมด ต่อให้นโยบายดีแค่ไหนก็แพ้คนที่ไม่มีพี่น้องเยอะและเงินเยอะอยู่ดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2565) ซึ่งยังไม่รวมถึงความกลัวของประชาชนที่พบเห็นเหตุการณ์การทุจริตแล้วไม่กล้าร้องเรียนหรือร้องเรียนแล้วแต่ไม่กล้ามาให้ข้อมูลในฐานะพยาน

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งฯ นั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน มุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การกระทำแบบใดเข้าข่ายการทุจริตเลือกตั้ง อีกทั้งยังต้องให้ประชาชนตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทุจริตเลือกตั้ง ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคนเสนอว่า ควรมีการแก้กฎหมายโดยเฉพาะบทลงโทษ รวมทั้งกระบวนการรับเรื่องร้องเรียนและตรวจสอบ ที่อาจจะต้องมีความรวดเร็ว และอาจจะต้องมีการรับรองความปลอดภัยของพยานในคดีทุจริตเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามพบว่ามีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนเห็นว่าควรแก้ไขโครงสร้างการเลือกตั้งในระดับภาพรวมของประเทศ โดยมีความเห็นจากผู้ที่สัมภาษณ์ที่น่าสนใจในหลายประเด็น ได้มีความเห็น ดังนี้



“คิดว่าควรจะต้องแก้ที่การชูประเด็นการทุจริตเลือกตั้งในท้องถิ่น แบบให้มันเป็นประเด็นที่คนให้ความสำคัญมาก ๆ นะ เหมือนชูประเด็นขึ้นมาเรื่อยๆ ไม่น่าให้คนมองว่าเป็นเรื่องทั่วไป เป็นเรื่องปกติที่มันเกิดขึ้นอยากให้ทุกหน่วยงานเข้ามาร่วมแก้ไข ควรแก้การปลูกฝังจิตสำนึกของคนให้มีความ Active ต่อการทุจริตเลือกตั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2565)

“อาจต้องไปแก้ที่โครงสร้างของประเทศเลย พุดตามตรงประเทศเรามีกฎหมายเยอะมากแต่ถูกเขียนให้ผู้มีอำนาจส่วนใหญ่ปฏิบัติจริงได้ยาก เพราะต้องตีความในทางปฏิบัติจึงเกิดปัญหา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2565)

“ส่วนหนึ่งมาจากความไม่มั่นใจว่าข้อมูลที่เรารับหรือแจ้งเข้าไปมันจะปลอดภัยต่อข้อมูลที่เรเปิดเปิดเผยหรือป่าว หลักปัญหามันอยู่ที่ความปลอดภัยของคดีสุลี ถ้าเปิดเผยไปแล้วจะเกิดอะไรตามมา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2565)

อย่างไรก็ตามพบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคนมีความคิดเห็นว่า ควรแก้ไขที่เศรษฐกิจด้วยเช่นกัน รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของการเมืองภาคประชาชนในการตรวจสอบการทุจริต

“คิดว่าต้องเกิดการรวมตัวของคนที่มีความคิดเดียวกันที่อยากตรวจสอบ ให้ชาวบ้านมีความสนใจที่จะร่วมพัฒนาชุมชนเป็นหูเป็นตา ก็น่าจะแก้ไขได้ อีกอย่างบทบาทของภาคประชาชน แบบที่รวมตัวกันแก้ไขเรื่องนี้อย่างชัดเจนไม่เห็นนะ ถ้ามีก็จะดีนะ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2565)

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหานี้สำคัญอยู่แล้วเพราะข้อมูลส่วนมากมาจากประชาชนในพื้นที่นะ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 9, 2565)

“ต้องได้รับการร่วมมือหลายภาคส่วนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐประชาชนและกึ่งการเมือง ต้องแบบบูรณาการหลาย ๆ องค์กรนโยบายทุกตัวมีความสำคัญกับประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2565)

“แก้ไขไม่ได้หรอกตราบดีที่ยังมีคนอยากได้เงิน ก็มีการซื้ออยู่ดี ต้องให้ทุกคนเท่าเทียมกันในชุมชนของเราเท่าเทียมกันเขาก็ไม่ยากได้ ให้เขามีพื้นฐานคุณภาพชีวิตที่ดี มีเครื่อง



อุปโภค บริโภคการศึกษาก็มีผลนะ แต่ไม่ถึง 50% คือเราเรียนจบมีงานทำก็ไม่อยากรับเงินก็ได้ นะแต่มันแล้วแต่คนพื้นฐานครอบครัวสังคม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2565)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

1. รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่ามีหลายรูปแบบ ได้แก่ การใช้เงินในการซื้อคะแนนเสียง การแจกสิ่งของแทนการใช้เงิน การสัญญาว่าจะให้ การปรากฏตัวโดยการไปร่วมงาน การโอนย้ายทะเบียนบ้าน การใช้บัตรประชาชนปลอม การโฆษณาเกินจริง การชวนคนไปลงคะแนน การเปลี่ยนหีบบัตรเลือกตั้งและการนับคะแนนไม่ตรงตามความเป็นจริง การใช้อิทธิพลข่มขู่ การส่งผู้สมัครหน้าใหม่เพื่อตัดคะแนนเสียงคู่แข่ง และ การใช้เครือข่ายอำนาจรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรชัย เทพปัญญา กล่าวไว้ว่า การเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมา มีการทุจริตที่จับได้และจับไม่ได้เป็นจำนวนมาก วิธีการ รูปแบบ กระบวนการทุจริตก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง ซึ่งมีความต้องการที่จะให้จับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน ถึงแม้จะมีการให้ใบเหลืองใบแดง การตัดสิทธิทางการเมือง แต่ปรากฏว่านักทุจริตการเลือกตั้งก็ยังคงปราศจากความเกรงกลัว (พรชัย เทพปัญญา, 2555) และยังมีผลการวิจัยของวิทยา ชินบุตร กล่าวไว้ว่า การโกงการเลือกตั้งเป็นวิธีการของพฤติกรรมการเลือกตั้งเบี่ยงเบน โดยเฉพาะการใช้อิทธิพลของระบบราชการ ซึ่งอาจใช้วิธีการโกงการเลือกตั้งแบบใดแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบผสมกันก็ได้ (วิทยา ชินบุตร, 2559) และยังมีงานวิจัยของทัตดนัย คุ่มครอง ซึ่งได้ศึกษารูปแบบการทุจริตเลือกตั้งโดยเปรียบเทียบระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล A (นามสมมุติ) และเทศบาลตำบล B (นามสมมุติ) ซึ่งพบว่า รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งขององค์การบริหาร ส่วนตำบล A มีรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งซื้อเสียง การโกงแบบย้ายคนเข้าและออก การจัดให้มีคนของตนเป็นคณะกรรมการเลือกตั้งและในส่วนของเทศบาล B มีรูปแบบการทุจริตการเลือกตั้งรูปแบบการซื้อเสียง การตลาดการเมือง และการใช้อำนาจรัฐ (ทัตดนัย คุ่มครอง, 2559) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัชชานุช พิธิธนา รัตน์ พบว่า รูปแบบวิธีการและเครือข่ายของการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีมีหลายวิธีการ ได้แก่ การซื้อเสียงโดยตรงและโดยอ้อมด้วยกลวิธีที่หลากหลายในการใช้เงินซื้อเสียง การย้ายคนเข้ามาในเขตเลือกตั้ง การส่งผู้สมัครลงแข่งขันเพื่อตัดคะแนน การแจกสิ่งของ การใช้อิทธิพลข่มขู่และการโจมตีคู่แข่ง ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากว่าผู้คนในสังคมและภาครัฐเริ่มให้ความสำคัญกับการตรวจสอบการกระทำการทุจริตเลือกตั้ง ดังนั้น ผู้กระทำการทุจริตเลือกตั้งจึงพยายามสรรหาวิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย (ณัชชานุช พิธิธนา รัตน์, 2561)



2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจ ระบบสังคมและวัฒนธรรม งบประมาณในการบริหารงาน ความกลัว ระบบกฎหมายซึ่งมีบทลงโทษที่ไม่รุนแรง และการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรชัย เทพปัญญา พบว่า ปัจจัยของการทุจริตการเลือกตั้ง คือ ความประสงค์ของนักการเมืองที่จะมีอำนาจทางการเมืองเพื่อเข้าไปแย่งชิงทรัพยากรของประเทศ ส่วนในด้านประชาชนจะมีลักษณะทัศนคติเชิงบวกต่อการทุจริตการเลือกตั้ง (พรชัย เทพปัญญา, 2555) และยังมีผลการวิจัยของบุศรา โพธิสุข พบว่า ระบบอุปถัมภ์มีส่วนให้เกิดปัญหาทุจริตเลือกตั้ง และสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าปัจจัยดังที่กล่าวมา ทั้งจากผลการวิจัยครั้งนี้และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อโอกาสในการทุจริตเลือกตั้งอย่างชัดเจนนั่นเอง (บุศรา โพธิสุข, 2559)

3. แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตเลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ประกอบด้วย การให้ความรู้ กล่าวคือควรมีการให้ความรู้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาขึ้นมาเป็นลำดับ จัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่ในรั้วของโรงเรียนและในทุกสถาบันของการศึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีความตระหนักถึงความเสียหายจากการกระทำผิดกฎหมายทั้งที่เป็นผู้กระทำเองหรือเป็นผู้ร่วมกระทำด้วยก็ตาม ทั้งนี้เพื่อการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการคัดสรรผู้แทนผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ว่าใครก็ตามที่จะสามารถเข้ามาบริหารท้องถิ่น ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้าใจในปัญหาและสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งควรมีการสร้างองค์ความรู้ที่สะท้อนภาพความเสียหายจากการเลือกผู้แทนที่ใช้วิธีการทุจริตเลือกตั้งเข้ามานั้นได้สร้างความเสียหายต่อสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนมากเช่นไร รวมทั้งการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีการแก้ไขกฎหมายที่ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันของหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องมีการสร้างการมีส่วนร่วมของการเมืองภาคประชาชนอันเป็นการสร้างภาคีเครือข่ายของภาคประชาชนให้ได้สามารถร่วมมือกันแก้ไขปัญหาได้โดยง่ายขึ้น และการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตขั้นพื้นฐานกับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรชัย เทพปัญญา พบว่า ความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหการทุจริตการเลือกตั้งเป็นรูปธรรมที่สำคัญ คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเริ่มจากภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน (พรชัย เทพปัญญา, 2555) และผลการวิจัยของณัชชานุช พิชิตธนารัตน์ พบว่า แนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติงานอย่างจริงจังในการควบคุมและจัดการเลือกตั้ง รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ สุจริตและเที่ยงธรรมและควรปรับปรุงแก้ไขข้อกฎหมาย (ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์, 2561) และยังมีผลการวิจัยของชูศักดิ์ คำล้น พบว่า หาแนวทางภาคีเครือข่ายกับกลไกการป้องกันการทุจริต



เลือกตั้งท้องถิ่น ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนเข้าใจ รู้จักท้องถิ่นการปกครองตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อันเป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยที่ภาคีเครือข่ายภาคประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด (ชูศักดิ์ คำล้น, 2563) และสอดคล้องกับปิยะธิดา อภัยภักดิ์ พบว่า ควรนำหลักการบริหารจัดการบ้านที่ตีมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น หลักคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความดีมีจิตสำนึกที่ดีและที่สำคัญที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะแนวทางดังที่กล่าว ไม่ว่าจะเป็นการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ จะช่วยสร้างความตระหนักใน重要性ของการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ ยุติธรรม ในขณะที่เรื่องของกฎหมายนั้นจะเป็นเครื่องมือในการลงโทษผู้กระทำความผิด หรือทุจริตเลือกตั้ง (ปิยะธิดา อภัยภักดิ์, 2559) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตการเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า รูปแบบการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ในระยะเวลาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการซื้อเสียงด้วยเงิน การให้สิ่งของเพื่อคะแนนเสียง และรูปแบบอื่นๆ จะเห็นได้ว่าการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมาได้กระทำในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายทั้งมีความเหมือนและแตกต่างกันออกไปแต่ละระดับของการเลือกตั้งของท้องถิ่น ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการทุจริตเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยองนั้นเกิดจากปัจจัยด้านสภาพเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการศึกษาและและปัจจัยด้านวัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์ อาจกล่าวสรุปได้ว่าทั้งในด้านผู้ที่ต้องการซื้อและผู้ขายเสียงนั้นเกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เป็นปัญหาหลัก ผู้คนในสังคมขาดรายได้ที่เพียงพอ ความเป็นอยู่ของผู้คนที่ยากลำบาก ทำให้ต้องดิ้นรนเพื่อตนเองและครอบครัวต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงนำมาซึ่งการหาช่องทางลัดต่าง ๆ เพื่อตน ครอบครัวหรือบริวารจะได้มีอำนาจ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น บางครั้งต้องทำผิดกฎหมายก็จำยอม ดังนั้นแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาเหล่านี้ควรมีแบบแผนของการปฏิบัติระยะยาวแบบยั่งยืน ในลำดับแรกควรเริ่มจากการให้ความรู้เกี่ยวกับความผิดในการกระทำการทุจริตรวมถึงผลที่จะได้รับทางกฎหมายและผลเสียที่ก่อให้เกิดกับประชาชนจากผู้กระทำการทุจริตเลือกตั้งและผู้ที่มีส่วนร่วมในการทุจริตเลือกตั้งนั้นๆ ส่วนการเร่งแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยความผิดเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งนั้นเกี่ยวพันกับหลายหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้อง ปัญหาที่เกิดขึ้นคือความล่าช้าและการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน ดังนั้นภาครัฐควรจัดให้มีแบบแผนในการปฏิบัติที่ชัดเจนด้วยอาศัยหลักการของการบูรณาการร่วมกันขององค์กรและหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องให้สามารถให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและทันทั่วถึง เพราะในการพิจารณาความผิดเกี่ยวกับการทุจริตเลือกตั้งในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งต้องอาศัยความรวดเร็วในการสืบหาพยานหลักฐานเพื่อทำให้เกิดความ



ชัดเจนต่อประชาชนเป็นหลัก และอีกแนวทางป้องกันที่สำคัญ คือคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการจัดทำโครงการรณรงค์ ให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก และตระหนักในความสำคัญของการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม และสร้างการมีส่วนทางการเมืองของภาคประชาชนให้รักท้องถิ่น ร่วมกันป้องกันคนไม่ดีที่จะเข้ามาทำงาน เข้าบริหารองค์กรท้องถิ่นของตน โดยอาศัยการสร้างภาคีเครือข่ายของภาคประชาชนเป็นหลัก อีกทั้งภาครัฐควรแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจอย่างจริงจังให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดี คุณภาพชีวิตที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมจะสามารถนำมาซึ่งการทุจริตต่างๆ ลดลงเป็นลำดับต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะในครั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง ระยอง จังหวัดระยอง ซึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะมีความเฉพาะพื้นที่ยังไม่สามารถนำไปอ้างอิงไปยังประชากรกลุ่มใหญ่ได้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำในพื้นที่อื่น และควรทำวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งจะทำให้สามารถได้ข้อมูลความคิดเห็นที่ครอบคลุมและหลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ คำล้น. (2563). วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ. ภาคีเครือข่ายกับกลไก การป้องกันการทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์, 5(12), 388-402.
- ณัชชานุช พิชิตธนารัตน์. (2561). การทุจริตเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี. วารสาร สห วิทยาการวิจัย, 7(1), 72-81.
- ทัตตนัย คุ่มครอง. (2559). การศึกษาเปรียบเทียบการทุจริตเลือกตั้งขององค์การบริหารส่วน ตำบลและเทศบาลในจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2557). การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองระยอง จังหวัดเชียงใหม่. พิษณุเวชสาร, 12(1), 151-164.
- ปิยะธิดา อภัยภักดิ์. (2559). แนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันใน หน่วยงานภาครัฐ. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 13(1), 1-12.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (8 มิถุนายน 2565). แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริต เลือกตั้งท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. (นางสาวนันทมน กันเกา , ผู้สัมภาษณ์)

[illegible]



- พัฒนภูมิ ผ่องยุบล และคณะ. (2564). การส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอฝักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 8(7), 90-103.
- วิทยา ชินบุตร. (2559). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนสู่การจัดตั้งพรรคการเมือง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(3), 91-98.
- ศูนย์รวมข้อมูลองค์การบริหารส่วนตำบล. (2564). สรุปข้อมูลอปท. ทั่วประเทศ - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2565 จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดระยอง. (2565). รายงานผลการเลือกตั้ง. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2565 จาก <https://www.ect.go.th/rayong/main.php?filename=index>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2557). รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่ ประจำปี พ.ศ. 2557 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2565 จาก <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/previewer.php>



การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ
จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกล
(สกลนคร นครพนม มุกดาหาร)*

CREATIVE PRODUCT DEVELOPMENT FOR HEALTHY FOOD
PROCESSING BASED ON LOCAL WISDOM OF COMMUNITY
ENTERPRISES GROUPS IN SANUK PROVINCE GROUP. (SAKON
NAKHON NAKHON PHANOM MUKDAHAN)

ทรงยุทธ ต้นวัน

Songyuth Tonwan

รัชตาพร บุญกอง

Ratchataporn Boonkong

คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

Faculty Industry and Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Sakon Nakhon Campus,
Thailand

E-mail: songyuthtonwan@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกล 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกล 3) ยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกล ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกล (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) จำนวน 40 คน โดยคัดเลือกแบบวิธีเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1.1) การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากพืช และ 1.2) การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากสัตว์ จำนวน 20 รายการ 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ ด้านการแปรรูป

* Received 4 January 2023; Revised 27 January 2023; Accepted 29 January 2023



อาหารเพื่อสุขภาพ มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า ให้มีความหลากหลายเป็นที่น่าสนใจ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่ โดดเด่น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ทำให้เกิดการจดจำผลิตภัณฑ์ผ่านตราสินค้า และเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าอีกทางหนึ่ง 3) ยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการจากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และออฟไลน์ จัดเวทีแสดงสินค้า เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะได้นำองค์ความรู้ไปใช้ในการแข่งขันด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ และเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์, อาหารเพื่อสุขภาพ, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร)

Abstract

The purpose of this research is 1) to conduct a creative investigation of healthy food processing from the local wisdom of social enterprise groups in Sanuk province, 2) to develop innovative products in healthy food processing from the local wisdom of social enterprise groups in Sanuk province, 3) to increase the level of increasing competitiveness in processing food for the health of social enterprise groups in Sanuk province. Using qualitative research methods along with collaborative research. The sample used in the research were the members of social enterprise groups in Sanuk province (Sakon Nakhon, Nakhon Phanom, Mukdahan), and a total of 40 people were selected by a particular method. The research tool was a participatory observation questionnaire. The research findings from the structured interview were as follows: 1) Food processing model for creative health from local wisdom can be divided into two forms: 1. Creative processing of food for health using plant materials and 2. Creative food processing for health using animal raw materials, 20 items in total. 2) Creative product development of health food processing packaging and branding is developed to absorb local wisdom to make the product unique and exclusive to a specific group. It makes the product known through the brand and is another way to promote it. 3) Increasing the level of competitiveness through workshops from expert speakers. Selling products online and offline and setting up product exhibitions is a cooperation network. Social enterprises should apply



their knowledge to compete in health food processing and increase marketing channels for social enterprise groups.

Keywords: Creative Product Development, Healthy Food, Local Wisdom of Sanuk Province Groups (Sakon Nakhon, Nakhon Phanom, Mukdahan)

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ คือ 1) ต่อยอด อดีต 2) ปรับปัจจุบัน และ 3) สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต โดยการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่ดีขึ้น และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมี แนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ ด้วยการพัฒนายกระดับคุณภาพของกำลังคน และการสร้างสังคมผู้ประกอบการที่ผลิตได้ ขายเป็น โดยพิจารณาการเปลี่ยนแปลงความต้องการของผู้บริโภคอย่างรวดเร็วและมาตรฐานสากลของสินค้า และบริการที่สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจึงเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่ยุ่งยากนัก เกิดเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย และสร้างรายได้ให้กับชุมชน ปัจจุบันกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายแห่งยังมีความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ความต้องการด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การเรียนรู้กระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และเรียนรู้กระแสความนิยมให้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อขยายสู่ตลาด ความต้องการด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถผลิตได้ทันกับความต้องการสั่งซื้อภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่ การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์เดิมโดยใช้พื้นฐานต้นทุนทางด้าน ทักษะฝีมือและวัตถุดิบที่มีอยู่ การแก้ปัญหาทางด้านคุณภาพของวัสดุ และการลดผลกระทบต่อสุขภาพจากการใช้วัตถุดิบที่ทำอันตรายต่อผู้ผลิต การใช้แรงบันดาลใจหรือแนวความคิดทางการออกแบบเพื่อสร้างเรื่องราวให้แก่ผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าแก่ผลิตภัณฑ์ได้หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมและผลกระทบที่ต่อเนื่องไปถึงผู้บริโภคหรือ Green design โดยเฉพาะประเทศไทย ที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะการนำ



ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ทรัพยากร ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนคุ้นเคยและนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน และการสร้างอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์อย่างเหมาะสมและมีรูปแบบตรงตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้เกิดความยั่งยืน รวมทั้งกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มชนเผ่าสามารถนำประสบการณ์และความรู้ กระบวนการวิธีการที่ได้รับการแนะนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของตนเองต่อไปได้ (บุรินทร์ เปล่งดีสกุล และภาคินี เปล่งดีสกุล, 2561)

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 (นครพนม สกลนคร มุกดาหาร) ถือว่าเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญและมีคุณภาพเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้าวหอมมะลิ ลิ้นจี่ นพ. 1 สับปะรด โคเนื้อ ไก่ไข่ ไก่วง รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่นๆ ได้แก่ ข้าวฮาง ข้าวกล้อง จมูกข้าว น้ำจมูกข้าว น้ำหมากเฒ่า ผ้าย้อมคราม เป็นต้น อีกทั้งเป็นสินค้าเกษตรที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย GAP และสินค้ามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมถึงสินค้าที่เป็นอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น GI ได้แก่ ข้าวฮางวาปีปทุม ลิ้นจี่ นพ. 1 และสับปะรด ท่าอุเทน ซึ่งถือว่ามีความโดดเด่นและคุณภาพเฉพาะตัว ที่ผู้บริโภคให้การยอมรับ โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ได้มีการส่งเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพัฒนาผลผลิตผ่านงานพัฒนาของกลุ่มจังหวัด แต่เนื่องจากปริมาณความต้องการของตลาดมีสูง ประจวบกับงบประมาณมีค่อนข้างจำกัด จึงเห็นสมควรให้มีการส่งเสริมเพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด รวมถึงการพัฒนาและยกระดับกระบวนการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีด้านการเกษตร ที่มีผลต่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรของกลุ่มจังหวัด มาใช้ในกระบวนการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตร การพัฒนาภาคเกษตรในอนาคต ควรเน้นการลดต้นทุนการผลิต ลดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเน้นการทำเกษตรกรรมความแม่นยำสูง ทำให้การเพาะปลูกมีประสิทธิภาพดีขึ้น เพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิตตลอดจนช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และควบคุมการใช้ปัจจัยการผลิตให้เหมาะสมกับความต้องการของพืชในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละช่วงเวลา จึงช่วยลดความสูญเสีย เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการทำเกษตรอย่างยั่งยืน และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล มุ่งสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาพื้นที่กลุ่มจังหวัด 4.0 และสร้างกลุ่มจังหวัดสนุกเป็นเมืองแห่งอาหาร เพื่อรองรับการท่องเที่ยวและการลงทุน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) มีเขตเศรษฐกิจพิเศษ จำนวน 2 แห่ง คือนครพนม และมุกดาหาร ซึ่งเป็นโอกาสในการเชื่อมโยงสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพไปยังเวียดนามและจีนตอนใต้ - ตะวันออก โดยมีจังหวัดนครพนม เป็นจุดยุทธศาสตร์ในการเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดน ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ที่มีศักยภาพ



และเป็นประตูเศรษฐกิจที่มีระยะทางที่สั้นที่สุดไปสู่จีนตอนใต้เพียง 831 กิโลเมตร โดยผ่านถนนหมายเลข R12 ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเส้นทาง A1 ในเวียดนาม ไปสู่จีนตอนใต้ ดังนั้น สินค้าเกษตรที่สำคัญจึงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งชาวไทย ลาว เวียดนาม และจีนตอนใต้ – ตะวันออก (กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 สกลนคร นครพนม มุกดาหาร, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพองค์ความรู้ด้านอาหาร โภชนาการ เป็นการศึกษา และพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ พัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเป็นที่น่าสนใจ ตราสินค้าให้มีความโดดเด่น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่ต้องการก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นการส่งเสริมและยกระดับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่น่าสนใจ การขายสินค้าออนไลน์ และออฟไลน์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) เพื่อเป็นการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงมีความสำคัญที่จะได้รับการพัฒนา และส่งเสริมเพื่อเข้าสู่ตลาดการแข่งขันในภาคอุตสาหกรรม เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก
3. เพื่อยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษา คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นระยะเวลา 12 เดือน ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีการสำรวจข้อมูล สัมภาษณ์ และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้



1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) จำนวน 965 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2560)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุกที่มีศักยภาพในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า โดยกำหนดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหารโดยใช้วัตถุดิบจากพืช และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปอาหารโดยใช้วัตถุดิบจากสัตว์ จำนวน 40 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เพื่อสอบถามความต้องการของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก ในการขออบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าตามความต้องการ

2. แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ เพื่อจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูล ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล บริบททั่วไปในพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรค ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนวทางการพัฒนา สัมภาษณ์ ผู้รู้ทั้งในส่วนราชการ ผู้นำชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 40 คน

3. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ การสังเกตสภาพสิ่งแวดล้อม กระบวนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยวิธีการบันทึกภาพ บันทึกเสียง การจดบันทึก การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ การร่วมกิจกรรมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า

4. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาคำนวณหาค่าดัชนี IOC

5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปดำเนินการวิจัยต่อไป

6. การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

6.1 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย



6.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อในแต่ละด้าน (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.362 - 0.847 ซึ่งเป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติ .01 โดยเปิดตาราง Pearson

6.3 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยมีกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากข้อมูล เอกสารและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นกรอบทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า

2. ลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม โดยการสำรวจด้านนิเวศวิทยา ด้านภูมิศาสตร์ กายภาพ สังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิต และด้านการเข้าถึงข้อมูลการคัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยพิจารณาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความเหมาะสมกับโครงการ

3. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คือ การสังเกตสภาพสิ่งแวดล้อม กระบวนการดำเนินกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 4 ครั้ง ด้วยวิธีการบันทึกภาพ บันทึกเสียง การจดบันทึก การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ การร่วมกิจกรรมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่น่าสนใจ การขายสินค้าออนไลน์ และออฟไลน์

4. การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ เพื่อจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ข้อมูล ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล บริบททั่วไปในพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรค ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า สัมภาษณ์ ผู้รู้ทั้งในส่วนราชการ ผู้นำชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 40 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) จากเอกสารและการศึกษาภาคสนาม

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์โดยการจำแนกประเภท ชนิดโดยไม่ใช้ทฤษฎี แต่ใช้ความรู้จำแนกและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน



3. ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือแบบอุปนัย คือ ตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรม หากข้อสรุปได้ยังไม่ได้รับการตรวจสอบ ถือว่าเป็นสมมุติฐาน หากยืนยันแล้ว ถือว่าเป็นข้อสรุป

4. สรุปข้อมูลการวิจัยจากการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกข้อมูลจากเอกสารวิเคราะห์ประมวลผลตามประเด็นที่กำหนดไว้จัดข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็น Category ตามประเด็นหลัก ประเด็นย่อย หัวข้อย่อยตีความสร้างบทสรุปเป็นข้อค้นพบและนำเสนอเป็นผลงานวิจัยต่อไป

6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์

1. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ จากวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาตราสินค้า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ จำนวน 4 ครั้ง

2. ถ่ายทอดแนวความคิด กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร่วมกันทำการศึกษาข้อมูลทางการตลาด กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ผู้บริโภคเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้ตรงตามความต้องการ รวมทั้งศึกษารูปแบบการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัยมากขึ้น

3. ผู้วิจัยและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร่วมกันดำเนินการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเป็นที่น่าสนใจ ตราสินค้าให้มีความโดดเด่น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มมีความแปลกใหม่เป็นที่ต้องการ

4. การจัดทำสรุปข้อมูลผลิตภัณฑ์ จากผลิตภัณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้นโดย นำเสนอข้อมูลกระบวนการออกแบบ การคัดเลือกเลือกแนวความคิด การพัฒนา ผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์

5. จัดเวทีการแสดงสินค้าด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 20 รายการ ต่อภาครัฐ เอกชน และประชาชน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ และการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เกิดความเข้มแข็งมากขึ้น และมีความยั่งยืนต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้



1. รูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกลนคร (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) พบว่า สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากพืช และการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากสัตว์ มีทั้งหมดจำนวน 20 รายการ ได้แก่ 1) ปลาอย่างรมควันสมุนไพร 2) ไก่อบโอบสมุนไพร 3) แหนมหมูคุณยาย 4) แหนมเห็ดสมุนไพร 5) เห็ดสามรสสมุนไพร 6) ปลาร้าบองสมุนไพร 7) น้ำปลาร้าผสมกัญชา 8) ปลาต้มสมุนไพร 9) มะนาวดองน้ำผึ้ง 10) น้ำพริกปลาแห้งสมุนไพร 11) กลัวยอบหักมุกกัญชา 12) มะม่วงกวนแผ่นผสมกัญชา 13) ลูกกัญชา 14) กลัวยอบน้ำผึ้ง 15) แค้ไข้กัญชา 16) สมุนไพรน้ำกัญชาดองน้ำผึ้ง 17) น้ำดื่มกัญชาเพื่อสุขภาพ 18) เนื้อโคขุนแดดเดียวสมุนไพร 19) ขนมจีนอบแห้ง และ 20) ข้าวอินทรีย์

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกลนคร (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกลนคร ได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเดิมที่ไม่มีบรรจุภัณฑ์ใส่ผลิตภัณฑ์ ไม่มีตราสินค้า ผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่น่าสนใจของตลาดและผู้ซื้อ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี จากการพัฒนาโดยได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้วิจัย และวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 4 ครั้ง ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาตราสินค้า จนสามารถนำแนวความคิดมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเป็นที่น่าสนใจ การพัฒนาตราสินค้าให้มีความโดดเด่นน่าจดจำ เป็นอัตลักษณ์ และเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม มีความแปลกใหม่เป็นที่ต้องการของตลาดและผู้ซื้อ จำนวน 20 รายการ

3. ยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกลนคร พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกลนคร จำนวน 40 คน ได้รับการยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และออฟไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดในการจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจัดเวทีการแสดงผลงานด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ ต่อภาครัฐ เอกชน และประชาชน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ และเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น และมีความยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผล

1. รูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสกลนคร (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) จากเอกสารงานวิจัย ทฤษฎี



ตำรา และการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลภาคสนามจากปราชญ์ชาวบ้านของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก พบว่า รูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเป็นการแปรรูปอาหารที่สืบทอดกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ตายายเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคนมีการพัฒนาต่อยอดจากลูกหลาน โดยนำแนวความคิด วิธีทำของชาวบ้านมาใช้ในการแปรรูปอาหาร เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติของท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลในชุมชนท้องถิ่นในเรื่องของการแปรรูปอาหารเพื่อการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตชาวบ้าน ซึ่งมีการพัฒนาต่อยอดแนวความคิดเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาให้ทันสมัยเข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน แต่ยังคงความแบบอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มบุคคลในรูปแบบการแปรรูปอาหารที่ได้จากวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติของท้องถิ่น นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นและความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า จุดกำเนิดของภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น มาจากการบริโภคตามวิถีชีวิตดั้งเดิมในชุมชน ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษมีอายุนับร้อยปีขึ้นไป ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ของครัวเรือน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นหลัก มีจุดเด่นในด้านรสชาติที่จัดจ้าน มีกลิ่นหอม และมีสีสวย จากสมุนไพรโดยสุรอาหารท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับบริบทเชิงพื้นที่ มีการสืบทอดกันมายาวนาน และมีการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย (สุกัญญา ไหมเครือแก้ว และคณะ, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง อาหารท้องถิ่นเพื่อสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนจากอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวเรียนรู้อาหารเชิงสุขภาพของภูมิภาคตะวันตก : กรณีศึกษาชุมชนหนองโรง ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1) มีการนำทรัพยากรอาหารในท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการท่องเที่ยว พืชผักพื้นบ้านที่สำคัญในการนำมาปรุงอาหาร อาทิ หน่อไม้ มะรุม หัวปลี มะเขือเหลือง มะสัง ใบมะกอก และใบเปราะ เป็นต้น ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนนี้ ผลการศึกษาโดยสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยด้านข้อมูลอาหารท้องถิ่น ชุมชนหนองโรง ได้ชื่ออาหารท้องถิ่นจำนวน 41 ชนิด พบว่าส่วนใหญ่เป็นอาหารคาวประเภทแกงไม่ใส่กะทิ ใช้ปลาและไก่เป็นหลัก และมีพืชผักสมุนไพรเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญในการประกอบอาหาร เนื่องจากตำบลหนองโรงมีพื้นที่เป็นที่ราบและเชิงเขาสลับเนิน จึงนำทรัพยากรอาหารในท้องถิ่นมาประกอบอาหารได้อย่างหลากหลาย 2) อาหารส่วนใหญ่มีการยอมรับว่าเป็นอาหารท้องถิ่น เป็นอาหารที่รู้จักกันมานานมากกว่า 10 ปี มีปริมาณวัตถุดิบในท้องถิ่นที่ใช้ในการประกอบอาหารมากกว่าร้อยละ 70 และ 3) การสร้างสำหรับอาหารท้องถิ่นเพื่อสุขภาพของชุมชนหนองโรงโดยการสาธิตและการสัมภาษณ์ได้ 6 สำหรับ โดยนำประวัติ ความเป็นมา และวิถีชุมชนเชื่อมโยงสร้างเรื่องเล่าและวิธีการเรียนรู้อาหารท้องถิ่น ความเป็นสำหรับไทย การใช้สมุนไพรและภูมิปัญญาของชุมชน เพื่อใช้สำหรับจัดสำหรับอาหารให้นักท่องเที่ยว (วรรัตน์ สานนท์ และกมลพร สวนทอง, 2563)



2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) พบว่า มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 4 ครั้ง เพื่อรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้วิจัย และทีมวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การพัฒนาตราสินค้า จนสามารถนำแนวความคิดมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 20 รายการ ซึ่งเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ที่อาศัยอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นหลักในการออกแบบตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เกิดความโดดเด่น แปลกใหม่ น่าสนใจ เป็นที่ต้องการของตลาด โดยคำนึงถึงการใช้งานและราคาต้นทุนการผลิตที่ไม่แพง เน้นรูปแบบบรรจุภัณฑ์ท้องถิ่น สะดวกและไม่ต้องลงทุนเพิ่มขึ้นมากจนเกินไป นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาเทคนิคและกระบวนการถนอมอาหารตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนกاهหลง อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาบรรจุภัณฑ์อาหาร ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการบรรจุภัณฑ์อาหาร คือ เครื่องขึ้นสุญญากาศ และมีการพัฒนาออกแบบตราสัญลักษณ์สินค้าและกล่องบรรจุภัณฑ์ เพื่อเป็นการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์และเป็นการประชาสัมพันธ์ตัวผลิตภัณฑ์และกลุ่มผู้ผลิตได้อีกทางหนึ่งด้วย (พระมหาสุริยัน อุตตโร และคณะ, 2562) ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้าได้มากกว่าแค่เป็นการเพิ่มมูลค่าจากการผลิตแบบใช้ เครื่องจักรและแรงงาน และการสร้างสรรค์ มีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ 1) ความเป็น เอกลักษณ์ (Personality) หรือ ความเฉพาะตัวของความคิดนั้น ๆ ซึ่งจะมีลักษณะ ที่ไม่เหมือนใครแตกต่าง 2) ความเป็น สิ่งแรก (Originality) หรือสิ่งซึ่งเกิดขึ้นจากความไม่มีเป็นสิ่งแรก ๆ ที่สร้างขึ้นมา และ 3) การมีความหมาย (Meaning) เพราะการสร้างสรรค์ที่ดีต้องสามารถสื่อความหมายที่ชัดเจนจากผู้สร้างสรรค์ถึงผู้ใช้ ผลิตภัณฑ์ได้ หรือต้องมีคนได้ประโยชน์จากความคิดนั้น (อรพินท์ บุญสิน, 2557) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การจัดกลุ่มพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับการออกแบบและพัฒนาสินค้าของผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับการออกแบบและพัฒนาสินค้าของผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดสมุทรสงครามจัดกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่มมีลักษณะดังนี้กลุ่มที่ 1 มีจำนวนสมาชิก จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 57.7 เป็นกลุ่มที่มีความโดดเด่นด้านขอคิดหาคำตอบแสวงหาการทดลองต้องการค้นพบคำตอบด้วยตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาคำถามความคิดมาปรับปรุงให้ดีขึ้นกลุ่มที่ 2 มีจำนวนสมาชิก จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 35.86 เป็นกลุ่มที่มีความโดดเด่นด้านกล้าคิดกล้าแสดงออกชอบแสดงความคิดเห็นใหม่อยู่เสมอและสามารถแก้ไขปัญหาคำถามความคิดมาปรับปรุงให้ดีขึ้นกลุ่มที่ 3 มีจำนวนสมาชิก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.37 เป็นกลุ่มที่ไม่มีความโดดเด่นด้านสามารถแก้ไขปัญหาคำถามความคิดมาปรับปรุงให้ดีขึ้นและด้านกล้าคิดกล้าแสดงออกชอบแสดงความคิดเห็นใหม่



อยู่เสมอทั้งนี้สามารถนำประโยชน์ของวิจัยรวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตัวผู้ประกอบการในด้านความคิดสร้างสรรค์ต่อไป (อัจฉรีย์ มานะกิจ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2563)

3. ยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสนุก พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 40 คน จากผู้วิจัยและวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดแนวความคิด และองค์ความรู้ในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และออฟไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดในการจำหน่ายสินค้าให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจัดนิทรรศการอาหารเพื่อสุขภาพ จัดเวทีการแสดงสินค้าด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ ต่อภาครัฐ เอกชน และประชาชน เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ และเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วยทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความเข้มแข็งมากขึ้น และมีความยั่งยืนต่อไป นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามควรให้ความสนใจต่อด้านผลิตภัณฑ์ การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ผลิต การสร้างความสมดุลของการผลิตกับทรัพยากรธรรมชาติ และด้านปัจจัยการผลิต โดยใช้กลยุทธ์การตลาดต้นทุนต่ำ และกลยุทธ์การมุ่งความสนใจ เพื่อให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดมหาสารคามได้มากขึ้น ตามแบบจำลอง DCS Framework (ธนิชัย สิงห์มาตย์, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเข้าใจการเตรียมพร้อมความสามารถทางการแข่งขันและสภาพแวดล้อมภายในที่ส่งผลต่อความสามารถทางการแข่งขันในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับปานกลางแต่มีปัญหาและอุปสรรคทางการแข่งขันอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนายุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนพบข้อเสนอประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ 45 ทิศทางดำเนินการ 3) ผลการนำเสนอยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนผู้วิจัยได้จัดเวทีสัมมนาสร้างสรรค์ทางปัญญาได้ผลสรุป คือ 4



ยุทธศาสตร์ 12 กลยุทธ์ 45 ทิศทางดำเนินการ (สุพิตา ไพบูลย์วงศ์สกุล และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มจังหวัดสุโขทัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1) การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากพืช และ 2) การแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัตถุดิบจากสัตว์ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนารับรู้ภัณฑ์ และตราสินค้า จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผลิตภัณฑ์เกิดความน่าสนใจ มีความแปลกใหม่ โดดเด่น เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ทำให้เกิดการจดจำผลิตภัณฑ์ผ่านตราสินค้า และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับความต้องการของตลาดและผู้ซื้อ และมีการยกระดับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และออฟไลน์ จัดเวทีแสดงสินค้า เป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเป็นการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สินค้าของวิสาหกิจชุมชน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ผลสรุปที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปพัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร และนำมาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบเพื่อส่งเสริมทางด้านการตลาด และการเพิ่มยอดขายให้กับผู้ประกอบการในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นได้ 2) ผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถเป็นข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย ควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนต่อไป 3) ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ การส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลายเป็นที่ต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ตามสัญญาเลขที่ FRB650059/SNK/17 หรือภาษาอังกฤษว่า “This research project is supported by Thailand Science Research and Innovation (TSRI). Contract No. FRB650059/SNK/17 ประจำปีงบประมาณ 2565 คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้



ทำนุนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณสาขาวิชาศิลปศาสตร์ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจนทำให้งานวิจัยสำเร็จสมบูรณ์ และขอให้เป็นอันสงฆ์ลบันดาลให้ผู้มีพระคุณทุกท่านมีความสุข ความเจริญตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 สกลนคร นครพนม มุกดาหาร. (2565). แผนปฏิบัติการ ประจำปีของลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. นครพนม: กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2560). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ธัญชัย สิงห์มัตย์. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 10(2), 105-115.
- บุรินทร์ เปล่งดีสกุล และภาคินี เปล่งดีสกุล. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาในการ ใช้ทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนรอบเขื่อนจุฬาภรณ์ กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปปลาจืดแม่สมศรี ต.ทุ่งลาย อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 10(2), 206-230.
- พระมหาสุริยัน อุตโตโร และคณะ. (2562). การพัฒนาเทคนิคและกระบวนการถนอมอาหารตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนกาหลง อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรัตน์ สานนท์ และกมลพร สนวนทอง. (2563). การศึกษาอาหารท้องถิ่นเพื่อสุขภาพในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จากอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวเรียนรู้อาหารเชิงสุขภาพของภูมิภาคตะวันตก : กรณีศึกษาชุมชนหนองโรง ตำบลหนองโรง อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 27(1), 237-273.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.



- สุกัญญา ไหมเครือแก้ว และคณะ. (2560). ภูมิปัญญาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นและความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 9(4),274-296.
- สุพิตา ไพบูลย์วงศ์สกุล และนรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การพัฒนายุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของประเทศไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(2), 134-148.
- อรพินท์ บุญสิน. (2557). แนวทางการสร้างผลลัพธ์การผลิตสินค้าเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในภาคอุตสาหกรรม. WMS Journal of Management, (3)3, 22-31.
- อัจฉรีย์ มานะกิจ และประสพชัย พสุนนท์. (2563). การจัดกลุ่มพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับการออกแบบและพัฒนาสินค้าของผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 15(2),15-28.



โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศ
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*
A STRUCTURAL EQUATION MODEL OF FACTORS AFFECTING
EXCELLENCE OF BASIC EDUCATION SCHOOLS

สุระ รักความซื่อ

Sura Rakkhaumsue

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ

Kriangsak Srisombut

ธัญยาภรณ์ นวลสิงห์

Thanyaporn Nualsing

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ร้อยเอ็ด

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Roi Et, Thailand

E-mail: sura@esdc.go.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) วิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือผู้บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จำนวน 680 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบคือ คุณภาพผู้บริหาร คุณภาพครู คุณภาพวิชาการ คุณภาพนักเรียน การวิจัยและพัฒนา และปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ

* Received 9 January 2023; Revised 26 January 2023; Accepted 28 January 2023



การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ 2) โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) อิทธิพลทางตรง คือวัฒนธรรมคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และภาวะผู้นำ 2) อิทธิพลทางอ้อม คือ วัฒนธรรมคุณภาพ ภาวะผู้นำ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ 3) อิทธิพลรวม คือ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศ, ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, โมเดลสมการโครงสร้าง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) analyze components of excellence and factors affecting excellence of basic education schools, 2) examine the congruence of a constructed theory-based structural equation model of factors affecting excellence of basic education schools and empirical data, and 3) analyze direct, indirect, and total effects of the factors affecting excellence of basic education schools. The quantitative research method population were directors of World-Class Schools under the Office of the Basic Education Commission. 680 samples derived by stratified sampling. The research instrument was a constructed rating-scale questionnaire. A statistical package was used to analyze the confirmatory factors and to examine the congruence between the constructed theory-based structural equation model and empirical data. The findings are as follows: 1) Excellence of basic education schools had components as follows; director quality, teacher quality, academic quality, student quality, and research and development. Key factors affecting excellence of basic education schools were leadership, strategic management, human resource management, and quality culture. 2) The developed structural equation model of the factors affecting excellence in basic education schools was congruent with the empirical data. 3) Factors as direct effects, indirect effects, and total effects on excellence of basic education schools are as follows. 1) the direct effects were quality culture, strategic management, human resource management, and leadership. 2) The indirect effects were quality culture,



leadership, and human resource management. 3) The total effects were strategic management, leadership, human resource management. and quality culture.

Keywords: Factors Affecting Excellence, Excellence of Basic Education Schools, Structural Equation Models.

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี 2542 อย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน แต่ยังคงพบปัญหา ด้านการศึกษาที่สำคัญในหลายประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งเรื่องคุณภาพการศึกษาและสติปัญญาของเด็ก แม้ระดับการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลับลดลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) และยังคงประสบกับปัญหาการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพคนและความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะปัญหาหนึ่งได้รับการแก้ไขคล่องแล้ว ก็เกิดปัญหาใหม่ขึ้นมาแทนที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่องไม่รู้จบ เช่น ปัญหาคุณภาพการศึกษาทั้งด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาและโดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ การอ่าน และการเขียนที่เป็นเครื่องมือของการศึกษาหาความรู้ เป็นต้น ที่ไม่ว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดจะทำการประเมินก็ยังคงพบว่าต่ำกว่ามาตรฐานและมีแนวโน้มต่ำลงเรื่อย ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) จากการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศประจำปี 2564 ของสถาบันนานาชาติ เพื่อพัฒนาการจัดการ (Institute for Management Development: IMD) ระบุว่าความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในภาพรวมอยู่ในอันดับที่ 28 โดยความสามารถด้านการศึกษาอยู่อันดับที่ 56 เมื่อเปรียบเทียบกับทั้งหมด 64 ประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่กล่าวมาล้วนเป็นโจทย์ที่ท้าทายเป็นอย่างมากสำหรับการดำเนินการในการแก้ไขปัญหของหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการผลิตกำลังคน เพื่อการพัฒนาสู่ความสมดุลและยั่งยืน เสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและเพียงพอในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เกิดการพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 และที่สำคัญการพัฒนาคนต้องอยู่บนพื้นฐานของความใฝ่เรียนรู้ มีทักษะที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ควบคู่กับการมีสำนึกในศีลธรรมและจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558)

ความเป็นเลิศของสถานศึกษา เป็นการพัฒนาด้านคุณภาพของโรงเรียนให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์การจัดการศึกษาของระบบสากล ที่ได้นำเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: ECPE) ที่พัฒนามาจากเกณฑ์รางวัลคุณภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา (Malcom Baldrige National Quality



Award: MBNQA) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ในการบริหารคุณภาพการศึกษาของรัฐ เรียกว่ารางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Office of Basic Education Commission Quality Award : OBECQA) ประกอบด้วยเกณฑ์การประเมิน 7 หมวด ได้แก่ 1) การนำองค์การ (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นลูกค้า (Customer Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นผู้ปฏิบัติงาน (Workforce Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) และ 7) ผลลัพธ์ (Result) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) สอดคล้องกับโมเดลของความเป็นเลิศ (Excellence Model) ที่เป็นเกณฑ์พื้นฐานการบริหารคุณภาพองค์กรในกลุ่มประเทศยุโรป (European Foundation for Quality Management: EFQM) มีเกณฑ์วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ (Leadership) 2) ยุทธศาสตร์ (Strategy) 3) บุคคล (People) 4) พันธมิตรและทรัพยากร (Partnership & Resources) และ 5) กระบวนการและบริการ (Process & Service) และมีเกณฑ์วัดผลลัพธ์ (Result) ที่เป็นเลิศ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ผลลัพธ์ด้านลูกค้า (Customer Service) 2) ผลลัพธ์ด้านบุคคล (People Result) 3) ผลลัพธ์ด้านสังคม (Society Result) และ 4) ผลลัพธ์ด้านภารกิจสำคัญ (Key Result) (EFQM, 2010) ประเทศไทยโดยสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ภายใต้การบริหารจัดการของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือ เผยแพร่ สนับสนุน และผลักดันให้องค์กรต่างๆ ทั้งภาคการผลิต การบริการและทางด้านการศึกษา (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2554) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมระบบการบริหารจัดการคุณภาพในรูปแบบโรงเรียนมาตรฐานสากลซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่สามารถพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศได้ โดยให้โรงเรียนพัฒนาระบบบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่มีต้นแบบมาจากรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า The Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ซึ่งได้มีการพัฒนาปรับปรุงมาตลอด เพื่อช่วยให้องค์กรประเมินตนเองภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นผลการดำเนินการตาม กลยุทธ์ขององค์กรตามเกณฑ์ที่ได้พัฒนาไปสู่มุมมองเชิงระบบที่ครอบคลุมและบูรณาการการบริหารจัดการกับผลการดำเนินการโดยรวมขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

การบริหารโรงเรียนในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ แนวทางการบริหารจัดการให้มีความสำคัญกับการพัฒนาความเป็นเลิศของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งการจัดการศึกษาของไทยได้มีความพยายามในการส่งเสริมสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศมาโดยตลอด ด้วยการยกระดับโรงเรียนให้มีความโดดเด่นและมีความเป็นเลิศในการดำเนินงาน



เช่น โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โครงการโรงเรียนดีประจำตำบล โรงเรียนรางวัลพระราชทาน และโรงเรียนต้นแบบด้านต่าง ๆ เป็นต้น โรงเรียนคุณภาพดังกล่าวมุ่งให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศและเกิดความเสมอภาคในการให้บริการทางการศึกษาที่เท่าเทียมกันและได้มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ซึ่งปัจจัยทางการบริหารมีหลายปัจจัยและมีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของโรงเรียน (Peters, T.J., et al, 1982) การสร้างความเป็นเลิศให้กับองค์กรที่ประสบความสำเร็จมีปัจจัยหลายประการ คือ การจัดโครงสร้างองค์การ การวางกลยุทธ์ขององค์การ การมีระบบในการดำเนินงานขององค์การ สมาชิกในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การมีทักษะความรู้ความสามารถและค่านิยมร่วมกัน จากการศึกษาของ Purkey & Smith; Calman และ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง พบว่า ปัจจัยความเป็นเลิศของโรงเรียน ควรประกอบด้วยการบริหารอย่างมีภาวะผู้นำทางวิชาการ การจัดให้มีหลักสูตรที่ชัดเจน การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและคาดหวังสูง การทำงานตรงตามเวลา การสร้างบรรยากาศที่ดี เป็นระเบียบเรียบร้อย การมีความสำนึกในความเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน การส่งเสริมสวัสดิการและความมั่นคงของบุคลากร การพัฒนาบุคลากร การบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การมีส่วนร่วมและการได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง จากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน หลักเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้มีการปรับปรุงอยู่ตลอด เพื่อให้สอดคล้องกับนวัตกรรมทางการบริหารและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง (Purkey, S.C. & Smith, M.S, 1983) (Calman, R.C, 2010) (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2551)

การบริหารเพื่อความเป็นเลิศจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศ ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเด่นชัด เป็นรูปธรรม ดังนั้นการมีตัวแบบปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการและความมุ่งหวังในการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสังคมไทย จึงมีความจำเป็นโดยเฉพาะโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเร่งรัดพัฒนาด้านความเป็นเลิศของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของชาติ และส่งผลถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบสมการโครงสร้างและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยจะเป็นต้นแบบและนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศ บรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาวิกฤติคุณภาพการศึกษา ก่อให้เกิดประโยชน์และความคุ้มค่าต่อการผลิตทรัพยากรมนุษย์ของประเทศได้ นอกจากนั้นสถาบันการศึกษาหรือองค์กรภาครัฐอื่นยังนำไปใช้เป็นโมเดลตั้งต้นสำหรับการพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งความเป็นเลิศได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบที่เชื่อมโยง



ไปสู่การพัฒนาศักยภาพและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม รวมถึงการพัฒนารอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ ผลการวิจัยที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การประมวลผลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) นำผลที่ได้มาสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากการวิจัย มีวิธีการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2560 จำนวน 881 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 680 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการคำนวณกลุ่มตัวอย่างเพื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power 3.1 (Erdfelder, E., et al, 2009) (พลพงศ์ สุขสว่าง, 2556)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามจำนวน 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ ส่วนที่ 2 ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (School Excellence) จำนวน 35 ข้อ ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของ



สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 93 ข้อ โดย ลักษณะของข้อคำถามส่วนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ ส่วนที่ 2 - 3 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 เมื่อแก้ไขแล้วจึงได้นำไปทดลองเก็บข้อมูล โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทำแบบสอบถาม หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยแบบสอบถามทั้งชุดมีค่าสัมประสิทธิ์ของเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.993 โดยจำแนกตามตัวแปรแฝงที่นำมาศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient: α) อยู่ระหว่าง 0.946 - 0.977 รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) (n = 30)
ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	0.977
ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร	0.967
ปัจจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์	0.946
ปัจจัยวัฒนธรรมคุณภาพ	0.965
ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์	0.976
รวม	0.993

จากการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรแฝง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.946 - 0.977 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.7 จึงถือว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านเกณฑ์ (Hair, J.F., et al, 2014)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์แบบลงทะเบียน พร้อมแนบซองติดแสตมป์เพื่อให้ตอบกลับ จำนวน 680 ฉบับ ระหว่างเดือนสิงหาคม - ตุลาคม 2560 มีแบบสอบถามได้รับกลับคืน จำนวน 630 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.65 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม และความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบ แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งเกณฑ์พิจารณาการแจกแจงแบบปกติของตัวชี้วัดพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) อยู่



ในช่วง -3 ถึง +3 และค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ในช่วง -7 ถึง +7 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยใช้การวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง ด้วยวิธี Maximum Likelihood ในการประมาณค่า ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวชี้วัด โดยตัวแปรสังเกตได้ของแต่ละตัวแปรแฝงจะเป็นตัวชี้วัดที่ดีจะต้องมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากกว่า 0.50 และ 2) การวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรแฝงเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองโครงสร้าง เกณฑ์ในการพิจารณา ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (χ^2)/df น้อยกว่า 2 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) น้อยกว่า 0.05 และค่ารากกำลังสองเฉลี่ยมาตรฐานของส่วนเหลือ (Standard Root Mean Residual: SRMR) น้อยกว่า 0.05 (Schumacker, R.E. & Lomax, R.G, 2010) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (Comparative Fit Index: CFI) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)

ผลการวิจัย

โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 64.10 ส่วนมากมีอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 59.70 มีวุฒิการศึกษาปริญญาโทมากที่สุด ร้อยละ 74.90 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 21 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 83.30

2. ผลการวิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ พบว่า

2.1 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ของความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 3.83 - 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.70 - 0.77 และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ระหว่าง 4.14 - 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.62 - 0.65

2.2 ผลการวิเคราะห์ค่าความเบ้พบว่า มีค่าอยู่ในช่วง -0.453 ถึง 0.206 และค่าความโด่งมีค่าอยู่ในช่วง -1.156 ถึง -0.218 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงข้อมูลแบบปกติ

2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Coefficient ; r) ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่าทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มีค่าเท่ากับ 11,043.763 ($P < .000$) แสดงว่าตัวแปรทั้ง 20 ตัว มีความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้การประเมินความเหมาะสมของข้อมูลโดยวิเคราะห์ค่า Kaiser-

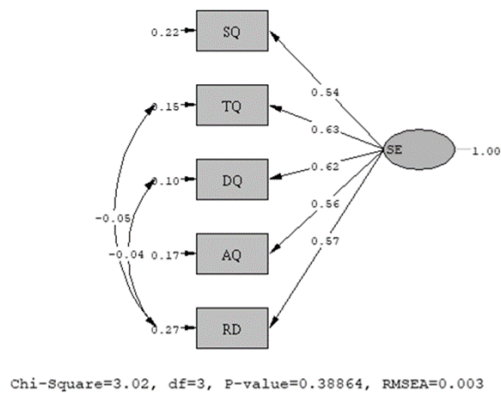


Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) เท่ากับ 0.980 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ในระดับสูง ($r > .90$) ที่อาจทำให้เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจึงตรวจสอบค่าสถิติ Tolerance และค่า VIF (Variance Inflation Factor) เพิ่มเติม พบว่าตัวแปรอิสระมีค่าสถิติ Tolerance อยู่ระหว่าง .282 - .500 ส่วน VIF มีค่าระหว่าง 2.000 - 3.574

3. ระดับความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระดับความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (SE) โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณภาพผู้บริหาร (DQ) ($\bar{X} = 4.28$) รองลงมา คือ คุณภาพวิชาการ (AQ) ($\bar{X} = 4.26$) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ คุณภาพนักเรียน (SQ) ($\bar{X} = 3.83$) ตามลำดับ ส่วนระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า ทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงที่สุด คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LE) ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมา คือ การบริหารเชิงกลยุทธ์ (SP) ($\bar{X} = 4.15$) และตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัฒนธรรมคุณภาพ (QC) และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HM) ($\bar{X} = 4.14$)

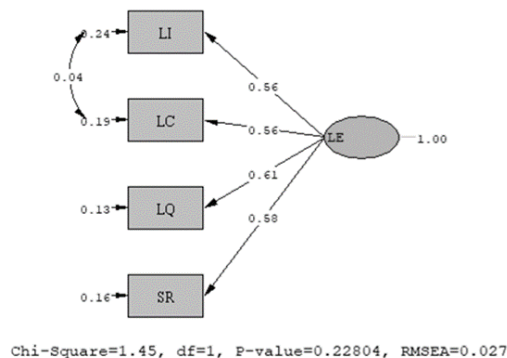
4. การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรและปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 ตัวแปรแฝง พบว่าตัวแปรแฝงทั้งหมดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป แสดงว่าตัวแปรแฝงทุกตัวมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.1 ตัวแปรแฝงความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว คือ คุณภาพนักเรียน (SQ) คุณภาพวิชาการ (AQ) คุณภาพของครู (TQ) คุณภาพผู้บริหาร (DQ) และการวิจัยและพัฒนา (RD) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ $\chi^2 = 3.02$, $df = 3$, $p = 0.388$, RMSEA = 0.033, GFI = 1.00, AGFI = 0.99 ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงความเป็นเลิศ
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LE) ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว คือ ภาวะผู้นำด้านคุณภาพ (LQ) ภาวะผู้นำด้านการสอน (LI) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (LC) และความรับผิดชอบต่อสังคม (SR) ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ $\chi^2 = 1.45$, $df = 1$, $p = 0.228$, $RMSEA = 0.027$, $GFI = 1.00$, $AGFI = 0.99$ ดังภาพที่ 2

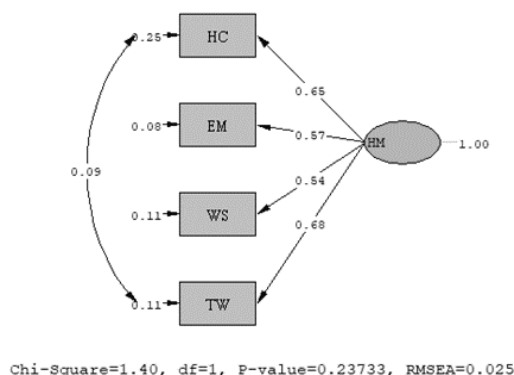


ภาพที่ 2 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงภาวะผู้นำของผู้บริหาร

4.3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HM) ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 4 ตัว คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HC) การเสริมสร้างพลังอำนาจ (EM) การสนับสนุนการทำงาน (WS) และทำงานเป็นทีม (TW) ผลการ

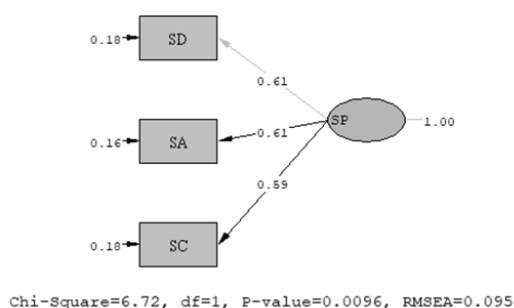


วิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ $\chi^2 = 1.40$, $df = 1$, $p = 0.237$, $RMSEA = 0.025$, $GFI = 1.00$, $AGFI = 0.99$ ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงการบริหารทรัพยากรมนุษย์

4.4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงการบริหารเชิงกลยุทธ์ (SP) ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 3 ตัว ได้แก่ การพัฒนากลยุทธ์ (SD) การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติ (SA) และการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (SC) ผลการวิเคราะห์ พบว่า ตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ $\chi^2 = 6.72$, $df = 1$, $p = 0.0096$, $RMSEA = 0.095$, $(GFI) = 0.99$, $AGFI = 0.96$ ดังภาพที่ 4

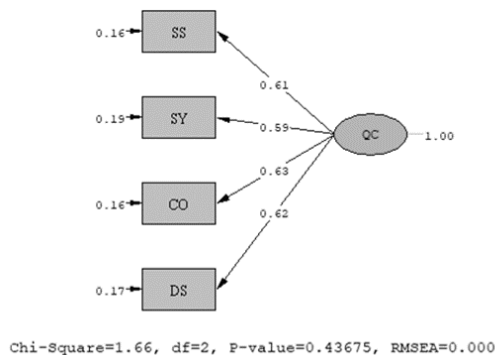


ภาพที่ 4 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงการบริหารเชิงกลยุทธ์

4.5 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตัวแปรแฝงปัจจัยวัฒนธรรมคุณภาพ (QC) ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 4 ตัว ได้แก่ การเน้นผู้เรียนและผู้เกี่ยวข้อง (SS) การดำเนินงานที่เป็นระบบ (SY) การปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง (CO) และการตัดสินใจ (DS)

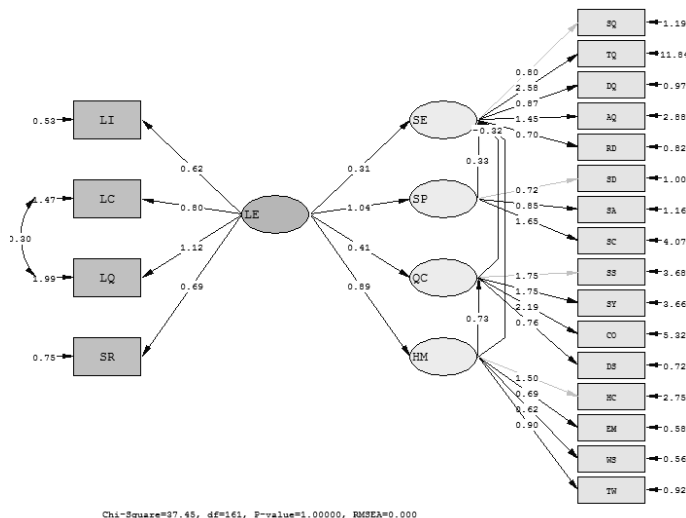


ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ $\chi^2 = 1.66$, $df = 2$, $p = 0.436$, $RMSEA = 0.00$, $GFI = 1.00$, $AGFI = 0.99$ ดังภาพที่ 5



ภาพที่ 5 องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงวัฒนธรรมคุณภาพ

4.6 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกลมกลืนข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติ $\chi^2 = 37.45$, $p = 1.00$, $\chi^2/df = 0.23$, $RMSEA = 0.00$, $CN = 383.47$, $PGFI = 0.72$, $CFI = 1.00$, $GFI = 0.94$, $AGFI = 0.93$ และ $SRMR = 0.04$ (สุภมาส อังคุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์, 2557) ดังภาพที่ 6



ภาพที่ 6 โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์



5. ผลการศึกษาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อมและโดยรวมของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อต่อความเป็นเลิศของของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) อิทธิพลตรง มี 4 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31, 0.33, 0.32 และ 0.72 ตามลำดับ 2) อิทธิพลทางอ้อม มี 3 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมคุณภาพ ส่วนปัจจัยวัฒนธรรมคุณภาพ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.52, 0.49, และ 0.70 ตามลำดับ 3) อิทธิพลรวม มี 4 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.75, 0.93, 0.48 และ 0.46 ตามลำดับ รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างตัวแปรแฝงที่เป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อความเป็นเลิศของของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวแปรเหตุ (ตัวแปรต้น)	อิทธิพล	ตัวแปรผล (ตัวแปรตาม)											
		SP			HM			QC			SE		
		DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
LE	β	1.04	0.58	0.77	0.89	-	0.86	0.41	0.92	0.77	0.31	0.52	0.75
	SE	0.03	0.07	0.06	0.06	-	0.06	0.05	0.16	0.06	0.04	0.14	0.07
	t	2.01*	7.79**	13.06**	4.48**	-	14.54**	3.12**	5.81**	12.85**	1.95*	3.74**	10.81*
SP	γ	-	-	-	-	0.81	0.81	-	-	0.75	0.33	-	0.93
	SE	-	-	-	-	0.14	0.14	-	-	0.09	0.36	-	0.40
	t	-	-	-	-	5.68**	5.68**	-	-	8.42**	-0.67*	-	2.32*
HM	γ	-	-	-	-	-	-	-	-	1.07	0.32	0.49	0.48
	SE	-	-	-	-	-	-	-	-	0.17	0.14	0.19	0.12
	t	-	-	-	-	-	-	-	-	6.16**	1.62*	2.63**	3.95*
QC	γ	-	-	-	0.73	-	-	-	-	-	0.72	0.70	0.46
	SE	-	-	-	0.17	-	-	-	-	-	0.22	0.32	0.15
	t	-	-	-	6.16	-	-	-	-	-	-0.05	2.19*	3.09*
R ²		0.93			0.61			0.84			0.91		

* p < .05, ** p < .01

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) ของโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อต่อความเป็นเลิศของของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ มีค่า 0.93, 0.61 และ 0.84 ซึ่งส่วนใหญ่มีค่าสูงหมายถึง ตัวแปรภายในรูปแบบบรวมนักพยากรณ์ความความเป็นเลิศของของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ร้อยละ 93, 61 และ 84 ตามลำดับ



อภิปรายผล

จากการวิจัยโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์และหลักฐานทางวิชาการจำนวนมาก ดังนี้

1. องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย คุณภาพนักเรียน คุณภาพวิชาการ คุณภาพของครู คุณภาพผู้บริหาร และการวิจัยและพัฒนา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ และระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นการจัดการศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่าสากล (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า $\chi^2 = 37.45$, $p = 1.00$, $\chi^2/df = 0.23$, RMSEA = 0.00, CN = 383.47, PGFI = 0.72, CFI = 1.00, GFI = 0.94, AGFI = 0.93 และ SRMR = 0.04 ซึ่งมีค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ แสดงว่าโมเดลสมมติฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องหรือความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)

3. ภาวะผู้นำ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายขององค์การที่ต้องการ หากผู้บริหารมีภาวะผู้นำและทักษะการบริหารงานที่ดีก็จะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จ ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงไม่เพียงแต่ส่งผลโดยตรงไปยังคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แต่ยังมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังคุณภาพ



การศึกษาของสถานศึกษาด้วย ภาวะผู้นำเป็นศิลปะอันจำเป็นและสำคัญยิ่งของผู้บริหารต่อการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพราะผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการ กำหนดนโยบาย วางแผน จูงใจให้ร่วมกันปฏิบัติการ และเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานองค์กร ผู้บริหารหรือผู้นำนอกจากจะมุ่งงานเพื่อความสำเร็จขององค์กรแล้วยังต้องสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นกับผู้ตามด้วย เพราะความพึงพอใจในงานของผู้ตาม มีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์กร และความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงานเป็นผลมาจากอิทธิพลภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ (Cranny, C.J., et al, 1992)

การบริหารเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์พื้นฐานระยะยาวขององค์กร รวมทั้งการพัฒนาวิธีการในการปฏิบัติงานและการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย การบริหารเชิงกลยุทธ์ นับเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นความคิดในการกำหนดบทบาทและวัตถุประสงค์พื้นฐานระยะยาวขององค์กร รวมทั้งการพัฒนาวิธีการในการปฏิบัติงานและการจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (Alfred, D., & Chandler, J, 1962) ขณะที่ Davies, B., & Ellison, L. และปรกรณ์ ปรียากร ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ไว้ว่าเป็นเข็มทิศนำทางหรือเป็นตัวกำหนดแนวทางไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยการวางแผนกลยุทธ์นับเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (Davies, B., & Ellison, L, 1997; ปรกรณ์ ปรียากร, 2553)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของการจัดการ การสนับสนุนการทำงาน การสร้างแรงจูงใจ การให้เป็นธรรม การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม ส่งผลให้บุคลากรมีกำลังใจและกระตุ้นให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มความสามารถ การพัฒนาคุณภาพองค์กรนั้นองค์กรจำเป็นต้องมีวิธีการจัดการและบริหารงานบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือความคิดริเริ่ม รวมทั้งสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้เพราะคนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งของการจัดการ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ, 2555) ในการพัฒนาคุณภาพองค์กรนั้นองค์กรจำเป็นต้องมีวิธีการจัดการและบริหารงานบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือความคิดริเริ่ม รวมทั้งสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง Sallis กล่าวว่า ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษานั้นบทบาทผู้นำที่สำคัญคือการให้อำนาจกับครูอาจารย์และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานให้มากขึ้น (Sallis, E, 2002) สอดคล้องกับแนวทางในการบริหารคุณภาพของ Miller & Allison ที่กล่าวว่าการปรับปรุง



คุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องพัฒนาทีมงานในการจัดการเรียนการสอน (Miller, J. & Allison, D, 1992)

วัฒนธรรมคุณภาพมีอิทธิพลทางตรงต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วัฒนธรรมคุณภาพเป็นแบบแผน หรือแนวทางการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ยึดถือปฏิบัติตาม พันธกิจ เพื่อนำไปสู่การมีประสิทธิภาพและคุณภาพ วัฒนธรรมคุณภาพของการทำงานจะเน้น วิธีคิด การกำหนดวิธีการทำงานโดยยึดถือคุณภาพของงานเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Sallis ที่กล่าวว่า กระบวนการถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียนสำคัญเป็นอันดับแรกของกระบวนการ นั้นจะต้องเน้นนักเรียนเป็นหัวใจหรือศูนย์กลางของกระบวนการ (Sallis, E, 2002) Spanbauer กล่าวว่าไม่มีการปฏิรูปสถานศึกษาใดที่จะมีคุณภาพถ้าการปฏิรูปนั้นปราศจากการเน้น กระบวนการเรียนการสอน (Spanbauer, S.J, 1992) และสมคิด สร้อยน้ำ พบว่า ระบบงาน การปฏิบัติเชิงบริหารและการปฏิบัติเชิงจัดการส่งผลโดยตรงต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์ (สมคิด สร้อยน้ำ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LE) ส่งผลให้โรงเรียนมีความเป็นเลิศได้ เพราะ ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร (LE) มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และปัจจัยอื่น ๆ ทุกตัว และมีอิทธิพลมากที่สุดต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์ (SP) รองลงมาคือ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HM) และวัฒนธรรมคุณภาพ (QC) ตามลำดับ ดังนั้น สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ดูแลและกำหนดนโยบายของโรงเรียน ต้องกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาพัฒนาปัจจัยด้านภาวะ ผู้นำของผู้บริหารให้มีความเป็นมืออาชีพในการบริหาร ทั้งการบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ ครูต้องมีคุณลักษณะเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีความเป็นเลิศทางการสอนเป็นที่ ยอมรับและเชื่อถือ อีกทั้งต้องสร้างวัฒนธรรมภายในโรงเรียนให้เข้มแข็งควบคู่กันไป จึงจะส่งผล ให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบของความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการ โรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย คุณภาพนักเรียน คุณภาพวิชาการ คุณภาพของครู คุณภาพผู้บริหาร และการวิจัยและพัฒนา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียน มาตรฐานสากล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ และระดับของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของ



โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ ระหว่าง 3.83 – 4.28) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า $\chi^2 = 37.45$, $p = 1.00$, $\chi^2/df = 0.23$, RMSEA = 0.00, CN = 383.47, PGFI = 0.72, CFI = 1.00, GFI = 0.94, AGFI = 0.93 และ SRMR = 0.04 ซึ่งมีค่าสถิติความสอดคล้องกลมกลืนอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ แสดงว่า โมเดลสมมติฐานปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) อิทธิพลตรง คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ 2) อิทธิพลทางอ้อม คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมคุณภาพ การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมคุณภาพ ส่วนปัจจัยวัฒนธรรมคุณภาพ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 3) อิทธิพลรวม คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ และมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลทางตรงและทางอ้อมต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยส่งผ่านกระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพในระดับที่สูง ซึ่งแสดงว่าผู้บริหารสามารถใช้กระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพมากกว่าการที่ผู้บริหารจะลงมือปฏิบัติเพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพด้วยตนเอง ดังนั้น รัฐจึงควรมีนโยบายในการที่จะพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้และทักษะในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และวัฒนธรรมคุณภาพ เพื่อให้การบริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การอบรม การสัมมนา การศึกษาดูงาน และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างและควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคในตัวแปรต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำรูปแบบดังกล่าวไปศึกษาเชิงคุณภาพเฉพาะรายกรณีเพื่อพัฒนาการบริหารโรงเรียนแต่ละแห่ง ควรมีการศึกษารูปแบบของวัฒนธรรมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

ปกรณ ปรียากร. (2553). การวางแผนกลยุทธ์: แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์.
กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.



- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling). กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2554). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ ปี 2555 - 2556. กรุงเทพมหานคร: พงษ์วินการพิมพ์.
- สมคิด สร้อยน้ำ. (2557). การพัฒนาตัวแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2551). ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน: การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ 2552-2553. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). รายงานสภาวะการศึกษาไทย 2550/2551: ปัญหาความเสมอภาคและคุณภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). สภาพการจัดการศึกษาเฉพาะทางในประเทศไทย ปี 2556: การผลิตบุคลากร. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). สรุปผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดยสถาบัน IMD ปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สุภมาส อังศุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. พิมพ์ครั้งที่ 4 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ. (2555). รูปแบบเครือข่ายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. ใน รายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.
- Alfred, D., & Chandler, J. (1962). Strategy and Structure. Cambridge, MA: The M.I.T. Press.



- Calman, R.C. (2010). Exploring the Underlying Traits of High-Performing School. Retrieved November 15, 2010, from http://www.eqao.com/Research/pdf/E/ExploringUnderlyingTraits_web.pdf
- Cranny, C.J., et al. (1992). Job Satisfaction: How People Feel About Their Jobs and How it Affects Their Performance. New York: Maxwell Macmillan International.
- Davies, B., & Ellison, L. (1997). Futures and Strategic Perspectives in School Planning. Retrieved November 15, 2010, from https://www.researchgate.net/publication/44826560_Futures_and_strategic_perspectives_in_school_planning
- EFQM. (2010). The European Foundation for Quality Management Excellence Model. Retrieved October 5, 2011, from <http://www.efqm.org/en/>
- Erdfelder, E., et al. (2009). Statistical Power Analyses Using G*Power 3.1: Tests for Correlation and Regression Analyses. Behavior Research Methods, 41, 1149-1160.
- Hair, J.F., et al. (2014). Multivariate data analysis, New International edition. Harlow: Pearson Education.
- Miller, J. & Allison, D. (1992). Improving Quality in Further. New York: McGraw-Hill.
- Peters, T.J., et al. (1982). In Search of Excellence: Lesson from American's Best Run Companies. New York: Harper and Row.
- Purkey, S.C. & Smith, M.S. (1983). Effective Schools: A Review. Elementary School Journal, 83(4), 427-52.
- Sallis, E. (2002). Total Quality Management in Education (3rd ed). London: Kogan Page.
- Schumacker, R.E. & Lomax, R.G. (2010). A beginner's guide to structural equation modeling. (3rd ed.). NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Spanbauer, S.J. (1992). A Quality System for Education. Hardcover: Quality Press.



การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.*
COMMUNICATION MANAGEMENT FOR COLLABORATIVE NETWORKING
OF THE OFFICE OF ELECTION COMMISSIONER OF THAILAND

พัชรินทร์ รัตนวิภา

Patcharin Rattanawipa

วิทยากร ท่อแก้ว

Wittayatorn Torkaew

หัสพร ทองแดง

Hassaporn Thongdaeng

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี

Faculty of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

E-mail: p.rattanawipa@gmail.com

บทคัดย่อ

การสื่อสารสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายภายในภายนอกหน่วยงานเป็นกลไกที่สำคัญต่อการบูรณาการการจัดการภาครัฐ ช่วยเสริมสร้างทัศนคติและความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากร ทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จ ผลตามเป้าหมาย สำนักงาน กกต. เป็นหน่วยงานที่มีเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานจำนวนมากทั้งในพันธกิจให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริต โปร่งใส การจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นในการดำเนินงานขององค์กร การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวความคิดและนโยบายการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กร 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กร 3) เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กร 4) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ เชิงลึกแก่ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายการจัดการสื่อสารขององค์กร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในเครือข่าย 3) กลุ่มนักวิชาการด้าน การสื่อสารบริหารจัดการเครือข่าย ผลการวิจัยได้พบหลักการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ได้แก่ หลัก PRNE ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) P = Participation ความร่วมมือในการนำความคิดการ มี

* Received 2 January 2023; Revised 22 January 2023; Accepted 25 January 2023



ส่วนร่วมของเครือข่าย 2) R = Relationship การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในเครือข่าย 3) N = Network การใช้กลยุทธ์ในการจัดการสื่อสารภายในเครือข่าย 4) E = Efficiency การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสื่อสารเครือข่ายขององค์กร ซึ่งได้ผลลัพธ์ในการบริหารจัดการเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กรมากยิ่งขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ได้ต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการสื่อสาร, การสร้างเครือข่าย, การจัดการเลือกตั้ง, เครือข่ายคณะกรรมการการเลือกตั้ง

Abstract

Communication to strengthen the networks within and outside an agency is considered as the important mechanism for the integration of government management. It helps to create positive attitude and promote better understanding among the related officers, make them success in works and achieve their goals. The Office of Election Commission of Thailand (ECT) is the government agency that has a large network of co-operators to educate the public on politics and national administration, promote the election related news in candid and transparent manner. The effective networking management is therefore important and necessary to fulfill the agency missions. The objectives of this research are to study 1) the possible ideas and policies that can ensure good communication management among the EC networks 2) the process to ensure good communication management among the EC networks 3) the possible strategies to achieve the good communication management among the EC networks 4) proposing the guidelines to ensure more effective ways of communication management among the EC networks. This qualitative research is completely done by the in-depth interviews with 3 groups of people, including 1) the policy formulators 2) the frontline staff 3) the academicians that are expert in the network communication management. The PRNE is the research outcome, which shows the 4 key success factors in promoting the effective network communication management, including 1) Participation (P) of people in the networks 2) Relationship (R) to ensure a good and effective network one 3) Networking (N) to ensure the good communication with both inside and outside agencies 4) Efficiency (E) to increase the effectiveness of network communication



management, in which other agencies can apply them into their daily work practices.

Keywords: Communication Management, Building Networks, Election management, EC Networking

บทนำ

การสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายภายในและภายนอกหน่วยงานเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญต่อการสร้างความร่วมมือหรือการบูรณาการทางการจัดการภาครัฐ ช่วยเสริมสร้างทัศนคติและความเข้าใจอันดีระหว่างบุคลากรทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย โดยอาศัยพื้นฐานความร่วมมือ การร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน เพื่อตอบสนองในเป้าหมายหรือผลประโยชน์ของประชาชนร่วมกัน อย่างไรก็ตาม การจัดการเครือข่ายไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะเครือข่ายคือความร่วมมือของหน่วยงานที่ต่างก็มีอิสระแยกตัวซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารที่ถูกต้องแม่นยำ และมีประสิทธิภาพในการสร้างแนวร่วมของการทำงานอย่างลงตัว

คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นองค์กรอิสระที่มีหน้าที่และอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในการจัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) นอกจากนี้คณะกรรมการการเลือกตั้งยังมีหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรเอกชน ในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีสำนักงาน กกต. เป็นหน่วยงานธุรการมีหน้าที่ในการช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของ กกต. (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560, 2560)

การดำเนินการตามหน้าที่และภารกิจดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการได้โดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กกต. แต่เพียงฝ่ายเดียว แต่จำเป็นต้องร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม รวมไปถึงประชาชนในพื้นที่ เพื่อดำเนินการให้ภารกิจสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี สำนักงาน กกต. จึงแสวงหาความร่วมมือหรือทำความตกลงร่วมกันกับกลุ่มบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ก่อตั้งเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. เพื่อปฏิบัติการกิจให้สำเร็จ



ลู่วง ประกอบด้วย 1) การกิจให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การรณรงค์ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สิทธิเลือกตั้งและออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ การให้ความรู้เกี่ยวกับพลเมืองศึกษาและการสร้างพลเมืองคุณภาพ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีสิทธิในวันเลือกตั้ง ร่วมกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ลูกเสืออาสา กกต. รด.จิตอาสา 2) การกิจการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ร่วมกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ได้แก่ ดีเจประชาธิปไตย สื่อมวลชน แชนแนลต่าง ๆ 3) การกิจการจัดการเลือกตั้งให้เป็นไปด้วยความสุจริต โปร่งใส ร่วมกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ได้แก่ กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง อาทิ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บริษัทไปรษณีย์ไทย จำกัด ซึ่งในการดำเนินการร่วมกันกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการสื่อสารที่ดีเพื่อให้การสื่อสาร การสนับสนุน การประสานงานให้แนวทางการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

จากการถอดบทเรียนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ของสำนักงาน กกต. เกี่ยวกับภารกิจส่งเสริมการมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์ พบว่าปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์เกิดจากไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของส่วนงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งที่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน การสั่งการต่าง ๆ ที่ไม่ชัดเจน และขาดการสื่อสาร ทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ขาดการประชาสัมพันธ์กระบวนการวิธีการต่าง ๆ ให้ประชาชนได้รับทราบ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดได้ทันเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562) สำนักงาน กกต. ควรมีกระบวนการต้นและปรับวิธีการบริหารจัดการใหม่ด้านการสื่อสารระหว่างหน่วยงานเครือข่ายที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเลือกตั้ง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบ โดยเน้นการสร้างความร่วมมือ การเป็นหุ้นส่วน พันธมิตร และความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย สร้างการสื่อสารแนวราบ (Horizontal communication) เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และเงื่อนไขสำคัญแห่งความสำเร็จ คือ การสื่อสารให้ข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กรเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการดำเนินงานของสำนักงาน กกต. จากปรากฏการณ์และสภาพปัญหาข้างต้น ประกอบกับยังไม่พบรายงานการวิจัยที่ศึกษาเป็นการเฉพาะด้านเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. จึงชี้ให้เห็นถึงช่องว่างและความจำเป็นในการการสร้างองค์ความรู้ “การจัดการการสื่อสาร



เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.” เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และนโยบายการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ส่งผลให้ผู้วิจัยเกิดคำถามการวิจัยครั้งนี้ว่า แนวความคิดและนโยบายเกี่ยวกับการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. เป็นอย่างไร กระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. แนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. เพื่อสร้างองค์ความรู้ การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริงและเหมาะสมกับสภาพสังคมตามยุคสมัย

การศึกษาจุดเด่นจุดด้อยของการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ในปัจจุบันเพื่อค้นหาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กรให้บรรลุผลต่อเป้าหมาย รวมทั้งการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงาน กกต. กับหน่วยงานภายนอกที่ปฏิบัติภารกิจร่วมกันทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ซึ่งการศึกษาวิจัยประเด็นดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ที่จะเตรียมตัวดำเนินการจัดการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ และพัฒนาศักยภาพขององค์กร และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในการที่จะได้รับคุณภาพการให้บริการที่ดีขึ้น อีกทั้งเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการเลือกตั้งทุกระดับ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ในองค์กร อีกทั้งองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้ประโยชน์ในวงวิชาการโดยเป็นฐานข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาด้าน นิเทศศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกิดประเด็นต่อยอดในการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้ง
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้ง
4. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการ การเลือกตั้ง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อศึกษาแนวคิด นโยบาย รูปแบบ และกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งความสำเร็จเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ที่มีประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ให้ประสบความสำเร็จและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานต่อไป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งหมดจึงเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานด้านการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 19 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการการสื่อสารของสำนักงาน กกต. จำนวน 4 คน ได้แก่ กรรมการการเลือกตั้ง เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้บริหารจากสำนักที่รับผิดชอบภารกิจด้านการสื่อสารของสำนักงาน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ที่มีประสบการณ์ในการทำงานในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. เป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี ขึ้นไป จำนวน 12 คน ได้แก่ กรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ผู้ตรวจการลูกเสือประจำสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ ผู้บังคับบัญชากองร้อย รด.จิตอาสา ดีใจประชาธิปไตย สื่อมวลชน กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

3. กลุ่มนักวิชาการด้านการสื่อสารและการบริหารจัดการเครือข่ายจากสถานศึกษาและสถาบันต่าง ๆ ที่มีประสบการณ์หรือทำงานด้านการสื่อสารและการจัดการเครือข่าย เป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาที่มุ่งที่จะได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นรายบุคคลให้ครอบคลุมหัวข้อเรื่องของ การวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย โดยตั้งคำถามที่มุ่งให้ได้คำตอบตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้มาก



ที่สุด การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจะใช้การสอบถามเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงและจะกระทำจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัวรอบด้าน และเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์หรืออธิบายผลการศึกษานี้ โดยในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview form) (สมชาย วรกิจเกษมสกุล, 2554) จำนวน 3 ชุด เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยในแบบสัมภาษณ์จะประกอบด้วยชุดคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และแสดงความคิดเห็น พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากที่สุด ทั้งนี้จะใช้การพูดคุย สอบถาม สังเกต ประกอบด้วยเพื่อช่วยอธิบายสิ่งที่พบเห็นหรือสังเกตได้ แต่ยังไม่เข้าใจ ให้เข้าใจชัดเจนมากขึ้น

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยด้วยการนำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้น ส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา เพื่อตรวจสอบรายการข้อคำถามแต่ละข้อว่าข้อคำถามมีความถูกต้องและมีความเหมาะสมเพียงใด โดยอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างให้ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งนี้ เมื่อได้รับข้อแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามให้ถูกต้องตามคำแนะนำ แล้วจึงดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหาอย่างเป็นระบบตามประเด็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 - 4 ได้แก่ นโยบายและแนวคิด กลยุทธ์ รวมถึงรูปแบบการสื่อสาร เพื่อจัดการเครือข่ายของสำนักงาน กกต. โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อหาข้อสรุป ซึ่งประยุกต์กระบวนการวิเคราะห์แบบขั้นบันไดของการเเน มาใช้เป็นแนวทาง โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) เริ่มจากการกำหนดประเด็นหรือแก่นในการศึกษา และทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา และทำการวิเคราะห์ ตีความตามกรอบตัวแปร 2) จากนั้นนำเสนอแก่นสาระ และแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อค้นหาความสัมพันธ์และความแตกต่างของแก่นสาระที่พบ และ 3) ทำการตรวจสอบ วิเคราะห์และลดทอนข้อมูล แล้วจึงทำการสังเคราะห์และบูรณาการข้อมูลตามกรอบ การวิจัยเพื่อสร้างข้อสรุปต่อไป

สำหรับการวิเคราะห์แบบอุปนัย ใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เป็นรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น ระหว่างสำนักงาน กกต. และเครือข่ายมีการดำเนินการอะไร อย่างไร มีความหมายอย่างไร เป็นต้น โดยจะมุ่งพิจารณาที่กระบวนการสื่อสาร (Process) และวิธีการสื่อสารเพื่อการจัดการ (Method) กิจกรรมของเครือข่าย (Activities) เพื่อวิเคราะห์ว่าประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้มีรูปแบบอย่างไร มีผลกระทบอย่างไรบ้าง ตามบริบทที่เกิดขึ้น เมื่อได้



ข้อมูลจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ แล้ว จึงนำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบเพื่อยืนยันอีกครั้ง ก่อนนำมาสรุปผลการศึกษา พร้อมเสนอแนวทางการพัฒนาในการสื่อสารเพื่อจัดการเครือข่ายของสำนักงาน กกต. ต่อไป

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ตามมุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อศึกษาแนวคิด นโยบาย รูปแบบ และกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งความสำเร็จเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ที่มีประสิทธิภาพ อันก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ให้ประสบความสำเร็จและสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการสื่อสารเครือข่าย ทั้งนี้ในการรายงานผลการวิจัยจะเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

สำนักงาน กกต. นำแนวความคิดเรื่องการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการ 3 ประการ ดังนี้ 1) การเข้าถึงสื่อ (Access) เปิดโอกาสให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเข้าถึงสื่อที่จัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการกิจของเครือข่าย 2) การมีส่วนร่วม (Participation) เปิดโอกาสให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเข้ามามีส่วนร่วมในระบบ การสื่อสารในทุกระดับ 3) การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) ส่งเสริมให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานสร้างกระบวนการตัดสินใจด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวว่า “สำนักงาน กกต. ต้องแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อทำงานของสำนักงาน กกต. บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้ ซึ่งต้องใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการแสวงหาเครือข่ายและการสื่อสารให้สมาชิกในเครือข่ายเห็นถึงความสำคัญของเครือข่ายที่มีต่องานของ กกต. ทำให้เครือข่ายมีความแน่นแฟ้น และปฏิบัติงานร่วมกับสำนักงาน กกต. ได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (แสวง บุญมี เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565) ทั้งนี้ จากการวิจัยพบว่า สำนักงาน กกต. นำแนวความคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในพันธกิจการเลือกตั้งและประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ความรู้ประชาธิปไตย และการพัฒนาพลเมือง ในทุกกระบวนการ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า สำนักงาน กกต. นำแนวความคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกลไกและเครื่องมือในพันธกิจการเลือกตั้งและประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ความรู้ประชาธิปไตย โดยกำหนดให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการ สามารถบริหารการ



จัดการเครือข่ายด้วยตนเอง และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาภายใต้หลักการทำงานบนความร่วมมือ การยินยอม หรือการทำงานเพื่อชุมชนด้วยความ สัมครใจ การเรียนรู้ร่วมกัน

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

ตอนที่ 2.1 การสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน

สำนักงาน กกต. ดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานด้วยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน อาทิ การจัดประชุม รายไตรมาส การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ตลอดทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือภาคีสื่อมวลชนระดับ จังหวัด การจัดการอบรมทบทวนหลักสูตรต่าง ๆ ของสำนักงาน กกต. ร่วมกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2.2 การสร้างความมุ่งมั่นและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ

สำนักงาน กกต. ดำเนินการสร้างความมุ่งมั่นและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานด้วยการจัดสรรเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กกต. เข้าไปดำเนินงานภารกิจของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานในฐานะส่วนหนึ่งของทีม

ตอนที่ 2.3 การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามพันธกิจหน้าที่ที่มอบหมาย

ในการปฏิบัติงานของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานนั้น การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามพันธกิจหน้าที่เป็นภารกิจอีกประการหนึ่ง สำนักงาน กกต. จึงต้องสนับสนุนการดำเนินการของเครือข่ายปฏิบัติงานดังกล่าวอย่างเป็นระบบเพื่อให้การปฏิบัติงานของเครือข่ายปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2.4 การปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ

สำนักงาน กกต. มีกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ในกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน โดยดำเนินการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ด้วยการสำรวจความเห็น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การถอดบทเรียนการดำเนินงานภายหลังการจัดการเลือกตั้ง การจัดรายงานการดำเนินการรายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี เพื่อนำมาจัดทำข้อสรุป ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานและนำมาปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศต่อไป นายโอภาส พาพันธ์ กรรมการศูนย์ส่งเสริมประชาธิปไตย มองว่า “กกต. สร้างองค์ความรู้ให้เครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของการสร้างพลเมืองคุณภาพ ที่สำคัญ สำนักงาน กกต. สร้างวิทยากรได้อย่างต่อเนื่องเสมอ ไม่เฉพาะแค่เฉพาะช่วงการเลือกตั้งเท่านั้น ยังมีการดำเนินการในขณะที่ไม่มีการเลือกตั้ง ทำให้เครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมในการสร้างพลเมืองคุณภาพได้อย่างต่อเนื่อง มีการสอดแทรกกิจกรรมของชุมชนเป็นระยะ ซึ่งเครือข่ายการพัฒนาประชาธิปไตยสามารถเข้าไปบูรณาการขยายผล เพื่อพัฒนาผลการดำเนินการตามภารกิจให้ดียิ่งขึ้น” (โอภาส พาพันธ์ กรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย, 2565)



ตอนที่ 3 กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

ตอนที่ 3.1 กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารภายในเครือข่าย

ในการศึกษากลยุทธ์การจัดการการสื่อสารภายในเครือข่ายของสำนักงาน กกต. นั้น เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่สำนักงาน กกต. นำมาใช้ในการจัดการการสื่อสาร ภายในเครือข่ายตามกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 1) การสร้างเครือข่ายให้เกิดพลังความร่วมมือ 2) การพัฒนาเครือข่ายให้เติบโตและเข้มแข็ง 3) การรักษาสัมพันธภาพกับเครือข่ายให้เหนียวแน่น 4) การจัดการความรู้ ทักษะ และทักษะการสื่อสาร

ตอนที่ 3.2 กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารสู่สาธารณชน

ในการศึกษากลยุทธ์การจัดการการสื่อสารสู่สาธารณชนของสำนักงาน กกต. นั้น เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่สำนักงาน กกต. นำมาใช้ในการจัดการการสื่อสารสู่สาธารณชน ตามกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 1) การรวมมวลชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย 2) การออกแบบเนื้อหา 3) การถ่ายทอดและเผยแพร่ข่าวสาร 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

ทั้งนี้ สำนักงาน กกต. ต้องเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ ทั้งหมดที่มีอยู่ในเขตจังหวัดร่วมกันเป็นเครือข่ายสื่อสารเชิงบูรณาการที่ส่งเสริมการปฏิบัติร่วมกัน โดยมีสำนักงาน กกต. จังหวัด ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสนับสนุน กำกับ ติดตาม การดำเนินการร่วมกันของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่อยู่ในแต่ละจังหวัด จะทำให้ถ่ายทอดและเผยแพร่ข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

ในการศึกษาเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. นางสาวจรรยา กลัดล้อม เห็นว่า “สำนักงาน กกต. ควรนำแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน เพราะภารกิจการจัดการเลือกตั้ง เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เป็นวาระแห่งชาติที่ประชาชนทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเลือกตั้ง ดังนั้นในการสื่อสารกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ สำนักงาน กกต. ต้องเปิดโอกาสให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเข้าถึงสื่อ มีส่วนร่วมและจัดการเครือข่ายด้วยตนเอง” (จรรยา กลัดล้อม ประธานเครือข่ายองค์การเอกชนตรวจสอบการเลือกตั้ง สถาบันองค์กรชุมชน จังหวัดชัยนาท, 2565) ซึ่งจากการวิจัยพบว่า มีผลการศึกษาข้อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ประกอบด้วย 1) ด้านแนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่าย โดยสำนักงาน กกต. ต้องกำหนดแนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ด้วยการสร้างแกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ และส่งเสริมให้แกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเป็นผู้สื่อสารหลัก เป็นสื่อบุคคลที่มีความรู้ น่าเชื่อถือ อีกทั้ง ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสาร



ระหว่างแกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานกับสมาชิกของเครือข่ายในรูปแบบการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) 2) ด้านกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน โดยต้องเน้นกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่มีการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานรูปแบบสื่อ คุณลักษณะที่หลากหลายและวิธีการจัดการการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน จะส่งเสริมให้เกิดสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ ความคิดและทัศนคติต่างๆ เป็นกลไกในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนให้การดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ ขององค์กร 3) ด้านกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน โดยต้องกำหนดกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารภายในและภายนอกเครือข่ายร่วมปฏิบัติการอย่างเป็นระบบทำให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

แนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

สำนักงาน กกต. นำแนวความคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นกลไกและเครื่องมือในพันธกิจการเลือกตั้งและประชามติ การเผยแพร่ความรู้ประชาธิปไตย โดยกำหนดให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเป็นศูนย์กลางของการดำเนินการสามารถบริหารจัดการเครือข่ายด้วยตนเอง และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาภายใต้หลักการทำงานบนความยินยอมการร่วมมือในการทำงาน เพื่อชุมชนด้วยความสมัครใจ การเรียนรู้ร่วมกัน และการลงมือปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมี สำนักงาน กกต. เป็นศูนย์กลางการประสานงานปฏิบัติการร่วมกัน และสนับสนุนช่องทางการสื่อสาร (สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน สื่อชุมชน สื่อใหม่) ในการปฏิบัติงานของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เณริศา ชัยศุภมงคลลาภ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดน้ำยามเย็น อัมพวา พบว่า ผู้นำของชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำอย่างเป็นทางการ และผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ต่างก็มีบทบาททางการสื่อสารในรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน โดยผู้นำอย่างเป็นทางการ มีบทบาททางด้านการสื่อสารประกอบไปด้วย การสื่อสารภายในชุมชนและการสื่อสารภายนอกชุมชน โดยการสื่อสารภายในชุมชน ประกอบไปด้วย การเชิญชวนชาวบ้านเข้าร่วมการเปิดตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา การเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้าน การชี้นำแนวคิดใหม่ ๆ ให้กับชาวบ้าน และการสื่อสารภายนอกชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ตลาดน้ำยามเย็น อัมพวา การต้อนรับแขกของชุมชน และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากบทบาททางด้าน



การสื่อสารทั้ง 6 ลักษณะ ของผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำชุมชนของตลาดน้ำยามเย็น อัมพวา มีบทบาทในการเป็นผู้ให้การสนับสนุน (Facilitator) คือ มีการให้คำแนะนำ สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา ส่วนผู้นำอย่างไม่เป็นทางการนั้น พบว่า มีบทบาททางการสื่อสารในการเชิญชวนให้สมาชิกในชมรมเข้าร่วมการฟื้นฟูตลาดน้ำยามเย็นอัมพวา ในระยะเริ่มต้น และมีหน้าที่ประสานการทำงานระหว่างทางเทศบาลตำบลอัมพวา กับสมาชิกของชมรมในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบัน (ณริศา ชัยสุขมงคลลาภ, 2552) จากผลการวิจัย อาจกล่าวได้ว่า บทบาททางด้านการสื่อสารของผู้นำอย่างไม่เป็นทางการนั้น มุ่งเน้นเป็นผู้ประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นภายในชุมชน

กระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ในกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานในประเด็นการปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ สำนักงาน กกต. มีกระบวนการจัดการที่เป็นรูปธรรม มีการตรวจติดตาม ประเมินผลการ ให้งานวัด การให้คำแนะนำ แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา สำนักงาน กกต. มีกระบวนการการปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศเฉพาะเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่สำนักงาน กกต. เป็นผู้จัดตั้งขึ้นเท่านั้น ส่วนเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานอื่น ๆ สำนักงาน กกต. มีกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศเป็นครั้งคราว หรือไม่มีกระบวนการมีกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศเลย สำนักงาน กกต. จึงต้องดำเนินการจัดทำแนวทางมีกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศสำหรับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานทุกกลุ่ม และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัททิรา ธีรสวัสดิ์ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคมไทย พบว่า รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคมไทยนั้นเป็นลักษณะของการสื่อสารประชาสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นการนำข้อมูลเกี่ยวกับกิจการขององค์กรไปบอกเล่าให้สาธารณชนได้รับทราบ เพื่อที่คนทั่วไปจะเห็นว่าองค์กรมีหน้าที่ บทบาท และทำประโยชน์ให้กับสังคมอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ องค์ประกอบของการจัดการสื่อสารเพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบ การจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนในภาพรวมของกิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย จะประกอบด้วย 1) การระบุจุดยืนของกิจการและกลุ่มเป้าหมายทางการสื่อสาร 2) การวางแผนองค์ประกอบของการสื่อสาร โดยครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดผู้ส่งสาร การระบุสารและรูปแบบการนำเสนอช่องทางการสื่อสารและกลวิธีการวางแผนสื่อ 3) การดำเนินกิจกรรมการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ความสำคัญกับการวางแผนวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และ 4) การกำหนดผลของการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคม (ภัททิรา ธีรสวัสดิ์, 2562)



กลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

สำนักงาน กกต. ต้องใช้กลยุทธ์การประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้วยการลงพื้นที่สังเกตการณ์ดำเนินการของเครือข่ายร่วมปฏิบัติอย่างใกล้ชิดเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และนิเทศความรู้ในการปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมสัณจร่วมกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ในกระบวนการจัดการต่าง ๆ พร้อมจัดทำคู่มือ แนวทางการดำเนินการจากกระบวนการที่ประสบความสำเร็จมาแล้วในอดีต เปิดช่องทางที่สะดวก รวดเร็ว เพื่อสนับสนุนให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานมีเวทีสำหรับแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และสามารถรวบรวมไว้เป็นข้อมูลให้ สำนักงาน กกต. นำมาศึกษา วิเคราะห์ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานต่อไป จัดเวทีสัมมนาระดมความคิดเห็น การถอดบทเรียนในการดำเนินการต่าง ๆ ของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และเชิญตัวแทนเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในทุกระดับเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องนำไปสู่การประเมินผลการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง แม่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรรัตน์ พุ่มน้อย ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อการจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กร พบว่า การที่ไม่มีการกำหนดนโยบายและประเมินผลการดำเนินการด้านการสื่อสารของหน่วยงานเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้การกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบ ไม่ชัดเจนและยังทำให้เกิดการปฏิบัติงานด้านการสื่อสารเกิดความทับซ้อนกันมีผลทำให้พนักงานได้รับข้อมูลข่าวสารในเรื่องดังกล่าวไม่ชัดเจน โดยฝ่ายโฆษณาประชาสัมพันธ์จะรับผิดชอบการสื่อสารองค์กรนั้นจะทำหน้าที่สื่อสารกับบุคคลภายนอกธนาคารเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันสำนักทรัพยากรบุคคลทำหน้าที่สื่อสารภายในองค์กรกับพนักงาน ผลวิจัยการศึกษากิจกรรมและรูปแบบการสื่อสารภายในหน่วยงาน พบว่าการสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal communication) และการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) โดยการสื่อสารแบบเป็นทางการ หน่วยงานจะเป็นผู้รายงานให้กับผู้บริหารระดับสูงเป็นลายลักษณ์อักษรซึ่งเป็นการสื่อสารแบบล่างขึ้นบน (Upward communication) รวมทั้งยังมีการสื่อสารในระดับเดียวกัน (Horizontal communication) โดยรายงานให้กับที่ประชุมฝ่ายจัดการซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารระดับสูงของแต่ละสายงานรับทราบ นอกจากนี้ยังมีการสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward communication) ตามโครงสร้างของหน่วยงานผ่านการประชุมภายในหน่วยงานตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่นิยมใช้การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal communication) (วิจิตรรัตน์ พุ่มน้อย, 2554) และผลการวิจัยไม่พบว่าการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการในลักษณะของข่าวลือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงาน



ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต.

ผลการศึกษาข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ประกอบด้วย 1) ด้านแนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่าย 2) ด้านกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน 3) ด้านกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน พบว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานนั้น สำนักงาน กกต. ต้องจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านแนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่าย ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานในชุมชนนั้นได้รับทราบถึงข้อมูลข่าวสารได้ชัดเจน และถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง สามารถนำไปสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ สำนักงาน กกต. ต้องกำหนดแนวความคิดและนโยบายการจัดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ด้วยการสร้างแกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ และส่งเสริมให้แกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเป็นผู้ส่งสารหลัก เป็นสื่อบุคคลที่มีความรู้ น่าเชื่อถือ อีกทั้ง ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารระหว่างแกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานกับสมาชิกของเครือข่าย โดยเป็นการพูดคุย แลกเปลี่ยนแนวคิด และปรึกษาปัญหากันระหว่างกลุ่มสมาชิก ทำให้เกิดกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง สมาชิกเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน สอดคล้องกับบทความวิจัยของ กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ และ นิธิดา แสงสิงแก้ว เรื่อง การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สรุปว่าการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนนั้น แกนนำชุมชนมักเป็นผู้ส่งสารหลัก การสื่อสารระหว่างแกนนำชุมชนกับชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ (Informal Communication) โดยผลสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่ชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงครามนั้น อาจเป็นเพราะผู้นำชุมชนที่มีความน่าเชื่อถือ มีความรู้ความชำนาญในเรื่องต่าง ๆ และยังสามารถโน้มน้าวใจและเปลี่ยนความคิดและทัศนคติของชาวบ้านจากเดิมได้ มีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ผู้นำชุมชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเปลี่ยนความคิดและทัศนคติของชาวบ้าน (กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ และ นิธิดา แสงสิงแก้ว, 2558)



2. ด้านกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ต้องเน้นกระบวนการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่มีการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานรูปแบบสื่อ คุณลักษณะที่หลากหลายและวิธีการจัดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน จะส่งเสริมให้เกิดสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและทัศนคติต่างๆ เป็นกลไกในการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนให้การดำเนินการกิจด้านต่าง ๆ ของสำนักงาน กกต. เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยรูปแบบวิธีการสื่อสารในงานวิจัยครั้งนี้ เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในกลุ่ม มีทั้งการจัดประชุมประจำเดือนและการพูดคุยกันแบบปากต่อปากซึ่งไม่เป็นทางการ นอกจากนี้แกนนำของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน และเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน กกต. คือผู้ประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน เพื่อกระตุ้นความสนใจ สร้างจิตสำนึก และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องสอดคล้องกับแนวความคิดของ กาญจนา แก้วเทพ ที่สรุปว่า การสื่อสารที่มีลักษณะเป็นแนวนอนหรือแนวระนาบเป็นการสื่อสารร่วมกันทำให้การสื่อสารมีลักษณะบ่งบอกถึงความเสมอภาค การเคารพศักดิ์ศรีของกันและกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้รับสารและผู้ส่งสาร ได้สลับบทบาทกันเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟัง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543)

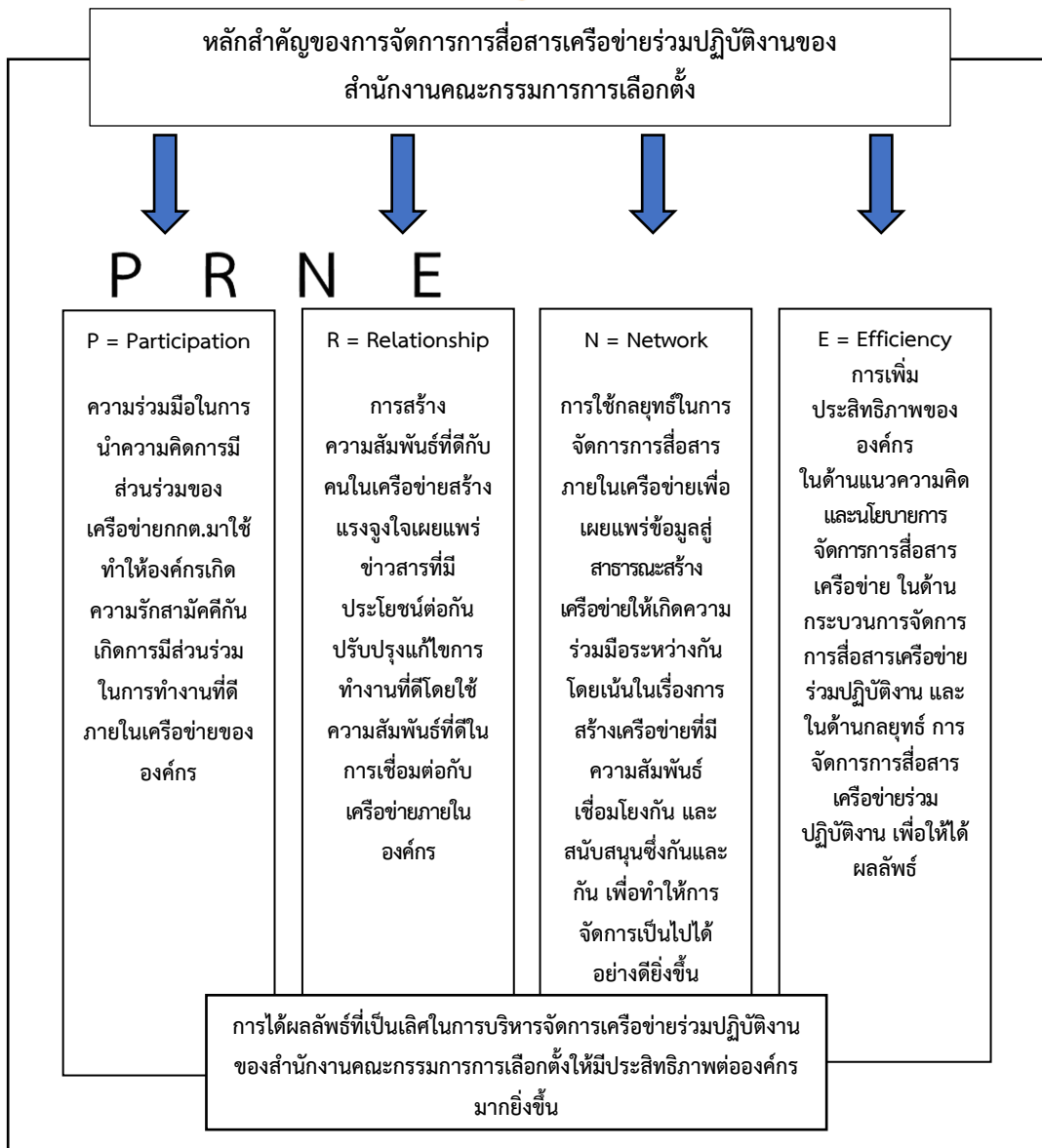
3. ด้านกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ต้องกำหนดกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารภายในและภายนอกเครือข่ายร่วมปฏิบัติกรอย่างเป็นระบบทำให้เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือร่วมใจและการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้รับทราบข้อมูลการดำเนินการของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ อาทิ เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย แผ่นป้าย แผ่นพับ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ กรวรรณ เวชานุเคราะห์ และ นิธิดา แสงสิงแก้ว เรื่อง การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ที่สรุปว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชุมชนคลองโคนมีการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวแบบอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการสื่อสารภายในและภายนอกชุมชนอย่างเป็นระบบทำให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมของการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวให้บุคคลภายนอกได้รับทราบข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านทางสื่อช่องทางต่าง ๆ ชุมชนสามารถสร้างการท่องเที่ยวที่เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ด้านวิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน โดยให้มีไกด์เป็นชาวพื้นบ้านอีกทั้งยังให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าชายเลน ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึกให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนคลองโคนมีจุดเด่น ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือนอย่างต่อเนื่อง (กรวรรณ เวชานุเคราะห์ และนิธิดา แสงสิงแก้ว, 2558)



นอกจากนี้สำนักงาน กกต. ต้องมีกลยุทธ์การสร้างสมาชิกของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ขึ้นมาทดแทนอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างฐานข้อมูลเพื่อให้ส่งต่อให้สมาชิกใหม่ของเครือข่ายได้ เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการดำเนินงานได้ด้วยตนเอง โดยให้มีสมาชิกเดิมหรือเจ้าหน้าที่ประสานงาน ของสำนักงาน กกต. ดูแลให้คำแนะนำ ควบคู่ไปกับการปลูกจิตสำนึกให้สมาชิกเครือข่ายร่วม ปฏิบัติงานตระหนักถึงความสำคัญของแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ ที่กล่าวว่า การใช้กิจกรรมหรือเหตุการณ์ พิเศษช่วยกระตุ้นความสนใจ สร้างโอกาสให้มากขึ้น (ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ, 2545) อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรรัตน์ ทิพย์เลิศ เรื่อง ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำ ท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัด อ่างทอง ที่พบว่าการใช้การสื่อสารด้วยการสอนสาธิต การลองให้ไปทำดู จะทำให้ชาวบ้านได้ เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (อมรรรัตน์ ทิพย์เลิศ, 2548)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ให้ได้ผลลัพธ์ที่เป็น เลิศในการบริหารจัดการเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ให้มีประสิทธิภาพต่อ องค์การมากยิ่งขึ้น



ภาพที่ 1 หลักสำคัญของการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กต.

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) จัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กต. ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีแผนการและกลยุทธ์ในการจัดการสื่อสารที่แน่นอน เป็นการดำเนินการตามนโยบายของฝ่ายบริหาร ที่สับเปลี่ยนหมุนเวียน และไม่มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการสร้างเครือข่ายร่วมปฏิบัติการ และมุ่งเน้นการใช้สื่อบุคคลเป็นสื่อหลักในการส่งสาร ซึ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่



พัฒนาไปมาก สำนักงาน กกต. จึงควรใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีการสื่อสารให้มากขึ้น 2) โดยมากผู้ส่งสารของสำนักงาน กกต. จะทำหน้าที่เป็นสื่อบุคคลเองในกระบวนการจัดการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ไปยังเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน จึงมีโอกาสดังกล่าวที่ผู้ปฏิบัติจะการถ่ายทอดความคิดและทัศนคติของตนเองมากเกินไป ทำให้ผลผลิตของความคิดไม่ได้ออกมาเป็นแนวทางเดียวกัน สมาชิกในเครือข่ายที่ได้รับการถ่ายทอดที่แตกต่างกันก็จะมีมุมมองหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่คลาดเคลื่อนไป สำนักงาน กกต. จึงควรจะดำเนินการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานด้านกระบวนการจัดการสื่อสารไว้เป็นแม่แบบ 3) สำนักงาน กกต. มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้ปฏิบัติงาน หากในอนาคตผู้ปฏิบัติงานที่ทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานยุคิบบทบาทลงจะทำให้กระบวนการจัดการสื่อสารไม่เกิดความต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรมีระบบการจัดการองค์ความรู้เพื่อให้บุคลากรรุ่นใหม่ ๆ ทั้งจากสำนักงาน กกต. เองหรือสมาชิกจากเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานต่าง ๆ มีแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการปฏิบัติ หน้าที่ต่อไปได้ ถ้ามีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนหน้าที่หรือยุคิบบทบาท การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. สามารถนำไปวิเคราะห์การจัดการสื่อสารระหว่างเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กร รวมถึงการกลยุทธ์ในการจัดการสื่อสารทั้งระหว่างเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานและการสื่อสารสู่สาธารณชนขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการจัดการสื่อสารกับเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้ส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นในยุคดิจิทัล รวมไปถึงการเสริมพลังในการปฏิบัติงานขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และร่วมกันปฏิบัติภารกิจอย่างยั่งยืนการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. เป็นการศึกษาการจัดการสื่อสารระหว่างเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานกับสำนักงาน กกต. ในประเด็นแนวความคิดและนโยบายการจัดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กระบวนการจัดการสื่อสารและกลยุทธ์การจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน การศึกษาจุดเด่น จุดด้อยของการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ในปัจจุบันเพื่อค้นหาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานขององค์กรให้บรรลุผลต่อเป้าหมาย รวมทั้งการศึกษาโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงาน กกต. กับหน่วยงานภายนอกที่ปฏิบัติภารกิจร่วมกันทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะที่นำเสนอเป็นเพียงแนวทางดำเนินการในเบื้องต้นของกระบวนการจัดการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ดังนั้น ในการกำหนดแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติจริงควรวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียอย่างรอบด้าน รวมถึงดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วนสมบูรณ์และเปรียบเทียบกระบวนการสื่อสารจากแหล่งต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น แล้วจึงกำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจนและนำไปปฏิบัติ ติดตามการใช้งาน ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจริงและผลกระทบที่ตามมา



จากการนำไปปฏิบัติแล้ว เพื่อนำข้อมูลไปแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งการศึกษาวิจัยประเด็นดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การก่อประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ที่จะเตรียมตัวดำเนินการจัดการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ และพัฒนาศักยภาพขององค์กร และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในการที่จะได้รับคุณภาพ การให้บริการที่ดีขึ้น อีกทั้งเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารจัดการเลือกตั้งทุกระดับ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ที่จะนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ในองค์กร อีกทั้งองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้นำไปใช้ประโยชน์ในวงวิชาการโดยเป็นฐานข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษาด้านนิเทศศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกิดประเด็นต่อยอดในการวิจัยต่อไป ข้อเสนอแนะ ข้อมูลข้อเสนอแนะทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ประกอบด้วย 1) ด้านแนวความคิดและนโยบายการจัดการการสื่อสารเครือข่าย 2) ด้านกระบวนการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน 3) ด้านกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงาน ในขณะที่สำนักงาน กกต. ต้องจัดการการสื่อสารอย่างเป็นระบบเพื่อเผยแพร่ข้อมูลให้เครือข่ายร่วมปฏิบัติงานในชุมชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานนั้นรับทราบถึงข้อมูลข่าวสารได้ชัดเจน และถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงสามารถนำไปสนับสนุนการปฏิบัติงานได้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากรณีเปรียบเทียบการจัดการกระบวนการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จว่ามีวิธีการกำหนดนโยบายการจัดการกระบวนการสื่อสารเครือข่ายในชุมชนหรือการสร้างเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่เข้มแข็ง เพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบหรือต่อยอดเพื่อค้นหาวิธีการจัดการการสื่อสารหรือการสร้างเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานเข้มแข็งที่เหมาะสมต่อไป 2) การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด นโยบาย กระบวนการ และกลยุทธ์การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. ซึ่งส่วนมากเป็นเครือข่ายจัดตั้งและได้รับการสนับสนุนจากสำนักงาน กกต. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการจัดการกระบวนการสื่อสารเพื่อหนุนเสริมพลังของการทำงาน ซึ่งมีรูปแบบของสมาชิกเครือข่ายที่ต่างกัน ทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล หรือเป็นสมาชิกขององค์กรที่มีความหลากหลาย ทั้งองค์กรรัฐ องค์กรเอกชน องค์กร ภาคประชาชน และองค์กรทางวิชาการ ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจประสบการณ์ และความชำนาญที่หลากหลาย เพื่อค้นหาแนวทางการจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เนริศา ชัยสุขมงคลลาภ. (2552). รูปแบบการสื่อสารเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ของชุมชนตลาดน้ำ ยามเย็น อัมพวา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



- แสง บัญมี เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (21 กรกฎาคม 2565). การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. (พัชรินทร์ รัตนวิภา และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- โอภาส พาพันธ์ กรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย. (19 กรกฎาคม 2565). การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. (พัชรินทร์ รัตนวิภา และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- กรวรรณ เวชชานุเคราะห์ และนิธิดา แสงสิงแก้ว. (2558). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม. เรียกใช้เมื่อ 7 มีนาคม 2565 จาก <http://203.131.210.100/ejournal/wp-content/uploads/2015/07/JCIS57002.pdf>
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดิสัน เพรส โพรดักส์ จำกัด.
- จรรยา กลัดล่อม ประธานเครือข่ายองค์กรเอกชนตรวจสอบการเลือกตั้ง สถาบันองค์กรชุมชนจังหวัดชัยนาท. (22 กรกฎาคม 2565). การจัดการการสื่อสารเครือข่ายร่วมปฏิบัติงานของสำนักงาน กกต. (พัชรินทร์ รัตนวิภา และคณะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ฐิติรัตน์ พุ่มน้อย. (2554). การสื่อสารเพื่อจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กร กรณีศึกษาธนาคารแลนด์ แอนด์ เฮาส์ เพื่อรายย่อย จำกัด (มหาชน). ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารประยุกต์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ธีรพันธ์ โล่ห์ทองคำ. (2545). สื่อสารการตลาดแบบครบวงจรเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: ทิปปิง พอยท์.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 93 ก. หน้า 11-12. (13 กันยายน 2560).
- ภัทธีรา ธีรสวัสดิ์. (2562). รูปแบบการจัดการการสื่อสารเพื่อสร้างความยั่งยืนของกิจการเพื่อสังคมไทย. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(14), 46-58.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134. ตอนที่ 40 ก. หน้า 63-66. (6 เมษายน 2560).
- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. ใน บทที่ 8 เครื่องมือวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล. เรียกใช้เมื่อ 30 ตุลาคม 2560 จาก <http://www.udru.ac.th/index.php/elearning-king-84-years-book02.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). การถอดบทเรียนการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2564 จาก https://www.ect.go.th/ect_th/news_all.php?cid=10



อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ. (2548). ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอบัวโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



การพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*
DEVELOPMENT OF THE TRAINING PACKAGE ON DISTANCE
SUPERVISION FOR EDUCATIONAL SUPERVISORS UNDER OFFICE
OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION

วารลี ทองแก้ว

Waralee Thongkaew

สุมาลี สังข์ศรี

Sumalee Sungsi

สารีพันธ์ สุวรรณ

Sareepan Supawan

สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จังหวัดนนทบุรี

School of Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi Province, Thailand

E-mail: waranuch2010@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนิเทศทางไกลในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ 2) สร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล และ 3) ทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาการนิเทศทางไกลในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ ระยะที่ 2 สร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล โดยการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ จำนวน 5 คน และจากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 120 คน หลังจากนั้นจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน และระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล กับ กลุ่มตัวอย่างคือ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 17 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัย พบว่า 1) การนิเทศทางไกลทั้งในและต่างประเทศ มีเป้าหมายเพื่อนิเทศครูและผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้สื่อแบบออนไลน์และแบบออฟไลน์ ใช้กระบวนการนิเทศทางไกล 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนเตรียมการนิเทศ การให้ความรู้ การปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลและรายงานผลนิเทศ กิจกรรมการนิเทศ ได้แก่ การบรรยายให้ความรู้

* Received 3 January 2023; Revised 30 January 2023; Accepted 31 January 2023



สังเกตการสอนและการสัมภาษณ์ 2) ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบได้แก่ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา สื่อในการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม การปฏิสัมพันธ์และการประเมินผลและ 3) ผลการทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมพบว่าชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีทักษะหลังการอบรม คิดเป็นร้อยละ 82.94 และผู้รับการอบรมมีความเห็นในระดับมากกว่าชุดฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ ชุดฝึกอบรม, การนิเทศทางไกล, ศึกษานิเทศก์, การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

Abstract

This research aims to 1) study the current method of distance supervision both domestically and internationally; 2) create a distance supervision training package; and 3) test and evaluate the distance supervision training package for the supervisor under Office of the Non-formal and Informal Education. This study was a research and development research. The research was divided into 3 phases: The first phase was the study of the current method of distance supervision both domestically and internationally; the second phase was the construction of the distance supervision training package by interviewing 5 supervisors and giving a questionnaire to 120 people. The results were then discussed by a group of 8 experts. The third phase was to test and evaluate the distance supervision training package. The sample group was a group of 17 supervisors, obtained by purposive sampling. It was discovered that: 1) the goal of both domestic and international distance supervision research is to provide teachers and administrators through the use of online and offline media. The distance supervision process consisted of four stages, supervision planning stage, knowledge sharing stage, supervision operation stage and evaluation and supervision results reporting. The supervision activities in this research consisted of three activities, namely educational lectures, observing teaching and interviews; 2) The developed distance supervision training package consisted of 7 components: objectives, target groups, content of study, training materials, training activities, interaction, and evaluation; 3) The results of the test and evaluation of the training package found that the distance supervision training



package was effective according to the criteria. The trainees' knowledge after training was significantly different at the statistical level of .05 when compared to their knowledge before training. Notably, 82.94% of the trainees were also found to be skillful after training. They also had a high level of opinion that the training package could be applied in the field.

Keywords: Training Package, Distance Supervision, Supervisor, Non-Formal and Informal Education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดการศึกษามีสามรูปแบบคือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนในชาติได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ในส่วนของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้มีการจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือเรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน กศน.” มีหน้าที่ในการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การวิจัย การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และมีสำนักงาน กศน.จังหวัด เป็นหน่วยงานการปฏิบัติในพื้นที่ของแต่ละจังหวัด เพื่อการกำกับ ดูแล นิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาและดำเนินการกิจงานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาต่อเนื่อง ด้านการศึกษาตามอัธยาศัยและงานตามนโยบายและจุดเน้น (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561)

จากการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยข้างต้น ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน ปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ การนิเทศการศึกษาก็เป็นกระบวนการสำคัญที่มีเป้าหมายในการพัฒนาครูผู้สอน มุ่งให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาครู เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นบทบาทของศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. ที่มีหน้าที่ในการนิเทศ ติดตามผล ประเมินผลและรายงานผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา วิจัยและพัฒนา นวัตกรรม การนิเทศการศึกษาและให้คำปรึกษา แนะนำด้านวิชาการให้แก่สถานศึกษา หน่วยงานและภาคีเครือข่ายเมื่อศึกษางานด้านการนิเทศการศึกษาของสำนักงาน กศน. พบว่า ได้มีการจัดตั้งหน่วยศึกษานิเทศก์ กศน. จำนวนทั้งสิ้น 19 กลุ่มจังหวัด และพบว่า มีจำนวนถึง 40 จังหวัดที่ไม่มี



ศึกษานิเทศก์และมีจำนวนถึง 22 จังหวัดที่มีศึกษานิเทศก์เพียงคนเดียว ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคในการนิเทศ เนื่องจากในแต่ละจังหวัดครอบคลุมพื้นที่บริเวณกว้าง หลายพื้นที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร พื้นที่ชายขอบหรือในเขตพื้นที่เสี่ยงภัยอันเนื่องมาจากความไม่สงบในพื้นที่ เช่น กลุ่มชายแดนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ การศึกษา การนับถือศาสนาที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม (สำนักงาน กศน. จังหวัดชายแดนใต้, 2564) นอกจากนี้เมื่อศึกษารายงานการนิเทศของหน่วยศึกษานิเทศก์ พบว่า ภารกิจด้านการนิเทศในแต่ละปีงบประมาณ มีหลากหลายประเด็น ได้แก่ 1) งานด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การศึกษาต่อเนื่อง 3) การศึกษาตามอัธยาศัย 4) เรื่องอื่น ๆ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561) จากประเด็นการนิเทศที่มากมายดังกล่าวและศึกษานิเทศก์ที่มีจำนวนน้อย ทำให้ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ดังปรากฏในรายงานการนิเทศการศึกษาได้จัดทำขึ้นเพื่อเสนอต่อสำนักงาน กศน. พบว่า ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 ศึกษานิเทศก์ส่วนกลางได้เสนอแนะต่อสำนักงาน กศน. ส่วนกลางว่าควรจัดให้มีศึกษานิเทศก์ในสำนักงาน กศน. จังหวัดครบทุกจังหวัด และควรพัฒนาบุคลากรทุกประเภทของสำนักงาน กศน. อย่างเป็นระบบ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2557) ซึ่งจากความขาดแคลนศึกษานิเทศก์ในการทำหน้าที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษาครูผู้สอนย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา เช่น จากผลคะแนนของผู้เข้าสอบ N-NET ภาคเรียนที่ 2/2560 ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. ภาคใต้ที่มีศึกษานิเทศก์เพียงแค่ 4 จังหวัด จาก 14 จังหวัด พบว่า ระดับประถมศึกษา ได้คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 38.67 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ที่มีค่าเท่ากับ 40.71 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 36.90 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ที่มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 37.85 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 32.99 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 33.30 (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2561)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ควรต้องหาวิธีแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง ทั้งที่มีศึกษานิเทศก์ไม่ครบทุกจังหวัดและมีจำนวนน้อย วิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้คือการนิเทศทางไกล เนื่องจากการนิเทศทางไกล เป็นการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในการส่งคำชี้แนะ คำปรึกษามีการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารสองทางและวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์ มีการใช้แพลตฟอร์มในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทำให้มีความยืดหยุ่นของตารางการนิเทศ สามารถนิเทศให้กับผู้รับการนิเทศได้จำนวนมาก สอดคล้องกับ Bernard, J. M. & Goodyear, R. K. ที่ให้นิยามว่าเป็นการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศ โดยที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศอยู่คนละสถานที่กัน ลดปัญหาระยะทางที่ห่างไกลและเป็นทางเลือกหนึ่งในการถ่ายทอดความรู้ แม้จะมีข้อจำกัดด้านเวลา พื้นที่หรือต้นทุน (Bernard, J. M. & Goodyear, R. K, 2014) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการศึกษาทางไกลที่ว่า เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกันแต่มีระบบการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่จะช่วยให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ ด้วยตนเอง



มากที่สุดโดยศึกษาเล่าเรียนจากสื่อประสมที่ประกอบด้วยสื่อหลักและสื่อเสริมและพึงพาความช่วยเหลือจากอาจารย์น้อยที่สุด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2536) นอกจากนี้ การศึกษาทางไกลยังเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้เรียนที่อยู่คนละที่กัน สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้โดยผ่านเครื่องมือต่างๆ ด้วยรูปแบบการเรียนทางไกลที่เป็น “New Normal” ผู้เรียนสามารถพบปะกันผ่านแพลตฟอร์มการประชุมทางวิดีโอโดยอยู่ในพื้นที่ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างรวดเร็ว (Torman, M, 2020)

ดังนั้น การนิเทศทางไกล จึงสามารถนำมาพัฒนาใช้เป็นประโยชน์ในการทำกิจกรรมการนิเทศ ในกรณีที่ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศอยู่คนละสถานที่กันและไม่สามารถพบปะกันได้อย่างต่อเนื่อง แต่สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ทั้งผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศและเพื่อนครูผู้รับการนิเทศด้วยกันเอง เสมือนกับเป็นการนิเทศแบบเผชิญหน้ากันในที่แห่งเดียวกัน ทั้งนี้ โดยเลือกสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการนิเทศการสอน จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลสำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนิเทศทางไกลในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ
2. เพื่อสร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา เป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการนิเทศทางไกลในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ เป็นการศึกษาวรรณกรรม ที่เกี่ยวกับการนิเทศทางไกลและสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ เพื่อนำผลที่ได้มาสังเคราะห์ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศทางไกลทั้งในและต่างประเทศ ในช่วงระยะเวลา ปี พ.ศ 2552 ถึงปี พ.ศ 2562 และสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการดำเนินการนิเทศทางไกล ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ของหน่วยงานการศึกษานอกระบบ จำนวน 2 หน่วยงาน และศึกษานิเทศก์ของหน่วยงานการศึกษาในระบบ จำนวน 2 หน่วยงาน



เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยการศึกษาการสร้างแบบวิเคราะห์เอกสารจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดประเด็นการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นนำแบบวิเคราะห์เอกสารที่พัฒนาขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ และนำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปจัดเก็บข้อมูล

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการนิเทศทางไกล แล้วนำมากำหนดประเด็นในแบบสัมภาษณ์ จำนวน 7 ประเด็น คือ 1) วัตถุประสงค์การนิเทศ 2) กลุ่มเป้าหมาย 3) เนื้อหาการนิเทศ 4) กระบวนการนิเทศ 5) สื่อที่ใช้ในการนิเทศ 6) การปฏิสัมพันธ์ และ 7) การประเมินผล หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คุชชินนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศทางไกลทั้งในและต่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2562 แล้วดำเนินการทำการบันทึกข้อมูลลงในเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ทำการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ของหน่วยงานการศึกษาในระบบและหน่วยงานการศึกษา นอกกระบบ โดยติดต่อศึกษานิเทศก์ผ่านทางโทรศัพท์และ Line เพื่อชี้แจงขั้นตอนกระบวนการสัมภาษณ์ และวัน เวลา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ทั้งแบบเผชิญหน้าโดยตรง และแบบออนไลน์ ประมาณ 1 ชั่วโมงต่อหนึ่งคน หลังจากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการนิเทศ และบันทึกข้อมูลลงในเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบพรรณนาความ

ระยะที่ 2 การสร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกล ของสำนักงาน กศน.

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน.จังหวัด และเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายงานด้านการนิเทศการศึกษา ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวน 176 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ของสำนักงาน กศน. จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และกลุ่ม



ตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการสำนักงาน กศน. จังหวัดและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายงาน ด้านการนิเทศการศึกษา รวม 120 คน โดยใช้สูตรของเครชีและมอร์แกน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนิเทศศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกลของสำนักงาน กศน.

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนิเทศศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกล โดยการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาของสำนักงาน กศน. และจากการค้นคว้าในระยะที่ 1 นำมาใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนาขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนิเทศศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกล

2.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาและจากการค้นคว้าในระยะที่ 1 และวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับตามรูปแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อกำหนดรายละเอียดของ ข้อคำถาม หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ

2.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามและเนื้อหา ด้วยการให้คะแนนในข้อคำถามแต่ละข้อนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าประสิทธิภาพของแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha- Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbrach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ ศึกษานิเทศก์ไปยังสำนักงาน กศน. จังหวัด หลังจากนั้นติดต่อศึกษานิเทศก์ผ่านทาง e-mail เพื่อชี้แจงขั้นตอนการสัมภาษณ์และกำหนดวัน เวลา ด้วยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงาน กศน.



จังหวัด เพื่อแจ้งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน โดยจัดทำเป็นแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถามและนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ ของสำนักงาน กศน. เป็นการจัดทำร่างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล โดยมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์คือเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศทางไกล 2) กลุ่มเป้าหมายคือศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. 3) เนื้อหา จำนวน 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 เรื่องความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศทางไกล หน่วยที่ 2 เรื่องการวางแผนและเตรียมการนิเทศทางไกล หน่วยที่ 3 เรื่องการพัฒนาสื่อเพื่อการนิเทศทางไกล หน่วยที่ 4 เรื่องการปฏิบัติการนิเทศทางไกล และหน่วยที่ 5 เรื่องการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศทางไกล 4) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม มีสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อหลักและ สื่อเสริมเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 5) กิจกรรมการฝึกอบรม ได้แก่ การทำแบบทดสอบก่อนและหลังการอบรมภาพรวม การทำแบบฝึกหัดก่อนและหลังการอบรมรายหน่วย การทำแบบฝึกปฏิบัติรายหน่วยและการทำกิจกรรมการวัดทักษะการนิเทศทางไกล 6) การปฏิสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ผ่านกลุ่มในโปรแกรมไลน์ และ 7) การประเมินผล ได้แก่ (1) การวัดความรู้ (2) การประเมินทักษะและ (3) ประเมินความเป็นไปได้ในการนำชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลไปใช้ หลังจากนั้นจัดสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการนำร่างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลที่พัฒนาขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 ท่าน เพื่อให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลแบบเดี่ยว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. จำนวน 39 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างศึกษาคู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล ทำแบบทดสอบก่อนการอบรมภาพรวม แบบฝึกหัดก่อนการอบรมรายหน่วย ศึกษาเนื้อหารายหน่วย ทำแบบฝึกปฏิบัติรายหน่วย ตรวจสอบแนวคำตอบ ทำแบบฝึกหัดหลังการอบรมรายหน่วย และเมื่อศึกษาครบทั้ง 5 หน่วยแล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังการอบรมภาพรวมและทำแบบประเมินความเป็นไปได้ในการใช้ชุดฝึกอบรม ตามลำดับ จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลการทดสอบประสิทธิภาพ นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอ การปรับแก้ไขต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำไปใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่มต่อไป



วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม E_1/E_2

ขั้นตอนที่ 2 ทดสอบประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกลแบบกลุ่ม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. จำนวน 39 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างศึกษาคู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกล ทำแบบทดสอบก่อนการอบรมภาพรวม ทำแบบฝึกหัดก่อนการอบรมรายหน่วย ศึกษาเนื้อหาหน่วย ทำแบบฝึกปฏิบัติรายหน่วย ตรวจสอบแนวคำตอบ ทำแบบฝึกหัดหลังการอบรมรายหน่วย และเมื่อศึกษาครบทั้ง 5 หน่วยแล้วให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังการอบรมภาพรวมและทำแบบประเมินความเป็นไปได้ในการใช้ชุดฝึกอบรม ตามลำดับ จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลการทดสอบประสิทธิภาพ นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข และนำเสนอการปรับแก้ไขต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพภาคสนามต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม E_1/E_2

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. จำนวน 39 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. จำนวน 17 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงและสมัครใจและไม่ซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในขั้นทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกล แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม กิจกรรมวัดทักษะกรณีทดสอบทางไกล และแบบประเมินความเป็นไปได้ในการนำชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกลไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างศึกษาคู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกล ทำแบบทดสอบก่อนการอบรมภาพรวม ทำแบบฝึกหัดก่อนการอบรมรายหน่วย หลังจากนั้นทำการศึกษาเนื้อหา รายหน่วย ทำแบบฝึกปฏิบัติหลังสิ้นสุดการอบรมรายหน่วย แล้วทำการตรวจสอบแนวคำตอบ หลังจากนั้นกลุ่มตัวอย่างทำแบบฝึกหัดหลังการอบรมรายหน่วย และเมื่อศึกษาครบทั้ง 5 หน่วยแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังการอบรมภาพรวมและทำแบบประเมินความเป็นไปได้ในการใช้ชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกล ตามลำดับ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความรู้ ทักษะกรณีทดสอบทางไกลและความเป็นไปได้ในการนำชุดฝึกอบรมกรณีทดสอบทางไกลไปใช้

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรม E_1/E_2 ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของคะแนนทดสอบ



ความรู้ก่อนและหลังการอบรม โดยการทดสอบค่าที (t-test dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาการนิเทศทางไกลในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ

1.1 ผลการศึกษาการนิเทศทางไกลในประเทศไทย พบว่า วัตถุประสงค์หลักของการนิเทศ เพื่อให้ความรู้ นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา เนื้อหาที่ใช้ในการนิเทศ ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการศึกษา การวัดและประเมินผลการศึกษา กระบวนการนิเทศทางไกล มีขั้นตอน จำนวน 4 ขั้นตอนคือ วางแผนเตรียมการนิเทศ ให้ความรู้ ปฏิบัติการนิเทศ และการประเมินผลและรายงานผลการนิเทศ มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชั้นการให้ความรู้ นำเสนอทักษะการปฏิบัติงาน ชั้นของการปฏิบัติการนิเทศมีการใช้สื่อหลากหลายชนิด เช่น Line, Zoom meeting และ Google Meet กิจกรรมการนิเทศ ได้แก่ บรรยายให้ความรู้ สังเกตการสอนหรือการปฏิบัติงาน การปฏิสัมพันธ์ เป็นการปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อแบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์และการประเมินผล โดยการสังเกตการสอน รายงานผลการนิเทศ และจากแบบประเมินต่าง ๆ

1.2 ผลการศึกษาการนิเทศทางไกลในต่างประเทศ พบว่า วัตถุประสงค์ของการนิเทศ เพื่อนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา แพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่นอกโรงพยาบาล ครูฝึกสอน เนื้อหาการนิเทศ ได้แก่ เทคนิคหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติงานด้านการแพทย์ กระบวนการนิเทศทางไกล ประกอบด้วย 4 ขั้นคือ ขั้นที่ 1 ประสานไปยังผู้รับการนิเทศผ่านสื่อออนไลน์ ขั้นที่ 2 ปฏิบัติการนิเทศโดยการสังเกตการสอนออนไลน์ ขั้นที่ 3 รายงานผลการปฏิบัติงานโดยใช้สื่อออนไลน์ ขั้นที่ 4 ประเมินผลการนิเทศ การสอบถามและสังเกตการปฏิบัติงานผ่านสื่อออนไลน์ ด้านสื่อที่ใช้ในการนิเทศ ได้แก่ Zoom, Google Meet, MS Teams, Skype เป็นต้น ด้านกิจกรรมในการนิเทศ ได้แก่ บรรยายให้ความรู้ สังเกตการสอน การปฏิบัติงาน ด้านการปฏิสัมพันธ์ เป็นการปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อแบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์และข้อความออนไลน์ และด้านการประเมินผล จากการสังเกตการสอน การปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. ผลการสร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.

2.1 ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการนิเทศการศึกษาในปัจจุบันและแนวทางการนิเทศทางไกล 1) ด้านสภาพการนิเทศการศึกษา พบว่า มีการนำผลการนิเทศของปีก่อนหน้า นโยบาย จุดเน้นทั้งของสำนักงาน กศน.มาใช้ในการทำแผน กิจกรรมการนิเทศ ขึ้นอยู่กับ



เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการนิเทศ การประสานงานไปยังสถานศึกษาจะใช้ผ่านระบบ My office และสื่อสังคมออนไลน์ การปฏิบัติการนิเทศ มีการสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและสภาพปัจจุบันของประเด็นการนิเทศนั้นๆ กิจกรรมการนิเทศส่วนใหญ่จะใช้การบรรยาย การประชุม ปฏิบัติการ และการประเมินผลการนิเทศ มีการใช้ตัวชี้วัดทั้งจากส่วนกลางและจังหวัด เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การนิเทศ เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ เป็นต้น 2) ด้านปัญหาการนิเทศการศึกษา พบว่า ไม่สามารถดำเนินงานการนิเทศได้ตามแผนไว้ เนื่องจากมีงานเร่งด่วน ศึกษานิเทศก์ต้องรับผิดชอบหลายงาน และมีจำนวนน้อย ทำให้ไม่สามารถนิเทศได้ทั่วถึงและต่อเนื่อง พบปัญหาการประสานงานไปยังสถานศึกษาที่อยู่ในเขตทุรกันดาร ระยะเวลาในการนิเทศไม่เพียงพอ และ 3) แนวทางการนิเทศทางไกล พบว่า ศึกษานิเทศก์ต้องการ มีความรู้เกี่ยวกับการนิเทศทางไกล ได้แก่ วิธีการนิเทศทางไกล สื่อที่ใช้ในการนิเทศทางไกล และการประเมินผลการนิเทศทางไกล สื่อที่ใช้ควรเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถส่งไปยังผู้รับได้โดยตรงและรวดเร็ว สำหรับการประเมินผลการนิเทศควรใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น แบบสอบถามออนไลน์ พูสัมภาษณ์ออนไลน์หรือรายงานแบบออนไลน์

2.2 ผลการออกแบบและผลิตชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน. ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบคือ 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มเป้าหมาย 3) เนื้อหา 4) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม 5) กิจกรรมการฝึกอบรม 6) การปฏิสัมพันธ์และ 7) การประเมินผล ผลการประเมินเบื้องต้นจากผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.97

3. ผลการทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.

3.1 ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 ค่า E_1/E_2 เท่ากับ 83.44/81.41

3.2 การประเมินความรู้ ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับการอบรม มีความรู้หลังการอบรม สูงกว่าก่อน การอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้รับการอบรมก่อนและหลังการอบรม (n=17)

กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig
ก่อนการอบรม	25	16.06	2.01	16	8.60*	0.00
หลังการอบรม	25	21.24	1.20			

*p<.05



3.3 การประเมินทักษะการนิเทศทางไกล ศิษยานิเทศก์ที่ได้รับการอบรม มีทักษะการนิเทศทางไกล ในระยะหลังการอบรม คิดเป็นร้อยละ 82.94

3.4 การประเมินความเป็นไปได้ในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่ค้นพบจากการสรุปผลนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาการนิเทศทางไกลในปัจจุบันทั้งในและต่างประเทศ

1.1 ผลการศึกษาการนิเทศทางไกลในประเทศไทย พบว่า วัตถุประสงค์ของการนิเทศ เพื่อให้ความรู้ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในการจัดการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูและผู้บริหารสถานศึกษา เนื้อหาที่ใช้ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การวัดและประเมินผลการศึกษา กระบวนการนิเทศทางไกลมี 4 ขั้นตอนคือ การวางแผนเตรียมการนิเทศ การให้ความรู้ การปฏิบัติการนิเทศ การประเมินผลและรายงานผล การนิเทศ โดยมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Line, Zoom เป็นต้น กิจกรรมการนิเทศ ได้แก่ บรรยายให้ความรู้ สังเกตการสอนหรือการปฏิบัติงาน การปฏิสัมพันธ์ เป็นการปฏิสัมพันธ์ผ่าน สื่อแบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์และข้อความออนไลน์ และประเมินผล จากการสังเกตการสอน หรือการปฏิบัติงาน รายงานผลการนิเทศ และจากแบบประเมินต่าง ๆ นอกจากนี้จากแนวคิด ของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการนิเทศ ทางไกลว่าเพื่อส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2540) และอีกทั้งงานวิจัยของ Fendi et al. มีการใช้ สื่อออนไลน์ประเภทต่าง ๆ เช่น Google Meet และ Zoom ในการนิเทศระหว่างผู้บริหารและ ครูในช่วงการระบาดใหญ่ของโควิด 19 (Fendi, H. et al, 2020) และงานวิจัยของ Nonthaputha et al. มีพัฒนาระบบการนิเทศออนไลน์ สำหรับครูเตรียมอุดมศึกษา อุดสาหกรรมโดยใช้การประเมินผลด้วยการจัดส่งรายงาน ส่งชิ้นงานผ่านระบบและผู้นิเทศแสดงความเห็นเกี่ยวกับชิ้นงานผ่านระบบได้ (Nonthaputha, T. et al, 2021)

1.2 ผลการศึกษาการนิเทศทางไกลในต่างประเทศ มีการดำเนินการทั้งใน หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานทางการแพทย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนิเทศ ติดตามการ จัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ครูฝึกสอน แพทย์ที่ ปฏิบัติหน้าที่นอกโรงพยาบาล เนื้อหาที่ใช้ในการนิเทศ ได้แก่ เทคนิคหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาเฉพาะ การปฏิบัติงานด้านการแพทย์ ด้านกระบวนการนิเทศ มี 4 ขั้นตอนคือ 1) ประสานไปยังผู้รับการนิเทศ 2) ปฏิบัติการนิเทศโดยการสังเกตการสอนออนไลน์ 3) รายงานผล การจัดการเรียนรู้อหรือผลการปฏิบัติงานผ่านสื่อออนไลน์ และ 4) ประเมินผลการนิเทศ การ



สังเกตการสอนหรือการปฏิบัติงานผ่านสื่อออนไลน์ สื่อที่ใช้ในการนิเทศ ได้แก่ Zoom, Google Meet, Skype เป็นต้น กิจกรรมในการนิเทศ ได้แก่ บรรยายให้ความรู้ สังเกตการสอนหรือการปฏิบัติงาน การปฏิสัมพันธ์ เป็นการปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อแบบวิดีโอคอนเฟอร์เรนซ์และข้อความออนไลน์ และการประเมินผล จากการสังเกตการสอนหรือการปฏิบัติงาน นอกจากนี้จากแนวคิดของ Bender, S. & Dykeman, C. ได้กล่าวว่า สื่อในการนิเทศทางไกล มีสองรูปแบบคือแบบออนไลน์ และแบบออฟไลน์ (Bender, S. & Dykeman, C, 2016) และจากงานวิจัยของ Burrack, F. พบว่า มีการใช้การประชุมทางวิดีโอเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูและให้คำปรึกษา โดยมีการใช้สื่อออนไลน์ เช่น Skype, iChat เป็นต้น (Burrack, F, 2012) อีกทั้งจากการศึกษา งานวิจัยของ Watters, Y. & Northey W. F. พบว่า มีการใช้สื่อออนไลน์ เช่น Zoom, MS Team, Skype ในการโต้ตอบกันระหว่างหัวหน้างานและแพทย์ผู้ปฏิบัติงานนอกโรงพยาบาลในสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 (Watters, Y. & Northey W. F, 2020)

2. ผลการสร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล พบว่า ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มเป้าหมาย 3) เนื้อหา 4) สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม 5) กิจกรรมฝึกอบรม 6) การปฏิสัมพันธ์และ 7) การประเมินผล และผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเบื้องต้นว่า ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล ในภาพรวมสอดคล้องกันได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.97 และผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขชุดฝึกอบรม ทำให้ได้ชุดฝึกอบรมที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพใน ทุกองค์ประกอบ การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุดฝึกอบรมของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ มาใช้ในการดำเนินการ ซึ่งกล่าวว่า องค์ประกอบเชิงรูปธรรมของชุดฝึกอบรมทางไกล ประกอบด้วย แผนการสอน เนื้อหาสาระ สื่อที่ใช้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เครื่องมือประเมิน คู่มือการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลและแบบฝึกปฏิบัติ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2558) จึงส่งผลให้ชุดฝึกอบรมที่พัฒนามีค่าดัชนีความสอดคล้องในระดับสูง รวมทั้งนำแนวคิดขั้นตอนการออกแบบการฝึกอบรมของ วาสนา ทวีกุลทรัพย์ ที่มีการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระและประสบการณ์ กำหนดช่องทาง สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรม การกำหนดแนวทางประเมินการฝึกอบรม (วาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2561) นอกจากนี้จากงานวิจัยของ กนกศรี จาดเงิน เป็นลักษณะของการฝึกอบรมเช่นเดียวกัน พบว่า ระบบการฝึกอบรมผ่านเว็บ มี 7 องค์ประกอบคือ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาหลักสูตร สื่อประกอบการฝึกอบรม กิจกรรม การปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผล (กนกศรี จาดเงิน, 2558) และจากงานวิจัยของ วาสนา ทวีกุลทรัพย์ ที่พัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกล ประกอบด้วย คำอธิบายรายวิชา วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อหลักและสื่อเสริม แบบฝึกปฏิบัติและการประเมินผล (วาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2562)



3. ผลการทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับศึกษานิเทศก์ สำนักงาน กศน.

3.1 ผลการทดสอบประสิทธิภาพของชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล พบว่า ประสิทธิภาพของ ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยใช้กระบวนการพัฒนาชุดฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่กระบวนการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศทางไกล การศึกษาทางไกล การสร้างชุดฝึกอบรม แล้วนำมาผสมผสานเพื่อสร้างชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล โดยนำสภาพและปัญหา ข้อจำกัดการทำงาน ระยะเวลา และแนวทางการความต้องการในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ศึกษาด้วยตนเองตามความสะดวกและความเหมาะสม สามารถจัดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับหลักการที่เน้นการศึกษาหลายท่านได้สรุปไว้ว่า การสร้างชุดฝึกอบรม มีขั้นตอนประกอบด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดหน่วยในการฝึกอบรม กำหนดหัวเรื่อง แนวคิด วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ แบบประเมินผล การผลิตสื่อและการหาประสิทธิภาพสื่อการหาประสิทธิภาพชุดฝึกอบรม (นิพนธ์ สุขปรีดี, 2537); (ศิริพรรณ สายหงษ์ และสมประสงค์ วิทย์เกียรติ, 2534) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าวทุกประการ จึงทำให้ชุดฝึกอบรมนี้มีประสิทธิภาพ โดยจากงานวิจัยของ วาสนา ทวีกุลทรัพย์ ที่ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล พบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกล มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เท่ากับ $E_1/E_2 = 82.07/82.33$ (วาสนา ทวีกุลทรัพย์, 2562) อีกทั้งงานวิจัยของ สิริวรรณ ศรีพหล ที่ทำการพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล สำหรับครูสังคัม พบว่า ชุดฝึกอบรมทางไกล จำนวน 3 หน่วยมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้ (สิริวรรณ ศรีพหล, 2560)

3.2 ผลการทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล

3.2.1 ผลการประเมินความรู้ในการฝึกอบรมการนิเทศทางไกล พบว่า ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับการอบรมด้วยชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล มีความรู้ระยะหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นทั้งที่เป็นแผนการสอนประจำหน่วย เนื้อหาสาระเป็นความรู้และประสบการณ์ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาปรุงแต่งให้เหมาะแก่การศึกษาด้วยตนเอง จำแนกเนื้อหาเป็นหัวข้อย่อยและหัวข้อตามความสำคัญ ความยากง่าย มีสื่อที่ใช้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระ เป็นเครื่องมือบรรจุเนื้อหาสาระที่เหมาะสมจะถ่ายทอดให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นก็เป็นการนำข้อมูลจากการศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศทางไกลทั้งในและต่างประเทศ ผสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและสอบถามไปยังศึกษานิเทศก์และผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาโดยตรง หลังจากนั้น ผู้วิจัยก็นำมาวิเคราะห์และจัดทำเนื้อหาออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ได้เนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการ จึงทำให้เมื่อกลุ่มตัวอย่างศึกษาชุดฝึกอบรมทำให้เข้าใจในเนื้อหาส่งผลให้คะแนนการอบรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และจากงานวิจัยของ ชาศรียา ขายเกลี้ยงและคณะ ที่พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการวิจัยของครู ซึ่งเป็น



ลักษณะของการใช้สื่อในการนิเทศทางไกล พบว่า ครูผู้เข้าร่วมอบรมมีคะแนนก่อนอบรมเฉลี่ย 17.60 คะแนนและหลังอบรม เฉลี่ย 19.80 คะแนน โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 เช่นเดียวกัน (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2563) อีกทั้งจากการศึกษาของ สุทธิแดน พลวัติจรสวัณน์ ที่ศึกษาการนิเทศการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ SM³ ซึ่งเป็นการนำสื่อออนไลน์มาใช้ในการนิเทศ พบว่า ผู้รับการนิเทศเกิดความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ การเขียนรายงานการพัฒนา นวัตกรรมเพิ่มมากขึ้น (สุทธิแดน พลวัติจรสวัณน์, 2564)

3.2.2 ผลการประเมินทักษะการนิเทศทางไกล พบว่า ศึกษานิเทศก์ที่ได้รับการอบรมด้วย ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล มีทักษะหลังการอบรม คิดเป็นร้อยละ 82.94 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการออกแบบแบบฝึกปฏิบัติที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง มีการเลือกสื่อที่ผู้รับการอบรมมีการใช้งานอยู่เป็นประจำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการฝึกปฏิบัติ ทำให้ผู้รับการอบรมสามารถปฏิบัติกิจกรรมวัดทักษะได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีช่องทางในการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรกับผู้รับการอบรม ทำให้เมื่อเกิดปัญหาสามารถสอบถามปัญหาและได้ผลย้อนกลับได้ทันที จึงส่งผลให้คะแนนการประเมินด้านทักษะหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม และจากการศึกษาแนวคิดของ Harris, B. M. ที่กล่าวไว้ว่า การให้คำปรึกษาแนะนำระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อช่วยแก้ปัญหา ทั้งด้านส่วนตัวและการปฏิบัติงานหรือช่วยแนะนำส่งเสริมให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น (Harris, B. M, 1985) นอกจากนี้จากงานวิจัยของ นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์และคณะ ที่ทำการศึกษาคะแนนการนิเทศการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบทางไกล พบว่า ทักษะด้านการออกแบบกิจกรรมและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าคะแนนเพิ่มขึ้นตามลำดับในระยะที่ 1,2 และ 3 คือ 12.37 15.03 และ 19.13 ตามลำดับ (นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์ และคณะ, 2562) และงานวิจัยของ ชาครียา ชายเกลี้ยงและคณะ ที่พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการวิจัยของครูระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ครูมีทักษะการวิจัยเฉลี่ยร้อยละ 82.00 (ชาครียา ชายเกลี้ยง และคณะ, 2563)

3.2.3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำชุดฝึกอบรมไปใช้ พบว่า โดยภาพรวมผู้รับการอบรมมีความเห็นในระดับมากกว่าชุดฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้ ($\bar{X} = 4.25$) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการออกแบบเนื้อหา กิจกรรม สื่อที่ใช้และการประเมินผลที่สามารถนำเสนอเนื้อหาได้ชัดเจนมีการนำเสนอภาพและปัญหา ข้อจำกัดการทำงาน ระยะเวลา และศึกษาความต้องการในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้ศึกษาด้วยตนเองตามความสะดวกและความเหมาะสม มีการนำเสนอข้อดีของเทคโนโลยีที่ผู้รับการอบรมได้มีการใช้อยู่เป็นประจำมาปรับประยุกต์ใช้ในงานนิเทศ ช่วยเพิ่มความสะดวกในการนิเทศโดยไม่จำเป็นที่ผู้รับการนิเทศต้องเดินทางไปยังสถานศึกษา ช่วยแก้ปัญหาการนิเทศที่ไม่ต่อเนื่องและปัญหาของ



จำนวนศึกษานิเทศก์ที่ไม่เพียงพอ รวมทั้งมีการออกแบบกิจกรรมที่ฝึกปฏิบัติจริง เมื่อผู้รับการอบรมได้มีการปฏิบัติทำให้ทราบถึงข้อดีของการใช้งาน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการนำไปใช้ในงานได้จริง นอกจากนี้จากการศึกษาของ Elizabeth A. T. et al. ที่พัฒนาระบบ Remote Supervision พบว่า ระบบมีความเหมาะสมและสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศได้เป็นอย่างดี (Elizabeth A. T. et al, 2020) อีกทั้งจากผลการวิจัยของ Robert, M. C. ที่ได้ศึกษานิเทศทางไกลในการบริการบุคคล พบว่า วิธีการนิเทศทางไกลมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการนิเทศการบริการบุคคลหรือกำกับดูแลงานประเภทอื่น ๆ ได้ (Robert, M. C, 2015)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกลที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย เนื้อหา สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรม การปฏิสัมพันธ์ และการประเมินผล ผลการทดลองใช้และประเมินชุดฝึกอบรม พบว่า ชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีทักษะหลังการอบรมคิดเป็นร้อยละ 82.94 และผู้รับการอบรมมีความเห็นในระดับมากกว่าชุดฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ได้ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1) ก่อนการฝึกอบรมควรมีการปฐมนิเทศผู้เข้ารับการอบรม 2) ควรมีการเตรียมความพร้อมของอุปกรณ์เพื่อความเหมาะสมของกิจกรรม 3) ควรสำรวจความสามารถในการใช้โปรแกรมของผู้เข้ารับการอบรม 4) วิทยากรควรต้องมีเวลาและช่องทางในการสื่อสารกับผู้รับการอบรม 5) หลังการฝึกอบรม ควรมีการพูดคุยกันระหว่างวิทยากรและผู้รับการอบรมเพื่อรับฟังข้อดี ข้อเสนอแนะและสิ่งที่ควรปรับปรุง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล สำหรับกลุ่มเป้าหมายอื่น เช่น ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา ระหว่างหัวหน้างานกับลูกน้อง เป็นต้น 2) ควรมีการพัฒนาชุดฝึกอบรมการนิเทศทางไกล เพื่อเสริมสร้างทักษะให้กับศึกษานิเทศก์ในด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการเป็นผู้นำ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกศรี จาดเงิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บ เรื่องทักษะการประเมินผู้ป่วยจิตเภทและความผิดปกติทางอารมณ์ สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์, 8(3), 63-75.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).



- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2536). หน่วยที่ 13 การศึกษาทางไกลกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. ใน เอกสารการสอน ชุดวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 9-15 (หน้า 200-202). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2558). หน่วยที่ 6 ชุดการสอนทางไกล. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อพัฒนสร หน่วยที่ 1-8 (หน้า 1- 48). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ชาคริยา ชายเกลี้ยง และคณะ. (2563). รูปแบบการนิเทศแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมการวิจัยของครู ระดับมัธยมศึกษา. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 6(10), 5344-5361.
- นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์ และคณะ. (2562). การศึกษาผลการนิเทศการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ด้วยระบบทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำหรับครูในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในโครงการพัฒนาครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกลให้มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นิพนธ์ สุขปรดี. (2537). หน่วยที่ 12 ชุดฝึกอบรม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการฝึกอบรม หน่วยที่ 12-15 (หน้า 147-197). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วาสนา ทวีกุลทรัพย์. (2561). การผลิตชุดการสอนและชุดฝึกอบรม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์ วิชาชีพเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 9. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วาสนา ทวีกุลทรัพย์. (2562). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การออกแบบระบบการผลิตและการใช้สื่อการสอน สำหรับครูในโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 12(2), 164-177.
- ศิริพรรณ สายหงษ์ และสมประสงค์ วิทย์เกียรติ. (2534). หน่วยที่ 14 การผลิตและการใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อการศึกษานอกระบบ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาสื่อและการใช้สื่อการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 9-15 (หน้า 669-766). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงาน กศน. จังหวัดชายแดนใต้. (2564). คู่มือการดำเนินงานโครงการพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2564 จาก <http://satun.nfe.go.th/satun/UserFiles/File/jcht40263.pdf>



- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2540). รายงานการพัฒนาการนิเทศทางไกลของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระหว่างปี 2532 - 2539. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2557). รายงานผลการปฏิบัติงานหน่วยศึกษานิเทศก์ ปีงบประมาณ 2557. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2563 จาก http://www.mediafire.com/file/lqag06f9rw6wf9d/รายงานผลการปฏิบัติงาน_2557.rar
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2563 จาก https://www.etvthai.tv/upload/Document/21112561_1424542236.pdf
- สิริวรรณ ศรีพล. (2560). การพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกล สำหรับครูสังคม เรื่องการพัฒนาการเรียนรู้โน้มนำในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 10(1), 72-85.
- สุทธิแดน พลวัตจิรวัฒน์. (2564). การนิเทศการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19: กรณีศึกษาการใช้กระบวนการนิเทศแบบ SM3. วารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด่านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์, 8(1), 31-42.
- Bender, S. & Dykeman, C. (2016). Supervisees' perceptions of effective supervision: comparison of fully synchronous cyber supervision to traditional methods. *Journal of Technology in Human Services*, 34(4), 326-337.
- Bernard, J. M. & Goodyear, R. K. (2014). *Fundamentals of clinical supervision*. (5th ed.) .Upper Saddle River. NJ: Pearson Education.
- Burrack, F. (2012). Using Videoconferencing for Teacher Professional Development and Ensemble Clinics. *Music Educators Journal*, 98(3), 56-58.
- Elizabeth A. T. et al. (2020). A System for Remote Supervision: An Innovative Guide to Supervising Student Teachers. *Journal of Palaestra*, 34(3), 47-52.
- Fendi, H. et al. (2020). Online-Based Academic Supervision during the Covid-19 Pandemic. *Journal of Physics: Conference Series*, 1779(2021), 12-27.
- Harris, B. M. (1985). *Supervisory Behaviors in Education* (3rd ed) . Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.



- Nonthaputha, T. et al. (2021). Development of Online Supervision System for Industrial Education Pre- Teachers. Retrieved March 10, 2021, from <https://www.researchgate.net/publication/357637301>
- Robert, M. C. (2015). An Examination of Supervisory working alliance, Supervisee Demographics and delivery methods in Synchronous. Retrieved April 12, 2021, from https://digitalcommons.odu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1038&context=chs_etds
- Torman, M. (2020). 5 Reasons Why Zoom Will Benefit Your Small Business. Retrieved January 1, 2021, from <https://blog.zoom.us/zoom-video-communications-small-business-benefits>
- Watters, Y. & Northey W. F. (2020). Online Tele supervision: Competence Forged in a Pandemic. *Journal of Family Psychotherapy*, 31(202), 157-177.



ผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลด
ความเครียด และเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า
จังหวัดยะลา*

EFFECTS OF GROUP REALITY THERAPY COUNSELING ON REDUCING
STRESS AND ENHANCE POSITIVE PSYCHOLOGICAL CAPITAL OF THE
ORPHANS IN YALA

อารีนา ดาหะมิ

Areena Dahami

อริยา คูหา

Ariya khuha

มัชดี แวดราแม

Mahdee Waederamae

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Education, Prince of Songkla University Pattani campus, Thailand

E-mail: dahamiareena@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา เป็นการวิจัยรูปแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กกำพร้าที่กำลังศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะดารุลอิห์ซานเกะรอ ตำบลเกะรอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ปีการศึกษา 2564 ที่มีตั้งแต่อายุ 15 - 18 ปี มีคะแนนความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง และมีคะแนนทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกอยู่ในระดับต่ำ มีความสมัครใจในการเข้าร่วมการปรึกษากลุ่ม โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินความเครียด SPST-20 ของกรมสุขภาพจิต 2) แบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .80 และ 3) โปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกและลดความเครียด จำนวน 10 ครั้ง ดำเนินการทำกลุ่มครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที สถิติที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติของนอนพาราเมตริก Wilcoxon Signed rank test เพื่อ

* Received 15 January 2023; Revised 27 January 2023; Accepted 29 January 2023



เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความเครียดและทุนทางจิตวิทยา ทั้งก่อนและหลังได้รับการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง ผลการวิจัย พบว่า 1) ความเครียดของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ลดลงภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา สูงขึ้นภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การปรึกษากลุ่ม, แนวคิดพิจารณาความจริง, ลดความเครียด, เสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก, เด็กกำพร้า จังหวัดยะลา

Abstract

The article aspired to study the effects of reality therapy group counseling for reducing stress and enhancing the positive psychological capital of orphans in Yala Province. The research was quasi-experimental. The sample group was ten orphans who studied in the academic year 2022 at Darul Eh-San Kero Institute for Islamic, Kero Subdistrict, Raman District, Yala Province, and were between 15 - 18 years old. They had an intermediate level of stress and a low level of positive psychological capital and were willing to participate in group counseling. They were selected by purposive sampling. The research instrument consisted of 1) the Suan Prung Stress Test (SPST-20) from the Department of Mental Health, 2) the positive psychological capital test with a reliability equal to .80, and 3) the reality therapy group counseling program for reducing stress and enhancing positive psychological capital ten times with the period 1 hour 30 minutes each time. The statistics in the research included Percentage, Mean, Standard Deviation, and the Wilcoxon Signed Rank Test, a non-parametric statistical hypothesis test, to compare the stress level and the positive psychological capital before and after joining the reality therapy group counseling. The research results indicated that 1) the stress level of the orphans in Yala decreased after joining the reality therapy group counseling with a statistical significance at the .01 level, and 2) the positive psychological capital of the orphans increased after joining the reality therapy group counseling with a statistical significance at the .01 level.



Keywords: Group Counseling, Reality Therapy, Reducing Stress, Enhancing Positive Psychological Capital, Orphans in Yala

บทนำ

เด็กที่กำพร้าในปัจจุบันนั้นยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่ควรได้รับการแก้ไข เนื่องจากเด็กและเยาวชนไม่ได้เป็นเพียงแค่ประชากรในประเทศ แต่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศให้เจริญขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และความมั่นคงปลอดภัยในอนาคต เด็กและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มคนที่ควรได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาและเพิ่มศักยภาพให้เป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา, 2564) ปัญหาเด็กกำพร้าในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหามาอย่างยาวนาน ส่งผลให้ในปัจจุบันประเทศไทยมีเด็กที่อยู่ในการดูแลของสถานสงเคราะห์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในทุก ๆ ปี สาเหตุสำคัญล้วนแล้วเกิดขึ้นจากครอบครัวมีปัญหา ตั้งแต่บิดามารดาไม่มีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรหรือการตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม การทำงานหนักจนไม่มีเวลาที่จะดูแลบุตร นอกจากนี้ปัญหาการหย่าร้าง การสูญเสียบิดาหรือมารดา และปัญหาความรุนแรงในครอบครัวยังเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ถูกทอดทิ้งให้เติบโตเพียงลำพัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตและจิตใจของเด็กกลุ่มนี้เป็นอย่างมาก วัยเด็กและวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น การเอาใจใส่และการเลี้ยงดูที่ดีจากบิดามารดา เป็นวัยที่ต้องการการยึดเหนี่ยวทางจิตใจมากที่สุด เหตุนี้สภาพร่างกายและจิตใจของเด็กกำพร้าจึงย่อมมีความแตกต่างจากเด็กที่เติบโตมาพร้อมกับการเลี้ยงดูที่ดีทั้งการเรียนรู้ เจตคติ อารมณ์ และทักษะในการดำรงชีวิต เด็กกำพร้าที่เติบโตในสถานสงเคราะห์มักแสดงให้เห็นถึงการขาดความผูกพันที่มั่นคงกับเจ้าหน้าที่ผู้ให้การดูแล และเรื่องนี้ถูกเชื่อมโยงกับปัญหาทางพฤติกรรมและความผิดปกติที่เป็นอาการภายใน เช่น ภาวะซึมเศร้าหรือความวิตกกังวลในช่วงต่อมาของชีวิต (Berens, A. & C. Nelson , 2015)

ความเครียดของเด็กอาจจะเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย อาทิเช่น ปัจจัยภายนอก คือ บิดามารดา ญาติพี่น้องและคนรอบข้าง หรือจากปัจจัยภายใน เนื่องจากบิดามารดาหรือผู้ดูแลอาจจะตั้งกฎเกณฑ์มากเกินไปทำให้เด็กปฏิบัติได้ยาก ความเครียดของเด็กอาจจะเพิ่มมากขึ้นจากการกระทำของบิดามารดาโดยที่ไม่รู้ตัว เช่น เด็กอาจจะได้ยินผู้บิดามารดาปรึกษากันถึงปัญหาครอบครัว ปัญหาการเจ็บป่วย เมื่อเด็กได้เห็นถึงความเครียดจากบิดามารดาเด็กก็จะเครียดไปด้วย นอกจากนี้เด็กที่บิดามารดาแยกทางกันหรือเสียชีวิตก็มีความเครียดเช่นกัน เนื่องจากความเครียดของเด็กกำพร้ามักมีสาเหตุหลักคือ การขาดที่พึ่งพิง ไม่มีที่ปรึกษาและที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยส่วนใหญ่แล้วเด็กกำพร้ามักจะได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ค่อยดีนัก เมื่อเทียบกับเด็กที่มีบิดามารดาคอยดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก และความอบอุ่น วรุฒิ เจริญศิริ กล่าวว่



ความเครียดของเด็กที่รับรู้ว่ามีสัมพันธภาพระหว่างตนเองกับสิ่งแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ทำให้ตนเองรู้สึกไปในทิศทางลบ หรือเป็นความไม่สบายใจเมื่อเด็กต้องเผชิญต่อปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านอารมณ์ ปัญหาด้านความต้องการ ปัญหาด้านการปรับตัวที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมเพื่อให้ตนอยู่ในสังคมหรือในสภาวะแวดล้อมนั้นๆ ได้ เมื่อเด็กต้องเผชิญต่อปัญหาเหล่านั้นนาน ๆ จะเกิดการปรับตัว เพื่อลดความกังวลและความไม่สบายใจที่เกิดขึ้น เมื่อปรับตัวไม่ได้ก็จะเกิดความเครียดขึ้น (วรุณี เจริญศิริ, 2564)

ความรู้สึกต่าง ๆ ของเด็กสามารถบรรเทาลงได้โดยการทำกิจกรรมที่เด็ก ๆ ให้ความสนใจ เช่น การร้องหรือฟังเพลง การออกกำลังกาย การเล่นดนตรี การทำงานศิลปะ การท่องเที่ยว ฯลฯ หรือการปลดปล่อยความเครียดโดยการระบายออกมา เช่น การเล่าให้เพื่อนหรือคนที่ไว้ใจฟัง การจดบันทึกประจำวัน หรือการใช้บริการจากจิตแพทย์หรือนักจิตวิทยา นอกจากการบรรเทาความเครียดในรูปแบบต่าง ๆ แล้วการพัฒนาเด็กให้มีสุขภาพจิต รับรู้ในคุณค่าตนเอง ทักษะจิตวิทยาเชิงบวกเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำให้เด็กก้าวข้ามผ่านเหตุการณ์ที่เลวร้ายในชีวิตไปได้ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ทักษะจิตวิทยาเชิงบวกเป็นแนวคิดของ Luthans, F. et al. ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองว่า เป็นผู้ที่มีความสามารถ มีศักยภาพ มีความพยายามต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง เพื่อจะไปให้ถึงเป้าหมาย 2) ความหวัง มีพลังแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีหนทางและวิธีการ เพื่อจะไปสู่ความสำเร็จ และเมื่อพบว่าวิธีการหรือแนวทางที่เลือกไว้มีอุปสรรค ก็ยังสามารถที่จะคิดหาหนทางอื่น ๆ อีกหลายวิธีการ 3) มองโลกในแง่ดี คือ การสร้างความคิดทางบวกหรือการมองโลกในทิศทางที่ดี นึกถึงแต่ด้านที่ดี ๆ ต่อการจะได้มาซึ่งความสำเร็จทั้งในปัจจุบันและอนาคต และ 4) ภูมิใจกับทางจิตใจ เมื่อประสบกับปัญหาหรือสถานการณ์เลวร้ายก็ยังคงสามารถยืนหยัด และยืดหยุ่นต่อสู้กับปัญหานั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ (Luthans, F. et al, 2007) ทักษะจิตวิทยาเชิงบวกจึงถือเป็นจุดแข็ง เป็นศักยภาพทางจิตใจ เพราะมีส่วนสำคัญทำให้บุคคลสามารถเผชิญกับภาวะปัญหาที่มารบกวนทางจิตใจ นำสู่ผลที่เป็นไปในทิศทางบวก สามารถลดความรู้สึกกดดันต่าง ๆ ได้ หากเด็กได้รับการสนับสนุนหรือกำลังใจจากครอบครัว ชุมชนและสังคม จะส่งผลให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เหตุนี้การบำบัดรักษาจัดการอารมณ์ เจตคติ การเพิ่มคุณค่าในตนเองด้วยทักษะจิตวิทยาเชิงบวกให้เด็กได้มีภูมิใจกับตัวเองแล้ว การให้การปรึกษาแบบกลุ่มยังเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ช่วยเด็กให้สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นได้ การให้การปรึกษาแบบพิจารณาความจริง (Reality Counseling) เป็นแนวคิดที่มองมนุษย์ในแง่ดี แนวคิดนี้สนับสนุนช่วยเหลือและให้ความสำคัญกับความคิดหรือพฤติกรรมในปัจจุบัน โดยเป้าหมายพื้นฐานของแนวคิดนี้ คือ การทำให้บุคคลสามารถเพิ่มการควบคุมชีวิตของตน รู้จักเลือกสิ่งที่ดีกว่าเดิม โดยพิจารณาจากสิ่งที่บุคคลเลือก สิ่งนั้นจะต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานและความต้องการเฉพาะที่



สะท้อนในโลกของจินตนาการ ต้องมีคุณสมบัติของความรับผิดชอบด้วย ในที่นี้คือการเคารพสิทธิของผู้อื่น นอกจากนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเป็นความจริง และสามารถบรรลุผลสำเร็จโดยมีการวางแผนที่ดี (ดวงมณี จงรักษ์, 2556)

ด้วยสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา เพื่อบรรเทาความเครียด พร้อมทั้งเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็นการเตรียมความพร้อมที่ดีแก่เด็กกำพร้าและยากจนให้มีความสมบูรณ์ทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพของประเทศ ไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยรูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research, The single group , Pretest -Posttest design) (สุรเชษฐ์ กานต์ประชา, 2562)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กกำพร้าที่กำลังศึกษาในสถาบันปอเนาะดารุสลิมฮันเคระอ ตำบลกะรอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำนวน 10 คน ปีการศึกษา 2564 โดยใช้วิธีการเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา จำนวน 10 ครั้ง โดยดำเนินการปรึกษากลุ่มครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที
3. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินความเครียด SPST-20 ของกรมสุขภาพจิต 2) แบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก มี 3) โปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง จำนวน 10 ครั้ง ดำเนินการจัดกลุ่ม ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที โดยผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์เอกสารจากตำรา หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมกลุ่มการปรึกษาตามแนวคิดพิจารณาความจริง และกำหนดนิยามของการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง และพัฒนาโปรแกรมการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง แล้วตรวจสอบความถูกต้อง โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ กิจกรรม เนื้อหา วิธีดำเนินการ และการประเมินผล แล้วเสนอต่ออาจารย์



ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) จากนั้นนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กกำพร้า ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของโปรแกรมในด้านการดำเนินการ เนื้อหา และระยะเวลาที่ใช้ในการทำการปรึกษากลุ่มที่เหมาะสม ตลอดจนเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคจากการทดลองใช้โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง ทบทวนและจัดทำโปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงให้สมบูรณ์ แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลวิจัยให้เด็กกำพร้าที่กำลังศึกษาในสถาบันการศึกษาปอเนาะ ดารุลอิห์ซานทำแบบประเมินความเครียดและแบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก คัดเลือกผู้ที่มีคะแนนความเครียดระดับต่ำ และมีคะแนนทุนทางจิตวิทยาเชิงระดับปานกลาง ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงจำนวน 10 คน ดำเนินการกลุ่มการปรึกษาโดยใช้โปรแกรมกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของกำพร้า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน รวม 10 ครั้ง วันละ 1 ชั่วโมง 30 นาที หลังการดำเนินการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินความเครียดและแบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อเก็บข้อมูลหลังการทดลองทันที

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตามวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลอย่างง่ายดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ 2) ข้อมูลจากแบบประเมินความเครียดและแบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยความเครียดของกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการทดลอง โดยระบุค่าเชื่อมั่นเท่ากับ 99% เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของความเครียดและแบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองโดยใช้สถิติ Wilcoxon signed Rank test และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเครียดและแบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ได้รับกลับคืนมา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเครียดและแบบประเมินทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ได้รับกลับคืนมา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ผลการวิจัย



ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 30 ช่วงอายุส่วนใหญ่ในในช่วงอายุ 16 ปี และ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาช่วงอายุ 15 ปี และ 18 ปีคิดเป็นร้อยละ 20 และระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาเป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 30 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 20 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 10 ปรากฏผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดของ เด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ก่อนและหลังทดลอง ปรากฏผลดังตารางที่ 1- 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเครียดของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง (n = 10)

ข้อที่	รายการ	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม			หลังเข้าร่วมโปรแกรม		
		$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
1.	ฉันกลัวว่าทำงานผิดพลาด	3.70	.82	มาก	2.40	.51	น้อย
2.	ฉันไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้	3.80	.63	มาก	2.60	.84	ปานกลาง
3.	ครอบครัวของฉันมีความขัดแย้งกันในเรื่องเงินหรือเรื่องงานในบ้าน	3.90	.87	มาก	3.00	.94	ปานกลาง
4.	ฉันเป็นกังวลกับเรื่องสารพิษหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว	3.40	1.07	ปานกลาง	3.10	1.10	ปานกลาง
5.	ฉันรู้สึกกังวลเมื่อต้องแข่งขันหรือเปรียบเทียบกับผู้อื่น	3.40	.96	ปานกลาง	2.60	.69	ปานกลาง
6.	ฉันเงินไม่พอใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน	3.80	1.03	มาก	3.70	1.16	มาก
7.	ฉันมักจะมีอาการกล้ามเนื้อตึงหรือปวด	3.20	1.13	ปานกลาง	3.00	1.24	ปานกลาง
8.	ฉันมีอาการปวดหัว จากความตึงเครียด	3.70	1.05	มาก	2.90	.99	ปานกลาง
9.	ฉันมีอาการปวดหลังเป็นประจำ	2.50	1.35	น้อย	3.10	1.10	ปานกลาง
10.	ฉันรู้สึกอยากอาหาร หรือเบื่ออาหารมากกว่าปกติ	3.50	.52	ปานกลาง	2.90	.87	ปานกลาง
11.	ฉันมักมีอาการปวดศีรษะข้างเดียว	3.70	.94	มาก	2.60	.69	ปานกลาง
12.	ฉันรู้สึกวิตกกังวลในการใช้ชีวิตประจำวัน	3.50	.97	ปานกลาง	3.10	.73	ปานกลาง
13.	ฉันมักจะรู้สึกคับข้องใจกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับฉัน	3.60	.96	มาก	2.80	.63	ปานกลาง
14.	ฉันรู้สึกโกรธ หรือหงุดหงิดง่าย	3.60	.96	มาก	3.10	.73	ปานกลาง
15.	ฉันรู้สึกเศร้า กับทุกเรื่องในชีวิต	3.70	1.05	มาก	3.50	.97	ปานกลาง
16.	ฉันมีความจำที่ไม่ดี	3.70	.94	มาก	3.10	.87	ปานกลาง
17.	ฉันมักจะรู้สึกสับสนกับตนเอง	3.80	1.03	มาก	3.00	.66	ปานกลาง
18.	ฉันไม่สามารถตั้งสมาธิให้นิ่งสงบได้	3.30	.94	ปานกลาง	3.00	.47	ปานกลาง
19.	ฉันรู้สึกเหนื่อยง่ายกับกิจวัตรประจำวัน	3.60	.96	มาก	2.80	.78	น้อย
20.	ฉันมักจะมีอาการไม่สบายหรือเป็นหวัดบ่อย ๆ	3.60	.69	มาก	2.60	.69	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.55	.17	มาก	2.94	.19	ปานกลาง



ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า เด็กกำพร้าภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง โดยรวมมีความเครียดลดลงก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเครียดของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง จำแนกเป็นรายบุคคล (n = 10)

เด็กกำพร้า	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ผลการประเมิน
คนที่ 1	3.25	0.97	ปานกลาง	2.70	0.86	ปานกลาง
คนที่ 2	3.35	0.67	ปานกลาง	2.80	1.01	ปานกลาง
คนที่ 3	3.55	0.94	มาก	2.95	0.94	ปานกลาง
คนที่ 4	3.65	0.88	มาก	3.20	0.77	ปานกลาง
คนที่ 5	3.55	1.19	มาก	2.90	0.72	ปานกลาง
คนที่ 6	3.75	0.85	มาก	3.20	1.11	ปานกลาง
คนที่ 7	3.40	0.82	ปานกลาง	2.65	0.67	ปานกลาง
คนที่ 8	3.75	1.16	มาก	3.15	0.99	ปานกลาง
คนที่ 9	3.70	1.03	มาก	3.00	0.86	ปานกลาง
คนที่ 10	3.55	1.10	มาก	2.90	0.72	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.55	0.96	มาก	2.95	0.86	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า เมื่อจำแนกรายบุคคลเด็กกำพร้า ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง มีความเครียดลดลงก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษากลุ่มๆ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเครียดของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง (n = 10)

การทดลอง	คะแนนความเครียด		
	$\bar{x}$	S.D.	Z
ก่อนทดลอง	3.55	.17	2.814**
หลังทดลอง	2.94	.196	

**P < .01

ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตารางที่ 3 เมื่อทดสอบความแตกต่างความเครียดของเด็กกำพร้า ก่อนและหลังการทดลอง พบว่าคะแนนเฉลี่ยความเครียดของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา หลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษากลุ่มๆ ต่ำกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษาแบบกลุ่มๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01



2. ผลของการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ก่อนและหลังทดลอง ปรากฏผลดังตารางที่ 4 - 5 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังทดลอง เมื่อจำแนกรายด้าน (n = 10)

ด้าน	ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม			หลังเข้าร่วมโปรแกรม			Z
	$\bar{X}$	SD	ผลการประเมิน	$\bar{X}$	SD	ผลการประเมิน	
ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง	2.47	.27	ต่ำ	3.36	.23	สูง	2.814**
ด้านความหวัง	2.60	.15	ปานกลาง	3.32	.30	สูง	2.805**
ด้านการมองโลกในแง่ดี	2.55	.20	ปานกลาง	2.92	.23	ปานกลาง	2.809**
ด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจ	2.41	.19	ต่ำ	2.81	.33	ปานกลาง	2.823**
เฉลี่ยรวม	2.51	.13	ปานกลาง	3.10	.14	ปานกลาง	2.803**

**P < .01

ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า หลังทดลอง ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง (3.36) ด้านความหวัง (3.32) ด้านการมองโลกในแง่ดี (2.92) ด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจ (2.81) โดยที่ค่าเฉลี่ยรวมของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้าแตกต่างกัน และเมื่อทดสอบความแตกต่างของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา ระหว่างก่อนและหลังทดลอง เมื่อจำแนกรายบุคคล (n = 10)

เด็กกำพร้า	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมิน
คนที่ 1	2.69	0.13	ปานกลาง	3.03	0.34	ปานกลาง
คนที่ 2	2.41	0.10	ต่ำ	3.11	0.38	ปานกลาง
คนที่ 3	2.29	0.39	ต่ำ	2.80	0.16	ปานกลาง
คนที่ 4	2.33	0.18	ต่ำ	3.09	0.48	ปานกลาง
คนที่ 5	2.51	0.06	ปานกลาง	3.20	0.33	ปานกลาง
คนที่ 6	2.50	0.21	ปานกลาง	3.10	0.50	ปานกลาง
คนที่ 7	2.56	0.32	ปานกลาง	3.06	0.47	ปานกลาง
คนที่ 8	2.64	0.10	ปานกลาง	3.24	0.49	ปานกลาง
คนที่ 9	2.57	0.11	ปานกลาง	3.10	0.21	ปานกลาง
คนที่ 10	2.63	0.08	ปานกลาง	3.37	0.30	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.51	0.17	ปานกลาง	3.11	0.37	ปานกลาง



ผลการวิเคราะห์ดังแสดงตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า เมื่อจำแนกรายบุคคลเด็กกำพร้ามีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกหลังเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษากลุ่มฯ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มฯ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงของเด็กกำพร้ามีความเครียดลดลง ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมมติฐานนี้จึงได้รับการสนับสนุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง มีส่วนช่วยในการลดและบรรเทาความเครียดแก่เด็กกำพร้าได้ อภิปรายได้ว่าการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มการศึกษาตามแนวคิดพิจารณาความจริง ผู้วิจัยได้จัดกระทำขึ้นเอื้ออำนวยต่อบรรยากาศกระบวนการให้การปรึกษาแก่เด็กกำพร้า ได้รู้สึกอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย สามารถช่วยให้ได้มีโอกาสสำรวจตนเองที่เน้นสภาวะในปัจจุบันมากกว่าอดีต กล้าที่จะเผชิญและยอมรับปัญหา แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม ทั้งนี้ความเครียดที่เกิดจากการเผชิญกับเหตุการณ์ที่ถูกคุกคาม ได้แก่ การประสบกับเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงก่อให้เกิดความเครียด การรับรู้ต่อเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบทำให้เกิดความเครียด เช่น เหตุการณ์การเจ็บป่วย ปัญหาการเรียน ปัญหาการงาน ปัญหาครอบครัว และปัญหาสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ในระหว่างการจัดกระบวนการการศึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง ได้มีการสำรวจและประเมินความคิด อารมณ์ และความรู้สึก ณ ปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้เด็กกำพร้าได้เข้าใจถึงสาเหตุที่ต้นเกิดความเครียด ผู้วิจัยได้แนะนำให้เด็กกำพร้าฝึกฝนการจัดการอารมณ์และความเครียด อีกทั้งฝึกทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการศึกษากลุ่ม จึงช่วยให้เด็กกำพร้าได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับกระบวนการคิด เกิดการตระหนักรู้ต่อตนเองและมีความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้ความเครียดของเด็กกำพร้าบรรเทาลง นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้เด็กกำพร้าได้คิดถึงปัญหาที่ตนเองต้องเผชิญ สอดแทรกตัวอย่างความคิดด้านการยอมรับต่อปัญหาหรืออุปสรรคเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อเอื้อให้เกิดการยอมรับต่อปัญหาหรืออุปสรรคที่เผชิญและพูดคุยกันถึงวิธีการรับมือกับปัญหา พบว่า เมื่อเด็กกำพร้ายอมรับกับความคิดและอารมณ์ด้านลบได้ส่งผลให้เด็กกำพร้ากล้าตัดสินใจแก้ไขปัญหาและหาแนวทางในการคลี่คลายปัญหาที่เหมาะสม อีกทั้งยังรู้สึกกว่าตนเองมีความสามารถและเห็นคุณค่ามากขึ้น สอดคล้องกับ เทอดพงษ์ แดงไทย และคณะ ที่ศึกษาผลการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องต่อความเครียดเชิงวิชาการของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี อายุ 15 - 18 ปี มีผลคะแนนจากแบบวัดความเครียดเชิงวิชาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในระดับมากที่สุดลงมา



จำนวน 20 คน ทำการสุ่มโดยการจับคู่คะแนน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบวัดความเครียดเชิงวิชาการ และโปรแกรมการปรึกษาทฤษฎีเล่าเรื่องที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และดำเนินการปรึกษารายบุคคล จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที แบ่งการทดลองออกเป็น ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผลการทดลอง วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปรภายในกลุ่ม ทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีบอนเฟอร์โรนี พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดเชิงวิชาการต่ำกว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มควบคุมในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความเครียดเชิงวิชาการในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลต่ำกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เทอดพงษ์ แดงไทย และคณะ, 2564)

หลังจากการฝึกการจัดการความเครียดและเกิดการตระหนักรู้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การรับรู้ประสบการณ์ความเครียดของเด็กกำพร้าภายในกลุ่มที่ต้องเผชิญปัญหาที่คล้ายกัน เนื่องจากการปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเป็นการเรียนรู้ที่ใช้ประสบการณ์จากสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เด็กกำพร้าได้มีโอกาสเล่าประสบการณ์ความเครียดหรือปัญหาของตนเอง การได้มีโอกาสรับฟังประสบการณ์และได้ระบายออกและทำให้เด็กกำพร้ารับรู้ว่าเป็นคนที่ไม่ได้เผชิญปัญหาโดยลำพัง รับรู้ว่าทุกสิ่งเกิดขึ้นบางครั้งอยู่เหนือการควบคุมของตนเอง และเรียนรู้ว่าไม่มีใครที่อยากสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ได้เรียนรู้การเอาตัวรอดเพื่อดำเนินชีวิตต่อไป จนทำให้เกิดการยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นได้ ช่วยลดทอนความรู้สึกโดดเดี่ยวในจิตใจของเด็กกำพร้าได้

จะเห็นได้ว่าการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงมีประโยชน์และทรงคุณค่าทำให้เด็กกำพร้ารับทราบได้เช่นกันว่าสมาชิกในกลุ่ม ก็มีปัญหาเช่นเดียวกับตนเอง นำไปสู่การยอมรับความจริงและการสนับสนุนกันและกันจากสมาชิกภายในกลุ่ม ช่วยเสริมสร้างและกระตุ้นให้เด็กกำพร้ายอมรับและกล้าจะเผชิญปัญหาของตนเอง เรียนรู้ที่จะเป็นผู้ให้และผู้รับความช่วยเหลือตามบทบาทของตนภายในกลุ่มด้วยกัน และมีโอกาสได้เรียนรู้สังเกตวิธีแก้ปัญหาของเพื่อน ๆ คนอื่น ทั้งนี้การที่เด็กกำพร้าสามารถเข้าใจความเครียดและรู้วิธีการจัดการความเครียด ได้ระบายออกถึงความเครียดต่าง ๆ ที่ตนเองประสบ กิจกรรมเหล่านี้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยผ่อนคลายความเครียดให้ลดลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณทิพย์ หงส์พิทักษ์ และกาญจนา ไชยพันธุ์ ที่ศึกษาผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรุณทิพย์ หงส์พิทักษ์ และกาญจนา ไชยพันธุ์, 2558)



2. ผลการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเด็กกำพร้ามีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกอยู่ในระดับที่สูงขึ้น ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สมมติฐานนี้จึงได้รับการสนับสนุน แสดงให้เห็นว่าการศึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง สามารถเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาของเด็กกำพร้าได้ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องด้วยการศึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง มีหลักการในการให้การศึกษาตามแนวคิดของ Wubbolding, R. E. ซึ่งประกอบด้วยการสำรวจความต้องการ (W Want) ที่สำรวจความปรารถนาและความจำเป็นของผู้รับการปรึกษา การสำรวจแนวทางการปฏิบัติ (D Direction and Doing) เพื่อกำหนดเป้าหมาย ซึ่งเน้นพฤติกรรม ณ ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาตระหนักรู้ในการกระทำในภาพรวมของตนเอง เพื่อสนองความต้องการและพัฒนาดตนเองให้ดีขึ้น การประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินพฤติกรรมในปัจจุบันของผู้รับการปรึกษาว่าความต้องการนั้นมีความเป็นไปได้หรือไม่ และพฤติกรรมนั้นจะนำไปสู่ทิศทางที่ต้องการหรือไม่ และการวางแผน (Planning) มาจากการตัดสินใจของผู้รับการปรึกษาเองว่าต้องการจะเปลี่ยนแปลงบางอย่าง โดยการวางแผนนั้นต้องเกิดจากความต้องการและความจำเป็นด้วย (Wubbolding, R. E, 1995) กิจกรรมการศึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง ผู้วิจัยมีกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาเด็กกำพร้าให้ได้ทบทวนความสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพื่อให้เด็กกำพร้าได้เห็นว่ทำอะไรบ้างในชีวิตที่มีความสำคัญต่อตนเองและเพื่อให้เข้าใจว่าการมีเป้าหมายของชีวิตและความต้องการ จะสามารถสร้างแนวทางดำเนินชีวิตเพื่อเติมเต็มคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างไร ได้เรียนรู้วิธีการสำรวจความต้องการของตนเอง นำไปสู่การวางแผนเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสามารถเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกได้

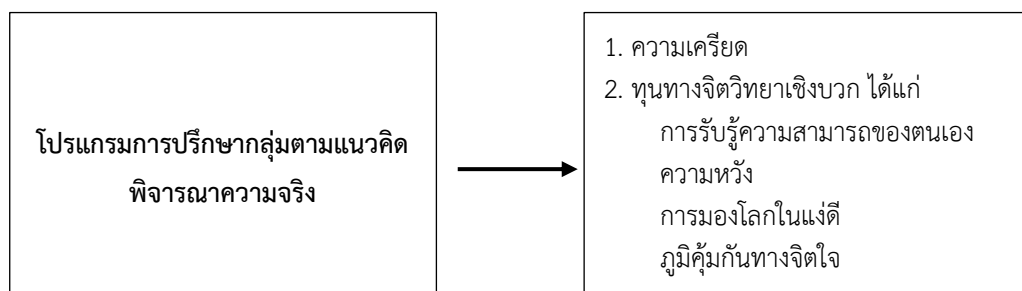
ดังนั้นจากการเข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มการศึกษาตามแนวคิดพิจารณาความจริง จึงทำให้เด็กกำพร้าได้มีโอกาส ไตร่ตรอง ทบทวนถึงศักยภาพความถนัดในการทำสิ่งต่าง ๆ ส่งผลให้ได้เรียนรู้ อีกทั้งจากการพูดคุยและแบ่งปันประสบการณ์การดำเนินชีวิต การแก้ไขปัญหาและเป้าหมายของชีวิต นอกจากนี้ได้รับการฝึกฝนเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งการได้รับคำชมเชย ความช่วยเหลือ ได้กำลังใจ จึงทำให้เด็กกำพร้าได้ตระหนักถึงพลังความเข้มแข็งแห่งชีวิต และตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตที่ตนเองมีครอบครัว เพื่อน ครู สถานศึกษาหรือชุมชนที่ร่วมประคับประคอง เด็กกำพร้าจึงได้เรียนรู้ทักษะการใส่ใจ ทักษะการฟัง ทักษะการสนับสนุนให้กำลังใจ ได้เรียนรู้การวางแผน การแก้ปัญหา ได้เกิดปัญญา เกิดกำลังใจ เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง มีความเข้มแข็งมากขึ้น ได้รับรู้ถึงความสามารถภายในตัวเองจึงส่งผลต่อการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกในด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ให้ตระหนักและยอมรับในความสามารถของตนเองมากขึ้น ด้านความหวัง ให้เกิดความมุ่งมั่นต่อชีวิตกำหนดเป้าหมายในอนาคตและวางแผนหาวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว แสดงออกถึงการเข้าใจผู้อื่น



มีศรัทธาต่อการดำรงชีวิต ด้านการมองโลกในแง่ดี สามารถถ่ายทอดความคิดเปิดเผยความรู้สึก วิจารณ์ใช้ปัญญาภายในให้มีคุณภาพและยอมรับความจริง ได้ฝึกมองโลกทางบวกในหลากหลาย มุมมอง และด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ได้เรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา สรุปปัญหา มีความเต็มใจ เข้าใจ อย่างลึกซึ้ง สามารถยืดหยุ่นปรับสภาพจิตใจของตนเองยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ให้ สามารถประคับประคองกลับสู่สภาพปกติ ซึ่งการที่เด็กกำพร้าได้รับการฝึกฝนทั้งลักษณะ รายบุคคล และรายกลุ่มตลอดโครงการทั้ง 10 ครั้ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยะฉัตร สมบูรณ์ และคณะ ที่ศึกษาผลการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยา ของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส พบว่า นักเรียนโรงเรียนราช ประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส หลังการทดลองมีระดับทุนทางจิตวิทยาสูงกว่าก่อนการ ทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ปิยะฉัตร สมบูรณ์ และคณะ, 2564) และยัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จัตวา ชุณห์บุญญทิพย์ ที่ศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความ มุ่งมั่นสู่เป้าหมายกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็นตัวแปรคั่นกลาง : กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า ความมุ่งมั่นสู่เป้าหมายมีอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างไม่มีนัยสำคัญ ส่วนทุนทางจิตวิทยามีอิทธิพลทางตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05 (จัตวา ชุณห์บุญญทิพย์, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

โปรแกรมการให้การปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียด และเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า ทำให้เด็กกำพร้าสามารถผ่อนคลาย ความเครียดและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ ความสามารถของตนเอง ด้านความหวัง ด้านการมองโลกในแง่ดี และด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ดังปรากฏในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โปรแกรมการปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียด และเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา



สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงเพื่อลดความเครียดและเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กกำพร้า จังหวัดยะลา เป็นกระบวนการให้คำปรึกษาที่ต้องสร้างบรรยากาศให้แก่ผู้รับการปรึกษา รู้สึกอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย สามารถช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้มีโอกาสสำรวจตนเอง กล้าที่จะเผชิญและยอมรับปัญหา เพื่อค้นหาวิธีการแก้ปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับตนเอง ในระหว่างกระบวนการให้การปรึกษากลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริง ได้มีการสำรวจและประเมินความคิด อารมณ์และความรู้สึก ณ ปัจจุบัน มากกว่าอดีต ซึ่งช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้เข้าใจถึงสาเหตุที่ตนเกิดความเครียด อีกทั้งได้ฝึกฝนการจัดการอารมณ์และความเครียด ฝึกทักษะการตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง จึงช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับกระบวนการคิด เกิดการตระหนักรู้ต่อตนเองและมีความรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้ความเครียดบรรเทาลง อีกทั้งส่งผลให้ผู้รับการปรึกษารู้สึกว่าตนเองมีความสามารถและเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ระหว่างกระบวนการให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงผู้รับ การปรึกษาได้เรียนรู้ทักษะการใส่ใจ ทักษะการฟัง ทักษะการสนับสนุนให้กำลังใจ ได้เรียนรู้การวางแผน การแก้ปัญหา ได้เกิดปัญญา เกิดกำลังใจ เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง มีความเข้มแข็งมากขึ้น ได้รับรู้ถึงความสามารถภายในตัวเองจึงส่งผลต่อการพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกทั้งในด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านความหวัง ด้านการมองโลกในแง่ดี และด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ให้สามารถประคับประคองผู้รับ การปรึกษากลับสู่สภาพปกติ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปสำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้แก่ สำหรับข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้ 1) เนื่องจากการสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศเป็นกันเองจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการให้การปรึกษาตามแนวคิดพิจารณาความจริง ที่จะส่งผลอันช่วยให้เกิดความเป็นกันเอง สามารถพูดคุยและระบายความรู้สึกของตนเอง จึงควรให้ความสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพและการสร้างบรรยากาศในขณะที่ดำเนินการปรึกษากลุ่มอย่างเหมาะสม 2) ในการทำกิจกรรมกลุ่มการปรึกษาตามแนวคิดพิจารณาความจริงแต่ละครั้งผู้ดำเนินการควรต้องมีความเข้าใจเนื้อหาของกิจกรรมในโปรแกรมการให้การปรึกษา ทั้งหมดและจะต้องสามารถนำกิจกรรมในโปรแกรมครั้งอื่น ๆ มาปรับใช้ในการให้การปรึกษา เพื่อให้ตรงกับปัญหาของเด็กกำพร้าในขณะนั้น 3) ควรวางแผนการทดลอง เพื่อปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันการระบาดของสถานการณ์โควิด - 19 อย่างเคร่งครัด โดยขอความร่วมมือจากเด็กกำพร้าในการรักษาสูขอนามัยและงดการเดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยง เพื่อให้ การทดลองเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องตามโปรแกรมที่วางไว้ และข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป 1) ควรมีการขยายระยะเวลาในการทำโปรแกรมกลุ่มการปรึกษาให้นานขึ้นกว่าเดิม และศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่จะสามารถเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็ก



กำพร้าวได้ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกของเด็กที่กำพร้ากลุ่มอื่น เพื่อพัฒนาโปรแกรมการให้การศึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงให้เหมาะสม 3) ควรนำโปรแกรมการให้การศึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาความจริงไปใช้กับกลุ่มเด็กกำพร้าวในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น เด็กกำพร้าวที่ไม่ได้อยู่โรงเรียนประจำหรือสถานเด็กกำพร้าว หรือเด็กกำพร้าวที่ประสบปัญหาอื่น ๆ เช่น เด็กกำพร้าวที่ใช้สารเสพติด 4) ควรมีการติดตามผลหลังการทดลองเพื่อศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและสามารถเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกได้

เอกสารอ้างอิง

- จิตวา ชุนบุญญทิพย์. (2562). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความมุ่งมั่นสู่เป้าหมายกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็นตัวแปรคั่นกลาง : กรณีศึกษานักศึกษาชั้นปีที่หนึ่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตขอนแก่น. ใน เอกสารนำเสนอการประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: วิทยาเขตขอนแก่น.
- ดวงมณี จงรักษ์. (2556). ทฤษฎีการให้การศึกษาและจิตบำบัดเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- เทอดพงษ์ แต่งไทย และคณะ. (2564). ผลการปรึกษาหารือเล่าเรื่องต่อความเครียดเชิงวิชาการของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารการวัดผลการศึกษา, 38(103), 184-194.
- ปิยะฉัตร สมบูรณ์ และคณะ. (2564). การศึกษาผลการให้คำปรึกษากลุ่มแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 39 จังหวัดนราธิวาส. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 122-138.
- วรุณณิ เจริญศิริ. (2564). ภาวะเครียดในเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564 จาก https://www.babybbb.com/article_detail.php?nid=204
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา. (2564). รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดยะลา. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก <http://yala.m-society.go.th/>
- สุระเชษฐ์ กานต์ประชา. (2562). การออกแบบการวิจัย รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ. ใน เอกสารนำเสนอโครงการฝึกอบรม “สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่” (ลูกไก่) หน่วยงานมหาวิทยาลัยนเรศวร รุ่นที่ 7. จังหวัดพิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อรุณทิพย์ หงส์พิทักษ์ และกาญจนา ไชยพันธุ์. (2558). ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความจริงต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่น. วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 211-221.



- Berens, A. & C. Nelson . (2015). “The science of early adversity: is there a role for large institutions in the care of vulnerable children?” . The Lancet, 386(9991), 388-398.
- Luthans, F. et al. (2007) . Psychological Capital: Developing the Human Competitive edge. Bangkok: Oxford University Press.
- Wubbolding, R. E. (1995). Integrating theory and practice: Expanding the theory and use of the higher level of perception. Journal of Reality Therapy, 15(1), 91-94.



ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ สถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี*

SERVICE MARKETING MIX THAT INFLUENCES THE DECISION TO USE A OIL STATION IN KHAO KHITCHAKUT DISTRICT CHANTABURI PROVINCE

ปาริชาติ ธนกรจิรโชติ

Parichat Thanakornjirachod

สายพิน ปั่นทอง

Saiphin Panthong

คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Faculty of Business Administration, Panyapiwat Institute of Management, Thailand

E-mail: lhee.paritana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน 2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน และ 3) พฤติกรรมการใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม t-Test การวิเคราะห์ความแปรปรวนหรือเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไปเป็นการทดสอบสมมติฐานค่าสถิติ F-Test และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน มีเพียงปัจจัยด้านเพศด้านเดียวที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

* Received 9 January 2023; Revised 27 January 2023; Accepted 29 January 2023



0.05 ปัจจัยด้านช่องทางจำหน่าย ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ และปัจจัยด้านกระบวนการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ค่าอิทธิพลมีประสิทธิภาพ 74.00% 3) พฤติกรรมการใช้บริการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เข้ามาเติมน้ำมัน ใช้บริการเป็นครั้งคราว 4 ครั้ง/สัปดาห์ ให้เหตุผลว่าเป็นทางผ่าน

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจใช้บริการ, สถานีบริการน้ำมัน

Abstract

The objectives of this article were aims to 1) study personal factors affecting the decision to use service of gas station customers, 2) study the service marketing mix factors that influence service decision of gas station customers and, 3) study the behavior of using gas stations. The research model was quantitative research, the research area was Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province. The sample group was service users of gas stations in Khao Khitchakut District, Chanthaburi Province, totaling 400 people. The tool used was a questionnaire developed by the researcher. The statistics used were mean, percentage, standard deviation. and test the hypothesis by analyzing the differences of samples from 2 groups t-Test, analysis of variance or comparing the differences of means between samples from 3 groups or more is a hypothesis test, F-Test statistical value and coefficient analysis. Pearson simple product moment correlation. The results showed that 1) personal factors including those responsible for occupational status. and income resulting from choosing the service of customers at gas stations Which has the same gender factor that many people choose to use the service gas station customers Statistically significant at the 0.05 level. 2) Marketing mix factors influencing the decision to use services consisted of product factor Statistically significant at the 0.05 level. Target groups and process factors Statistically significant at the 0.001 level, the highly effective value was 74.00%. 3) The exercise of the use of most of the subjects who used gas occasionally 4 times/week gave necessary reasons.

Keywords: Marketing Mix, Service Decision, Gas Station



บทนำ

น้ำมันเป็นพลังงานชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อภาคธุรกิจ และเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของทุกประเทศ โดยเฉพาะการเดินทางและการขนส่งในประเทศไทย ส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพายานพาหนะที่ใช้ น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง ถึงแม้ว่าในโลกที่เทคโนโลยีไร้พรมแดน เทคโนโลยีต่าง ๆ ก้าวหน้าล้ำสมัยไปมาก มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในอุตสาหกรรมยานยนต์ ทำให้รถยนต์ในปัจจุบันมีความทันสมัย สามารถตอบสนองโจทย์ของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ในด้านการใช้พลังงานก็ได้มีเทคโนโลยีพลังงานทางเลือกใหม่ เข้ามาเป็นพลังงานในการขับเคลื่อนยานยนต์หลายอย่าง เช่น LPG CNG และพลังงานไฟฟ้า แต่สัดส่วนการใช้พลังงานน้ำมันยังคงเป็นพลังงานหลักที่ใช้ในยานยนต์ ทำให้ความต้องการใช้น้ำมันยังคงมีปริมาณมาก นอกจากนี้น้ำมันยังเป็นต้นทุนแฝงของสินค้าเกือบทุกชนิด เพราะสินค้าหลายอย่างเริ่มจากการผลิตจนเสร็จและนำส่งถึงมือผู้บริโภคนั้นต้องผ่านการขนส่งแทบทั้งนั้น ภาพรวมการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ยต่อวัน รอบ 3 เดือนปี 2565 เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน 9.3% โดยสาเหตุหลักมาจากการใช้น้ำมันอากาศยานเชิงพาณิชย์ (Jet A1) ที่เพิ่มขึ้น 55.6% กลุ่มดีเซลเพิ่มขึ้น 13.4% LPG เพิ่มขึ้น 6.6% น้ำมันเตาเพิ่มขึ้น 18.4% ด้วยเหตุนี้สถานีบริการน้ำมันจึงเข้ามามีบทบาทในเศรษฐกิจของประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันมีหลายแบรนด์ในตลาดให้ผู้บริโภคได้เลือกใช้บริการ เช่น ปตท. PT บางจาก เอสโซ่ เชลล์ คาลเท็กซ์ และซัสโก้ เป็นต้น (ธีระศักดิ์ จินดา, 2562)

จากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ภาพรวมการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ยต่อวัน รอบ 11 เดือน ของปี พ.ศ. 2564 (มกราคม-พฤศจิกายน) ลดลงเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ร้อยละ 4.6 โดยการใช้ น้ำมันอากาศยานเชิงพาณิชย์ (Jet A1) ลดลงร้อยละ 39.9 กลุ่มเบนซินลดลงร้อยละ 9.3 กลุ่มดีเซลลดลงร้อยละ 5.0 อย่างไรก็ตาม การใช้ น้ำมันเตาเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.7 LPG เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.7 สำหรับการใช้น้ำมัน NGV ลดลงร้อยละ 19.6 โดยสาเหตุสำคัญยังคงมาจากสถานการณ์ของโควิด-19 ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการเดินทางของประชาชน ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้กลุ่มสถานีบริการน้ำมันได้มีการวางกลยุทธ์ ปรับแผนขยายสถานีบริการน้ำมันเพื่อรองรับธุรกิจ Non-oil มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และรองรับความต้องการของกลุ่มผู้ค้า ร้านค้ารายย่อยที่มีการปรับตัวจากสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด-19 แนวโน้มการใช้และราคาพลังงานปรับตัวเพิ่มขึ้น สาเหตุมาจากเศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว (กระทรวงพลังงาน, 2564) ส่งผลทำให้กลุ่มสถานีบริการน้ำมันยังเกิดการแข่งขันทางธุรกิจเพิ่มมากขึ้น จากในอดีตการเข้าไปใช้บริการ “สถานีบริการน้ำมัน” หรือ “ปั้มน้ำมัน” ก็เพื่อไปเติมน้ำมัน หรือใช้บริการศูนย์ดูแลรถยนต์ในนั้น แต่ปัจจุบันปั้มน้ำมันไม่ได้เป็นเพียงจุดเติมน้ำมัน ทำความสะอาดรถ ตรวจสภาพรถ หรือจุดพักเท่านั้น หากแต่ยกระดับเป็น “Community Hub” หรือ “ศูนย์กลางของชุมชน” ด้วยการเติมบริการส่วน Non-oil ร้านค้า และบริการต่างๆ



ที่ตอบโจทย์ความสะอาดกสบายในชีวิตประจำวันเข้ามา ซึ่งก่อนหน้านี้ ผู้ให้บริการสถานีน้ำมัน เน้นแข่งกันเป็นจุดแวะพักระหว่างทาง ต่อมาปรับตัวเป็นศูนย์กลางของชุมชน ด้วยการเติม บริการส่วน Non-oil เข้ามา ขณะที่เวลานี้ในยุคโควิด-19 จะเห็นว่าพื้นที่ค้าปลีกในปั้มน้ำมัน กำลังเป็น “ทำเลทอง” ของธุรกิจร้านอาหาร และร้านค้าประเภทต่างๆ ด้วยปัจจัยหลาย ประการ

สำหรับในภาคตะวันออกประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว มีสถานีบริการน้ำมันของผู้ประกอบการหลายราย รวม 2,033 ราย คิดเป็นร้อยละ 7 จากผู้ประกอบการสถานีบริการน้ำมันทั่วประเทศ 29,429 ราย อันได้แก่ ปตท. เซลล์ เอสโซ่ บางจาก PT ซัสโก้ และปั้มน้ำมันอิสระ จำหน่ายน้ำมันชนิดที่เป็นที่ต้องการ ของตลาด ซึ่งผู้ประกอบการเรียกว่า น้ำมันเชื้อเพลิงหรือน้ำมันใส อันได้แก่ เบนซิน แก๊สโซฮอล์ 95 แก๊สโซฮอล์ E20 E85 และกลุ่มดีเซล (กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2565) หาก มองโอกาสในการเติบโตจะเห็นได้ว่าตลาดของสถานีบริการน้ำมันในภาคตะวันออกยังมีโอกาส อีกมาก

จังหวัดจันทบุรี มีผลิตภัณฑ์มวลรวมปี 2562 เท่ากับ 133,363 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ (GDP) ซึ่งมีมูลค่า 16,898,086 ล้านบาท อยู่ในลำดับที่ 21 ของประเทศ และคำนวณจากประชากร 556,946 คน ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อหัว (GPP Per Capita) เท่ากับ 239,453 บาทต่อปี คิดเป็นลำดับที่ 15 ของประเทศ ในขณะที่ดัชนีความ เชื่อมั่นด้านเศรษฐกิจจังหวัดจันทบุรี อยู่ในเกณฑ์ดี 73.0 จันทบุรีมีความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจ ที่สร้างรายได้ให้ประเทศหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นแหล่งปลูกผลไม้ แปรรูปผลไม้ที่ใหญ่เป็น อันดับต้น ๆ ของประเทศ เป็นแหล่งผลิตอัญมณีสำคัญของประเทศที่สร้างรายได้ให้กับ เศรษฐกิจของประเทศ กอปรกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะมี แหล่งท่องเที่ยวหลากหลาย ทำให้ภาคธุรกิจท่องเที่ยวที่จันทบุรีสามารถสร้างรายได้ในระดับที่ น่าพึงพอใจมาตลอด และภาคการผลิตผลไม้และผลไม้แปรรูป ที่มีสัดส่วนเป็น GDP ที่สูงเพราะ ในแต่ละปีมีปริมาณผลไม้ที่ส่งออกจากจันทบุรีมากถึง 1 ล้านตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ หนึ่งแสนล้านบาท ซึ่งผลไม้ที่สร้างรายได้หลัก ก็คือ ทุเรียน ลำไย มังคุด ลองกอง เงาะ (ประอร พิชญ์ คัจฉวัฒนา, 2564)

จากประเด็นแนวโน้มโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีของอำเภอเขาชีเมี่ยง จังหวัดจันทบุรี กอปรกับสถานีบริการน้ำมันของอำเภอเขาชีเมี่ยงทั้งหมด 13 สถานีนั้นเป็นสถานีบริการน้ำมันที่เป็น สถานีบริการน้ำมันท้องถิ่นมากถึง 11 สถานี และมีเพียง 2 สถานีเท่านั้นที่เป็นสถานีบริการ น้ำมัน ปตท. เซลล์ ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาในเรื่องส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาชีเมี่ยง จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเข้าใช้บริการของสถานีบริการน้ำมันของ



ผู้บริโภค ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการที่สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนการตลาด ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และกำหนดกลยุทธ์การให้บริการของสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี ได้อย่างเหมาะสมและตรงตามความต้องการของลูกค้าได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้ใช้บริการสถานบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี ในช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 จำนวน 13 สาขา ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่สามารถระบุจำนวนผู้ใช้บริการที่แน่นอนได้ (กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก และผู้วิจัยไม่สามารถทราบจำนวนที่แน่นอนของผู้ที่เคยใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี ดังนั้นขนาดตัวอย่างจึงคำนวณโดยใช้สูตรของ คอเครน (Cochran, W. G, 1997) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (ละเอียด ศิลาโนย, 2560) จำนวน 385 คน และมีการสำรองไว้เพื่อป้องกันการสูญหาย หรือไม่ได้การตอบกลับจำนวน 15 คน ดังนั้นขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 400 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งเป็น 13 กลุ่ม จากจำนวนสถานบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิฌฌญ จำนวน 13 แห่ง โดยกำหนดสัดส่วนได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่เคยใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิฌฌญ จังหวัดจันทบุรี

ชื่อสถานบริการน้ำมัน	จำนวนตัวอย่าง
1. ชากเวช-ไทยรักมิตร	31
2. บำราศนราดรุ 1	31
3. พलग	31
4. สหกรณ์ การเกษตรเขาคิฌฌญ	31



ตารางที่ 1 การแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างของผู้ที่เคยใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี (ต่อ)

ชื่อสถานีบริการน้ำมัน	จำนวนตัวอย่าง
5. จงอุทัยไพศาล	31
6. คลองพลู 1	31
7. บำราศนราดรุ 2	31
8. คลองพลู 2	31
9. คลองพลู 3	31
10. เขาคิชฌกูฏสเตชัน	31
11. แจ่มจันทรีปิโตรเลียม	31
12. พรนิภา เอนเนอร์จี สเตชัน	31
13. คลองพลู 4	28
รวม	400

หลังจากนั้นสุ่มตัวอย่างผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันจากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากโดยการจับฉลากผู้ใช้บริการในแต่ละสถานี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่นักวิจัยพัฒนาขึ้น โดยมี ขั้นตอนการพัฒนาแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและศึกษาแนวทางการออกแบบสอบถามเพื่อให้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวความคิดของงานวิจัยโดยแบ่งส่วนของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วน

2.1.1 ส่วนที่ 1 ข้อคำถามคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามลักษณะเป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ท่านเคยใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี หรือไม่ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่แท้จริง โดยผู้ที่สามารถตอบคำถามในส่วนถัดไปได้จะต้องเป็นผู้ที่เคยใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

2.1.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นคำตอบที่ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว

2.1.3 ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ตอบแบบสอบถามในการใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ใช้บริการสถานีบริการน้ำมันบ่อยแค่ไหน ความถี่ในการใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน เหตุผลในการ



เลือกใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน จำนวนเงินที่ใช้บริการต่อครั้ง และส่วนใหญ่ใช้บริการประเภทใด ซึ่งเป็นคำตอบที่ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว (Hoyer, W.D., & Macinnis, D.J, 2010)

2.1.4 ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งแบ่งได้ 7 ด้าน ได้แก่ ผลิตภณท์และบรการ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด พนักงานบรการ ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนบรการ

2.1.5 ส่วนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ความต้องการในการใช้บริการสถานีฯ เพื่อเติมน้ำมันและเป็นจุดพักรถในการเดินทาง ได้รับข้อมูลสถานีฯ จากการเห็นสถานที่ตั้งด้วยตนเอง เปรียบเทียบการใช้บริการสถานีฯ โดยประเมินจากสิ่งอำนวยความสะดวก ตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานีฯ แทนที่จากความน่าเชื่อถือ หลังจากใช้บริการสถานีฯ แล้วมีความชื่นชอบท่านจะกลับมาใช้บริการครั้งต่อไป และบอกต่อผู้อื่น

2.2 การทดสอบเครื่องมือแบบสอบถามที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยจะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ก่อนนำไปใช้ผู้วิจัยจึงทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ 2 ขั้นตอนดังนี้

2.2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) ซึ่งต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน จากการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่า มีค่า IOC เฉลี่ย 0.99

2.2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) หมายถึง ความคงเส้นคงวาของผลการวัด โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงมาแล้วไปใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แล้วนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.981 มากกว่า 0.7 ตามเกณฑ์มาตรฐาน แสดงว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงสูง (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลจากสถานีบริการน้ำมันตามมาตรา 11 ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 13 สถานีทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถลงพื้นที่ด้วยตนเองได้ครบทั้ง 13 สถานี จึงมอบหมายให้ผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่ 12 สถานีโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการเก็บแบบสอบถามผ่าน Google Form โดยมีระยะเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล 400 ชุด มาวิเคราะห์ทางสถิติ



4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลทางสถิติ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 สถิติเชิงอนุมาน ด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้ t-Test Independent Sample ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4.3 วิเคราะห์ความแปรปรวนหรือเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เป็นการทดสอบสมมติฐานค่าสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบสถิติแบบ F-test Independent Sample ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5

4.4 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient ค่า r) โดยกำหนดค่าสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่ 99% และ 95% ตามลำดับ

4.5 สมการพหุคูณวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานหากทราบค่าตัวแปรหนึ่งก็จะทำนายอีกตัวแปรหนึ่งได้

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีเพียงปัจจัยด้านเพศด้านเดียวที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

ปัจจัยส่วนบุคคล	t	F	Sig.
1. เพศ	1.289	-	0198
2. อายุ		4.340	0.000*
3. การศึกษา		11.490	0.000*
4. สถานภาพ		7.763	0.000*
5. อาชีพ		8.588	0.000*
6. รายได้		7.293	0.000*

หมายเหตุ : *Sig.<0.05, **Sig.<0.01, ***Sig.<0.001



2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	β	Sig.
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (X_1)	0.109	0.026*
2. ด้านราคา (X_2)	0.037	0.514
3. ด้านช่องทางจำหน่าย (X_3)	0.214	0.000***
4. ด้านส่งเสริมการตลาด (X_4)	-0.012	0.777
5. ด้านพนักงาน (X_5)	-0.022	0.677
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ (X_6)	0.324	0.000***
7. ด้านกระบวนการ (X_7)	0.283	0.000***

หมายเหตุ : *Sig.<0.05, **Sig.<0.01, ***Sig.<0.001

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยปรากฏว่า ปัจจัยหลัก 4 ตัวแปร สามารถพยากรณ์ผลของการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ได้ร้อยละ 74.00 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรีผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = 0.109$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าสูงขึ้น การตัดสินใจเลือกใช้บริการจะเพิ่มมากขึ้นตาม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรีผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = 0.109$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ เมื่อปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีค่าสูงขึ้น การตัดสินใจเลือกใช้บริการจะเพิ่มมากขึ้นตาม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานีนีบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = 0.037$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05



ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางจำหน่ายมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านช่องทางจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = 0.214$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ เมื่อปัจจัยด้านช่องทางจำหน่ายมีค่าสูงขึ้น การตัดสินใจเลือกใช้บริการจะเพิ่มมากขึ้นตาม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านส่งเสริมการตลาด ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = -0.012$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านพนักงานมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านพนักงาน ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = -0.022$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = 0.324$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ เมื่อปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพมีค่าสูงขึ้น การตัดสินใจเลือกใช้บริการจะเพิ่มมากขึ้นตาม

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผลการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ด้านกระบวนการ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ($\beta = 0.283$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 กล่าวคือ เมื่อปัจจัยด้านกระบวนการมีค่าสูงขึ้น การตัดสินใจเลือกใช้บริการจะเพิ่มมากขึ้นตาม

3. พฤติกรรมการใช้บริการของผู้ตอบแบบสอบถามในการใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เติมน้ำมัน จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53.0 รองลงมา เติมน้ำมัน ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ร้านสะดวกซื้อ และเข้าห้องน้ำ จำนวน 68 คน โดยส่วนใหญ่ใช้บริการเป็นครั้งคราว จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.25 รองลงมา คือ ใช้บริการประจำ



จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75 มีความถี่ในการใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน 4 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 รองลงมา คือ 2 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 23.50 ความถี่ 1 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.75 และ 3 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 ให้เหตุผลว่าเป็นทางผ่านระหว่างการเดินทาง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 59.75 รองลงมา คือ ใกล้ที่พัก จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25 และมีบริการที่เหมาะสม จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ใช้เงินต่ำกว่า 500 บาท จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.75 รองลงมา ระหว่าง 500-1,000 บาท จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 ระหว่าง 1,001-1,500 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.25 และ 1,501 บาทขึ้นไป จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 ตามลำดับ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี” ผู้วิจัยทำการอภิปรายผลดังนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี มีความต้องการที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ ที่กล่าวว่า อายุ ขึ้นตอนในการดำเนินชีวิต การศึกษา รายได้ อาชีพ รูปแบบการดำเนินชีวิต บุคลิกภาพ และความเชื่อส่วนตัว ที่แตกต่างกันทำให้แสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบัน ผู้ใช้บริการไม่ได้เข้าใช้บริการในสถานีบริการเพื่อเติมน้ำมันเพียงอย่างเดียว แต่ผู้บริการจะคำนึงถึงสิ่งอื่นๆ ร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ร้านสะดวกซื้อ ร้านกาแฟ ตู้เอทีเอ็ม ห้องน้ำ หรือด้านความปลอดภัย เช่น มีกล้อง CCTV มีถังดับเพลิง ดังนั้นความหลากหลายของปัจจัยส่วนบุคคลจึงมีผลต่อการใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี เพราะเป็นสถานีบริการน้ำมันที่ผู้บริการให้ความไว้วางใจและคิดถึงระหว่างการเดินทางว่ามีผลิตภัณฑ์หรือบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริการ ในขณะที่ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านเพศ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมันในอำเภอเขาชะเมา จังหวัดจันทบุรี แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศต่างกันมีความต้องการใช้บริการไม่แตกต่างกัน (ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพัฒน์ กว่างศิริพร ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้ใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ในจังหวัดสมุทรปราการ ที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ในจังหวัดสมุทรปราการ ไม่แตกต่างกัน (ญัฐพัฒน์ กว่างศิริพร, 2563)



ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ (Product) 2) ด้านราคา (Price) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) ด้านพนักงานบริการ (People) 6) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical) และ 7) ด้านกระบวนการ (Process) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤดี อุทัยหอม พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสถานบริการน้ำมัน ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด (ดวงฤดี อุทัยหอม, 2561) และงานวิจัยของ นพดล โกฏคำ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อพฤติกรรมซื้อซ้ำ ($r=.422^{**}$, $\text{sig}=.000$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า สถานบริการน้ำมันมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายครบวงจร ทั้งบริการที่เป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันที่ครบตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ตลอดจนผลิตภัณฑ์กลุ่ม Non-Oil Business เช่น ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ห้องน้ำ ห้องอาบน้ำ ตู้ซักผ้าหยอดเหรียญสำหรับคนขับรถบรรทุก และ EV CHARGER เพียงพอสำหรับผู้ใช้บริการที่ใช้รถไฟฟ้า แสดงให้เห็นว่าสถานบริการน้ำมันมีผลิตภัณฑ์ที่สามารถรองรับความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการในทุกด้าน ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมันเพื่อมาเติมน้ำมันเชื้อเพลิงอย่างเดียว (นพดล โกฏคำสื่อ, 2562)

ด้านราคา จากการศึกษพบว่า ด้านราคา ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ นาดลดา ศรีขจร ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านราคา โดยเมื่อดูค่า Sig. เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมันเซลล์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และเมื่อพิจารณาจากค่า Beta Coefficient พบว่ามีค่า Beta = 0.173 (นาดลดา ศรีขจร, 2558)

ด้านช่องทางการจำหน่าย จากการศึกษพบว่า ด้านช่องทางการจำหน่าย มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤดี อุทัยหอม ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของสถานบริการน้ำมัน ด้านการจัดจำหน่าย มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสถานบริการน้ำมันของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า สถานบริการน้ำมันสะดวกในการเดินทางเข้ามาใช้บริการ มีความทันสมัยตลอดจนความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดของสถานบริการน้ำมัน จำนวนช่องเติมน้ำมัน สถานที่จอดรถ และมีห้องน้ำจำนวนเพียงพอมีความสะดวกในการเข้าใช้บริการ (ดวงฤดี อุทัยหอม, 2561)



ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาพบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล โกฏีคำ ที่พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้ใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ($r = .074$, $\text{sig}=.000^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (นพดล โกฏีคำสื่อ, 2562)

ด้านพนักงานบริการ จากการศึกษาพบว่า ด้านพนักงานบริการ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริินทร์ เสนแก้ว พบว่า ปัจจัยด้านพนักงานบริการไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ปตท. ($\beta = 0.094$, $\text{Sig}=.0.150$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศิริินทร์ เสนแก้ว, 2562) ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ เจริญสุข ที่พบว่า ตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม คือ ปัจจัยด้านบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เสาวลักษณ์ เจริญสุข, 2564)

ด้านลักษณะทางกายภาพ จากการศึกษาพบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาลดา ศรีขจร พบว่าปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพไม่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมัน เซลล์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แสดงให้เห็นว่า ลักษณะทางกายภาพของสถานบริการน้ำมัน ที่มีการจัดตกแต่งสวยงาม สะอาด และบรรยากาศร่มรื่น มีแสงไฟส่องสว่าง ป้ายทางเข้าเห็นได้ชัดเจนในตอนกลางคืน สถานบริการน้ำมันมีกล้อง CCTV มีถึงดับเพลิงเพื่อความปลอดภัยของลูกค้า มีห้องน้ำสะอาดกว้างขวางและเพียงพอ มีป้ายบอกทาง ป้ายบอกร้านค้าที่เห็นได้ชัดเจน ให้ความรู้สึกปลอดภัยเมื่อเข้ารับบริการจะส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้ใช้บริการ (นาลดา ศรีขจร, 2558)

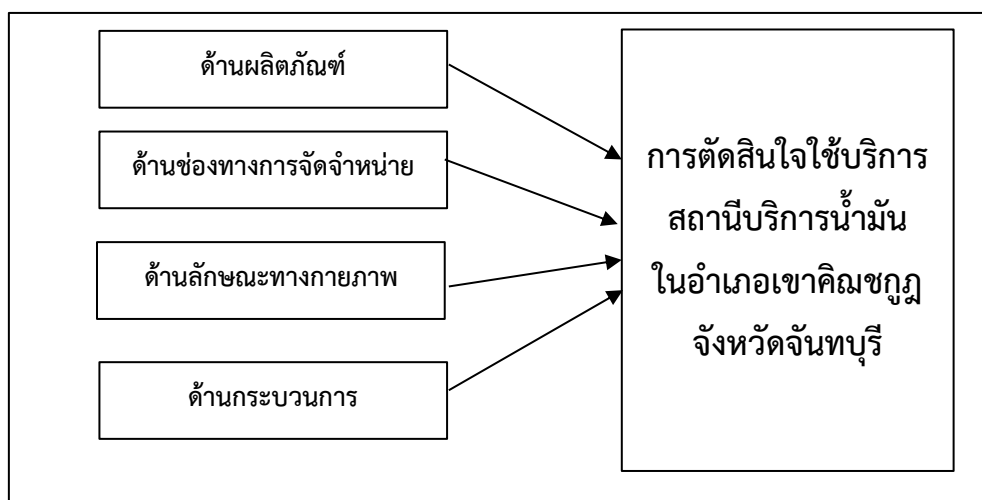
ด้านกระบวนการ จากการศึกษาพบว่า ด้านกระบวนการ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการของลูกค้าสถานบริการน้ำมัน ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพดล โกฏีคำ พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อซ้ำของผู้ใช้บริการสถานบริการน้ำมัน ($r = .238$, $\text{sig}=.010^{*}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (นพดล โกฏีคำสื่อ, 2562) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นาลดา ศรีขจร ที่พบว่า ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสถานบริการน้ำมัน เซลล์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แสดงให้เห็นว่า กระบวนการให้บริการของสถานบริการน้ำมัน ต้องมีการบริการสะดวกรวดเร็วในการรอคิวเติมน้ำมัน ขั้นตอนการรับลูกค้า การให้บริการเติมน้ำมันมีการสอบถามอย่างชัดเจนเป็นระบบ มีขั้นตอนวางป้ายแสดงสถานะขณะรถเติมน้ำมัน มีกระบวนการแจ้งมูลค่าของการเติมน้ำมัน



ชัดเจน ร้านค้าในสถานบริการน้ำมันมีความสะอาดและมีมาตรฐานในการให้บริการ มีรูปแบบการชำระเงินที่หลากหลาย มีความรวดเร็วในการรับชำระเงิน/รับ-คืนบัตร เครดิต มีแอปพลิเคชันในการอำนวยความสะดวกเพื่อเข้าใช้บริการ (นาถลดา ศรีขจร, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ เนื่องจากผู้ใช้บริการสถานบริการน้ำมันมีความต้องการส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยพัฒนาเป็นโมเดลในการพัฒนางานวิจัยในครั้งต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานบริการน้ำมัน
ในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานบริการน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เพื่อให้ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถขยายต่อไปได้มากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคตเพิ่มเติม กล่าวคือ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคาดหวังและคุณภาพบริการของผู้ใช้บริการสถานน้ำมันในอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นระยะ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลให้เกิดความความพึงพอใจ ความคาดหวัง และคุณภาพบริการได้ เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการวิจัยเชิง



คุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้สามารถเข้าใจถึง ปัญหา ตลอดจนเข้าใจถึงทัศนคติของผู้มาใช้บริการมากขึ้น และศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น ทัศนคติ ความจงรักภักดีและความไว้วางใจของผู้บริโภคมาวิเคราะห์ด้วย รวมถึงปัจจัยภายนอกเพิ่มเติม เพื่อหากลยุทธ์ที่เหมาะสมและสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น และแยก ผลลัพธ์และชนิดของน้ำมันที่ใช้บริการให้ชัดเจน เช่น ประเภทหรือชนิดของน้ำมัน ร้านกาแฟ ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำผลการศึกษามาปรับปรุงบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2565). รายชื่อผู้ค้าน้ำมันเชื้อเพลิงตามมาตรา 11. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก https://www.doeb.go.th/info/info_operat_fuel.php
- กระทรวงพลังงาน. (2564). สถานการณ์การใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ปี 2564 (มกราคม-พฤศจิกายน). เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก https://www.doeb.go.th/news_activity/2498.pdf
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: หจก.สามลดา.
- ณัฐพัฒน์ กว่างศิริพร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ในจังหวัดสมุทรปราการ. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ดวงฤดี อุทัยหอม. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ความคาดหวัง การรับรู้และความพึงพอใจต่อคุณภาพบริการของธุรกิจเสริมในสถานีบริการน้ำมันที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การใช้บริการสถานีบริการน้ำมันของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการและพัฒนาธุรกิจ. มหาวิทยาลัย หาดใหญ่.
- ธีระศักดิ์ จินดา. (2562). งานก่อสร้างถังเก็บน้ำมันขนาดความจุ 1,000,000 ลิตร ที่คลังน้ำมัน ลำลูกกา ปทุมธานี. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2565 จาก http://www.eppo.go.th/images/Infomation_service/Publication/Knowledge/Oil_Storage.pdf
- นพดล โกฏคำลือ. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อซ้ำของ ผู้ใช้บริการสถานบริการน้ำมัน Mr.ปิโตรเลียมในเขตอำเภอหาด จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลทางธุรกิจ. มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่.



- นาถดา ศรีขจร. (2558). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการสถานีน้ำมัน กรณีศึกษาสถานีบริการน้ำมันเชลล์และสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประอรพิชญ์ คัจฉวัฒนา. (2564). รับรู้ศักยภาพ “จังหวัดจันทบุรี” จิ๊กซอร์ตัวสุดท้ายที่เป็นไปได้ของ EEC+1. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.salika.co/2021/04/03/chantaburi-eec1-model/>
- ละเอียด ศิลาน้อย. (2560). การใช้สูตรทางสถิติ (ที่ถูกต้อง) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 12(2). 50-61.
- ศิริินทร์ เสนแก้ว. (2562). กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์. (2564). หลักการตลาด (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ท้อป.
- เสาวลักษณ์ เจริญสุข. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการของสถานีบริการน้ำมันบางจากในเขตพื้นที่เลียบทางด่วนรามอินทรา. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Cochran, W. G. (1997). Statistical Methods. Iowa: The Iowa State University Press.
- Hoyer, W.D., & Macinnis, D.J. (2010). Consumer Behavior. (5th ed.). Ohio: SouthWestern Cengage Learning.



ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการสวดพระมาลัยคณะวาริ ปัญญาอภิงค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE LANGUAGE THAT REFLECTS THE CULTURE OF CHANTING PHRA MALAI OF THE VAREE HOUSE, PANYAPIWONG, SURAT THANI PROVINCE

สุวิมล เวชวิโรจน์

Suwimon Vatviroj

ณฐ อังศุวิริยะ

Natha Angsuwiriya

จตุพร เพชรบูรณ์

Chatuporn Petchaboon

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand

E-mail: suwimon026@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการสวดพระมาลัย คณะวาริ ปัญญาอภิงค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหวพระมาลัย การสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลภาคสนามในงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการ และงานเอกชน ประกอบกับการสังเกตการณ์ภาคสนาม กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คนสวดพระมาลัยในฐานะต้นเสียงหรือแม่เพลง จำนวน 4 คน ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบ ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมได้ 4 ประการ คือ ประการแรก ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมด้านความเชื่อ ได้แก่ ความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และความเชื่อทางไสยศาสตร์ ประการที่สอง ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้แก่ การหาอยู่หากินตามธรรมชาติ การคมนาคม สถาปัตยกรรมบ้านเรือนไทย เครื่องมือเครื่องใช้ในการหาอยู่หากินตามธรรมชาติ สัญญาณบอกเวลาโดยเฉพาะเสียงย่ำฆ้อง การแต่งกาย เครื่องดนตรี และธรรมเนียมการทำศพของผู้ที่มีบรรดาศักดิ์สูง ประการที่สาม ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัย ได้แก่ สำนวน การใช้คำแทนตัวผู้พูดและคู่

* Received 4 January 2023; Revised 23 January 2023; Accepted 26 January 2023



สนทนา การพูดแบบไม่ตรงไปตรงมา ภาษาถิ่นใต้ และภาษาบาลี และประการที่สี่ ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางด้านค่านิยม ได้แก่ การรักษาวลสงวนตัวของผู้นักร้อง ค่านิยมในด้านความงามของผู้นักร้องโดยเฉพาะสรีระภายนอก สะท้อนให้เห็นว่าการสวดพระมาลัยให้ทั้งคติธรรมคำสอนและความบันเทิงใจแล้ว ภาษายังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสะท้อนวัฒนธรรมด้านความเชื่อ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และค่านิยมที่ทรงคุณค่าต่อสังคม

คำสำคัญ: ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรม, การสวดพระมาลัย, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The objective of this research article is to analyze the language that reflects the culture of chanting Phra Malai of the Varee House, Panyapiwong, Surat Thani Province. It uses a qualitative research method by collecting data from documents, VDOs, in-depth interviews, field information at funerals and public and private events, as well as field observations. The main informants were 4 people who chanted Phra Malai as the source of the sound or the mother of the song. Use the method of selecting specific informants. and presented the results of data by descriptive analytical method. The findings showed that there were 4 aspects of language that reflected culture: firstly, language that reflects belief culture is Buddhist beliefs and superstition beliefs. Secondly, language reflects the culture of local wisdom, including natural living, transportation, house architecture, tools, time signs, costumes, musical instruments, and funeral rituals. Thirdly, language reflects the linguistic culture that appears in the Phra Malai script, including idioms, the use of pronouns, speaking indirectly, local dialects, and Pali. Fourthly, language that reflects the culture of values, such as women reserving themselves and women's beauty values. This research, therefore, reflects that chanting Phra Malai for both giving morals and entertainment is also an important tool in reflecting the culture of beliefs, way of life, wisdom, and values that are valuable to society.

Keywords: Language That Reflects the Culture, Chanting Phra Malai, Suratthani Province



บทนำ

ศาสนามีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของผู้คนจนกลายเป็นพื้นฐานสำคัญของประเพณีและวัฒนธรรมในสังคม (ธวัช ปุณโณทก, 2525) ด้วยเหตุนี้ ศาสนาจึงมีการบันทึกข้อมูลเอาไว้ในรูปแบบของงานวรรณกรรม และเมื่อกล่าวถึงงานวรรณกรรมท้องถิ่นทางภาคใต้ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนา ชาวบ้านมักสร้างเป็นหนังสือโดยเฉพาะเรื่อง “พระมาลัย” เอาไว้ถวายวัดเป็นพุทธบูชามากที่สุด (สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2525) ดังนั้น พระมาลัยนอกจากจะมีผลงานออกมาในรูปแบบของงานวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังสามารถนำเรื่องราวในวรรณกรรมมาใช้ในการว่ากลอนสวดพระมาลัย เพื่อให้ได้รับอรรถรสจากการฟังและมักใช้ในประเพณีซึ่งเป็นวาระสุดท้ายของชีวิตคือการจัดงานพิธีศพควบคู่ไปกับการสวดพระมาลัย (ภัทรพล แสงเงิน, 2562)

เมื่อกล่าวถึงการสวดพระมาลัยในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่ามีคณะพระมาลัยวารี ปัญญาอภิวังค์วงพระมาลัยเก่าแก่เพียงคณะเดียวที่ยังคงรับแสดง ทำให้เกิดปัญหาสู่ความเสี่ยงที่จะเกิดการสูญหายของวัฒนธรรมแขนงนี้ ดังนั้น ทางวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ขึ้นทะเบียนพระมาลัยให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของทางจังหวัด จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชน ได้ความว่าการสวดพระมาลัยน่าจะมีมาเป็นร้อย ๆ ปีแล้ว ในอดีตชาวบ้านจะมีการสวด พระมาลัยเฉพาะในงานพิธีศพเท่านั้น การสวดพระมาลัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผาศพ ไม่ให้งานศพเจ็บและช่วยให้เจ้าภาพหรือญาติของผู้ตายไม่ต้องอยู่ในสภาวะเศร้าโศกเสียใจ แต่เดิมพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้สวดมีจำนวน 4 รูป หรือเรียกว่า 1 เติง ใช้ตาลปัตรบังหน้าขณะสวด ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2455 - 2457 การสวดพระมาลัยได้เปลี่ยนจากพระสงฆ์มาเป็นฆราวาสเป็นผู้สวดแทน โดยสวดหลังจากพระสงฆ์สวดพระอภิธรรมจบแล้ว (อร่ามรัศมี ด้วงชนะ, 2538) ต่อมารูปแบบการสวดพระมาลัยเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย กล่าวคือ ในระยะแรกพระสงฆ์เป็นผู้สวดพระมาลัยเนื้อหาที่นำมาใช้สวดจะเป็นเรื่องพระมาลัยเท่านั้น แต่เมื่อเปลี่ยนมาเป็นฆราวาสเป็นผู้สวด เนื้อหาที่ใช้สวดจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ บทในกาลมีเนื้อหาสอดแทรกคติธรรมสอนใจเกี่ยวกับพระมาลัยไปยังดินแดนนรก สวรรค์ และบทล่านอกมีเนื้อหาสอดแทรกความบันเทิงเกิดจากการแต่งคำร้องขึ้นมาเอง และตัดตอนมาจากวรรณคดี เช่น พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน ฯลฯ ในขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการขยายพื้นที่การสวดพระมาลัยไปตามส่วนงานราชการ และเอกชน ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับนิยามของวัฒนธรรม ดังที่กาญจนา แก้วเทพ กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมเหมือนเหรียญสองด้าน มีทั้งด้านที่พยายามจะอนุรักษ์ให้เหมือนเดิม และอีกด้านที่พยายามจะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2548) เช่นเดียวกับการสวดพระมาลัยหากมองในแง่การสืบทอดการสวดพระมาลัย ยังคงพยายามรักษาขนบการแสดงในงานพิธีศพเอาไว้ และขยายพื้นที่การสวดพระมาลัยไปตามส่วนงานราชการ และเอกชน



ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์การสวดพระมาลัยในด้านภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรม โดยอาศัยการเก็บข้อมูลในรูปแบบของงานวรรณกรรมตามศาสตร์ภาษากับวัฒนธรรม ผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์และใช้เป็นรูปแบบของการศึกษาภาษาทางวัฒนธรรมการสวดพระมาลัยของแต่ละสังคมไว้ รวมทั้งทำให้เข้าใจการใช้ภาษาอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละวัฒนธรรมอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมการสวดพระมาลัยคณะวาริ ปัญญาอภิวังค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้สวดพระมาลัยคณะวาริ ปัญญาอภิวังค์ อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คนสวดพระมาลัยในฐานะต้นเสียงหรือแม่เพลงพระมาลัย อีกทั้งยังเป็นผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีและภาษาถิ่น จำนวน 4 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลภาคสนาม ตลอดจนการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะการสวดพระมาลัยคณะวาริ ปัญญาอภิวังค์ อำเภอยะยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี
4. เก็บรวบรวมข้อมูล เลือกใช้บทสวดพระมาลัยใน 2 บริบท คือ บทสวดในกาลและบทลำนอกจากเอกสาร แผ่นบันทึกภาพเคลื่อนไหวพระมาลัย การสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลภาคสนามในงานพิธีศพ งานตามส่วนราชการ และงานเอกชน สังเกตการณ์ภาคสนามอย่างมีส่วนร่วม โดยกำหนดขอบเขตเฉพาะการสวดพระมาลัยคณะวาริ ปัญญาอภิวังค์ อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอใบรับรองจริยธรรมในมนุษย์ก่อนที่จะลงสนามวิจัย เพื่อให้งานวิจัยเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยเริ่มตั้งแต่แสดงเอกสารชี้แจง และเอกสารแสดงความยินยอมแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการเก็บข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการสวดพระมาลัย ใช้แนวคิดเรื่องการจำแนกภาษาและวัฒนธรรม ของจำนงค์ ทองประเสริฐ แบ่งเป็น 10 ประเภท ได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม การเล่นพื้นบ้าน ภูมิปัญญา การทำบุญตามเทศกาล ค่านิยม ตำนาน ภาษิตสำนวนไทย คำทาย และความเชื่อเป็นกรอบในการศึกษา (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2519) นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ประกอบตัวอย่าง



ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์พบภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากการสวดพระมาลัยที่น่าสนใจ 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางความเชื่อ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1.1.1 ความเชื่อเรื่องการมองความจริงของชีวิตด้วยศาสนธรรม

1.1.1.1 ความไม่เที่ยงแห่งชีวิต ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มองสิ่งมีชีวิตเป็นไปตามกฎแห่งความไม่เที่ยงแท้ และเปลี่ยนแปลงดับสูญไปตามสังสารวัฏ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องยามดึกนีกอาตุร

ชีวิตเราท่านทั้งหลาย อันความตายเป็นของเที่ยงทัน อัมมส มิงกาเย อันว่ากายกายา คนเราเกิดมาต้องรับเวรทั่วกัน เกศานั้นหรือ เขาก็เรียกว่าผม อย่าไปมัวหลงชมว่าผมดำก็เป็นมัน พอเวลาแก่เฒ่า ผมเผ้าชักหงอก ว่าผู้ดีชั่วใคระ ต้องเงาะเหงะเหมือนกัน โลมาว่าชนมัน ขึ้นทั่วตัวตน ว่าชนยาวชนสั้น อ้ายบ้างขึ้นหยิก อ้ายบ้างขึ้นงอ บ้างขึ้นโคนคอ เรียกว่าเขรยาวครัน ตะโจว่าหน้ง มั่งสังว่าเนื้อ

จากบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าความตายเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิต ทุกสิ่งล้วนมีความไม่เที่ยงหรือย่อมมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นอวัยวะน้อยใหญ่ในร่างกาย เช่น ผม ขน หน้ะ เนื้อ เหนือ ฟัน กระดูก เส้นเอ็น สะท้อนให้เห็นลักษณะของความเป็นอนิจจัง คือความไม่คงที่ของสังขารทั้งหลาย

1.1.1.2 การสั่งสมบุญ ตามความเชื่อทางพุทธศาสนา พบว่าหากบุคคลใดก่อนสิ้นอายุขัยหมั่นทำความดี สั่งสมบุญจะได้ไปเสวยสุขบนสวรรค์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

เทวดาทรงโปรดยกโทษที่ สมควรที่หมดกรรมที่ทำมา เข้า อุโบสถ ใช้กรรมนั้นที่สร้าง เป็นแนวทางสร้างบุญนิจโน

จากบทในกาลที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าสวรรค์เป็นที่อยู่ของเทวดา การที่จะได้อยู่บนสวรรค์ขึ้นอยู่กับบุญกุศลที่ได้สั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะการรักษาอุโบสถศีลในวันพระ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลบุญให้เกิดบนสวรรค์



1.1.2 ความเชื่อเรื่องโลกหลังความตาย

1.1.2.1 ความเชื่อเรื่องสวรรค์ สวรรค์เป็นภพภูมิที่อยู่ของเทวดาดินแดนของผู้ที่มีความเชื่อ เชื่อว่าผู้ที่ทำความดีเมื่อตายไปจะได้ไปเสวยสุขบนสวรรค์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

เทวดาทรงโปรดยกโทษที่ สมควรที่หมดกรรม ที่ทำมา เข้าอุโบสถ ใช้กรรมนั้นที่สร้าง เป็นแนวทางสร้างบุญนิจฉไน

จากบทในกาลที่กล่าวมาข้างต้น พบความปรารถนาของผู้ที่อยากจะไปเกิดบนสวรรค์ ด้วยการเร่งกระทำความกุศล เมตตาทวณา ให้ทนายรักษาศีลอุโบสถ บุคคลผู้นั้นเมื่อตายจะได้ไปเสวยสุขบนสวรรค์

1.1.2.2 ความเชื่อเรื่องนรก นรกเป็นภพภูมิที่อาศัยของสัตว์ที่รับผลจากการกระทำความบาป เมื่อตายไปจะเกิดเป็นเปรตในนรก ต้องทนทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนของบทในกาล

ในนรก ยังมีพระนิกร เปรตหนึ่งลำบาก นั่งขอทาน เป็นเหยื่อ แร้ง เหยื่อกา ได้มีสุนัขพลอยกัด กิน แร้ง กา เนื่อนั้นไม่มี แกะ กระดุกเปล่ากิน ร้องขอเสียงสั่นในลงกา

จากบทในกาลที่กล่าวมาข้างต้น พบสภาพในนรกว่ามีพระยายมราช ผู้ถือตนเป็นใหญ่ในนรกคอยกล่าวตอถึงบาปกรรมที่สัตว์นรกจะต้องได้รับโทษตามวิบากกรรม เช่น คนที่ทำบาปเมื่อตกลนรกจะมีฝูงสุนัขและแร้งมารุมกัด จิกทรมาน สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อตกลนรกต้องอยู่ในดินแดนที่ต้องทนทุกข์ทรมาน ส่งผลให้พุทธศาสนิกชนเกรงกลัวต่อการกระทำความบาปและนิยมนำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย

1.2 ความเชื่อทางไสยศาสตร์ แบ่งเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.2.1 ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง เครื่องรางของขลังเป็นเครื่องประดับเพื่อเสริมความเป็นสิริมงคล นำโชคลาภ ช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย ปกป้องคุ้มครอง ดังตัวอย่าง



ตัวอย่างบทล้นอกบางตอนจากเรื่องไฉ่เวลาเอิกเกริก

ใหญ่ยามใหญ่พระราหู บ่ายหน้าไปสู่หมู่หมู่เทว แหวน
พิรอดสอดใส่นิ้วชี้ขวา เช็ดหน้าผ้าเจียดไว้สองผืน จะแต่งตัวกำขับ
 ขยับเยื่อน จับเอาสายฟ้ายื่นอ่านมนต์

ตัวอย่างล้นอกบางตอนเรื่องน้อยเอ๋ยโอว่าน้อย

แม่เนื้อเหลืองดังทองมาทาบทา ว่าพลงทางปล้องเครื่อง
คาด แขนพาดฉากลงประจจจับ อุ่มนางวางบนตักสะพักรับ กอด
 ประทับระหวลลงดังท่อนทอง

จากตัวอย่างบทล้นอกที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ามีการใช้ “แหวน” เพื่อบ่งบอกสถานภาพทางสังคมในระดับสูงเป็นที่นิยมใช้สำหรับชนชั้นเจ้านาย ทหาร ข้าราชการแล้วยังใช้สวมใส่เป็นเครื่องรางเพื่อเพิ่มอำนาจ เพิ่มบารมี และอีกตัวอย่าง “ผ้าเจียด” หรือผ้าประเจียด มีลักษณะคล้ายผ้ายันต์ เป็นแผ่นผ้านำมาติดตัวในการคุ้มครองป้องกันอันตราย และตัวอย่างสุดท้าย “เครื่องคาด” ใช้ร้อยเชือกสำหรับคาดเอว เช่น ตะกรุด ลูกสะกด ปลัดขิกซึ่งมีความเชื่อว่าคนที่เล่นวิชาอาคมหากจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงจะต้องถอดเครื่องรางของขลังออกจากตัวก่อนร่วมเพศ เพราะเชื่อว่าพระพุทธรูปจะเสื่อม และคาถาอาคมของอาจารย์ผู้สอนก็อาจเสื่อมได้เช่นกัน

1.2.2 ความเชื่อเรื่องผีसांग เป็นความเชื่อที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งลึกลับที่มองไม่เห็น ไม่มีตัวตนมีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถให้คุณให้โทษก็ได้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทล้นอกบางตอนจากเรื่องไฉ่เวลาเอิกเกริก

ออกจากแขวงบุรี ส่วนผีพราย กุมารทอง นำหน้าพาราหงส์

ตัวอย่างบทล้นอกบางตอนจากเรื่องผีเสื้อน้ำ

จะกล่าวถึงอสุรี ผีเสื้อน้ำ อยู่ท้องถ้ำวังวนชลสาย ได้เป็นใหญ่
 อยู่ในพวกปีศาจพราย สกนธกายก็โตใหญ่เท่าไอยรา ตะวันเย็น
 ออกไปเล่นทะเลกว้าง อยู่ท่ามกลางวารินกินมัจฉา จับฉนากลากพัด
 กัดกุมภา เป็นภักษา

จากตัวอย่างบทล้นอกที่กล่าวมาข้างต้น พบความเชื่อเกี่ยวกับ “ผีพราย” ส่วนใหญ่มักแสดงตัวให้เห็นเป็นดวงวิญญาณมีลักษณะเป็นผู้หญิงใส่ชุดสีขาวอยู่ในคลองหรือแม่น้ำบริเวณที่



มีผู้เสียชีวิต ความเชื่อเกี่ยวกับ “ผีเสื้อน้ำ” เป็นเทวดาที่รักษาน้ำ และความเชื่อเกี่ยวกับ “กุมารทอง” เชื่อกันว่าคอยช่วยเตือนภัย และคอยติดตามเฝ้าระวังบ้านเรือน อาจกล่าวได้ว่าผีสามก๊กปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่าง ๆ มีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์สามารถให้คุณให้โทษได้

1.2.3 ความเชื่อเรื่องความฝันและการพยากรณ์ การพยากรณ์ หรือการทำนายเป็นการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องได้เวลาเอ็กเกริก

ชะเง้งหน้าดูฟ้าหาฤกษ์บน หลีกให้พ้นผีหลวงคาถาไทย แล้วเรียกพรายสี่กุมารทหารกล้า คุ้มกันมาไกลาหล

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องท้าวโกษี

ท้าวโกษีซื้บอกหนทางจร ว่าทิศอุดรนั้นแหละคู่ พระหน่อไธตามทางยังมีนางอยู่ในเขา นั้นแหละเจ้าจะได้ชมสมประสงค์

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องโง้งแบงชักใบ

ชะโง้งแบง หมอดูรู้ตีทัพ ต้อนรับข้าศึก เปิดประตูเมืองไว้ลงไพร่ ทำใจดีติดพันกินแต่น้ำชา สุมอาชี้อัดอั้นให้ตันจิต

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องขุนทองเอย

คืนวันนี้มันอัศจรรย์นอนฝันเห็น เผลอญเป็นลมใหญ่ตอนไก่อขึ้น บังเกิดเป็นลมเพชรหึงขึ้นดั่งดั่ง ฟังหงบดั่งเมื่อตะกี้ เดียวนี้ เอย

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบความเชื่อในเรื่อง “การพยากรณ์ดินฟ้าอากาศ” นิยมนำมาใช้ทำนาย และดูฤกษ์ก่อนออกเดินทาง ต่อมาเป็นการเชื่อเรื่อง “ทิศผีหลวง” เป็นทิศห้ามเดินทางเริ่มต้นไปทางทิศผีหลวงเด็ดขาด ให้เลี่ยงไปทิศทางอื่นก่อนค่อยวกกลับมา ความเชื่อเรื่อง “ทิศอุดร” หรือทิศเหนือ มีความเชื่อว่าเป็นทิศมีชื่อเสียง ความเชื่อเรื่อง “คำทำนาย” หายพักของหมอดู นิยมทำนายสถานการณ์ในอนาคต ซึ่งหมอดูทำนายโดยอาศัยหลักโหราศาสตร์ตามสภาพของบุคคล สิ่งของ บ้านเมือง และตัวอย่างสุดท้าย “ทำนายฝัน” จากตัวอย่างหญิงชายใดฝันว่า ต้องพายุพัดกระโชก หรือถูกพายุพัดหอบไปตกไกล **ทายว่า** จะหมดเคราะห์ หรือมีการโยกย้ายหน้าที่หรือที่อยู่ไปในทางดี



1.2.4 ความเชื่อเรื่องคาถาอาคม เป็นอีกหนึ่งความเชื่อทางไสยศาสตร์ โดยเวทมนตร์คาถาเป็นถ้อยคำอันศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขึ้นสำหรับบริการมเสกเป่า อาจใช้เพื่อป้องกันตัว ทำร้ายผู้อื่น รักษาโรคร้าย ป้องกันภูติผีหรือใช้ทำเสน่ห์ ฯลฯ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องได้เวลาเอิกเกริก

คราที่นั้นขุนแผนแสนสะท้าน ยอดทหารตัวเอกเสกคาถา
เสกดินสามก้อนไม่ได้เข้า ชัดข้ามหลังคาหลังไหล

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการเป่ามนต์และบริการคาถาในบทสวดพระมาลัยที่ตัดตอนมาจากเรื่องขุนช้างขุนแผน ขุนแผนเป็นผู้มีความรู้ด้านเวทมนต์และความรู้ทางไสยศาสตร์ในเรื่องการขึ้นเรือนของผู้อื่น โดยขุนแผนมีการบริการคาถาเพื่อให้ผู้ที่ต้องมนต์สะกดหลับไหลวิธีนี้ใช้ดินสามก้อนชัดข้ามหลังคาเพื่อลางอาถรรพ์ของเรือนและป้องกันศัตรูไม่ให้มาขวางทางได้

1.2.5 ความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะพันธุ์ไม้ตามธรรมชาติอย่างต้นไทร เชื่อว่าต้นไทรเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์มีเทพารักษ์อาศัยอยู่คอยคุ้มครองป้องกันให้อยู่เย็นเป็นสุข ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องกาเหว่า

กินกุ่มกินกั้ง กินทั้งก็แมงดา อิ่ม ๆ แล้วก็กลับมายังร่มพระ
ไทรทอง

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบความเชื่อเกี่ยวกับ “พระไทร” ว่ามีเทพารักษ์ประจำต้นไทรที่คอยปกป้องรักษาคุ้มครอง

2. ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นความรู้ที่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่ บรรพบุรุษ แล้วสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง แบ่งเป็น 8 ประเด็น ได้แก่

2.1 การหาอยู่หากินตามธรรมชาติ วิถีชีวิตของชาวบ้านในอดีตมีการหาอยู่หา
กินตามธรรมชาติ และได้รับการส่งต่อภูมิปัญญามาถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องนางมอญ

นางมอญสร้อยกุ่ม ตามทุ่งเป็นทิว ผูกคอหม้อหิ้วตาม ทิวทุ่งนา
สร้อยกุ่มไม่ได้นางว้ายน้ำมาไม่ได้กุ่มปลาเวทนาแก่นางมอญ



จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการหาอยู่หากินตามธรรมชาติในการจับสัตว์น้ำเพื่อนำมาประกอบอาหาร ด้วยการ “สรวนกุ้ง” เป็นวิธีการจับสัตว์น้ำของคนไชยาโดยใช้ขางที่ทำด้วยไม้ไผ่สานใช้ช้อนกุ้งและปลาตามท้องทุ่งนา

2.2 การคมนาคม/ยานพาหนะ เป็นเรื่องอำนวยความสะดวกสบายในการครองชีพ โดยเฉพาะยานพาหนะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบางตอนจากเรื่องชาละวันกุ่มภี

เห็นสาวน้อยร้อยชั่งพายเรือมา ช่วยพี่ด้วยหรือแม่ใจบุญ

ตัวอย่างบางตอนจากเรื่องได้เวลาเอิกเกริก

หนทางลัดทางเกรียนเตียนสบาย ส่วนคนขุนทรายมาปรายโปรย

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องพิสมัย

อันท้องเมื่อนี้ก็โตอยู่ข้างใน อาชาพาไปอย่างไรได้ ขุนแผนปลอบน้องอย่าร้องไห้

จากตัวอย่างบทลำนอกข้างต้น พบว่ายานพาหนะถูกบันทึกไว้ในฐานะวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีความใกล้ชิดกับวิถีชีวิตโดยเฉพาะคนได้นิยมใช้เส้นทางการค้าการขนส่งหรือสัญจรทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเส้นทางการเดินทางบกต้องอาศัยเกรียน ในขณะที่การสัญจรทางน้ำต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะ อย่างไรก็ตาม ยังมีการใช้ม้าเป็นยานพาหนะในการแบกหาม ลากของ หรือออกรบได้อีกด้วย

2.3 สถาปัตยกรรมบ้านเรือน ถือเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นไทยและมีการออกแบบให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องนางมอญ

นางมอญลูกอ่อนนอนแม่กินนม ยกขึ้นลูกชมถึงหน้า ก็ถึงตา
หลก ๆ ตกกระได ผ้าสไบลืมห่มแขกลาวมาชม ของสงวนนางมอญ

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องได้เวลาเอิกเกริก

คิดถึงน้องพม้น้องไม่รู้หาย มานั่งกลางนอกขานลานดอกไม้
ขุนช้างสร้างไว้ ดูดาษตื่น หอมรสเกสร เมื่อค่อนคืนรื่นๆ ลมชาย
สบายใจ



จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบสถาปัตยกรรมบ้านเรือน โดยเฉพาะเรือนไทยที่มีการออกแบบเรือนให้ยกพื้นสูงมีการใช้บันไดในการขึ้นลง และอีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือนอกชาน เป็นพื้นเรือนที่ยื่นพ้นชายคาระเบียงออกมา เป็นชานไว้สำหรับเป็นลานกิจกรรมกลางแจ้งและนิยมปลูกไม้ดอกไม้กลิ่นหอม

2.4 เครื่องมือเครื่องใช้ มี 2 ประเภท ดังตัวอย่าง

2.4.1 ของใช้ในการขี่ม้า เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยป้องกันและช่วยรักษาความปลอดภัยให้กับผู้ขี่ม้า ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องได้เวลาเอิกเกริก

เดินตรงไปยังโรงสีหมอก ถอดสายสลิมออกบังเหียนใส่ จะ
ประดับพานหน้า นั่งพานท้าย สองข้างขาซ้ายลายพื้นแดง

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบอุปกรณ์ที่ใช้ในการขี่ม้า เช่น “บังเหียน” ใช้ผูกบริเวณส่วนหน้าของม้าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบังคับม้าเพื่อให้ม้าเลี้ยวไปตามทิศทางที่ผู้ขี่ต้องการ

2.4.2 เครื่องใช้ในห้องผู้หญิง สามารถสะท้อนบุคลิกภาพของผู้ใช้และบ่งบอกสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องได้เวลาเอิกเกริก

เครื่องแต่งปรับไว้ดีดดี กระจกส่องคันฉ่องหวีไว้ครบ
ครัน ชันน้ำพานรองจอกสลับ เช็ดหน้าผ้าพับบรรจงห้อย ชันน้ำพาน
หมากกระจอกลอย กระจอนเพื่องลอยขอยไว้ครบครัน ลูกใครไหน
นอนนอนตรงนี้ เหมือนกับน้องพินะน้องเอย

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบเครื่องใช้ในห้องนอนผู้หญิง เช่น โต๊ะเครื่องแป้งมีกระจก หวี ชันน้ำรองด้วยพาน ผ้าเช็ดหน้าพับไว้อย่างเรียบร้อย ชันน้ำไว้สำหรับดื่มพานหมาก และกระจอน สะท้อนให้เห็นความพิถีพิถันในการให้ความสำคัญกับเครื่องใช้ในห้องนอนของผู้หญิงสูงศักดิ์และสามารถบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้หญิงได้อีกด้วย

2.5 สัญญานบอกเวลา การบอกสัญญาณเวลาในอดีตอาศัยการตีกลองหรือฆ้อง ระฆัง เพื่อให้สัญญาณบอกเวลาให้ทราบเวลาเป็นระยะ ดังตัวอย่าง



ตัวอย่างเพลงล้านอกบางตอนเรื่องพิสมัย

มาถึงบ้านขุนช้าง เสียงย่าร้อง คิดถึงน้องพิน้องไม่รู้หาย
มานั่งกลางนอกชานลานดอกไม้ ขุนช้างสร้างไว้ ดูดาชดชื่น

จากตัวอย่างบทล้านอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการตีกลองย่าร้องเพื่อบอกเวลา โดยเฉพาะการตีย่าคำเป็นจารีตในวังเพื่อเป็นการบอกเวลาและผลัดเปลี่ยนเวรยาม ส่วนในชุมชนจะมีวัดเป็นศูนย์กลางในการตีกลองตีระฆังเพื่อเป็นการบอกเวลาในแต่ละช่วงของวันแก่ชุมชนโดยรอบ

2.6 การแต่งกาย สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมในด้านวัฒนธรรมทางวัตถุที่เด่นชัดจึงทำให้สามารถบ่งบอกตัวตนของผู้ที่สวมใส่ได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทล้านอกบางตอนเรื่องนางมอญ

ผ้าสไบลืมห่มแขกลาวมาชม ของสงวนนางมอญ

จากตัวอย่างบทล้านอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการแต่งกายในชีวิตประจำวันของผู้หญิงในอดีตจะนุ่งผ้าถุงห่มสไบ หากเป็นงานพิธีสตรีชั้นสูงจะสวมเสื้อแล้วห่มสไบทับไปบนเสื้อ อาจกล่าวได้ว่าการแต่งกายโดยเฉพาะผ้าสไบสามารถบ่งบอกสถานภาพของผู้ที่สวมใส่ตามฐานะและบรรดาศักดิ์ของสตรี

2.7 เครื่องดนตรี เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก เพื่อสร้างความสนุกสนาน ความซาบซึ้งใจ ความตื่นเต้น ความคึกคักในการดำเนินชีวิต ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทล้านอกบางตอนเรื่องพิสมัย

ขุนแผนปลอบน้องอย่าร้องไห้ พี่จะเป่าไปไม้ให้เจ้าฟัง ชำม
ฝั่ยังไม่รอดตลอดไป จะตามส่งทรมวายให้ถึงฝั่ โอเจ้าพวงก็มาลัย
ของเรียมอา จะลอยไปลอยมาซ้ำตัวเอง ออกชื่อพวงมาลัยใจเป็น
เพลง ตีกรับรับเพลงอยู่เบย ๆ

จากตัวอย่างบทล้านอกที่กล่าวมาข้างต้น พบเครื่องดนตรีที่สร้างสรรค์จากธรรมชาติ เช่น เสียงเป่าไปไม้ และเครื่องดนตรีพื้นบ้านอย่างการใช้น้ำกระทบกันทำให้เกิดเสียงจัดเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่เกิดจากภูมิปัญญาเฉพาะของท้องถิ่น



2.8 การทำศพ ของผู้ที่มีบรรดาศักดิ์สูง จะบรรจุลงในพระโกศประดับตกแต่ง ตามฐานะของผู้ตายมักจะทำแท่น นั่ง คุกเข่า หรือกอดเข้าประสานมือของผู้ตายไว้ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องเปิดพระโกศ

เปิดพระโกศมิ่งมิตรพิศพัทธ์ พระโคกหนักทรงในฤทัยถอน
สองพระกร ช้อนเปิดพระโกศทอง พระชลนัยน์ไหลนองต้องปรางนาง
ให้หิวโหยโรยแรงกันแสงพลาง โอ้อว่าปรางแม้อยู่ล้นมือ เจ้ามา
นอนอยู่ไยในพระโกศ

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการทำศพ โดยเฉพาะบรรจุศพลงในพระโกศทองเป็นภาชนะเครื่องสูงมีรูปทรงเป็นกรวยมียอดแหลมใช้สำหรับใส่พระบรมศพของผู้มีบรรดาศักดิ์สูง พระโกศมี 2 ชั้น กล่าวคือชั้นนอกทำด้วยโครงไม้หุ้มด้วยทอง และประดับด้วยกระจกหรืออัญมณี และชั้นในเรียกว่าโกศทำด้วยเหล็ก ทองแดงหรือเงินประดับตามฐานะของผู้ตาย

3. ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัย แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

3.1 สำนวนสุภาพจิต สำนวนไทยเป็นวัฒนธรรมที่ประสานกลมกลืนกับ ธรรมชาติ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนจากเรื่องไอ้อนาถาสนา

ไอ้อนาถาสนาพิหาไม้ ที่จะได้ขีดเชื้อแม่เนื้อหอม เหมือน
มดแดงแฝงพวงมะม่วงอม ฝ้าไต่ต่อมขมอยู่ไม่รู้รส

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

ท่านได้สอนให้ผมเขียน สอนให้เล่า สอนให้เรียน สอนให้
เขียน เปรียบเหมือนหลักปักในเลน ยังคลอนแคลน มุดโตยังไม่ถนัด

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องชาละวันกุมภีร์

เที่ยวชมนกชมเม่นเล่นในไพร มาเจอเสือใหญ่ วังหนีมา
หนีเสือปะเสือ ขึ้นต้นไม้ ขึ้นไปไม่ได้ แดนต้อยตก ถอยหน้าถอยหลัง
โดนขาบขบ เจองูตันกกด้วยาวรี



จากตัวอย่างบทกลอนที่กล่าวมาข้างต้น พบสำนวนที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัย เช่น สำนวน “มดแดงแฝงพวงมะม่วง” หมายถึง ผู้ชายที่หลงรักผู้หญิงแต่ผู้หญิงไม่รักตอบ “ไม้หลักปักเลน” หมายถึง โลเล ไม่แน่นอน และตัวอย่างสุดท้าย “หนีเสือปะเสือ” หมายถึง หนีอันตราย แต่ก็ต้องพบอันตราย สำนวนนี้ใกล้เคียงกับสำนวนหนีเสือปะจระเข้ จากตัวอย่างแสดงให้เห็นการใช้สำนวนที่ผูกโยงเข้ากับธรรมชาติ

3.2 การใช้คำเรียกตัว/ความสัมพันธ์ของคน คนไทยมีการใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับกาลเทศะและฐานะของบุคคล ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทกลอนบางตอนจากเรื่องไอ้อนาถาสนา

ไอ้อนาถาสนา พี่หาไม่ พี่จะได้ ซิด เชื้อ แม่ เนื้อ หอม

จากตัวอย่างบทกลอนที่กล่าวมาข้างต้น พบการใช้คำสรรพนามตามฐานะของผู้พูดและแสดงความสัมพันธ์ในฐานะของความเป็นเครือญาติ เช่น คำแทนตัวผู้พูดว่า “พี่” และผู้ถูกกล่าวถึงว่า “แม่เนื้อหอม” เป็นการแสดงฐานะความสัมพันธ์ในระดับคนรักของผู้พูดและผู้ที่ถูกด้วย

3.3 พูดแบบไม่ตรงไปตรงมา

ตัวอย่างบทกลอนบางตอนเรื่องลูกจันทน์ขวัญใจ

ชมอื่น พี่ไม่ ชื่น เหมือน ชม น้อง ประสาน สอง ชม ซิด สนิ สนม เหมือน ได้
ดวงดอกฟ้าเอามาชม

ตัวอย่างกลอนบางตอนเรื่องน้อยเอ๋ยโอว่าน้อย

เนื้อหอม ๆ ชื่น ดั่ง อบ เชย จง เงย หน้า พี่ จะ ว่า ไม่ อำ พราง เชย
ซิด แนบ สนิ ทนะ นี้ แล้ว ขอ เชิญ แก้ว กิริยา เมต ตา บ้าง พี่ จะ มอ บ เสน ให้ ไว้
ที่ ใน นาง อย่า ระ คาง ข้อง แค้น ระ คาย เคือง

จากตัวอย่างบทกลอนที่กล่าวมาข้างต้น พบการใช้คำแสดงความเปรียบ เช่นคำว่า “เหมือน ดั่ง” มาใช้เปรียบผู้หญิงที่สูงศักดิ์เหมือนลูกจันทน์หรือดอกฟ้า และการนำพืชพรรณไม้ตามธรรมชาติอย่างอบเชยมาใช้แทนความหอมในกลิ่นกายของผู้หญิง

3.4 ภาษาถิ่น ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงภูมิลำเนาตามถิ่นที่อยู่ของผู้พูด ดังตัวอย่าง



ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องยามดึกนีกอาตุร

ถ้าพูดได้แก่จะพิโรธ กระโดดโหยง เขากะบือลือชา ว่าแก
โง่ จะพังโลงออกมานั่ง พังมาลัย

ตัวอย่างบางตอนจากบทในกาล

อันว่ามุตโต ผมยังไม่ถนัด ยังไม่ชัด ยังไม่เจนไหว้คุณครู และอาจารย์

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนจากเรื่องนางมอญ

อย่าทำเลยชาย น้อยอายุเสียจริง ๆ บัดหลุดยุตว์ิ่งทิ้งผ้าสไบ
หลก ๆ จนตรอกเข้าซอกในกอไผ่

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนจากเรื่องหอมต้งหญง

หอมจ้งต้งหญงทรงแต่กลิ่น มารินรีน หอมแม่หนูชูขึ้นเมื่อลมหวาน

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการใช้ภาษาถิ่นได้ เช่น คำว่า “โง่” หมายถึง ลักษณะกริยาที่หยิ่งโส ถือตัว ไม่คบผู้อื่น คำว่า “ตันหญง” หรือ “ตันหญง” หมายถึง ต้นไม้ที่มีต้นกำเนิดทางภาคใต้ นิยมปลูกตามบ้านหรือตามสวนสาธารณะ มีลักษณะประจำพันธุ์ คือออกดอกดกและส่งกลิ่นหอมในช่วงฤดูฝน คำว่า “บัดหลุด” หมายถึง สะบัด เป็นการเคลื่อนไหวไปมาอย่างรวดเร็วจนทำให้สิ่งที่ติดอยู่หลุดออกไป คำว่า “หลกหลก” หมายถึง รวดเร็ว เร่งทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เร็วขึ้นกว่าปกติ คำว่า “ยุต” หมายถึง จับไว้ให้มั่น ในที่นี้เป็นการยุดธรรมมะเป็นที่ตั้ง และคำสุดท้าย “มุตโต” หมายถึง กลอนสดที่ผู้ขับร้องต้องใช้ปฏิภาณในการพากย์

3.5 ภาษาบาลี ถูกนำมาใช้ในรูปแบบคำยืมในบทสวดพระมาลัย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องยามดึกนีกอาตุร

อันความตายเป็นของเที่ยงทัน อิมัสสมิงกาเย อันว่ากยา
กยา คนเราเกิดมาต้องรับเวรทั่วกัน กศานันหรือเขาก็เรียกว่าผม อย่า
ไปมัวหลงชมว่าผมดำก็เป็นมัน พอเวลาแก่เฒ่าผมเผ้าชักหงอก ว่าผู้ดี
ชี้เคระ ต้องเงาะเหงะเหมือนกัน โลมว่าชนมันขึ้นทั่วตัวตน ว่าชนยาว
ชนสั้น อ้ายบั้งขึ้นหยิก อ้ายบั้งขึ้นงอ บั้งขึ้นโคนคอ เรียกว่าเครา
ยาวครัน ตะโจว่าหนั่ง มั่งสังว่าเนื้อ



จากบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการนำภาษาบาลีมาใช้ในการสวดพระมาลัย เช่น คำว่า “อิมัสสมิงกายะ” หมายถึง ความไม่เที่ยงของชีวิต โดยเฉพาะร่างกาย (กายกายะ) เส้นผม (เกศา) ที่เคยตกดำเมื่อยามแก่เฒ่าเส้นผมก็เป็นหงอก ขน (โลมา) ที่เกิดขึ้นทั่วร่างกายมีทั้งขน ยาวหรือสั้น บ้างก็มีสภาพหงิกงอ หากขึ้นที่ลำคอเรียกว่าหวดเครา หรือแม้แต่หนัง (ตะโจ) เนื้อ (มังสา) เหนือ (เสโท) ทุกสิ่งล้วนเป็นของไม่เที่ยงมีเกิดขึ้นย่อมมีการดับสลายไปตามกาลเวลา

4. ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมด้านค่านิยมของไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

4.1 ค่านิยมด้านการรักษานวลสงวนตัว ถือเป็นแนวปฏิบัติของหญิงไทยที่สืบต่อกันมาแต่โบราณ โดยสังคมไทยถือเรื่องความบริสุทธิ์ของผู้หญิงเป็นสิ่งสำคัญและควรหวงแหน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างบทลำนอกบางตอนเรื่องได้เวลาเอิกเกริก

แสนเสียดายตัวเจ้าไม่รักตัว เอาขุนช้างทำผิวให้มัวหมอง
มาถึงบ้านขุนช้าง เสียงย่าซ้อง คิดถึงน้องพิน้องไม่รู้หาย

ตัวอย่างลำนอกบางตอนเรื่องกาก็เจ้ากรรม

กาก็ เจ้ากรรม ทำใจชั่ว มากชั่วหลายผิว ถูกลอยแพ แพน้อย
ลอยไป ในสายชล

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงต้องมีสามีคนเดียว ไม่นิยมผู้หญิงที่มีพฤติกรรมเยี่ยงนางวันทอง ดังตัวอย่างบทลำนอกเรื่องได้เวลาเอิกเกริกที่ตัดตอนมาจากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน กล่าวถึงนางวันทองได้ชื่อว่ามีสามีสองคนในเวลาเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะมิใช่เกิดจากความปรารถนาของนางเอง แต่ในเรื่องนี้สังคมก็มองนางวันทองว่าเป็นผู้หญิงน่ารังเกียจ ดังตัวอย่างคำตัดพ้อนางวันทองว่า “น่าเสียดาย” หรือ “ทำผิวให้มัวหมอง” และอีกตัวอย่างจากบทลำนอกเรื่องกาก็เจ้ากรรมต่อว่าผู้หญิงที่มีสามีหลายคนถูกสังคมพิพากษาให้ถูกลอยแพในน้ำ จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ย่อมเป็นเครื่องยืนยันได้ถึงค่านิยมด้านการรักษานวลสงวนตัวของผู้หญิง

4.2 ค่านิยมความงามของผู้หญิง ผูกติดอยู่กับเงื่อนไขทางสรีระ จนกลายเป็นวิธีการมองผู้หญิงในอุดมคติในการสร้างเป็นแบบอย่างและมาตรฐานในการมองความงามของผู้หญิง ดังตัวอย่าง



ตัวอย่างลำนอกบางตอนเรื่องพระดำเนิน

งามประโลมเหลือดีไม่มีสอง เกศใคร่ดูจดังแสงเมฆทับทอง
จุไรรองกวดเกล้าพอสมทรง คิ้วขนงองค์ละม้ายคล้ายภาพเขียน ช่าง
ศอเศียรตั้งพระยา ราชหงส์ สองพระหัตถ์ดัดวงคเชนทร์ทรง เนตร
อนงค์ดูดำเหมือนน้ำนิล สองพระถันเต่งตึงทั้งสองเต้า นาคล่อเกล้า
เคียงชมสมถวิล สองปรางแก้มดูแอร่มดังลูกอิน พระนารินพิศเพลิน
เจริญใจ

จากตัวอย่างบทลำนอกที่กล่าวมาข้างต้น พบการนิยามรูปลักษณะภายนอกของผู้หญิงที่สำคัญไว้ 7 ส่วน ได้แก่ เส้นผม คิ้ว คอ มือ แก้ม นัยน์ตา และหน้าอก ซึ่งเป็นสรีระภายนอกในการวัดความงามของผู้หญิง

อภิปรายผล

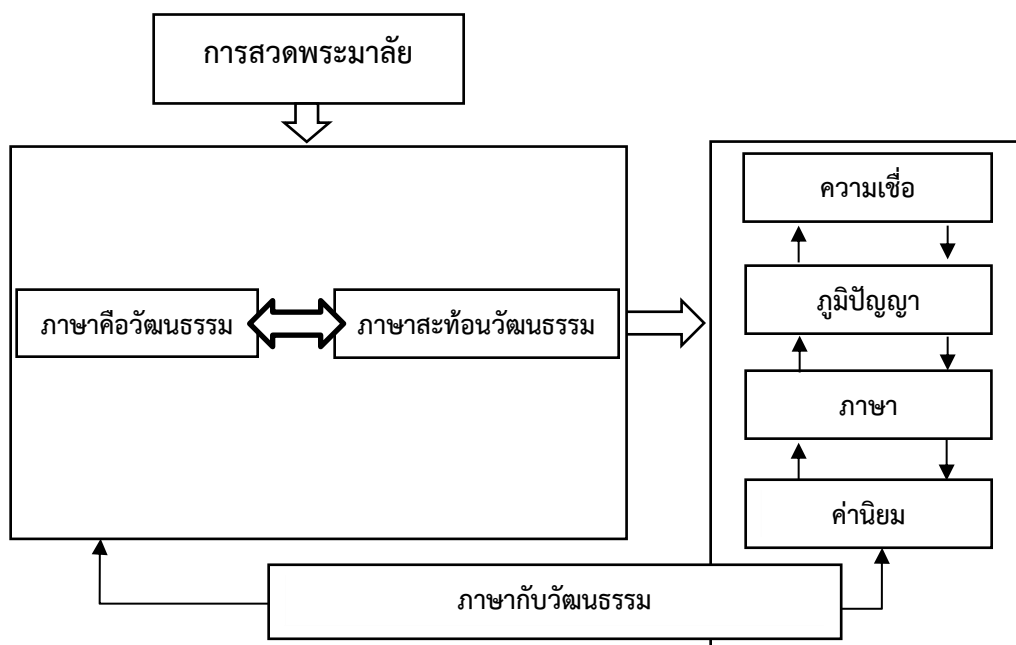
จากผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมการสวดพระมาลัย ดังนั้น **ประเด็นที่ 1** ภาษาคือวัฒนธรรม ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความเชื่อของคนที่อยู่ในสังคมเดียวกันซึ่งต้องเรียนรู้ระบบภาษาร่วมกัน เรียกได้ว่าต้องพูดและเขียนภาษาเดียวกันจนสามารถเข้าใจความหมายและถอดรหัสความหมายที่ผู้ส่งสารส่งออกไปได้อย่างเข้าใจ และเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว ได้มีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ภาษาจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์และวิถีชีวิตของกลุ่มชน สอดคล้องกับที่ (พระอุดมธีรคุณ (ภาวดี) วิสุทเธสโก (แสงดี) และบัณฑิตกา จารума ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันว่าภาษามีการสืบทอด เปลี่ยนแปลง (พระอุดมธีรคุณ (ภาวดี) วิสุทเธสโก (แสงดี) และบัณฑิตกา จารума, 2563) ดังนั้น ทำให้ภาษามีลักษณะเดียวกับวัฒนธรรม จากการวิเคราะห์ภาษาเป็นวัฒนธรรมผ่านการสวดพระมาลัยข้างต้นนับเป็นเครื่องมือสำคัญในงานวิจัยที่ในระยะหลังมีงานวิจัยจำนวนมากนำมาเป็นเครื่องมือวิจัย เช่น งานวิจัยของ อร่ามรัศมี ด้วงชนะ ศึกษาเรื่องประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอยะโฮง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการศึกษาวิจัยในพื้นที่เดียวกับผู้วิจัย โดยศึกษาในด้านประวัติความเป็นมา ความเชื่อ คุณค่าของการสวดพระมาลัยพบว่าลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นการ “ธำรงรักษา” การสวดพระมาลัยแบบดั้งเดิมไว้ในงานพิธีศพ (อร่ามรัศมี ด้วงชนะ, 2538) ซึ่งแตกต่างจากงานการศึกษาของผู้วิจัยในแง่ของความต่อเนื่องของวัฒนธรรมผ่านมิติกาลเวลาและเห็นร่องรอยความเป็นไปของการสวดพระมาลัยในความพยายามรักษาตัวตนของการสวดพระมาลัยในงานพิธีศพไว้แต่ในขณะเดียวกันก็มีการขยายพื้นที่การสวดพระมาลัยตามส่วนราชการ และเอกชนร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของวัฒนธรรมเอง หรืองานวิจัยของ ประมินทร์ จารูร ศึกษาเรื่องพลวัตของการสวดอ่านวรรณกรรม



เรื่องพระมาลัย: การศึกษาเปรียบเทียบการสวดพระมาลัยที่จังหวัดกาญจนบุรีและชลบุรี พบว่า การสวดพระมาลัยของทั้งสองแห่งใช้ คัมภีร์สวดพระมาลัยฉบับส.ธรรมภักดี เป็นตัวบทหลัก แต่ด้วยบริบททางสังคมวัฒนธรรมและจุดประสงค์ในการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกัน ทำให้มีองค์ประกอบในบริบทของการสื่อสารการสวดที่แตกต่างกันด้วยทั้งในเรื่องผู้เข้าร่วมพิธี โอกาส และสถานที่ในการสวด อุปกรณ์และขั้นตอนในการสวดพระมาลัย (ปรมินท์ จารูร, 2553) ซึ่งจะทำให้เห็นร่องรอยของการศึกษาที่เห็นความเหมือน และแตกต่างของการสวดพระมาลัยในแต่ละพื้นที่

ประเด็นที่ 2 ภาษาสะท้อนวัฒนธรรมการสวดพระมาลัย จากการตรวจสอบด้านภาษาสะท้อนวัฒนธรรมผ่านการสวดพระมาลัยทำให้เห็นความสัมพันธ์ในหลายด้าน เช่น ภาษาสะท้อนความเชื่อ ภูมิปัญญา ภาษาที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัย และค่านิยม ทั้งนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่าภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมมีทั้งความเหมือนและความต่างกับงานการศึกษา เช่น งานวิจัยของ ชฎาลักษณ์ สรรพานิช ศึกษาเรื่อง “พระมาลัย: การศึกษาเชิงวิเคราะห์” พบว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบพระมาลัยฉบับท้องถิ่นกับพระมาลัยคำหลวงมีโครงเรื่องเป็นงานวรรณกรรมมีการใช้สำนวน และเนื้อเรื่องที่คล้ายคลึงกันในด้านคติธรรมคำสอนเรื่องนรกสวรรค์ ละเว้นจากการประพฤติชั่ว หมั่นสั่งสมบุญ (ชฎาลักษณ์ สรรพานิช, 2524) วัฒนา ณ นคร ศึกษาเรื่องลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวงพบว่า ลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและวรรณคดีพบลักษณะร่วมด้านแนวความคิดในการนำพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน และลักษณะร่วมด้านกลวิธีการประพันธ์ โดยด้านภาษามีการนำสำนวนสุภาษิตในวรรณคดีมาใช้ (วัฒนา ณ นคร, 2526) อุดมพร คัมภีรานนท์ ศึกษาเรื่องการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องพระมาลัยคำหลวงพบว่า ภาษาในบทพระมาลัยส่งผลต่ออิทธิพลด้านคติความเชื่อของสังคมในการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (อุดมพร คัมภีรานนท์, 2551) และอนันต์ อารีย์พงศ์ ศึกษาเรื่องพระมาลัย: สารัตถะและการสืบทอด พบว่า เนื้อหาของพระมาลัยกลอนสวดที่พบในภาคกลางและภาคตะวันออก ภาษาที่ปรากฏในพระมาลัยกลอนสวดมีการใช้ศัพท์ภาษาถิ่นได้แทนศัพท์ภาษาไทยมาตรฐาน (อนันต์ อารีย์พงศ์, 2556) เป็นการชี้ให้เห็นคำตอบที่เหมือนกันของภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมการสวดพระมาลัยไว้ในด้านความเชื่อหรือคติธรรมสอนใจ และภาษาที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัยโดยเฉพาะภาษาถิ่น และสำนวนสุภาษิต แต่ในงานการศึกษามีข้อแตกต่างกันในส่วนของการจำแนกประเภทของภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมการสวดพระมาลัยในด้านภูมิปัญญา และค่านิยมจากการสกัดบทเรียนที่ได้ในครั้งนี้

จากการวิเคราะห์ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมผ่านการสวดพระมาลัย สามารถอธิบายได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ภาษาทั้งวัฒนธรรมผ่านการสวดพระมาลัย

จากการวิเคราะห์ภาษาทั้งวัฒนธรรมผ่านการสวดพระมาลัยข้างต้น อธิบายได้ว่าภาษา คือวัฒนธรรม เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองการดำรงชีวิตใน สังคมจึงต้องเรียนรู้ระบบภาษาร่วมกันจนสามารถเข้าใจความหมายที่ผู้ส่งสารส่งออกไปได้อย่าง เข้าใจ และเมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วได้มีการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง **และ เปลี่ยนแปลง**ปรับปรุงจนเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละ สังคม ภาษาจึงกลายเป็นการสะท้อนวัฒนธรรมออกมาหลายลักษณะ เช่น ความเชื่อ ภูมิปัญญา ภาษาที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัย และค่านิยม ดังนั้นจึงทำให้ภาษามีลักษณะเดียวกับ วัฒนธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมจากบทสวดพระมาลัยใน 2 บริบท คือ บท ในกาลและบทลำนอก พบภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรม 4 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ภาษาที่ สะท้อนวัฒนธรรมด้านความเชื่อ พบว่าบทในกาลสวดแทรกความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องการมองความจริงของชีวิตด้วยศาสนธรรม ความเชื่อเรื่องโลกหลังความ ตาย และบทลำนอกสวดแทรกความเชื่อทางไสยศาสตร์ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องเครื่องประดับ ความเชื่อเรื่องผีสิง ความเชื่อเรื่องการพยากรณ์ ความเชื่อเรื่องคาถาอาคมณ์ ความเชื่อเรื่อง



อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประการที่สองภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้แก่ การหาอยู่หากินตามธรรมชาติ การคมนาคม สถาปัตยกรรมบ้านเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ สัญญาณบอกเวลา การแต่งกาย เครื่องดนตรี และทำเนียบการทำศพ ประการที่สามภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางภาษาที่ปรากฏในตัวบทพระมาลัย ได้แก่ สำนวนสุภาษิต การใช้คำเรียกตัวหรือความสัมพันธ์ของคน พูดแบบไม่ตรงไปตรงมา ภาษาถิ่น ภาษาบาลี และประการที่สี่ภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมทางด้านค่านิยม ได้แก่ การรักษานวลสงวนตัว ค่านิยมความงามของผู้หญิง อาจกล่าวได้ว่ากลอนสวดพระมาลัยให้ทั้งคติธรรมและความบันเทิง ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม ข้อเสนอแนะ ผลจากการนำองค์ความรู้ในงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ประเด็นภาษาสะท้อนวัฒนธรรมจากการสวดพระมาลัยจำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ คือรูปแบบภาษาในการส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยในสาขาภาษาไทยใช้เป็นกรณีศึกษาในรายวิชาภาษากับวัฒนธรรม และระดับประถม มัธยมศึกษาในชุมชนนำไปเป็นแบบเรียนหรือเป็นตัวอย่างในวิชาภาษาไทยเพื่อปลูกฝังความรักและภูมิใจในท้องถิ่น และด้านนโยบาย โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานท้องถิ่นสามารถนำผลวิจัยสร้างเป็นอัตลักษณ์ให้กับทางจังหวัด และจัดทำเป็นฐานข้อมูลความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจควรจะศึกษาเพิ่มเติมได้อีก โดยเฉพาะการสวดพระมาลัยคณะอื่น ทั้งนี้เพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาข้อสรุปว่ามีรูปแบบภาษาที่สะท้อนวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นเป็นแบบใด

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). ขับกลั่น คัดกรอง ตรองดู: สื่อบ้านสื่อสารสุข. กรุงเทพมหานคร: โครงการสื่อบ้านสื่อสารสุข (สพส.).
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2519). ภาษาของเรา. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- ชฎาลักษณ์ สรรพานิช. (2524). ศึกษาเรื่องพระมาลัย: การศึกษาเชิงวิเคราะห์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจารึกภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธวัช ปุณโณทก. (2525). วรรณกรรมท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปรมินท์ จารูร. (2553). พลวัตของการสวดอ่านวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย: การศึกษาเปรียบเทียบการสวดพระมาลัยที่จังหวัดกาญจนบุรีและชลบุรี. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระอุดมธีรคุณ (ภาวดี) วิสุทเธสโก (แสงดี) และบัณฑิตา จารума. (2563). ภาษาและวัฒนธรรม : ความหมาย ความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 7(2), 53-63.



- ภัทรพล แสงเงิน. (2562). ลักษณะสำคัญของพระมาลัย ฉบับหอสมุดแห่งชาติกรุงปารีส. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 26(2), 285-315.
- วัฒนา ณ นคร. (2526). ศึกษาเรื่องลักษณะร่วมของเรื่องพระมาลัยในวรรณกรรมพื้นบ้านและพระมาลัยคำหลวง. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). วัฒนธรรมพื้นบ้าน: แนวปฏิบัติในภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- อนันต์ อารีย์พงศ์. (2556). วรรณกรรมพระมาลัย: สารัตถะและการสืบทอด. กรุงเทพมหานคร: นพเก้าการพิมพ์.
- อร่ามรัศมี ดั่งชนะ. (2538). การศึกษาประเพณีสวดพระมาลัยของชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อุดมพร คัมภีรานนท์. (2551). ศึกษาเรื่องการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเรื่องพระมาลัยคำหลวง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.



พาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1*

MEDIA FOR COMMUNICATION TO CREATE CONSCIOUS FOR LOCAL FOOD IN UPPER NORTHEASTERN CLUSTER 1

ปฐฎาง จันทรบุญเรือง

Pritadrang Jonboonreang

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand

E-mail: pritadrang_j@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจข้อมูลและพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึก 2) ออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น และ 3) ประเมินพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ใช้เทคนิคแบบผสมวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน ประชาชน ธุรกิจ ชุมชน ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการร้านอาหารท้องถิ่น ผู้บริโภคอาหารท้องถิ่น กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มวัฒนธรรม ผู้มาเยือน - ผู้ถูกเยือน ในพื้นที่อำเภอเมือง จำนวนจังหวัดละ 400 คน ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบสะดวกสบาย ส่วนผู้ให้ข้อมูล เน้นบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น ทำการเลือกแบบเจาะจง จังหวัดละ 30 คน เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม แบบสำรวจและแบบระดมสมอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และเชิงปริมาณ หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การสำรวจข้อมูลและพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึก สรุปได้ว่าส่วนใหญ่เคยเปิดรับพาหนะการสื่อสารมากที่สุด เรียงจาก สื่อวิดีโอ สื่อแผ่นพับ สื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล ส่วนข้อมูลข่าวสารมุ่งเชิญชวนให้รับประทานอาหารท้องถิ่นตั้งแต่วัยเด็ก เกิดความภาคภูมิใจ ประทับใจ และไม่นิยมน้ำมัน เสนอมาตรการรับประทานในวาระพิเศษ และตกแต่งที่แสดงความเป็นรากเหง้าของพื้นที่ 2) การสร้างพาหนะการสื่อสาร ได้ออกแบบและสร้างสื่อตามความต้องการและการยืนยัน ได้แก่ สื่อแผ่นพับ สื่อวิดีโอ สื่อบุคคลและสื่อกิจกรรม

* Received 4 January 2023; Revised 25 January 2023; Accepted 27 January 2023



และ 3) ประเมินพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: พาหนะการสื่อสาร, การปลูกจิตสำนึก, อาหารท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

Abstract

This research article aims to 1) survey the data and communication media for conscious creation, 2) design and create communication media for conscious creation of local food, and 3) evaluate the communication media for conscious creation of local food in Upper Northeastern Cluster 1 by implementing quantitative and qualitative research methods for conducting this research. The 400 representatives from each province in the Upper Northeastern Cluster 1 were selected from government and private sectors, local people, business sections, communities, communities' leaders, mass Medias, local food development experts, local restaurants' owners, local customers, conservative groups, in Mueang District. These representatives were selected through a random sampling technique. The 30 informants who had expertise and specialized in local food, were from the same group, selected by a purposive sampling technique. The research tools comprised questionnaire, survey, and brainstorming form. Content analysis and qualitative data analysis were conducted and frequency, percentage, mean and standard deviation were examined. The results of the research were as follows. 1) In conclusion, the data and communication media to enhance consciousness were mostly received through communication media, which included video media, pamphlets, activity media, and personal media, respectively. The content data of the media was to promote food local eating from childhood, pride and conservation, easy cooking using natural ingredients and avoiding using cooking oil, and table manners for special dining, and food decoration indicating to local area identity. 2) The media for communication, design, and create creation according to the needs and confirmation of the design included leaflet, video media, personal media, and activity media. Finally, 3) the evaluation of media communication for conscious creation was average at a high level.

Keywords: Media for Communication, Conscious Creation, Local Food in Upper Northeastern Cluster 1



บทนำ

พาหนะการสื่อสาร หรือสื่อเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีศักยภาพสำคัญที่เข้ามามีบทบาทต่ออาหารท้องถิ่นในด้านการบอกเล่าเรื่องราว ตลอดจนให้ความรู้และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปหาคนอีกรุ่นหนึ่ง รวมทั้งชักจูงให้เด็ก เยาวชน คนในชุมชนเกิดจิตสำนึก รักษ์และห่วงแหนเห็นคุณค่าในการสืบสานอาหารท้องถิ่นที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ ไม่ให้สูญสลายไปกับยุคสมัย ดังงานของ ปองปรารณ์ สุนทรเณสัช และคณะ ศึกษาการเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาน้ำปูแจ่ม พบว่า มีการใช้ภาพเป็นสื่อเล่าเรื่องราวของสถานที่ สร้างความแตกต่าง โฆษณาการและสุขภาพ วัฒนธรรม การกิน การถ่ายภาพอาหารน้ำปูจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนเทคนิคการนำเสนออาหารประกอบด้วย การแสดงภาพเครื่องปรุง เครื่องเคียง เมนูอาหาร และความคิดเห็นต่อสื่อประชาสัมพันธ์น้ำปู สามารถสื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น (ปองปรารณ์ สุนทรเณสัช และคณะ, 2561) ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ยิ่งพาหนะการสื่อสารที่นำมาใช้มีประสิทธิภาพมากเท่าไรก็ยิ่งเข้าถึงกลุ่มประชาชนเป้าหมายได้อย่างกว้างขวาง และส่งผลต่อความคิดและพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมทั้งเปิดโลกทัศน์ เข้าถึง รับรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ ในโลก (สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น, 2558) ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการที่ได้รับรับรู้และนำมาตีความและเปลี่ยนแปลงความคิด ทศนคติ และการแสดงออกซึ่งพฤติกรรม (Rosengren, Karl Erik. , 1985)

ด้วยศักยภาพและประสิทธิภาพของพาหนะการสื่อสารที่กล่าว จึงถูกนำมาใช้เป็นสื่อกลางเชื่อมโยง เผยแพร่ สอนให้รู้ และโน้มน้าวให้คล้อยตามเกี่ยวกับการคงอยู่ของอาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ซึ่งถือเป็นมรดกภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันมีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ร่วมของคนและถิ่นอีสานที่น่าลิ้มลอง ทั้งรสชาติที่จัด เข้มข้น เผ็ด เค็ม กลมกล่อม ไม่มีที่ไหนเหมือน อีกทั้งเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ มีการปรุงที่เรียบง่าย ไม่พิถีพิถัน ใช้น้ำมันปรุงน้อย ไม่นิยมกินอาหารใส่กะทิ หรือทอด (เอื้อเอ็นดู ภาคทรัพย์, 2559) ใช้เนื้อสัตว์ไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นปลา ไก่ ไข่ หมูและสัตว์อื่น ๆ เครื่องปรุงเป็นสมุนไพร ฯลฯ มีไขมันต่ำแต่มีเส้นใยสูง มีคุณค่าทางโภชนาการครบทั้งวิตามิน เกลือแร่ เอนไซม์ ถูกปากถูกใจ ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่ปลอดภัย อาทิ กล้วย ส้มตำ ปื้ง ย่าง แกง ต้ม ออม ตำ ลาบ อ้อ อุ้มหมก หม่า ลวก คั่ว ฯลฯ

หากพิจารณาในประเด็นของการอนุรักษ์และการสืบต่ออาหารท้องถิ่นที่จะเกิดขึ้นค่อนข้างจะเป็นไปได้ยาก ถ้าหากคนในชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนปราศจากการปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ทำความเข้าใจถึงความสำคัญและควรค่าแห่งความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นฐานคิดและจุดรวมของจิตสำนึกที่ต้องสั่งสมมาจากพื้นฐานการเลี้ยงดูจากครอบครัว การอบรมสั่งสอนจากโรงเรียน รวมทั้งการเปิดรับข้อมูลจากสื่อ ให้การศึกษาให้เกิดความตระหนักรู้ว่าควรทำ



หรือไม่ควรทำ การปลูกจิตสำนึกมีเรื่องง่าย ต้องมีตัวอย่างที่ดีใหญ่ (การดา ร่วมพุ่ม และอุไร คงคาหลวง, 2553) แต่หากไม่รับดำเนินการก็จะยิ่งเกิดปัญหา คนรุ่นใหม่ในชุมชนเมืองไม่รู้จักอาหารท้องถิ่นดั้งเดิม หันไปนิยมรับประทานอาหารตามกระแสคนรุ่นใหม่ เช่น อาหารจานด่วน อาหารผัด อาหารทอด (กนกวรรณ สารโจนวงศ์, 2560) อาหารสำเร็จรูปในร้านสะดวกซื้อ อาหารขยะ (Junk Food) อาหารที่แข่งกับเวลาอย่างอาหารบุฟเฟต์ อีกทั้งเกิดพฤติกรรมการบริโภคนิยมที่เลียนแบบจากบุคคลภายนอกและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ตามนโยบายที่นำอาหารท้องถิ่นเป็นเครื่องมือส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีการรื้อฟื้น ปรับแต่งรสชาติ เครื่องปรุง วัตถุดิบ หีบห่อ ให้ตรงกับความต้องการของคนภายนอกมากกว่าความดั้งเดิมที่มีคุณค่า จึงก่อให้เกิดการถูกกลืนและหลงลืมวัฒนธรรมที่ปู่ย่าตายายสร้างขึ้นจากภูมิปัญญาฝังไว้ในอาหารท้องถิ่น เท่ากับเร่งการสูญหายไปในอนาคตอันใกล้

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะนำพาหนะการสื่อสารเข้ามาปลูกกระแสปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่นในครั้งนี้ โดยเริ่มจากการทำให้เกิดความคิด คือ รับรู้ จดจำ เข้าใจมีเหตุผลด้วยปัญญา ก่อเกิดความรู้สึกระตุ้นให้ปฏิบัติแสดงออกตอบสนอง (สุรางคนา ณ นคร, 2555) มีการสร้างเรื่องราว "น้ำปู" อาหารท้องถิ่นด้วยถ้อยคำ ข้อความ และภาพถ่ายที่กระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกให้คล้อยตาม (ปองปรารณ สุนทรเกษม และคณะ, 2561) ซึ่งเป็นที่มาของคำถามและการค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ได้ว่า จะมุ่งเน้นใช้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่นในเรื่องอะไร พาหนะการสื่อสารประเภทไหน มีการออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสารให้มีรูปแบบหลากหลายอย่างไร ระดับการประเมินผลพาหนะสื่อสารเท่าไรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่นให้ตรงจริง ตรงใจ ฝังลึก ในวิถีปฏิบัติของคนในชุมชน ทำอย่างไรให้อาหารท้องถิ่นดึงดูดใจ กระตุ้นให้เกิดความสนใจ สร้างความปรารถนา แต่จากการสำรวจพาหนะการสื่อสารเกี่ยวกับอาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า มีการเผยแพร่อาหารท้องถิ่นโดยเฉพาะน้อยมาก ไม่สวยงามไม่โดดเด่น รายการอาหารท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามไม่ได้รับการโปรโมท พาหนะการสื่อสารทุกประเภทมีไม่เพียงพอและบางประเภทไม่มีเลย ช่วงเวลาการผลิตและเผยแพร่ไม่สม่ำเสมอเป็นไปตามการใช้งาน รูปแบบไม่ได้มุ่งเน้นให้โดดเด่นน่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น เนื้อหาสั้น ผิวเผิน ไม่หลากหลาย ไม่มีศูนย์รวมไม่มีเจ้าภาพในการจัดทำและเผยแพร่ และที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีความพยายามในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือและนำไปจัดทำ เชื่อมต่อจากงานวิจัย หรือโครงการที่มาจากรัฐบาล นักวิชาการ ตลอดจนองค์กรอื่น ๆ ทั้งนี้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากงานวิจัยในครั้งนี้ หน่วยงานในระดับนโยบาย เช่น หน่วยงานภาครัฐ กระทรวง จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัด สถาบันการศึกษา จะได้นำข้อมูลที่ได้นำไปส่งเสริมสนับสนุน กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติงานทั้งระยะยาว ระยะกลางและระยะสั้น อย่างต่อเนื่องพร้อมเพรียงกันแบบจริงจังทุกระดับ ส่วนในแง่การนำไปใช้ เช่น สื่อมวลชน สื่อบุคคล สำนักงานประชาสัมพันธ์



สามารถนำไปเผยแพร่ถ่ายทอดไปยังคนในชุมชนและสังคมผ่านสื่อกิจกรรม การบอกเล่าเรื่องราวผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งเสียงและภาพเคลื่อนไหว สื่อสิ่งพิมพ์ผ่านช่องทางเอกสารแบบ Hard Copy และดิจิทัลออนไลน์ Soft Copy ได้แก่ ฐานข้อมูลสู่สาธารณะได้กว้างไกลไปทั่วโลก นอกจากนั้น โรงเรียนนำไปสอนนักเรียน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ในพื้นที่ร่วมกับชุมชนที่เป็นเจ้าของพื้นที่นำไปใช้ตั้งรับและรุกเพื่อปกป้อง รักษา อนุรักษ์และสืบทอดอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจข้อมูลและพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
2. เพื่อออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
3. เพื่อประเมินพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบผสมวิธี (Mixed Method Research) แบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง / ผู้ให้ข้อมูล

1.1 วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคชุมชน ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการร้านอาหารท้องถิ่น ผู้บริโภคอาหารท้องถิ่น กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มวัฒนธรรม - ภูมิปัญญา ผู้มาเยือน - ผู้ถูกเยือน ในพื้นที่เป้าหมายอำเภอเมือง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการสูญสลาย ถูกกลืนหายของอาหารท้องถิ่น เพราะความหลากหลายของผู้คน นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือน รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนผู้ประกอบการมาก ผู้เชี่ยวชาญ ชำนาญ และมีความพร้อมที่จะตั้งรับ ปกป้องไม่ให้อาหารท้องถิ่นถูกเพิกเฉย ถูกเมินเฉย จำนวนจังหวัดละ 400 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรที่ชัดเจน ของ Cochran, W.G (Cochran, W.G., 1953) ระดับความเชื่อมั่น 95 % ยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 และทำการเลือกตัวอย่างแบบสะดวกสบาย (Convenience Sampling) ให้ครอบคลุมลักษณะประชากรทุกกลุ่ม

1.2 วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับอาหารท้องถิ่น มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนจังหวัดละ 30 คน



2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย (Research Instruments) ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสำรวจ วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนแบบระดมสมอง วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การตรวจสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 นำแบบสอบถามและแบบสำรวจตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity Test) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญ ด้านนิเทศศาสตร์และด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.69-1.00 ซึ่งตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าที่คำนวณได้จะต้องมากกว่า 0.50 ($IOC > 0.50$) แสดงว่า ข้อคำถามทุกข้อในแบบสอบถาม แบบสำรวจ มีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการวัดมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและมีความเหมาะสมมีความชัดเจนของภาษาและครอบคลุมเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา จึงสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 นำแบบสอบถาม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability Test) ผู้วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลนำร่อง (Pilot Study) จากกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะเหมือนประชากรในการวิจัย จำนวน 30 คน ที่ไม่ได้ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นจากการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของแบบสอบถาม มีค่ามากกว่า 0.70 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3.3 นำแบบระดมสมองเสนอผู้เชี่ยวชาญ ด้านนิเทศศาสตร์และด้านวัฒนธรรม จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาว่า มีความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาแก้ไข

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม แบบสำรวจ จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพร้อมผู้ช่วยวิจัย จนครบจำนวนที่กำหนด และเมื่อการทำแบบสำรวจ แบบสอบถาม สิ้นสุดลงจะทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แต่ละฉบับ ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติและรายงานผลการวิจัยต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือเรียนเชิญผู้ให้ข้อมูลจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 2) ดำเนินการจัดการประชุมเพื่อระดมสมองจากผู้ให้ข้อมูลตามกำหนดการ ขออนุญาตบันทึกเทป ภาพ เพื่อความแม่นยำในการเก็บข้อมูล



ผลการวิจัย

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลและพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า จากการรวบรวมข้อมูลผ่านสื่อวิดีโอ สื่อแผ่นพับ สื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล ก่อให้ผู้คนเกิดจิตสำนึกอนุรักษ์สืบสานอาหารท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการเชิญชวนให้รับประทานอาหารท้องถิ่นอีสานตั้งแต่วัยเด็กจนติดเป็นนิสัย รับประทานตามกันมาเรื่อย ๆ ตามพ่อแม่ บรรพบุรุษที่บอกกล่าวและลงมือทำเป็นแบบอย่าง สอนลูกหลานทำอาหารท้องถิ่น จนซึมซับเห็นทุกวันมาตั้งแต่เกิด ตั้งแต่จำความได้ เช่น ข้าวเหนียว อาหารคาวที่ใส่ปลาร้า/ปลาแดก แกง-หมกหน่อไม้ ส้มตำ ใส่ผักสมุนไพร น้ำพริก ข้อมูลให้เกิดความภาคภูมิใจและอนุรักษ์สืบทอดอาหารท้องถิ่นโดยนำเผยแพร่และไปรโมทผ่านเพจ สื่อโซเชียล สื่อออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ เพื่อให้คนภายในและภายนอกถิ่น โดยเฉพาะวัยรุ่น เข้าถึงง่าย สะดวกต่อการค้นคว้าข้อมูล นอกจากนั้น นำไปออกร้าน จัดนิทรรศการ ประกวดแข่งขัน กิจกรรมรณรงค์ สอดแทรกความรู้ในบทเรียน เพื่อให้เห็นถึงขั้นตอนการทำอาหาร เทคนิควิธีทำให้อาหารอร่อยด้วยรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากภาคอื่น ข้อมูลเสนอการปรุงอาหารท้องถิ่นแบบง่าย ๆ ดั้งเดิม ด้วยวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติ เน้นนำสมุนไพรมาประกอบเพื่อรักษาโรคต่าง ๆ เช่น ตะไคร้ช่วยขับปัสสาวะ ใบมะกรูดลดน้ำมูก เครื่องหมาน้อยแก้เจ็บท้อง ใบชะพลู ช่วยบำรุงธาตุ ข้อมูลเสนอวิธีการปรุงอาหารไม่ใช้น้ำมัน ส่งผลดีต่อสุขภาพ ลดไขมัน ส่วนใหญ่จะใช้วิธี ต้ม นึ่ง หมก ย่าง ปิ้ง จี่ อ่อม อบ คั่ว หลาม ข้อมูลเสนอรูปแบบการรับประทานอาหารท้องถิ่น ใช้มือเปิบ ปั่นข้าวเหนียวจุ่ม การนั่งพับเพียบ จัดแบบพาเลงหรือขันโตก มีการจัดผักเป็นเครื่องเคียง ข้อมูลเสนอมารยาทการรับประทานอาหารท้องถิ่น เช่น ให้เกียรติผู้อาวุโส มีภาชนะสำหรับล้างมือ จัดวางอาหารให้รอบวง ไม่พูดคุยในวงข้าว ไม่กินเสียงดัง ข้อมูลเสนอการรับประทานอาหารท้องถิ่นในวาระพิเศษ งานบุญ ประเพณี งานบุญในวาระพิเศษ โรงทาน ต้มโฮม งานครอบครัววันพญาวัน งานบวช งานแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ และข้อมูลเสนอการตกแต่งอาหารท้องถิ่นที่แสดงความเป็นรากเหง้าของพื้นที่ ใช้สมุนไพร พืชผักตกแต่ง ใช้วัตถุดิบธรรมชาติ จัดแบบเรียบง่าย แต่งด้วยผ้าขาวม้า ผ้าเปียง ใบตอง ใส่กะลา ใส่พริกข้าว ส่วนอาหารคาวท้องถิ่นที่ขึ้นชื่อ/โดดเด่นบนฐานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย แกง คั่ว ต้ม ลาบ ก้อย หลาม หมก อ่อม อุ๋ ปั่น แจ่ว ตำ นึ่ง ผัด ซุป จี่ ย่าง ปิ้ง ส่วนรายชื่ออาหารหวานท้องถิ่น ประกอบด้วย ต้ม อบ กวน นึ่ง ทอด เชื่อม ปิ้ง ตาก

ส่วนพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ประชาชนเป้าหมายส่วนใหญ่เคยได้รับสื่อวิดีโอในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่นบนฐานเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมากที่สุด เพราะสื่อวิดีโอเป็นสื่อร่วมสมัยที่สามารถนำเสนอเนื้อหาและภาพประกอบ



ชาวต่างประเทศ เทคนิคการนำลูกเล่นต่าง ๆ เข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต สนองความต้องการและกระตุ้นความสนใจจากผู้ชมอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งช่องทางออนไลน์ที่เผยแพร่ปัจจุบันสามารถลิงค์หากันได้หมด ไม่ว่าจะเข้าทางเว็บไซต์ แฟนเพจ ยูทูบ หรือสื่อโซเชียลอื่นก็ไม่ใช่อุปสรรคที่จะเข้าถึง รองลงมา คือ สื่อแผ่นพับ เป็นสื่อที่ปัจจุบันมีโปรแกรมหลาย ๆ โปรแกรมที่นำมาช่วยในการออกแบบ สร้างสรรค์ให้สะดุดตา จึงทำให้เรื่องราวและภาพประกอบที่เล่าเรื่องไม่น่าเบื่อ อีกทั้งศักยภาพช่องทางออนไลน์มาช่วยส่งเสริมในการเผยแพร่ได้กว้างไกลมากขึ้น แทนที่จะเป็นแบบปรี๊ดแจกเหมือนกับที่ผ่าน ๆ มา ต่อมา คือ สื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล ซึ่งในเรื่องอาหารท้องถิ่นส่วนมากเป็นการใช้สื่อ 2 ประเภท นี้ช่วยเสริมกัน อาจอยู่ในรูปแบบให้ความรู้ที่ควบคู่กับการปฏิบัติ อธิบายไปทำไป สาธิตไปก็ให้ทดลองทำตาม หรืองานประเภทถ่ายทอด เผยแพร่ เช่น งานมหกรรม งานแข่งขัน งานออกร้าน งานชวนชิมอาหาร ฯลฯ นอกจากรูปแบบการจัดและการตกแต่งบูธอาหารให้ดูดี สวยงาม เด่นน่าสนใจแล้ว สื่อบุคคล ก็เป็นตัวชูโรงสำคัญที่สามารถกระตุ้นเร้าให้คนเข้ามาชมกิจกรรม นอกจากนั้น ต้องยอมรับว่าการปลูกฝังเพื่อให้คนเกิดจิตสำนึกด้านอาหารท้องถิ่น ค่อนข้างใช้เวลานานและตอกย้ำบ่อย ๆ หรืออาจสอน โน้มน้าว ร่วมกับการปฏิบัติ พาทำพากิน ดังนั้น จึงอาศัยสื่อบุคคลที่มีความใกล้ชิด โยงใยเห็นความสำคัญ อาทิ พ่อแม่ ญาติ เพื่อน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า การออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสาร ค่อนข้างมั่นใจถึงคุณภาพที่จะผลิตออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีการนำผลสำรวจความต้องการของบุคคลจากทุกภาคส่วนมาประกอบการดำเนินการ กล่าวคือ สื่อแผ่นพับด้านคุณภาพเนื้อหาลักษณะภาพ มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมากและปานกลาง ส่วนคุณภาพด้านออกแบบภาพและตัวอักษร มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญด้านความน่าสนใจในการนำเสนอเนื้อหา ปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน้าและความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา มีการคัดสรรภาพที่มีขนาดต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อนำมาวางประกอบให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับเนื้อหา นอกจากนั้น ให้ใช้เทคนิคด้านกราฟิก การเลือกสีประกอบต้องน่าสนใจ เลือกภาพที่คมชัด เสริมด้วยรูปแบบ ขนาดและสีของตัวอักษร ประการสำคัญต้องคำนึงถึงความหนาแน่นของข้อความในแต่ละหน้าและเน้นหัวข้อหรือส่วนที่สำคัญเพื่อให้สะดุดตา สำหรับสื่อวิดีโอ มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยต้องมีการจัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมและถูกต้อง ปริมาณพอเหมาะ เลือกใช้ภาพให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับเนื้อหาทั้งขนาด จำนวน การวางภาพในแต่ละตอนและสื่อความหมายชัดเจน สื่อกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ให้ความสำคัญความครบถ้วน ถูกต้องและน่าสนใจของการจัดลำดับเนื้อหาที่นำเสนอ จัดบรรยากาศให้น่าสนใจ ตื่นตาตื่นใจและมีสื่อประกอบช่วยเพิ่มความเข้าใจ ให้เกิดความเชื่อมโยงต่อเนื่อง และสื่อบุคคล มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับปาน



กลาง มุ่งเน้นที่ความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา จัดลำดับเนื้อหาเพื่อนำเสนอให้น่าสนใจ พยายามพูดอธิบายเนื้อหากระชับ ชัดเจน เข้าใจง่ายและพิถีพิถันกับบุคลิกภาพของคนพูดต้องเหมาะสม ใช้เสียงและท่าทางประกอบการพูดให้กลมกลืนรื่นไหลไปด้วยกัน

ส่วนผลการยืนยันในที่ประชุมระดมสมองจากบุคคลที่เลือกเฟ้นให้เป็นตัวแทนจากทุกภาคส่วน จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ มาพิจารณาประกอบ โดยสื่อแผ่นพับ มีการใช้ Logo ของ 5 จังหวัด เพราะเด่น สื่อง่าย หรือใช้สิ่งที่โดดเด่นของแต่ละจังหวัด หรือสิ่งที่สื่อถึงอาหารท้องถิ่น เช่น ครก กระจับข้าว ข้าวเหนียว ปลาแดก ปลาร้า สมุนไพร รูปแบบอักษรใช้ฟอนต์สากลทั่วไป อ่านง่าย มีสไตล์ไม่ซับซ้อน ไม่แข็งจนเกินไป สื่อถึงวัฒนธรรมไทย หรือใช้อักษรประจำจังหวัดที่ออกแบบ ขนาดใช้ A4 A5 พลิกหน้าหลัง พับ 2 จำนวน 4 หน้า มีการจัดวางองค์ประกอบได้ดี ไม่ถูกจำกัดด้วยคอลัมน์ หรือปรับให้น่าสนใจ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาทำให้เหมาะสม เพิ่มคิวอาร์โค้ดเพื่อสแกน ชนิดของกระดาษ ใช้อาร์ตมัน 100 แกรมขึ้นไป กระดาษรักษ์สิ่งแวดล้อม พิมพ์ 4 สี 2 หน้า เคลือบ UV ด้วยระบบดิจิตอล พิมพ์หลายสียิ่งสวย ทำให้มีคุณภาพดี ๆ ขนาดตัวอักษรให้ไล่ระดับหัวข้อหลัก หัวข้อรอง และเนื้อหา ไม่ยัดยัด ดูจากสัดส่วนการวางหน้าและภาพเป็นหลัก ให้ความสำคัญอ่านง่าย โดยเฉพาะพิจารณาผู้สูงอายุนำเสนอภาพอาหารท้องถิ่น คาว-หวาน ที่ชนะการแข่งขัน ให้เห็นวัตถุดิบและหน้าตาที่มีเอกลักษณ์ขึ้นชื่อประจำพื้นถิ่น และอาจโชว์แหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของจังหวัดแทรกกับอาหารท้องถิ่น มีการตกแต่ง ให้มีเอกลักษณ์ประจำพื้นถิ่น สัญลักษณ์ วัตถุดิบจากธรรมชาติ ส่วนผสมที่เป็นสมุนไพร ต้นไม้ประจำจังหวัด ผูกเข้ากับสถานที่สำคัญ หรือสถานที่ที่เป็นที่มาของเรื่องราว รวมทั้งประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน ภาพพื้นหลังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัด ชื่อเรื่องอาหารท้องถิ่น ข้อความหลักและสโลแกน ให้ตามด้วยคำสร้อยต่อท้ายของคำ หรือประโยคนั้น ๆ ให้สั้น ง่ายต่อการเข้าใจ เช่น ฮั่นแห่นวก้อ แห่บักอ แห่ฮั่นแห่นว อีสานแห่บักอ หนองบัวแห่บักอ แห่บักออุดร แห่บักอหลายอฮั่นเมืองอุดร แห่บักอแห่บักอแห่บักอ แห่บักอฮั่นอฮั่น แห่บักอฮั่นอฮั่น แห่บักอฮั่นอฮั่น คักแนโพดโพหวา กะด้อกะเดี้ย เล่าผูกเรื่องราวกับเอกลักษณ์ แหล่งกำเนิด แหล่งสมุนไพร สูตรต้นตำรับ เน้นชื่อที่เป็นดั้งเดิมของอาหารท้องถิ่น เล่าโยงกับประวัติศาสตร์และสิ่งสำคัญในจังหวัด บอกประโยชน์และคุณค่า เน้นเทรนรักสุขภาพ นำเสนอเนื้อหาที่สามารถปลูกฝังให้ลูกหลานเกิดจิตสำนึก บริโภคนิสัยภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า นำไปสู่การอนุรักษ์สืบทอด ให้เดินเรื่อง เน้นผักปลอดสารพิษ เน้นสมุนไพร เน้นสุขภาพ หรือแปรรูปอาหารท้องถิ่นให้เทียบเคียงกับอาหารที่ร่วมสมัย ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้ร่วมสมัย ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติมาตกแต่ง และให้ใช้คนมีชื่อเสียงชูโปรโมทอาหารท้องถิ่น วิธีการปรุง ยึดโยงกับอาหารประเพณี ย้อนหารากเหง้าเก่า ๆ รื้อฟื้นการปรุงแบบเดิม ๆ ชูวัตถุดิบในการปรุงที่เด่น ใช้วัตถุดิบปรับไปตามฤดูกาล รู้จักดัดแปลงอาหารที่ทำให้ทานง่ายของคนร่วมสมัย ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมปรุงให้สอดคล้องความเป็นอยู่ในวิถีชีวิต และรูปแบบและ



มารยาทการทาน ส่วนใหญ่เป็นพาข้าว ไม่ใช่ช้อน ใช้มือเปิบ ใช้วัสดุธรรมชาติให้กลมกลืน ใช้ใบตองปูโต๊ะทานข้าว

สื่อวิดีโอ มีความยาวของสื่อวิดีโออยู่ในช่วง 5 - 10 นาที หรือตามเนื้อหาที่น่าสนใจ เปิดตัวขึ้นแรก (ฉากแรก) ด้วยภาพอาหารท้องถิ่นที่หลากหลายประเภท เคลื่อนไหวไม่น่าเบื่อ หรือแทรกแหล่งท่องเที่ยว ใช้ Sound Effect ใช้ดนตรีเน้นร่วมสมัย เลือกที่ติดหูวัยรุ่น ชาวดีให้เข้ากับอาหารท้องถิ่น แล้วแต่รูปแบบของคลิปการนำเสนอ แต่ควร เน้นให้เกิดจิตสำนึก นำลูกหลานอีสาน หรือคนมีชื่อเสียงซูเปอร์โมทอาหารท้องถิ่น เช่น เยาวชนต้นแบบบูป็นัมเบอร์วัน เน็ตไอดอล นักจัดรายการจากคลื่นวิทยุ หมอลำกลอน หรือศิลปินเด็ก ๆ ในท้องถิ่น พาชม พาชิม มาพูดคุยเชิญชวน เป็นภาษาอีสาน และมีการ Insert บทพูดสัมภาษณ์ ภาพ เสียง บรรยายภาพ อาจใช้รูปแบบเพลงแร็ป เพลงที่คนรุ่นใหม่ชอบฟังจะได้เข้ากับยุค แต่หากเป็นรูปแบบแข่งขัน ทำกินทำลอง ต้องให้สิทธิ์กลุ่มชุมชน เน้นความสนุก ทุกคนมีส่วนร่วม และเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ชิมอาหารภายในงาน หรืออาจนำเสนอรูปแบบวาระพิเศษต่าง ๆ โยงกับงานเทศกาล ประเพณีที่สำคัญประจำจังหวัด เช่น งานแห่ผีตาโขนด้านซ้าย งานแห่ต้นดอกไม้นาแห้ว เทศกาลกินปลาที่โนนสังข์ งานกาชาดพระนเรศวร งานประจำปีทุ่งศรีเมือง เทศกาลทะเลบัวแดง บั้งไฟพญานาคหนองคาย งานแข่งเรือไทย ลาว เวียดนาม หรือ รูปแบบการปรุงอาหารให้ใช้สมุนไพรเด่น วัตถุดิบจากธรรมชาติในชุมชน เช่น น้ำผักสะทอน สะค้าน หวาย บัวแดง มะเดื่อ บักเลนริมน้ำโขง มะแปม ต้นสิรินทรวลัลิ แต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบไหน ขอให้เป็นการเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นผูกกับเอกลักษณ์ อัตลักษณ์รากเหง้าที่มาวัฒนธรรม รูปแบบการกิน ประโยชน์ ชื่ออาหารที่โดดเด่นในพื้นที่ (อ้อ อู๋ เอาะ อู ม่า หม่า ก้อย ซอย จู หลาม) วิธีการดัดแปลงจากภูมิปัญญา ตลอดจนสิ่งสำคัญของจังหวัด ให้เป็นที่ประจักษ์ในพื้นที่

สื่อกิจกรรม ให้ความสำคัญกับสถานที่จัดงานที่จังหวัดมีอยู่แล้วเป็นประจำ เช่น ตลาดเลาะเลย ตลาดชุมชน ถนนอาหาร ถนนคนเดิน ตลาดนัด หรือ ศูนย์การค้า งานออกบูธเคลื่อนที่ งานประเพณี งานเทศกาล งานประจำปีของจังหวัด เลือกช่วงโอกาสงานเทศกาล ช่วงวันหยุด ศุกร์ - อาทิตย์ ตั้งแต่เวลา เวลา 15.00 – 20.00 น. ช่วงสิ้นปี ช่วงปีใหม่ อำเภออัม จัดช่วงหน้าหนาว ไม่ควรจัดช่วงวันหอยออกและช่วงฤดูฝน โดยเชิญท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน โชว์กลุ่มที่ชนะการแข่งขันอาหารท้องถิ่น ประมาณ 10 กลุ่มขึ้นจะได้ดูเป็นเทศกาล ให้ความสำคัญกับการตกแต่งอาหาร การปรุงอาหาร รสชาติอาหาร เน้นการสาธิต ให้ร่วมทำ ทานฟรี สร้างความประทับใจ มี กิจกรรมโชว์การละเล่นที่โดดเด่นของจังหวัด การละเล่นของเยาวชน ต้องมี MC (พิธีกร) ชาย - หญิง ที่เก่ง ๆ บรรยายเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นและเรียกคนที่เดินผ่านไปมาเข้ามาชมและชิม และร่วมทำกิจกรรม ประการสำคัญอย่าลืมเสริมช่องทางเผยแพร่ โลกีสต ตอบคำถาม ชิงรางวัล เช็กอิน ติดแฮชแท็ก เล่นเกมสผ่านเว็บไซต์โดยดูยอดกดไลค์ จัดมุมถ่ายรูป ให้บุคคลมีชื่อเสียง หรือหน่วยงานที่มียอดวิวช่วยแชร์ อาศัยเพลงของ



ประชาสัมพันธ์จังหวัด เพจสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพจบีบีเคย์ เพจข่าวท้องถิ่น

ผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า เมื่อนำความต้องการและความคิดเห็นต่าง ๆ ที่ยืนยันว่า หน้าตาพาหนะการสื่อสารที่ออกแบบและผลิตเพื่อใช้โปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น จังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ มวลีเคราะห์ สังเคราะห์ ก่อนนำไปดำเนินการ จัดทำและทดลองเผยแพร่ผ่าน เว็บไซต์อาหารท้องถิ่นภาคอีสานตอนบน 1 (<http://www.esanlocalfood.com>) เว็บไซต์อาหารท้องถิ่นจังหวัดเลย (<http://www.esanlocalfood.com/pages/1>) เว็บไซต์อาหารท้องถิ่นหนองบัวลำภู (<http://www.esanlocalfood.com/pages/2>) เว็บไซต์อาหารท้องถิ่นอุดรธานี (<http://www.esanlocalfood.com/pages/3>) เว็บไซต์อาหารท้องถิ่นหนองคาย (<http://www.esanlocalfood.com/pages/4>) เว็บไซต์อาหารท้องถิ่นบึงกาฬ (<http://www.esanlocalfood.com/pages/5>) Youtube Channel : อาหารท้องถิ่นอีสานตอนบน 1 (<https://www.youtube.com/channel/UC-S3d0AMPiMyYkEKIDPS6xA>) และ เฟสบุ๊ก แฟนเพจ: esanlocalfood (Facebook Fanpage : <https://www.facebook.com/esanlocalfood>)

หลังจากนั้น ทำการประเมินประสิทธิภาพของพาหนะการสื่อสารที่เปิดรับและเข้าร่วม ซึ่งผลประสิทธิภาพของสื่อแผ่นพับ 5 จังหวัด / 5 ชุด ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เกี่ยวกับการออกแบบเชื่อมโยงเนื้อหา ภาพ สี กราฟิกได้อย่างกลมกลืน และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในประเด็นการนำเสนอภาพอาหารท้องถิ่นสื่อความหมายชัดเจน ภาพคมชัด รูปแบบสีสันทสวยงาม ตัวอักษรที่ใช้มีหลายขนาด อ่านง่าย สะดุดตา สามารถโปรโมทและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก รักษาความเป็นอาหารพื้นถิ่นและนำเสนอชื่อและเรื่องเล่าอาหารท้องถิ่นถูกต้องและน่าสนใจ

ประสิทธิภาพของสื่อวิดีโอ 5 จังหวัด / 6 ชุด ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ในประเด็นเชิญชวนให้ผู้ชมเห็นคุณค่าและถูกคิดก่อให้เกิดจิตสำนึก ร่วมมือผืนกีสืบสานอาหารท้องถิ่น ภาพเชิญชวนอาหารท้องถิ่นตามบุธต่างๆ เหมาะสม สื่อความหมายชัดเจนและเนื้อหาและภาพในการเล่าเรื่องเชิญชวนอาหารท้องถิ่นสอดคล้องเชื่อมโยง ชวนติดตาม ไต่เต้า ชาวดีประกอบน่าสนใจ เวลาในการนำเสนอเหมาะสม จัดลำดับเนื้อหาในการเล่าเหมาะสม ครบถ้วนและถูกต้อง และนำเสนอการเล่าเนื้อหากระชับ ชัดเจนเข้าใจง่าย

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ต่อการบอกเล่าเรื่องราว เชิญชวน โน้มน้าว ของเยาวชนทูปีนัมเบอร์วันที่สามารถจัดลำดับเนื้อหาในการเล่าเหมาะสม ครบถ้วนและถูกต้อง เล่าเนื้อหากระชับ ชัดเจน



เข้าใจง่าย ด้วยท่าทางและเสียงชวนติดตาม รวมทั้งพาชมพาชิมอาหารท้องถิ่นตาม บุธต่าง ๆ ด้วยบุคลิกลักษณะ การแต่งกายกลมกลืนกิจกรรมและน่าสนใจ รวมทั้งเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าและถูกคิด ก่อให้เกิดจิตสำนึก ร่วมมือผนึกสืบสานอาหารท้องถิ่น

ประสิทธิภาพของสื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล ในการโปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น เฉพาะจังหวัดเลยน่าร้อง ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ทั้งนี้ ภายในงานมีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วม ชิม ทำและติชมหน้าตาและรสชาติอาหารท้องถิ่น ยิ่งเพิ่มความน่าสนใจดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาภายในงานมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจข้อมูลและพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า ข้อมูลที่นำเสนอผ่านพาหนะการสื่อสารต่าง ๆ มุ่งเน้นข้อมูลเชิญชวนให้รับประทาน ข้อมูลให้เกิดความภาคภูมิใจและอนุรักษ์สืบทอด ข้อมูลเสนอการปรุง ไม่ใช้น้ำมัน ข้อมูลเสนอรูปแบบการรับประทาน ข้อมูลเสนอมารยาทการรับประทานและข้อมูลเสนอการรับประทานอาหารท้องถิ่นอีสานในวาระพิเศษ สอดคล้องกับงานของ ปองปรารณ สุนทรเณสัช และคณะ ศึกษาการเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาน้ำปูแจ้ห่ม พบว่า ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้ 1) การเล่าเรื่องราวของสถานที่ 2) ใช้ภาพถ่ายเป็นสื่อ 3) เรื่องราวที่สร้างความแตกต่าง 4) สิ่งที่ต้องเขียน คือ มิติทางโภชนาการและสุขภาพ มิติทางด้านวัฒนธรรมการกินและมิติภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลจากการถ่ายภาพอาหารน้ำปู (ปองปรารณ สุนทรเณสัช และคณะ, 2561) สรุปได้ว่าเทคนิคการถ่ายภาพอาหารท้องถิ่นมาประกอบการเล่าเรื่อง วิธีการถ่ายภาพอาหารให้ดูน่ารับประทาน ได้แก่ 1) การคำนึงถึงมุมมองในการถ่ายภาพ 2) การจัดองค์ประกอบภาพ 3) เทคนิคการนำเสนออาหาร ประกอบด้วย การแสดงภาพด้วยส่วนประกอบของเครื่องปรุง การแสดงภาพด้วยเครื่องเคียง การแสดงภาพด้วยส่วนประกอบของเมนูอาหาร เมื่อนำภาพถ่ายอาหารที่ปรุงโดยมีน้ำปูเป็นส่วนผสมไปผลิตเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ แล้วนำไปสอบถามความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยระดับมากกว่า น้ำปูเป็นอาหารที่สามารถสื่อให้เห็นถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวแจ้ห่ม และเมนูอาหารน้ำปูสามารถใช้เป็นผลิตภัณฑ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ประชาชนเป้าหมายส่วนใหญ่เคยเปิดรับสื่อวิดีโอในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมา คือ สื่อแผ่นพับ สื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล เช่นเดียวกับงานของ อาทินันท์ แก้วประจันต์ และลักขณา คล้าย ศึกษาการวิจัยและสร้างสรรค์สื่อวิดีโอแนวตั้งเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถี อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี พบว่า การประชาสัมพันธ์



จะช่วยให้อาจารย์เข้ามายังสถานที่ท่องเที่ยววิถีที่สามารถสื่อสารสิ่งที่ต้องการให้เป็นที่ยอมรับ โดยอาศัยสื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่ออื่น ๆ (อาทิตินันท์ แก้วประจันต์ และลักษณา คล้ายแก้ว, 2563)

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า สื่อแผ่นพับระบุให้มีความสำคัญด้านความน่าสนใจในการนำเสนอเนื้อหา ปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน้าและความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา มีการคัดสรรภาพที่มีขนาดต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อนำมาวางประกอบให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับเนื้อหา นอกจากนี้ ให้ใช้เทคนิคด้านกราฟิก การเลือกสีเลือกภาพที่คมชัด ประการสำคัญต้องคำนึงถึงความหนาแน่นของข้อความในแต่ละหน้าและเน้นหัวข้อ หรือส่วนที่สำคัญเพื่อให้สะดุดตา ดังเช่นงานของ เพ็ญศรี จุลกาญจน์ และชวิต น้อยหัวหาด ศึกษาการออกแบบกราฟิกและสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านช้างวัด พบว่า สื่อแผ่นพับและสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ สามารถสร้างภาพลักษณ์ให้ชุมชนบ้านช้างวัด เนื่องจากมีความน่าสนใจ เนื้อหาเข้าใจง่ายครอบคลุม ภาพประกอบสามารถสื่อความหมาย ออกแบบตัวอักษร ทั้งขนาดตัวอักษรและรูปแบบตัวอักษร (เพ็ญศรี จุลกาญจน์ และชวิต น้อยหัวหาด, 2559)

สื่อวิดีโอ มีการการจัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมและถูกต้อง ปริมาณพอเหมาะ เลือกใช้ภาพให้สอดคล้องเชื่อมโยงและสื่อความหมายชัดเจน ไม่ต่างจากงานของ อาทิตินันท์ แก้วประจันต์และลักษณา คล้าย ศึกษาการวิจัยและสร้างสรรค์สื่อวิดีโอแนวตั้งเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถี อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี พบว่า สื่อวิดีโอที่ทำการผลิตเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถี ต้องเป็นสื่อที่มีความทันสมัย มีเนื้อหาภาพที่ครบถ้วน มีเสียงบรรยายที่น่าฟัง โดยใช้ท่อนสุก หรือภาพที่สำคัญของเนื้อหา เปิดในตอนต้นเพื่อดึงความสนใจของผู้ชมและในช่วงกลางเพื่อให้ได้ติดตามเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบ ตลอดจนกระบวนการประชาสัมพันธ์ (อาทิตินันท์ แก้วประจันต์ และลักษณา คล้ายแก้ว, 2563)

สื่อกิจกรรม ให้มีความสำคัญความครบถ้วน ถูกต้องและน่าสนใจของการจัดลำดับเนื้อหาที่น่าสนใจ จัดบรรยากาศให้น่าสนใจ ให้เกิดความเชื่อมโยงต่อเนื่อง และสื่อบุคคล มุ่งเน้นที่ความครบถ้วนและถูกต้องของเนื้อหา จัดลำดับเนื้อหาเพื่อนำเสนอให้น่าสนใจ ดังงานวิจัยของ นิทัศน์ วงศ์ธนาวิ ศึกษาการสื่อความหมายทางวัฒนธรรมภายใต้โครงการจากงานวิจัยสู่อุทยานการเรียนรู้ ได้ชี้ให้เห็นว่าสื่อกิจกรรมทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นเด็กและเยาวชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นแล้ว และการเรียนรู้้นั้น ลำพังอาศัยการตีความจากการอ่านเพียงอย่างเดียวคงเป็นได้ยาก ต้องอาศัยสื่อกิจกรรมในการจัดแสดงเพราะถือเป็นส่วนสำคัญที่จะสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างผู้สื่อสารและผู้รับสารทำให้เกิดการสื่อความหมายเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่ายและสนุกสนานยิ่งขึ้น และสื่อบุคคล โดยเฉพาะประเด็นด้าน



วัฒนธรรม ต้องอาศัยสื่อบุคคลช่วยสื่อความหมายในแต่ละครั้ง เพื่อลดปัญหาการสื่อสารข้อมูลได้ไม่ครบถ้วน หรือลดการสื่อสารข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง (นิทัศน์ วงศ์ธนาวัต, 2558)

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อประเมินพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า มีการนำความต้องการการลักษณะพาหนะการสื่อสารมาวิเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นต่าง ๆ ก่อนลงมือออกแบบและสร้างพาหนะการสื่อสาร ได้แก่ สื่อแผ่นพับในการปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น จำนวน 5 ชุด / 5 จังหวัด สื่อวิดีโอ จำนวน 6 ชุด / 5 จังหวัด สื่อบุคคล จำนวน 10 คน / 5 จังหวัด และสื่อกิจกรรม ได้จัดนำร่อง จังหวัดเลย จำนวน 1 กิจกรรม / 1 จังหวัด หลังจากนั้นนำไปดำเนินงานและทดลองใช้ และทำการติดตามประเมินผลประสิทธิภาพของสื่อแผ่นพับ สื่อวิดีโอสื่อบุคคล ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและรายข้อแต่ละสื่อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก นอกจากนี้ ประเมินประสิทธิภาพของสื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล ในการโปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก

ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสื่อแผ่นพับ มีการออกแบบกราฟิก วาง Layout บนกระดาษ A 5 ผสมผสานเนื้อหาเท่าที่จำเป็น โดยเน้นเพียงชื่ออาหาร ความสำคัญ วัตถุดิบ เทคนิคการทำ สโลแกน นอกนั้นจะโชว์เป็นภาพสำหรับอาหารที่ชนะเลิศการแข่งขันอาหารดาว 2 ประเภทและอาหารหวาน 1 ประเภท ที่มีคำสร้อยต่อท้าย ทำให้นึกถึงรสชาติอาหารท้องถิ่นของจังหวัดนั้น ๆ ได้แก่ "สำหรับเม็ดเลย ฮั่นแห่นว ก่อ" "สำหรับหนองบัวแซ่บอีหลี" "สำหรับอุดร...โพดนัวหัวม่วน" "สำหรับจิตจาดคักแท่นอ หนองคายพญานาค" และ "สำหรับแนวกินอีหลีอีหลอ บึงกาฬ" มีการนำน้องทุปนิมเบอร์วันยืนถือสำหรับโพสท่าสวยงาม พร้อมแทรกภาพอาหารท้องถิ่นให้ดูน่ารับประทาน นำมาวางและตกแต่งบนวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ใบมะแปม ใบสิรินทรวัลลี ใบแดง มะเดื่อ บักเลน ส่วนสีที่ใช้เน้นเบจอ่อนไม่ให้เด่นกว่าภาพอาหาร Background พื้นหลังใช้สถานที่เด่นของจังหวัด ให้มีความละเอียด 10 % เลยใช้ผีตาโชน หนองบัวลำภูใช้แหล่งน้ำธรรมชาติที่อยู่ของปลา อุดรธานีใช้ทะเลบัวแดง หนองคายใช้พญานาคคู่ที่วัดลำดวน และบึงกาฬใช้แหล่งชุ่มน้ำบึงโขงหลง มีการใช้ตราประจำจังหวัด มี QR - Code ให้สแกน นำออกเผยแพร่ทั้ง เว็บไซต์ facebook รวมรูปแบบ Hard Copy

สื่อวิดีโอ ใช้ตัวไฮไลต์ คือ เดินเรื่องโดยน้องทุปนิมเบอร์วันพาชม พูดคุยภาษากลางควบคู่กับภาษาอีสาน คู่มือการทำอาหาร แต่ละบูธ ทานให้ดู พร้อมเชิญชวนให้ผู้สนใจเข้าร่วมกับกลุ่มชุมชนที่เข้าประกวดให้ออกมาในรูปแบบเรียลลิตี้ ดิบ ๆ สด ๆ ตามตอบตามสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ ให้ผู้ทำอาหารผูกเรื่องเล่าที่ไปที่มาของอาหารที่กลุ่มนำมาต่อยอดแข่งขันเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ชม มีการนำเสนอภาพสำหรับและภาพเฉพาะอาหารท้องถิ่น ทั้ง Pan (ภาพอาหารท้องถิ่น) Ls (ภาพอาหารระยะไกล) Ms (ภาพอาหารระยะกลาง) Cu (ภาพอาหารระยะใกล้) ภาพบรรยากาศของงาน ทั้งผู้คนที่ย้ายมาทานอาหารฟรี สีสนของสถานที่จัดงาน การแสดงภายใน



งาน ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญของจังหวัด หลังจากนั้นนำมาตัดต่อ ลงกราฟิก ลง Effect ลงชาวด์ ที่ติดหุ้ยรุ่น ก่อนนำเผยแพร่ผ่านช่องทางเว็บไซต์ และ YouTube Channel

สื่อบุคคล คือ น้องทูนัมเบอร์วันซึ่งเป็นวัยรุ่น พุดเก่ง คล่องแคล่ว พุดจาฉะฉาน หน้าตาสวย-หล่อ จึงดึงดูดความสนใจจากผู้คนได้ไม่ยาก บวกกับการแต่งกาย แต่งหน้า ทำผมที่ สะดุดตา ออกมาในแนวผ้าฝ้ายที่คงความโดดเด่นเอกลักษณ์ของอีสานและชุดในการเข้าแข่งขัน เยาวชนคนเก่งและคนดี "ทูนัมเบอร์วัน" พร้อมสายสะพาย ยิ่งเพิ่มจุดสนใจในช่วงที่น้อง ๆ พา ชม ชิม และพูดคุยกับกลุ่มผู้เข้าร่วมแข่งขัน ยิ่งดึงดูดให้สนใจเข้ามาดู เข้ามาฟัง ร่วมกิจกรรม เข้ามาถ่ายรูป ยิ่งเป็นการเพิ่มช่องทางของการเผยแพร่อาหารท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้น

สื่อกิจกรรม ในการโปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น จังหวัดเลย ภาพรวมมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก ทั้งนี้เพราะภายใน งานมีการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วม ชม ชิม ทำและชิมหน้าตาและรสชาติ อาหารท้องถิ่น ยิ่งนำสำหรับอาหารท้องถิ่นมาโชว์อย่างสวยงาม น่าทาน ยิ่งเพิ่มความพอใจแก่ ผู้เข้าร่วมงานที่มาชมแล้วยังทานฟรี บรรยากาศการนำเสนอกิจกรรมอบอุ่น เรียบง่าย บริการ เป็นกันเอง ได้เห็นหน้าตาอาหารท้องถิ่นที่มีการตกแต่งแนบชิดไปกับความเป็นพื้นถิ่น วัตถุดิบ จากธรรมชาติ มีสมุนไพรเป็นเครื่องเคียง ยิ่งเพิ่มรสชาติที่ไม่แพ้อาหารอื่นใด จนเกิดความ ภาคภูมิใจ หวังแห่นอาหารท้องถิ่น ยังมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจมาบอกเล่า กระตุ้นให้ ผู้เข้าร่วมได้ฟังเรื่องราวที่มาของอาหารท้องถิ่นแต่ละประเภท ด้วยเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่าย มี ลีลาท่าทางการนำเสนอชวนติดตาม ยิ่งทำให้เห็นคุณค่า เกิดความประทับใจทั้งกิจกรรม บุคคล และชื่นชอบในรสชาติของอาหารท้องถิ่นที่อร่อยจนอิมท้อง ซึ่งผลการประเมินประสิทธิภาพของ สื่อต่าง ๆ ที่นำมาใช้โปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่นดังกล่าว ช่วยทำให้รู้ผลลัพธ์ที่ ออกมาว่าคุ้มค่ากับทุก ๆ สิ่งทีลงไปหรือไม่ เป็นการหาทางจัดข้อบกพร่องสำหรับการ ดำเนินงานครั้งต่อไป ขณะเดียวกันก็หาช่องทางปรับปรุงการทำงานให้รัดกุมยิ่งขึ้น เพื่อให้การ ดำเนินงานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้ (วิรัช ลภีรัตนกุล, 2556)



องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์อาหาร
ท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1



จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาพาหนะการสื่อสารในการปลูกจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์อาหารท้องถิ่น ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 พบว่า การที่จะทำให้คนในชุมชนและสังคมเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานอาหารท้องถิ่น ต้องมีการใช้พาหนะการสื่อสารร่วมกัน เริ่มจาก นำสื่อกิจกรรมเพื่อโปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น ในงานแข่งขันเพื่อคัดสรรอาหารท้องถิ่นต้นแบบและกิจกรรมอาหารท้องถิ่นบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมในฐานะผู้มาเยือน – ผู้ถูกเยือน สื่อบุคคล โดยเยาวชนต้นแบบเก่งและดี (ทูปิ่นมเบอร์วัน) โปรโมทบอกเล่าเรื่องราวอาหารท้องถิ่นในการปลูกจิตสำนึก ใช้สื่อแผ่นพับเสริมภาพเยาวชนต้นแบบเก่งและดี (ทูปิ่นมเบอร์วัน) โปรโมทสำหรับอาหารที่ชนะเลิศการแข่งขันอาหารคาวและอาหารหวาน และใช้สื่อวิดีโอเดินเรื่องในรูปแบบเรียลลิตี้ โดยเยาวชนต้นแบบเก่งและดี (ทูปิ่นมเบอร์วัน) ในงานโปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น และได้รับความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยร่วมกับผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต สื่อมวลชน และกลุ่มวัฒนธรรม -ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อปกป้อง ส่งเสริมและรื้อฟื้นอาหารท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาพาหนะการสื่อสาร ส่วนใหญ่เคยเปิดรับมากที่สุด เรียงจากสื่อวิดีโอ สื่อแผ่นพับ สื่อกิจกรรมและสื่อบุคคล ส่วนข่าวสารมุ่งเชิญชวนให้รับประทานอาหารท้องถิ่นตั้งแต่วัยเด็ก เกิดความภาคภูมิใจ ปรุงแบบง่าย ๆ และไม่ใช้น้ำมัน เสนอรูปแบบและมารยาทการรับประทานในวาระพิเศษ และตกแต่งที่แสดงความเป็นรากเหง้าของพื้นที่ ทั้งนี้ ก่อนทำการสร้างพาหนะการสื่อสารมีการสำรวจความต้องการและย่อนคินข้อมูลเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายยืนยันก่อนที่จะออกแบบ และเมื่อนำออกเผยแพร่แล้วติดตามประเมินประสิทธิภาพของพาหนะการสื่อสาร ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งการที่จะทำให้คนในชุมชนและสังคมเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และสืบสานอาหารท้องถิ่น ต้องมีการใช้พาหนะการสื่อสารร่วมกัน เริ่มจาก นำสื่อกิจกรรมเพื่อโปรโมทปลูกจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่น สื่อบุคคล โดยเยาวชนต้นแบบเก่งและดี (ทูปิ่นมเบอร์วัน) โปรโมทบอกเล่าเรื่องราวอาหารท้องถิ่นในการปลูกจิตสำนึก ใช้สื่อแผ่นพับเสริม ร่วมการตอกย้ำด้วยสื่อวิดีโอ มีการนำเยาวชนต้นแบบเก่งและดี (ทูปิ่นมเบอร์วัน) มาขับเคลื่อนอาหารท้องถิ่น เป็นกลวิธีที่จะเผยแพร่โปรโมทจนเกิดจิตสำนึกต่ออาหารท้องถิ่นให้เกิดการรับรู้ เรียนรู้ มีส่วนร่วม การปฏิบัติ การสืบสานและให้เห็นการต่อยอดแปลกใหม่ให้ทันกับสถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย ดังนั้น จังหวัด สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด องค์กรสื่อ องค์กรที่เกี่ยวกับสื่อ ควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุน ให้ขยายช่องทางเผยแพร่อาหารท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้คนมีความรู้ความสามารถ มีทักษะด้วยการกำหนดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับสื่อในแผนปฏิบัติการประจำปี อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการที่



จะมีสื่อที่มีคุณภาพและใช้เผยแพร่อาหารท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอาหารท้องถิ่นในชุมชน เป็นผู้เล่าเรื่อง (Story Telling) รวมทั้งเพิ่มศักยภาพด้านความรู้ การออกแบบและการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์อาหารท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สารโจนวงศ์. (2560). คำนิยมในการบริโภคอาหารท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดตราด. ใน ทหยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- การดา ร่วมพุ่ม และอุไร คงคาหลวง. (2553). การสื่อสารเพื่อสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- นิทัศน์ วงศ์ธนาวิดี. (2558). การสื่อความหมายทางวัฒนธรรมภายใต้โครงการจากงานวิจัยสู่อุทยานการเรียนรู้. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปองปรารณ สุนทรเกสัช และคณะ. (2561). การเล่าเรื่องอาหารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม : กรณีศึกษาน้ำปูแจ่ม. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 11(1), 192-213.
- เพ็ญศรี จุลกาญจน์ และวิช น้อยห้าวหา. (2559). การออกแบบกราฟิกและสื่อสิ่งพิมพ์สำหรับประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านช้างวัด. ใน รายงานประชุมวิชาการระดับชาติ "นเรศวรวิจัย" ครั้งที่ 12 : วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ วันที่ 21-22 กรกฎาคม 2559. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2556). การประชาสัมพันธ์. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์เขต 1 ขอนแก่น. (2558). สื่อที่มีอิทธิพลของเด็กและเยาวชน. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2561 จาก http://region1.prd.go.th/ewt_news.
- สุรางคนา ณ นคร. (2555). การสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจกับภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อาทิตนันทน์ แก้วประจันต์ และลักขณา คล้ายแก้ว. (2563). การวิจัยและสร้างสรรค์สื่อวีดิทัศน์แนวตั้งเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววิถี อำเภอนองแสง จังหวัดสระบุรี. ใน รายงานการประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา วันที่ 13 สิงหาคม 2563. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.



เอื้อเอ็นดู ภาคทรัพย์. (2559). การส่งเสริมการท่องเที่ยวอาหารเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เอกลักษณ์อาหารอีสาน จังหวัดขอนแก่น. ใน ปริญญาพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Cochran, W.G. (1953). Sampling Techniques. New York: John Wiley & Sons.

Rosengren, Karl Erik. . (1985). Uses and Gratifications: A paradigm Outlined. In The Using of Mass Communication: Current Perspective on Gratifications Research. Sage Publications.



รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
โรงเรียนนครขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาขอนแก่น*

THE DEVELOPMENT OF AN INTERNAL SUPERVISION MODEL USING
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY PROMOTING ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT, NAKHON KHONKAEN SCHOOL
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

อภิชาติ อุ่นเกิด

Apichat Aunkoed

โรงเรียนนครขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

Nakhonkhonkaen School The secondary Education Service Area Office Khon Kaen, Thailand

E-mail: Aunkred9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศและศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา มีจำนวน 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างและพัฒนารูปแบบ 3) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมและ 4) การทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนนครขอนแก่น ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ฯ และ แบบประเมินความสามารถด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้ฯ สถิติที่ใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า ผลของการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.14) ครูมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หลังรับการ

* Received 4 January 2023; Revised 27 January 2023; Accepted 30 January 2023



นิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 62.73, S.D. = 4.62) เป็นร้อยละ 89.62 ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 52.27, S.D. = 2.85) คิดเป็นร้อยละ 87.11 และความสามารถด้าน การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 85.13, S.D. = 3.97) คิด เป็นร้อยละ 85.13 ซึ่งผลการใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

This research article aims to develop an internal supervision model and study results of an implementation of the model by using professional learning community to promote active learning management, Nakhon Khonkaen School The Secondary Educational Service Area Office. The research methodologies and developments involved 4 steps: step 1 is a study on fundamental information; step 2 is a creation and development of the model; step 3 is a creation and development of tools that used for collecting data; step 4 is an experimentation and evaluation of model implementation. Samples of the research included 30 teachers from Nakhon Khonkaen School in an academic year 2022 which obtained by using multistage sampling method. Tools that used in the research are: a test on active learning management, an evaluation form to evaluate skills to create active learning management plan, and an evaluation form to measure capability to implement active learning management. Statistics used in the research are percentage, mean, standard deviation (S.D.) and t-test. Findings of the research found it that appropriateness of the internal supervision model and its manual for specialists in the overall appeared in the highest level ($\bar{x}$ = 4.57, S.D. = 0.14). Teachers who received internal supervision through active learning had higher score than before an implementation with the mean of ($\bar{x}$ = 62.73, S.D. = 4.62) which accounted for 89.62 percent. Capability to create active learning management plan had an average score of ($\bar{x}$ = 52.27, S.D. = 2.85) which accounted for 87.11 percent; and capability to implement active learning activities had an average score of ($\bar{x}$ = 85.13, S.D. = 3.97) which accounted for 85.13 percent. As to these, results of an implementation of the internal



inspection model was statistically higher than standard benchmark that set at 75 percent at significance level of .05

Keywords: Supervision Model, Professional Learning Community, Active Learning Management

บทนำ

การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง ก็คือ จะต้องมีการ “ชุมชนแห่งวิชาชีพ หรือ Professional Community” เกิดขึ้นในสถานศึกษานั้น เพื่อให้เป็นสถานที่สำหรับการปฏิสัมพันธ์ของมวลสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพครูของสถานศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การให้ความดูแลและพูดถึงการปรับปรุงผลการเรียนของผู้เรียนตลอดจนงานทางวิชาการของสถานศึกษา และ เนื่องจากครูส่วนใหญ่ในแทบทุกประเทศมักเกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวในการปฏิบัติงานสอนของตน ดังนั้น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาสมรรถนะให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีคุณภาพและมีคุณธรรม อันจะส่งผลต่อวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน แนวทางการเรียนรู้ของครูที่กำลังให้ความสนใจอย่างมากในปัจจุบัน คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู (Professional Learning Community) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อครูสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มที่ตามศักยภาพ โดยบทบาทของครูจะเปลี่ยนจากครูผู้สอน (Teacher) เป็นครูฝึก (Coach) หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) ทั้งนี้ นอกจากครูแล้ว ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้ครูได้มีโอกาสพบปะ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งกำหนดบทบาท ในการจัดการเรียนรู้ของครูให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (วิจารณ์ พานิช, 2556) การที่ครูมีเวลาน้อยลงจะมีโอกาสใช้เวลาที่เหลือในการพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งจะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นตามไปด้วย โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมใน “ชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะการมี “ชุมชน แห่งวิชาชีพ” เกิดขึ้นในสถานศึกษาจึงช่วยคลี่คลายปัญหาดังกล่าว เพราะทำให้ครูมีโอกาสพูดคุยกับบุคคล ผู้มีส่วนได้เสียกับงานของ โดยกิจกรรมของชุมชนแห่งวิชาชีพในสถานศึกษาควรประกอบด้วย 1) การมีโอกาสเสวนาใคร่ครวญ (Reflective dialogue) ระหว่างกัน 2) การเปิดกว้างให้มีการปฏิสัมพันธ์ในหมู่ครูผู้สอนมากขึ้นเพื่อลดความรู้สึกโดดเดี่ยว (Detribalization) ในงานสอนของครู 3) การรวมกลุ่มเพื่อนำเสนอเรื่องการเรียนรู้ของผู้เรียน 4) การร่วมมือร่วมใจกันในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และ 5) การแลกเปลี่ยนในประเด็นที่เป็นค่านิยมและปทัสถานร่วม (Shared Values and Norms) (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2556)

การนิเทศการศึกษานับว่ามีบทบาทสูงมากในการที่จะช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ พัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้



ความสามารถและคุณลักษณะตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการระบบการนิเทศการศึกษาเป็นระบบสนับสนุนการเรียนรู้และการบริหารการศึกษาที่มีความสำคัญในการเป็นเพื่อนร่วมทาง ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนภายใต้บรรยากาศแห่งความเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีก็พยายามมิตรช่วยสร้างเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความชัดเจน ตัดสินใจถูกต้องในการบริหารการศึกษาให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องตามหลักวิชาการส่งผลดี ต่อผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งความรู้ ความสามารถ เจตคติและมี คุณธรรม ดังที่ วัชรรา เล่าเรียนดีกล่าวว่า การให้ความรู้แก่ครูโดยไม่มีการติดตามดูแล ช่วยเหลือ ครูจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ๆ ยากมากและในการที่จะให้ครูพัฒนาได้นั้น ต้องอาศัยวิธีการหลายวิธีและวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงพัฒนาดตนเอง พัฒนางานในวิชาชีพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนในที่สุด (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2553)

โรงเรียนนครขอนแก่นเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น ที่อยู่ภายใต้การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 จากการทดสอบระดับชาติ (O-net) พบว่าทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีผลคะแนนการทดสอบ อยู่ใน ระดับที่ต้องได้รับการพัฒนา ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาตามภารกิจหน้าที่และนโยบายของรัฐบาล และเล็งเห็นของการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพที่ เหมาะสมเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพที่จะสามารถนำพา สังคมตลอดจนประเทศชาติให้ทัดเทียมกับนานาประเทศได้ ประกอบกับได้ศึกษาหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล การจัดการศึกษาการจัด การเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การสอนแบบเชิงรุก Active Learning เน้นกระบวนการ PLC ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจศึกษาพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูโรงเรียนนครขอนแก่น โดยมุ่งหวังพัฒนาครูให้จัดการเรียนรู้ตามแนวการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้บรรลุเป้าหมายหลักสูตรและเป้าหมายของประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปรียบเทียบความรู้ความสามารถเชิงรุกเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ กับเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนนิเทศ และหลังนิเทศ 2) ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) ด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก



วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ทฤษฎี หลักการ/แนวคิดและเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดการพัฒนารูปแบบ 2) ศึกษาแนวคิดการนิเทศการศึกษา 3) ศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก 4) ศึกษาแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 1) การสร้างแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การตรวจสอบคุณภาพของแบบการนิเทศ คู่มือการใช้แบบการนิเทศและเอกสารประกอบแบบการนิเทศ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เน้นกระบวนการ PLC 2) แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เน้นกระบวนการ PLC 3) แบบประเมินความสามารถด้านการดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เน้นกระบวนการ PLC

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้แบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนนครขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) คู่มือการใช้แบบการนิเทศและเอกสารประกอบการนิเทศ 2) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) แบบประเมินความสามารถด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1) แบบประเมินรูปแบบและคู่มือการใช้แบบการนิเทศและเอกสารประกอบการนิเทศโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 2) แบบทดสอบความรู้ ใช้ทดสอบความรู้กับครู จำนวน 30 คน 3) แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้ประเมินครูผู้สอน จำนวน 30 คน 4) แบบประเมินความสามารถด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใช้ประเมินครูผู้สอน จำนวน 30 คน



5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ และเอกสารประกอบการนิเทศ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ (S.D.) 2) แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลใช้ t-test 3) แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ (S.D.) 4) แบบประเมินความสามารถด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาารูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.14) มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบการนิเทศ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศ เนื้อหาของรูปแบบการนิเทศ กระบวนการของรูปแบบการนิเทศ การวัดประเมินผลของรูปแบบการนิเทศและเงื่อนไขการสำเร็จโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่สามารถนำไปใช้แล้วตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการศึกษาทดลองใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในการ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปรียบเทียบความรู้ความสามารถเชิงรุกเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ กับเกณฑ์ที่กำหนด พบผลการวิจัยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มตัวอย่าง ก่อนนิเทศและหลังนิเทศ ครูที่ได้รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หลังนิเทศ สูงกว่าก่อนนิเทศ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 62.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 4.62 คิดเป็นร้อยละ 89.62 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูที่ได้รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความสามารถด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 52.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2.85 คิดเป็นร้อยละ 87.11 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูที่ได้รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความสามารถด้านการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี



คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 85.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 3.97 คิดเป็นร้อยละ 85.13 สูงกว่าเกณฑ์ มาตรฐานที่ตั้งไว้คือ ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากการรูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผลของการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศโดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบการนิเทศ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการนิเทศ เนื้อหาของรูปแบบ การนิเทศ กระบวนการของรูปแบบการนิเทศ การวัดผลประเมินผลของรูปแบบการนิเทศ และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่สามารถนำไปใช้แล้วตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบ การนิเทศที่พัฒนาขึ้นได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ และครอบคลุมภารกิจและเป้าหมายสำคัญของโรงเรียนในการพัฒนาครูและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้ได้มาตรฐานเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Joyce, B. et al. ที่กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปมีองค์ประกอบรวมที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่ หลักการของรูปแบบ จุดประสงค์ของรูปแบบ กระบวนการ การวัดและประเมินผล ซึ่งหลักการของรูปแบบเป็นการกล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น จุดประสงค์ของรูปแบบเป็นการระบุความคาดหวังหรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบ กระบวนการเป็นส่วนที่ระบุถึงขั้นตอน วิธีการ และกิจกรรม ต่าง ๆ ที่จะใช้ในดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของรูปแบบ การวัดและประเมินผล เป็นการประเมินผลตามจุดประสงค์ของรูปแบบที่สร้างขึ้น (Joyce, B. et al., 1992) เช่นเดียวกับผลการวิจัยนี้ของ ประภาภรณ์ คำโอภาส ที่ได้ศึกษารูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบและขั้นตอนการดำเนินงานตามองค์ประกอบ การเรียนรู้สู่การปฏิบัติและกิจกรรม ผลลัพธ์ของรูปแบบ และเงื่อนไขของรูปแบบ (ประภาภรณ์ คำโอภาส, 2560) และ ฐาปนันท์ อุดมศรี ได้ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน พบว่ามีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักการและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ แผนภาพของรูปแบบและการนำไปใช้ ปัจจัยความสำเร็จ และประโยชน์ที่ได้รับ (ฐาปนันท์ อุดมศรี, 2558) นอกจากนี้การนิเทศติดตามจากคณะกรรมการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ทักษะและเจตคติก่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ได้เป็นอย่างดี



อย่างไรก็ตามการสร้างแหล่งความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) จัดเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้ครูได้รับความสะดวก ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้เป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนและบูรณาการความรู้ รวมถึงการ เผยแพร่ความรู้ สอดคล้องกับข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปกระบวนการฝึกอบรมครู ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ที่เสนอให้กระบวนการฝึกอบรมครูต้องให้ความสำคัญกับขั้นตอนการนำความรู้สู่การปฏิบัติจริง การฝึกปฏิบัติ และการทบทวนและแลกเปลี่ยน เพื่อแก้ปัญหาจากการปฏิบัติไม่จบลงเพียงแค่ขั้นตอนการฟัง บรรยายเพื่อรับการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น และควรสนับสนุนให้เกิดระบบชุมชนเรียนรู้ทางวิชาการร่วมกัน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2560) และสอดคล้องกับข้อเสนอแนะการพัฒนาครูของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่เสนอให้มีรูปแบบการพัฒนาครูควรใช้วิธีการที่หลากหลาย ไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอนของครู ใช้สถานที่จริงเป็นพื้นที่ฝึกปฏิบัติ และเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองโดยการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดแหล่งเรียนรู้ ให้ครูได้ศึกษาด้วยตนเอง มีพี่เลี้ยงที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าไปเป็นที่ปรึกษา ในโรงเรียนเพื่อช่วยชี้แนะและลดการดึงครูออกมาอบรมนอกโรงเรียน นอกจากนี้ กระบวนการพัฒนาครูเน้นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางวิชาชีพให้ทันต่อความก้าวหน้าและวิทยาการ เน้นให้ครูมีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาและทักษะการจัดการเรียนรู้ ให้ตรงกับภาระงานที่รับผิดชอบ มีความสามารถในการจัดชั้นเรียน การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้สนุก และท้าทาย การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกอร ทองศรี ที่พัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาครูผู้สอน เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ครูผู้รับการนิเทศมีความคิดเห็นต่อขั้นตอนการนิเทศตามรูปแบบการนิเทศ 6 ขั้นตอน แต่ละขั้นชื่นชมผลงานที่เกิดจากการนิเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด (กนกอร ทองศรี, 2560) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เดช สาระจันทร์ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาครูรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคเหนือ พบว่า ผลการประเมินคุณภาพ รูปแบบที่สร้างขึ้น ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความมีประโยชน์และด้านความเป็นไปได้ ในการนำไปใช้ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด (เดช สาระจันทร์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพพรพรรณ ญาณโกมุท พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน มีผลการพิจารณาและประเมินคุณภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญและ ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) และผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบ อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่ง



สามารถไปใช้ทดลองได้ (นพพรพรรณ ญาณโกมุท, 2558) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิติธาร ชูทรัพย์ ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์สารสนเทศขั้นพื้นฐาน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (นิติธาร ชูทรัพย์, 2559)

2. จากผลการรูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยเปรียบเทียบความรู้ความสามารถเชิงรุกเกี่ยวกับด้านต่าง ๆ กับเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นกระบวนการ PLC ผลการใช้รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โรงเรียนนครขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า ครูมีความรู้เกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นกระบวนการ PLC หลังนิเทศสูงกว่าก่อนนิเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) เป็นการพัฒนาสมรรถภาพการทำงานของครูโดยเน้นไปที่การทำงานให้ได้ตาม เป้าหมาย ของงาน หรือการช่วยให้สามารถนำความรู้ที่มีอยู่หรือได้รับการอบรมมาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) รูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนนครขอนแก่น ได้พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นกระบวนการ PLC โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการโดยมีกิจกรรมคือการ บรรยาย การศึกษาเอกสารการนิเทศ กิจกรรมการลงมือปฏิบัติ การมอบหมายภารกิจให้ครูฝึกปฏิบัติการการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นกระบวนการ PLC ในระหว่างนี้ได้มี สืบค้นปัญหาออกแบบการเรียนรู้ เยี่ยมชั้นเรียน การสะท้อนผล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ทำให้ผู้รับการนิเทศมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นกระบวนการ PLC หลังใช้รูปแบบ สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการนิเทศ

2.2 ด้านแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูมีแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นกระบวนการ PLC คิดเป็นร้อยละ 87.11 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า ครูที่ได้รับการนิเทศได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกระบวนการเรียนรู้ขึ้นวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูได้ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ และนำไปออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งร่วมกันค้นหากิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบและเทคนิคการสอนที่เน้นการปฏิบัติที่หลากหลายเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้และธรรมชาติผู้เรียน ออกแบบและสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน และครูที่เลี้ยง ครูแกนนำ หรือ



เพื่อนครูร่วมชี้แนะ สะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแผนการจัดการเรียนรู้ใน 5 ประเด็น ได้แก่ เป้าหมายของการเรียนรู้ เนื้อหาสาระการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน จากนั้นครูผู้สอนจึงได้แก้ไขปรับปรุงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนนำไปใช้จริง จึงทำให้ได้แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจน สามารถบรรลุผลตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ตามรายวิชานั้นได้ และสร้างความมั่นใจให้กับครูผู้สอนว่าต้องบรรลุผลการจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์ ที่ว่าการที่สมาชิกทุกคนในชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย คือ การพัฒนาผู้เรียน และช่วยกันวางแผนงาน นำประสบการณ์ของแต่ละคนมาแลกเปลี่ยนกัน และสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีไปประยุกต์ใช้ในงานของตนเองได้ (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่กล่าวว่า การที่ครูผู้สอน (Model teacher) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยเล่าให้ครูเพื่อนร่วมชั้นเรียน (Buddy teacher) ฟังแล้วให้ช่วยสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ในลักษณะของการสนทนาอย่างน้อย 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เป้าหมายของการเรียนรู้ 2) เนื้อหาสาระการเรียนรู้ 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 5) การบริหารจัดการชั้นเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) การชี้แนะชวนคิดเพื่อสะท้อนความคิดนี้เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนได้ไตร่ตรองและเกิดความกระจ่างในความคิดของตนเองในการออกแบบบทเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน และเปิดโอกาสให้ได้รับการชี้แนะและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูเพื่อร่วมเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองก่อนนำไปใช้จริง และการที่ครูผู้สอนได้รับคำแนะนำในขั้นตอนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ จากการแบ่งปันประสบการณ์ด้านการสอนทำให้เกิดความเข้าใจและความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและพัฒนาผู้การเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น

2.3 ความสามารถในการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นกระบวนการ PLC ครูกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีคะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.13 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศเพื่อพัฒนาครู เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ใช้วิธีการนิเทศที่หลากหลายโดยเริ่มจากการประชุมปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้ เกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยมี เอกสารนิเทศการจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีใบความรู้ ใบกิจกรรม แบบทดสอบความรู้ท้ายเล่ม และมีเฉลยใบกิจกรรม และเฉลย แบบทดสอบเพื่อให้ ผู้รับการนิเทศได้ตรวจสอบความรู้ด้วยตนเอง จากนั้นได้ให้ผู้เข้ารับ การอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วัน ในระหว่างการประชุมปฏิบัติการมี



กิจกรรมให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติตามใบกิจกรรม และให้ผู้รับการนิเทศฝึกปฏิบัติการ จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ทำให้ผู้รับการนิเทศมีการฝึกปฏิบัติการ จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่จากประสบการณ์จริง ส่งผลให้ผู้รับการนิเทศมีความสามารถในการจัดกิจกรรม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สูงกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ ผลการวิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เดช สารจันทร์ ที่ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการ จัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต ภาคเหนือตอนบน พบว่า หลังการนิเทศ ด้วยรูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐาน ครู คณิตศาสตร์มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก (เดช สารจันทร์, 2559) และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดร.ณนา นาชัยฤทธิ ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียน การสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมี วิเคราะห์ญาณ การคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ ร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผล การพัฒนารูปแบบ พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความสามารถในการเรียนรู้ ร่วมกันเป็นทีมอยู่ในระดับมาก (ดร.ณนา นาชัยฤทธิ, 2557) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรุมา รุ่งเรืองวิชกุล ที่ได้พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัย ด้วยกระบวนการ บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22 ผลการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะครูนักวิจัยทุกด้านหลังการ ทดลองสูง กว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อรุมา รุ่งเรืองวิชกุล, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีการนิเทศการจัดการเรียนรู้และจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้สอนเข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งจะสามารถจัดการเรียนรู้สู่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจึงเป็นระบบที่ พัฒนาผู้สอนให้มีความรู้ ความเข้าใจทั้งการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่ พัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า พัฒนารูปแบบการนิเทศและศึกษาผลการทดลองใช้ รูปแบบการนิเทศฯ มีรูปแบบการนิเทศและคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศฯ มีความเหมาะสม อยู่ใน ระดับมากที่สุด ครูที่ได้รับการนิเทศโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีความสามารถ ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active



Learning) และการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน หากจะนำผลการวิจัยไปใช้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์โดยนำไปเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาเชิงวิชาการ การบริหารเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยและพัฒนากระบวนการนิเทศที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วย แนวคิดการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของกลุ่มโรงเรียน โดยขยายเครือข่ายการเรียนรู้ในลักษณะของแม่ข่ายการพัฒนาให้มีการเรียนรู้และใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร ทองศรี. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาครูผู้สอน เรื่อง การพัฒนาวัฒนธรรมการเรียนการสอนด้วยกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. ใน เอกสารการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4 ประจำปี 2560 กลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มสาขาศึกษาศาสตร์ กลุ่มสาขา มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาบริหารธุรกิจและการจัดการ วันที่ 30 เมษายน 2560 อาคารหอประชุม มหาวิทยาลัยปทุมธานี. ปทุมธานี: เทคโนโลยีปทุมธานี (พี-เทค).
- ฐาปนัฐ อุดมศรี. (2558). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดรณนภา นาชัยฤทธิ์. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้ ร่วมกันโดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ การคิดแก้ปัญหาและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดช สารจันทร์. (2559). รูปแบบการนิเทศโดยใช้การเสริมพลังเป็นฐานเพื่อ พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูคณิตศาสตร์ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 35(6), 87-99.
- นพพรพรรณ ญาณโกมุท. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในตามแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study). วารสารวิชาการ สถาบันการพลศึกษา, 7(3), 123-138.
- นิติธาร ชูทรัพย์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์ สารสนเทศขั้น พื้นฐาน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 17(1), 33-42.



- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: M & N Design Printing.
- ประภาภรณ์ คำโอภาส. (2560). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูศูนย์การศึกษานอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคเหนือตอนบน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2553). การนิเทศการสอน (Supervision of Instruction). (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัทตลาดา พับลิเคชั่น.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2560). ข้อเสนอว่าด้วยการปฏิรูประบบ การศึกษาไทย. เรียกใช้เมื่อ 26 ธันวาคม 2565 จาก <http://pokpong.org/wpcontent/uploads/education-reform-proposal.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). การนิเทศแนวใหม่กลไกปฏิรูป การศึกษา: เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการนำเสนอผลงานการนิเทศ สู่การ ปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง สมองจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน วันที่ 21-22 ธันวาคม 2553 ณ เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). บทวิเคราะห์สถานการณ์พัฒนาครูทั้งระบบและ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: พริกหวาน กราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครู และบุคลากร ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2556). ผู้นำสถานศึกษากับการสร้างโรงเรียนแห่งการเรียนรู้. วารสารครุ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(2), 111-129.
- อรอุมา รุ่งเรืองวนิชกุล. (2556). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะครูนักวิจัย ด้วย การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้สำหรับข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Joyce, B. et al. (1992). Model of teaching. 4th ed. Boston: Allyn and Bacon: A Division of Simon & Schuster, Inc.



ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE INFLUENCE OF CAUSAL FACTORS OF TEACHERS' ORGANIZATIONAL COMMITMENT IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

อนาวิน อางเสริม

Anawin Ardsem

บุญโรม สุวรรณพาหุ

Bunrome Suwanphahu

พวงสร้อย วรกุล

Puangsoi Worakul

จิระวัฒน์ ต้นสกุล

Jirawat Tunsakul

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี

Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

Email: anawinajsem15@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวนประชากรทั้งหมด 10,943 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 557 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร แบ่งเป็น 4 ส่วน 1) แบบสอบถามความผูกพันต่อองค์กร 2) แบบสอบถามบรรยากาศองค์กร 3) แบบสอบถามคุณภาพชีวิตของการทำงาน 4) แบบสอบถามวัฒนธรรมองค์กร ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.98 ใช้สถิติเชิงบรรยาย หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสมการ

* Received 13 January 2023; Revised 28 January 2023; Accepted 30 January 2023



โครงสร้างด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) ความผูกพันต่อองค์การ 2) บรรยากาศองค์การ 3) คุณภาพชีวิตของการทำงาน และ 4) วัฒนธรรมองค์การ และโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 179.20$, $df = 153$, $P = 0.07$, $RMSEA = 0.02$, $RMR = 0.01$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.96$ ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ = 0.78 แสดงว่าตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันต่อองค์การ ได้ร้อยละ 78 และ 2) ปัจจัยเชิงสาเหตุ บรรยากาศองค์การมีอิทธิพลทางตรงมากที่สุดต่อความผูกพันต่อองค์การ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดต่อความผูกพันต่อองค์การ

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ความผูกพันต่อองค์การของครู, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The article had two objectives: 1) to develop and investigate the congruence of the causal influence model on the organizational commitment of the teachers in the three southern border provinces and 2) to study the factors of the causal influence model on the organizational commitment of the teachers in the three southern border provinces. The research was quantitative. The population was 10,943 government teachers and the sample group was 557 government teachers from the multi-stage sampling method. The questionnaires for collecting data consisted of two parts: the first part was the general information of an informant, and the second part was the information about the factors that influence organizational commitment. The second part included four sections: 1) the organizational commitment questionnaire, 2) the organizational climate questionnaire, 3) the quality of working life questionnaire, and 4) the organizational culture questionnaire. The whole questionnaire had a reliability equal to 0.98. The data were analyzed by descriptive statistics to find frequency and percentage and inferential statistics to analyze the relationship with structural equation modeling (SEM) through an instant program. The results indicated that the causal influence model on the organizational commitment of the teachers in the three southern border provinces consisted of four latent variables: organizational commitment, organizational climate, quality of working



life, and organizational culture. Also, the model was nicely consistent with the data by considering $\chi^2 = 179.20$, $df = 153$, $p = 0.07$, $RMSEA = 0.02$, $RMR = 0.01$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.96$. The coefficient of forecasting was 0.78, so those latent variables in the model could interpret the variance of the organizational commitment to be 78 percent. In addition to the causal factors, the organizational climate factor had the most direct influence on the organizational commitment, and the organizational culture factor had the most indirect influence on the organizational commitment.

Keywords: Causal Factors, Organizational Commitment of teachers, Three Southern Border Provinces

บทนำ

ปัจจัยทางการบริหาร 4 ประการ ได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ "คน หรือ ทรัพยากรมนุษย์" ถือเป็นปัจจัยทางการบริหารที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์การเป็นอย่างมากที่สุด เพราะคนมีสติปัญญาที่สามารถใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เช่น เงิน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร และกระบวนการจัดการในการทำงานให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นมนุษย์หรือคนจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่เปรียบเสมือนฟันเฟืองและเป็นกำลังสำคัญต่อการขับเคลื่อนนำพาองค์การให้บรรลุต่อเป้าหมายและดำเนินการกิจของแต่ละองค์การได้เป็นอย่างดี (ลาวัลย์ เกติมา, 2561) ประกอบกับการบริหารคนจำนวนมากที่มีความหลากหลายด้านวิชาชีพ ด้านทักษะและความสามารถในการให้บริการ จึงมีความสำคัญอย่างมาก หากองค์การใดมีทรัพยากรบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยคุณภาพและมีศักยภาพสูงองค์การนั้นย่อมมีขีดความสามารถพร้อมต่อการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าให้องค์การเจริญเติบโตได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สามารถรองรับและก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมของภาคธุรกิจจนอาจส่งผลทำให้เกิดความท้าทายใหม่ ๆ ในการดำเนินงานขององค์การ และส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่สามารถอาศัยหลักการบริหารจัดการแบบเดิม ๆ ได้ (ฐนิชา คงประดิษฐ์ และปรีชา คำมาดี, 2563)

สถาบันการศึกษาเป็นสถาบันที่มีบทบาท และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศซึ่งมีภารกิจในการจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญในการผลิต และการสร้างความเจริญก้าวหน้าและการแก้ไขปัญหา การพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะช่วยเสริมสร้างให้คนเกิดการพัฒนา



ตนเองทั้งในด้านความรู้ความสามารถ และจริยธรรมเป็นการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถของคนในประเทศ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีลักษณะเฉพาะ มีความสามารถ มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะบุคลากรทางการศึกษาหรือครูถือเป็นสมาชิกหลักขององค์กร (นริศรา จินดาพันธ์ และอัมพร ศรีประเสริฐสุข, 2559) ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการเสียบุคลากรที่มีคุณภาพเหล่านี้ไปหากจะรักษาให้บุคลากรที่มีคุณภาพเหล่านั้นอยู่กับองค์กรสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ คือ ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) คำว่าความผูกพันต่อองค์กร มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างกัน Allen, N. & Meyer, J. ได้กล่าวว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นการแสดงออกถึงความจงรักภักดีและเต็มใจที่จะเสียสละให้กับองค์กรซึ่งเป็นผลมาจากบรรทัดฐานทางสังคม โดยที่บุคคลมีความรู้สึกที่ว่า เมื่อเขามาเป็นสมาชิกขององค์กรบุคคลนั้นต้องมีความผูกพันต่อองค์กร (Allen, N. & Meyer, J, 1997) กล่าวคือ เมื่อบุคลากรในองค์กรรับรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร จะก่อให้เกิดความรู้สึกรัก การทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ ตั้งใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติงานให้กับองค์กรทำให้องค์กรได้รับประโยชน์มากมายทั้งด้านอัตราการขาดงาน อัตราการลาออกหรือเปลี่ยนงาน ซึ่งส่งผลทำให้การปฏิบัติงานในองค์กรมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร, 2562)

ด้วยสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 และยังคงมีอยู่ และมีท่าทีที่จะยังไม่ยุติ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบไปด้วย จังหวัดยะลา นราธิวาส และปัตตานี ซึ่งมีเนื้อที่รวมกว่า 10,927 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนประชากรประมาณ 1,929,826 คน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของครูที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ และต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วยความหวาดระแวง ความไม่แน่ใจในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความคิดที่ลาออก โอน และย้ายงาน ซึ่งแน่นอนว่าจะต้องส่งผลกระทบต่อโรงเรียนทำให้เกิดการขาดแคลนครูในโรงเรียนเป็นอย่างมาก (อภิรัฐ บุญศิริ, 2559) จากสถิติข้อมูลข้าราชการครูสามจังหวัดชายแดนใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2560 มีจำนวน 17,791 คน (สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาชายแดนใต้, 2561) และเมื่อเทียบกับปี 2564 มีข้าราชการครูสามจังหวัดชายแดนใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีจำนวน 10,943 คน ซึ่งมีจำนวนข้าราชการครูลดลง 6,848 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) จากปัญหาเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรในการคงอยู่กับองค์กร ทำให้องค์กรขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และการทำตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญกับความผูกพันต่อองค์กร ดังที่ จิระวัฒน์ ต้นสกุล ได้กล่าวถึงความสำคัญความผูกพันต่อองค์กร ว่าเป็นความรู้สึกทุ่มเทและมุ่งมั่นที่จะอุทิศตนเพื่อองค์กร ไม่ใช่เพียงแค่



ความรู้สึกผูกพันแต่ยังเป็นความรู้สึกที่มีความต้องการสร้างมูลค่าเพิ่มทางด้านผลงานให้เกิดขึ้นกับองค์กร สนับสนุนทุกกิจกรรม และเป้าหมายขององค์กร มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรและไม่มีความคิดที่จะลาออกจากองค์กรไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม (จิระวัฒน์ ต้นสกุล, 2558) จากงานวิจัยของ สายหยุด อมรลักษณ์ปรีชา ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กร พบว่า บรรยากาศองค์การเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การ เนื่องจากบรรยากาศองค์การเป็นสิ่งที่แสดงถึงสิ่งแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา โดยสิ่งดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เกิดความคงอยู่หรือความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรในหน่วยงาน (สายหยุด อมรลักษณ์ปรีชา, 2560)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Allen, N. & Meyer, J. (Allen, N. & Meyer, J, 1997) มาปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งผลงานวิจัย ในครั้งนี้จะมีคุณค่า สามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ครูเกิดความรู้สึกผูกพันต่อองค์การ พร้อมทั้งจะหุ้มเหและอุทิศตนเพื่อความสำเร็จขององค์การในการดำเนินการตามภารกิจต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายซึ่งจะส่งผลให้องค์การเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจ (Survey Method) ใช้กรอบแนวคิดของ Allen, N. & Meyer, J. (Allen, N. & Meyer, J, 1997) มาปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ บรรยากาศองค์การ (Organizational Climate) คุณภาพชีวิตของการทำงาน (Quality of Working Life) และวัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture) ว่ามีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีจำนวนข้าราชการครูทั้งหมด 10,943 คน (ณ วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ.



2564) 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยดำเนินการดังนี้ 1) การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) ในการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้แนวคิดของ Hair, J. et al. และงานวิจัยของ บุญโรม สุวรรณพาหุ ที่เสนอว่า อัตราส่วนในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอัตราส่วนระหว่างจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบมาตรงวัด และจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าควรมีอย่างต่ำ 5 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ สำหรับการวิเคราะห์โมเดลการวัด ส่วนการวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างตัวแปรอัตราส่วนระหว่างจำนวนตัวอย่างที่ตอบมาตรงวัดและจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องประมาณค่าควรมีอย่างต่ำ 10 คน ต่อ 1 พารามิเตอร์ (Hair, J. et al, 2014) ; (บุญโรม สุวรรณพาหุ, 2557) จึงกำหนดตัวอย่าง 10 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ ซึ่งมีจำนวน 54 พารามิเตอร์ จึงมีจำนวน 540 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล จึงได้เพิ่มขนาดตัวอย่างในการวิจัยอีก 10 % ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 594 คน 2) ใช้วิธีสัดส่วนของประชากรแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส 3) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียนในแต่ละจังหวัดที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 4) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ตามรายชื่อโรงเรียนในแต่ละจังหวัด และตามแต่ละขนาดของโรงเรียน โดยมีทั้งหมด 4 ขนาด ประกอบด้วย ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ เพื่อให้ได้จำนวนโรงเรียนแบ่งตามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (สพป.) และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ตามขนาดโรงเรียน ขนาดละ 1 แห่ง แยกเป็นจังหวัด จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 557 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ปรับปรุงและพัฒนาขึ้นจาก การทบทวนวรรณกรรม เป็นคำถามปลายปิด จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามเป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ความพอเพียงของรายได้ ตำแหน่งทางวิชาการ และภูมิสำเนา จำนวนทั้งสิ้น 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร โดยคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามความผูกพันต่อองค์กร จำนวน 44 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1.1) ด้านความผูกพันต่อวิชาชีพ 1.2) ด้านความผูกพันต่อโรงเรียน 1.3) ด้านความผูกพันต่อผู้เรียน 2) แบบสอบถามบรรยากาศองค์กร จำนวน 24 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 2.1) ด้านโครงสร้าง 2.2) ด้านมาตรฐาน 2.3) ด้านความรับผิดชอบ 2.4) ด้าน



การเห็นคุณค่า 2.5) ด้านการสนับสนุน 2.6) ด้านความผูกพัน 3) แบบสอบถามคุณภาพชีวิตของการทำงาน จำนวน 32 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ประกอบด้วย 3.1) ด้านค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรม 3.2) ด้านสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย 3.3) ด้านการพัฒนาความสามารถของบุคคล 3.4) ด้านความก้าวหน้าและมั่นคงในงาน 3.5) ด้านบูรณาการทางสังคม 3.6) ด้านระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงาน 3.7) ด้านความสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตในการทำงาน 3.8) ด้านการปฏิบัติงานในสังคม และ 4) แบบสอบถามวัฒนธรรมองค์การ จำนวน 18 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย 4.1) ด้านมิติเน้นความสำเร็จ 4.2) ด้านมิติเน้นสัจการแห่งตน 4.3) ด้านมิติเน้นบุคคลและการสนับสนุน 4.4) ด้านมิติมุ่งไม่ตรีสัมพันธ์

การหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามรวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Congruence หรือ IOC) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try Out) กับข้าราชการจำนวน 60 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's coefficient Alpha) โดยพบว่าข้อคำถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ซึ่งจะพิจารณาเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70 ขึ้นไป เพื่อให้เห็นว่าข้อคำถามในแบบสอบถามนั้นมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยจะคำนึงถึงหลักเกณฑ์ที่ควรประพฤติปฏิบัติของนักวิจัยเพื่อให้การดำเนินงานวิจัยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและหลักวิชาการที่เหมาะสม จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการศึกษา เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2564 เลขที่ psu.pn.2-101/64 และจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขออนุเคราะห์เก็บข้อมูลโดยเก็บข้อมูลแบบสอบถามในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2565 จากนั้นเก็บแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำมาจัดระเบียบข้อมูลพบว่า แบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มีจำนวนทั้งสิ้น 557 คน จากนั้นลงรหัสข้อมูลในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปร หาขนาด



อิทธิพล และทิศทางว่าเป็นอย่างไร จากแนวคิด และทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้อ้างอิงมีการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมุติฐานกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าสถิติ CHI-SQUARE /DF น้อยกว่า 2.00 ค่า P-value มากกว่า 0.05 ค่า RMSEA, RMR น้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ค่า GFI, AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวจะทำให้สอดคล้องกับสถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)

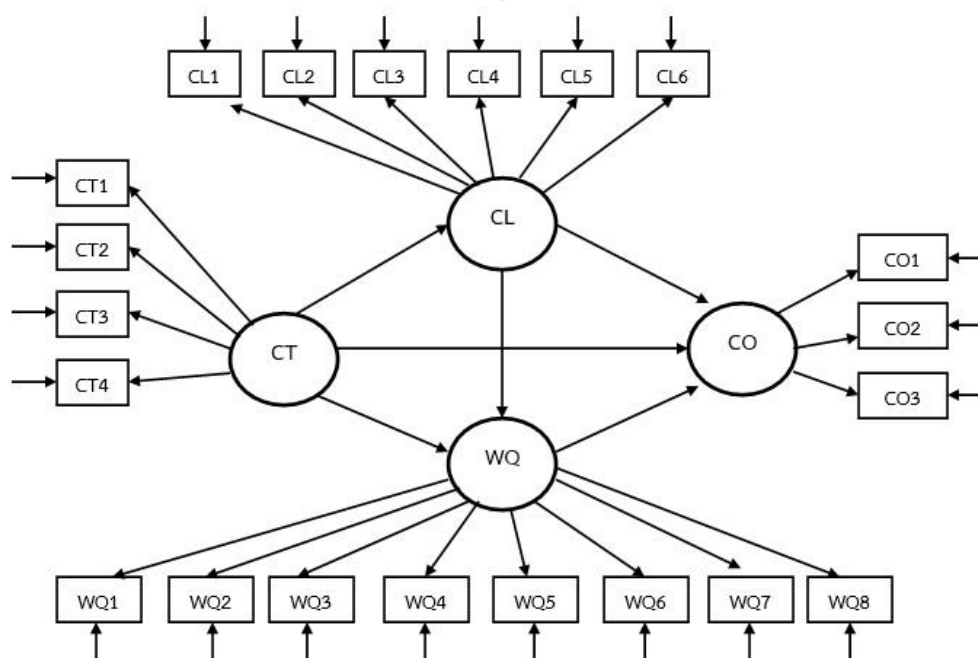
ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ พบว่า

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 557 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 398 คน คิดเป็นร้อยละ 72 มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 58 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 419 คน คิดเป็นร้อยละ 75 มีระยะเวลาในการทำงาน 1 - 5 ปี จำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 33 มีรายได้ต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 46 ซึ่งส่วนใหญ่มีความพอเพียงของรายได้ จำนวน 462 คน คิดเป็นร้อยละ 83 มีตำแหน่งทางวิชาการ ค.ศ. 2 จำนวน 237 คิดเป็นร้อยละ 43 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 517 คน คิดเป็นร้อยละ 93 ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 ผลการพัฒนาโมเดล พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 1 ตัว คือ วัฒนธรรมองค์กร และตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) บรรยากาศองค์กร 2) คุณภาพชีวิตของ การทำงาน 3) ความผูกพันต่อองค์กรโดยผู้วิจัยได้พัฒนาและยก ร่างโมเดลโดยยึดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นหลักการในการสร้างและ พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ดังภาพที่ 1



หมายเหตุ: CL หมายถึง บรรยากาศองค์การ, CT หมายถึง วัฒนธรรมองค์การ, WQ หมายถึง คุณภาพชีวิตของการทำงาน, CO หมายถึง ความผูกพันต่อองค์การ

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครู
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

1.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อหาเส้นทางอิทธิพลเชิงสาเหตุของตัวแปรโดยการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องและความกลมกลืนของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์

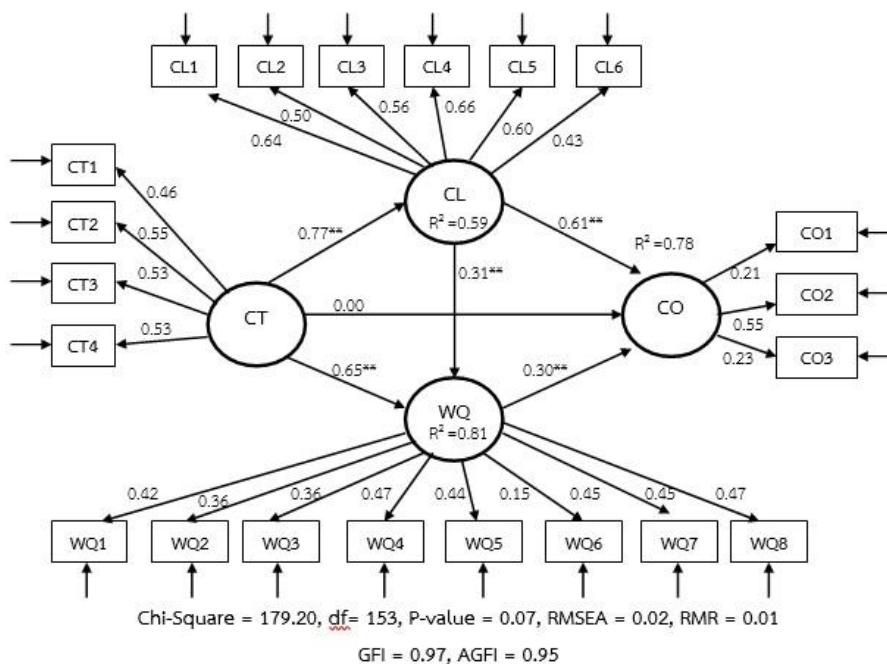
ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการตรวจสอบ
ค่า Chi-square/df	< 2	1.17	ผ่านเกณฑ์
ค่า P-value	> 0.05	0.07	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMSEA	≤ .05	0.02	ผ่านเกณฑ์
ค่า RMR	≤ .05	0.01	ผ่านเกณฑ์
ค่า GFI	≥ .90	0.97	ผ่านเกณฑ์
ค่า AGFI	≥ .90	0.96	ผ่านเกณฑ์



จากตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า มีความสอดคล้องและกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างดี โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (Chi-square/df) มีค่าเท่ากับ 1.17 ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ (P-value) มีค่าเท่ากับ 0.07 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากำลังสองเฉลี่ย (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 และค่ามาตรฐานดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองส่วนที่เหลือ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยค่า RMSEA และค่า RMR ต้องมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 และในส่วนค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 จึงบ่งชี้ได้ว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ค่าสถิติจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครู
ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
(รูปแบบที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)



จากภาพที่ 2 พบว่า ความผูกพันต่อองค์การได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดมาจากบรรยากาศองค์การ เท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และบรรยากาศองค์การได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดจากวัฒนธรรมองค์การ มีขนาดอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมที่มีผลต่อความผูกพันต่อองค์การ

	ตัวแปรผล								
	ความผูกพันต่อองค์การ (CO)			บรรยากาศองค์การ (CL)			คุณภาพชีวิตของการทำงาน (WQ)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
วัฒนธรรมองค์การ (CT)	0.00	0.74**	0.74**	0.77**	-	0.77**	0.64**	0.24**	0.88**
บรรยากาศองค์การ (CL)	0.61**	0.09**	0.71**	-	-	-	0.31**	-	0.31**
คุณภาพชีวิตของการทำงาน (WQ)	0.31**	-	0.30**	-	-	-	-	-	-
ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2)		0.78			0.59			0.81	

หมายเหตุ ** $p \leq 0.01$, DE = อิทธิพลทางตรง, IE = อิทธิพลทางอ้อม, TE = อิทธิพลรวม

จากตารางที่ 2 พบว่า ความผูกพันต่อองค์การได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดมาจากบรรยากาศองค์การ เท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดมาจากวัฒนธรรมองค์การ มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ คุณภาพชีวิตของการทำงาน มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.24 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01



อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ บรรยายการองค์การที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์การ เนื่องจาก บรรยายการองค์การเป็นรูปแบบหรือส่วนหนึ่งที่มีการรวมลักษณะต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมภายในองค์การหรือองค์การแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้ครูเกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ในองค์การ รวมถึงพฤติกรรมความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งบรรยายการองค์การถือว่ามีความสำคัญที่สุดที่จะมีผลต่อการจัดบรรยากาศในการทำงานในทุก ๆ ด้าน เพราะถ้าการบริหารจัดการเอื้ออำนวยต่อการสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการปฏิบัติงานของคนในองค์การก็จะส่งผลให้บรรยายการองค์การของโรงเรียนน่าอยู่และได้รับความร่วมมือร่วมใจจากครูในโรงเรียนทุกคน กล่าวคือ บรรยายการองค์การเป็นสิ่งที่ทำให้บุคลากรสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนและง่ายที่สุด เช่น การให้รางวัลหรือการให้กำลังใจกับบุคลากรมากกว่าการติเตียน และการวิพากษ์วิจารณ์ การช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ฯลฯ โดยสิ่งดังกล่าวเป็นกระบวนการทำงานและสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและส่วนสำคัญขององค์การ ไม่คิดที่จะลาออกหรือโอนย้ายไปทำงานที่อื่น ก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์การ (ชุติมา สุทธิประภาและคณะ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Dunham, R. B., et al ซึ่งศึกษาโครงสร้างของคำจำกัดความของความผูกพันต่อองค์การพบว่า มี 3 มิติ คือ ความผูกพันด้านความรู้สึก ความผูกพันต่อเนื่อง และความผูกพันที่เกิดจากมาตรฐานทางสังคม มีความผูกพันด้านความรู้สึกเป็นสิ่งที่ทำให้คนในองค์การเกิดความผูกพันต่อองค์การมากที่สุด (Dunham, R. B., et al, 1994) และ David, J. ได้กล่าวว่า บรรยายการองค์การเป็นคุณลักษณะที่คงที่ของแต่ละบุคคล และเป็นคุณสมบัติทั้งหมดขององค์การ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม บุคลากรจะมีความพอใจในบรรยากาศบางองค์การมากกว่า และปฏิบัติงานได้ดีกว่าในองค์การอื่น ๆ (David, J, 1998) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวัฒน์ ต้นสกุล ที่พบว่าบรรยายการองค์การมีอิทธิพลความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.43 (จิระวัฒน์ ต้นสกุล, 2558) และสอดคล้องกับสูตราร์ตัน พิมลรัตนกานต์และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของบรรยายการองค์การกับความผูกพันต่อองค์การ ที่พบว่าบรรยายการองค์การมีอิทธิพลทางบวกกับความผูกพันต่อองค์การ (สูตราร์ตัน พิมลรัตนกานต์และวิโรจน์ เกษภูาลักษณ์, 2560) และชุติมา สุทธิประภาและคณะ ได้ศึกษาบรรยายการองค์การและความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลในเครือข่ายแห่งหนึ่ง ซึ่งบรรยายการองค์การโดยรวม สามารถทำนายความผูกพันต่อองค์การได้ร้อยละ 58.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ชุติมา สุทธิประภา และคณะ, 2561) ดังนั้นจะสังเกตเห็นได้ว่า



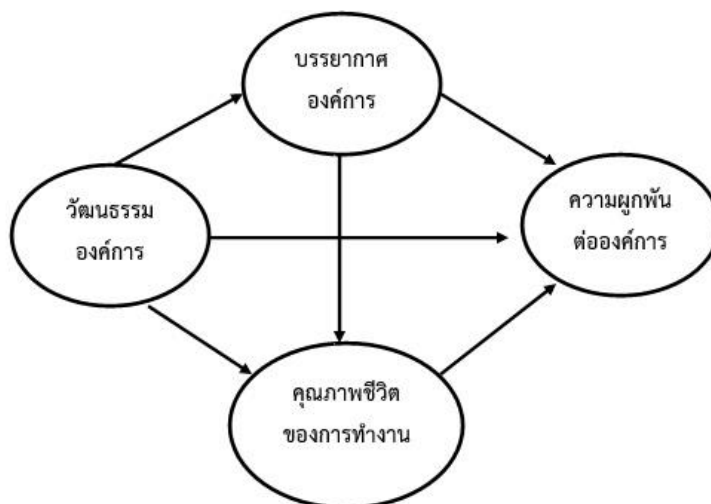
เมื่อครูรับรู้ถึงบรรยากาศต่อองค์การ เช่น การเป็นสมาชิกของทีม การให้รางวัลและการยกย่องชมเชย ฯลฯ จะส่งผลให้บุคลากรในหน่วยงานรู้สึกเป็นส่วนสำคัญ และเป็นหนึ่งเดียวกับองค์การ มีความรักความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งสิ่งดังกล่าวเป็นวิธีวัดว่าบุคลากรมีความรู้สึกยึดมั่นและผูกพันต่อองค์การ และจะอยู่ทำงานในองค์การได้อย่างมีความสุข

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลทางตรงต่อบรรยากาศต่อองค์การของครู เนื่องจากครูมีค่านิยม ความเชื่อ และบรรทัดฐานที่ส่วนใหญ่ในองค์การนั้นยึดถือร่วมกัน เป็นจิตสำนึกร่วมกันของคนในองค์การเดียวกัน ซึ่งเกิดจากการปลูกฝังถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์การโดยการหล่อหลอมความคิด ความรู้สึก ค่านิยม และการปฏิบัติงานร่วมกันของคนในองค์การ อันเป็นผลที่จะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศต่อองค์การในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Gordon, J. ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมองค์การ เป็นสิ่งที่จะอธิบายสภาพแวดล้อมภายในองค์การที่รวมเอาข้อสมมติ ความเชื่อและค่านิยมที่สมาชิกขององค์การมีส่วนร่วมและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการกำหนดรูปแบบ พฤติกรรม วัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับการมีความหมายหรือการมีส่วนร่วม (Gordon, J, 1999) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา เนาวรัตน์ ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศต่อองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ซึ่งพบว่า วัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบรรยากาศต่อองค์การของโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุนิสา เนาวรัตน์, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตศักดิ์ ยุชยสิทธิกุล ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับบรรยากาศต่อองค์การของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ ฯ โดยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับบรรยากาศต่อองค์การ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากที่สุด (จินตศักดิ์ ยุชยสิทธิกุล, 2559) กล่าวคือ วัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติร่วมกัน และเกิดความรู้สึกร่วมกัน เช่น มีการกำหนดเป้าหมายขององค์การร่วมกัน ผู้บริหารมีการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีความขยันหมั่นเพียรและกระตือรือร้นในการทำงาน ผู้บริหารให้ความสำคัญกับความสุขในการทำงาน หรือการให้บุคลากรคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการทำงาน ฯลฯ ซึ่งจะทำให้บุคลากรรู้สึกถึงและเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ ซึ่งนำไปสู่การรับรู้ถึงบรรยากาศต่อองค์การ ที่จะต้องทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและมีความอบอุ่น มีความไว้วางใจและมีประโยชน์ต่อการทำงานในองค์การสูงสุด (Cook, R. A., & Lafferty, L. J, 1989)



องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้



ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดองค์ความรู้ใหม่ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร

จากรูปเป็นผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กร มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยบรรยากาศองค์กร และปัจจัยคุณภาพชีวิตของการทำงาน นอกจากนี้ปัจจัยบรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน และความผูกพันต่อองค์กร ในขณะที่ปัจจัยคุณภาพชีวิตของการทำงาน มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์กร และจะเห็นได้ว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อองค์กร แต่จะมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรโดยส่งผ่านปัจจัยบรรยากาศองค์กร และปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ซึ่งสามารถนำไปวิจัยต่อยอดได้ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ผลการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 1.1) ผลการพัฒนาโมเดลความเชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์กรของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1.1.1) ความผูกพันต่อองค์กร 1.1.2) บรรยากาศองค์กร



1.1.3) คุณภาพชีวิตของการทำงาน และ 1.1.4) วัฒนธรรมองค์การ 1.2) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยพิจารณาจากค่า Chi-square/df มีค่าน้อยกว่า 2 RMSEA และ RMR มีค่าเท่ากับ 0.01 มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 และดัชนี GFI และ AGFI มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 สามารถนำโมเดลนี้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวกับการสร้างความผูกพันต่อองค์การได้ และ 2) ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความผูกพันต่อองค์การ ได้รับอิทธิพลทางตรงมากที่สุดมาจากบรรยากาศองค์การ เท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และได้รับอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดมาจากวัฒนธรรมองค์การ มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.74 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ คุณภาพชีวิตของการทำงาน มีขนาดอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.24 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไปมีดังนี้ 2.1) ควรมีการศึกษาถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ เช่น แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน ความสุขในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพในการทำงาน พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์การ ฯลฯ เนื่องจากเป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการทำงาน ซึ่งอาจทำให้โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลและประกอบกับการวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ได้กับองค์การอื่น ๆ ร่วมด้วย 2.2) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แนวทางในการประยุกต์ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจเป็นบางประการที่ไม่สามารถศึกษาให้ครอบคลุมได้ เนื่องจากไม่สามารถถ่วงลิกลงในรายละเอียดได้มากตามที่ต้องการเพราะเป็นการศึกษาขนาดใหญ่ และวิธีที่ใช้ควรสนับสนุนระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ในลักษณะของการผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การปฏิบัติจริง มาเป็นเครื่องมือในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อค้นพบอื่นที่น่าสนใจ และได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จินตศักดิ์ ยุชยสิทธิกุล. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับบรรยากาศองค์การของ โรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.



- จิระวัฒน์ ตันสกุล. (2558). การพัฒนาโมเดลการวัดและโมเดลสมการเชิงโครงสร้างพระดับความผูกพันของครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุติมา สุทธิประภา และคณะ. (2561). บรรยากาศองค์การ และความยืดหยุ่นผูกพันต่อองค์การของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลในเครือข่ายแห่งหนึ่ง. วารสารพยาบาล, 67(4), 25-33.
- ฐนิชา คงประดิษฐ์ และปรีชา คำมาดี. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 7(3), 45- 60.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นริศรา จินดาพันธ์ และอัมพร ศรีประเสริฐสุข. (2559). การศึกษาความผูกพันที่มีต่อองค์การของครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนลำปางกัลยาณี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 35-42.
- บุญโรม สุวรรณพาหุ. (2557). ผลของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวความหมายในชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะในเยาวชนผู้กระทำผิดที่ใช้สารเสพติดที่มีระดับการควบคุมตนเองแตกต่างกัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลาวัลย์ เกติมา. (2561). การขับเคลื่อนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลของโรงเรียนพบพระวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วารสารการศึกษาศาสตร์, 19(1), 174-192.
- สถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาชายแดนใต้. (2561). สถิติเปรียบเทียบจำนวนโรงเรียน ครูและนักเรียนของแต่ละสังกัด ปี 2560. เรียกใช้เมื่อ 23 มกราคม 2565 จาก https://pts.yru.ac.th/school-gis/gis/s_1.php
- สายหยุด อมรลักษณ์ปรีชา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์การของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลบ้านแพ้ว. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://data.bopp-obec.info/emis/>
- สุรรัตน์ พิมพ์รัตนกานต์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). การรับรู้บรรยากาศองค์การ ความพึงพอใจในงานความผูกพันต่อองค์การ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่. Veridian E Journal, 10(2), 1611-1629.



- สุนิสา เนาวรัตน์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภมาส อังสุโชติ และคณะ. (2557). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์:เทคนิคการใช้โปรแกรมLISREL . (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.
- อนุดิษฐ์ ฐานไชยกร. (2562). ความผูกพันในองค์การ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 4(1), 33-46.
- อภิรัฐ บุญศิริ. (2559). วิถีชีวิตของครอบครัวกับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ : กรณีศึกษาเขตพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจชายแดนใต้จังหวัดสงขลาตั้งแต่ พ.ศ. 2547-พ.ศ.2557. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 11(1), 237-254.
- Allen, N. & Meyer, J. (1997). *Commitment in the workplace: Theory research and application*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Cook, R. A., & Lafferty, L. J. (1989). *Organization culture inventory*. Plymouth, MI: Human Syner-gistics.
- David, J. (1998). *Organizational Behavior: The Management of Individual and Organization Performance*. (2nd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Dunham, R. B., et al. (1994). *Organizational commitment: The utility of an integrative definition*. *Journal of Applied Psychology*, 79(3), 370-380.
- Gordon, J. (1999). *Organizational behavior: A diagnostic approach*. (6th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.
- Hair, J. et al. (2014). *Multivariate Data Analysis*. (7th ed.). USA: Pearson New International Edition.



แนวทางพัฒนาการใช้สื่อการสอนออนไลน์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยใช้แบบจำลอง Assure Model*

DEVELOPING GUIDELINES FOR THE USE OF ONLINE TEACHING MATERIALS OF BUNDITPATANASILPA INSTITUTE USING THE ASSURE MODEL

ธนพัทธ์ ธรรมเจริญพงศ์

Thanapat Thamcharoenpong

คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จันทบุรี

Faculty of Art Education, Chanthaburi College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute,
Chanthaburi, Thailand

E-mail: thanapat567@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การใช้สื่อออนไลน์ด้วยแบบจำลอง Assure Model และ 2) การหาแนวทางการพัฒนาสื่อออนไลน์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ครูอาจารย์ จำนวน 36 คน และผู้บริหารและครูระดับชำนาญการ จำนวน 17 คน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย และเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ $\bar{X}$, S.D. และ independent t -test ผลการวิจัยพบว่า 1. การใช้สื่อออนไลน์ตามแบบจำลอง Assure Model อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และผู้สอนกลุ่มวิชาชีพทั่วไป และกลุ่มวิชาชีพ มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากข้อคิดเห็นการวางแผนการใช้สื่อด้วยแบบจำลอง Assure Model ผู้สอนให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน และการเลือก จัดแปลง หรือออกแบบ สื่อในระดับมากที่สุด 2. แนวทางการพัฒนาสื่อออนไลน์ในอนาคต พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) มีประเด็นสำคัญ คือ 1) ด้านผู้สอน ควรมีความสามารถในการใช้สื่อ และทักษะการสร้างสื่อดิจิทัลที่ตอบสนองผู้เรียน 2) ด้านสื่อการสอน การวางแผนการใช้สื่อ และการจัดการชั้นเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การออกแบบการเรียนการสอนเป็นตัวกำหนดการใช้สื่อ การเลือกสื่อมาใช้ควรสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน สื่อ

* Received 3 January 2023; Revised 29 January 2023; Accepted 31 January 2023



ทักษะปฏิบัติที่เหมาะสมในอนาคต ควรเข้าถึงง่าย รวดเร็ว ประสิทธิภาพสูง อยู่ในรูปแบบเทคโนโลยี 3D VR หรือ AR และ 3) ด้านผู้บริหาร ควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความสามารถด้านเทคโนโลยีที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เข้าถึงสื่ออย่างเท่าเทียม และสื่อเทคโนโลยีควรทันสมัยอยู่เสมอ

คำสำคัญ: แบบจำลองแอสซัวร์, สื่อการสอนออนไลน์, สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Abstract

The objectives of the study were to 1) analyze the use of online media using the Assure Model and 2) explore methods to develop online media of Bunditpatanasilpa Institute using Delphi techniques. This research was conducted by the mixed methods research. The two groups of samples were 36 teachers and 17 administrators and professional teachers chosen by the simple random sampling and purposive selection. The research tools were questionnaires and interviews. The analytic statistics were $\bar{X}$, S.D. and independent t-test. The results showed that 1. The use of online media according to the Assure Model was at the highest level ($\bar{X} = 4.54$). Moreover, there was no difference for online media usage behavior in both General Education and Practical skills Education statistically significant at the .01 level. From the comments on media planning using the Assure Model, the instructors focused on setting objectives, analysis of learner characteristics and selection, adaptation or design of media at the highest level. 2. Guidelines for the development of online media in the future, it was found that the overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.61$) with important issues: 1) Teachers should have the ability to use media and create digital media skills that respond to the learners. 2) Teaching media, media planning and classroom management affect learners' learning, the instructional design determined the use of media. The choice of media should be consistent with current digital technology. The future appropriate practical skills should be easily to access, fast with high efficiency which can be in the form of 3D, VR or AR technology and 3) The executive should encourage personnel to have variety of technological capabilities and providing students to have equally access to media and the technology media should always be up-to-date.

Keywords: Assure Model, Online Teaching Materials, Bunditpatanasilpa Institute



บทนำ

นวัตกรรมการศึกษาเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มคุณค่าให้กับการเรียนรู้ การสอน การอบรม การนำเสนอ ภายใต้ทรัพยากรการเรียนรู้ที่จำกัด ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น นวัตกรรมการศึกษาส่วนใหญ่ครอบคลุมถึงแนวคิด หลักการ วิธีการ กระบวนการทฤษฎี รวมไปถึงวิธีการสอนที่เกิดขึ้นใหม่และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงบริบทความเหมาะสมและความพร้อมของสถานศึกษา อุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณ และบุคลากรเป็นสำคัญ (ธนอมพร (ต้นพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง, 2561)

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันการศึกษากำกับดูแลของภาครัฐโดยสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม จัดการศึกษาเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรม มีหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นผู้นำด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และศิลปกรรม สามารถอนุรักษ์พัฒนาสร้างสรรค์ และสร้างองค์ความรู้ด้านศิลปะ สุขุมชน พัฒนาภูมิปัญญาไทยสู่สากล รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ของบัณฑิตให้เป็นผู้นำในการสืบสานสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ สนับสนุนและส่งเสริมให้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถในสาขาวิชา และสามารถบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาที่เกี่ยวข้อง (กฎกระทรวง จัดตั้งส่วนราชการในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2551, 2551) วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี เป็นสถานศึกษาในสังกัดของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพเฉพาะทาง ที่ผู้เรียนต้องฝึกทักษะปฏิบัติ และเรียนกลุ่มวิชาการศึกษาควบคู่กันไป ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปเข้าสู่การศึกษาในโลกดิจิทัล ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์และดนตรี รวมถึงกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป พบปัญหาการใช้สื่อการสอนออนไลน์ที่ยังไม่ได้รับการวางแผนอย่างเป็นระบบในระดับองค์กรทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญในการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือที่ทันสมัย ขาดระบบภาพและเสียงและห้องหรือสถานที่ใช้ปฏิบัติการสอนออนไลน์อย่างเป็นระบบและเป็นสัดส่วน สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ไม่บริหารเวลาและชั่วโมงเรียนให้สอดคล้องกับผู้เรียนออนไลน์ ผู้สอนขาดทักษะการนำเสนอสื่อบทเรียนออนไลน์ที่น่าสนใจ ไม่กระตุ้นการเรียนรู้ การศึกษาบริบทและวิเคราะห์ ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สอนบางส่วนขาดทักษะการใช้สื่อการสอนออนไลน์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในการสอนแนวปฏิบัติ ที่เน้นการสอนแบบตัวต่อตัวในการต่อเพลงหรือทำท่า เนื่องจาก การสอนออนไลน์มีขั้นตอนการเตรียมการที่แตกต่างจากการใช้สื่อการสอนในสภาพห้องเรียนปกติ อีกทั้งขั้นตอนกระบวนการใช้สื่อที่ขาดการวางแผนส่งผลให้การเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นไปอย่างน่าเบื่อ ไม่กระตุ้นหรือสร้างความสนใจผู้เรียน การสอนไม่ครอบคลุมเนื้อหา ผู้สอนในรายวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา จึงมีความสนใจการวางแผนการใช้สื่อการ



สอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ ที่ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล สามารถจัดการเรียนการสอนด้านทักษะปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม จึงได้นำหลักการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบด้วยแบบจำลอง Assure model ซึ่งเป็นแนวคิดของ Heinich, Molenda, Russeell, และ Smaldino มี 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน (Analyze Learners) 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (State Objectives) 3) การเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อ (Select Methods, Media, and Materials) 4) การใช้สื่อการสอน (Utilize Media and Materials) 5) การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require Learner Participation) และ 6) การประเมินผล (Evaluate) (Heinich, R. et al., 1999); (Smaldino, S. et al., 2014) จากลำดับขั้นตอนการวางแผนอย่างเป็นระบบข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นแบบจำลองที่เน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบในเรื่องของการใช้สื่อการสอนในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของห้องเรียน เพื่อให้ผู้สอนสามารถนำแบบจำลองมาใช้ในการวางแผนการสอนประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แบบจำลองนี้จะเป็นหลักประกันถึงความสำเร็จในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีถ้าผู้สอนสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องทุกขั้นตอน (กิตานันท์ มลิทอง, 2548)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lapitan, Jr. et al. ที่ได้ศึกษา เรื่อง “An Effective Blended Online Teaching and Learning Strategy during the COVID-19 Pandemic” พบว่า การเปลี่ยนการเรียนรู้และการสอนในช่วงการระบาดของโควิด 19 ได้สร้างความท้าทายอย่างแท้จริงเกี่ยวกับผู้สอนและนักศึกษา ความจริง ความยุ่งยากเหล่านี้ในการสอนหลักสูตรเคมีในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัย Santo Tomas เป็นการผสมผสานกลยุทธ์การเรียนรู้ในบริบทของการเรียนการสอนของเคมีกายภาพ 1 เคมีวิเคราะห์สำหรับนักศึกษาวิศวกรรมเคมี ที่ถูกกำหนดไว้ซึ่งได้มีการเสนอกลยุทธ์ทางออนไลน์ ที่จะอำนวยความสะดวกและเปลี่ยนผ่านรูปแบบเดิมคือ Face to Face ไปสู่การสอนออนไลน์อย่างเต็มตัว กลยุทธ์การเรียนรู้แบบผสมผสาน 5 องค์ประกอบ คือ การค้นพบ (Discover) การเรียนรู้ (Learn) การฝึกปฏิบัติ (Practice) การร่วมมือ (Collaborate) และ การประเมิน (Assess) (DLPCA) ใน DLPCA ส่วนของเวลาที่ไม่ประสานกันของการสอน มีความสำเร็จผ่านทางการเผยแพร่ของการจัดทำบันทึกวิดีโอการสอนไว้ก่อนบนทางยูทูปเพื่ออนุญาตให้นักศึกษาได้เรียนและมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของพวกเขาด้วยตนเอง ในส่วนของการสอนในช่วงเวลาเดียวกันถูกจัดการโดยการใช้แพลตฟอร์ม video conferencing เช่น Zoom หรือ Google Meet กลยุทธ์ DLPCA ถูกนำเสนอและอธิบายไปยังนักศึกษาเพื่อนำสู่การปฏิบัติการวิเคราะห์ของประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนบนฐานของ 3 ตัวชี้วัด 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา 1) ผลการปฏิบัติทางวิชาการของนักศึกษา และ 2) การสังเกตผู้สอนซึ่งแสดงให้เห็นว่า DLPCA มีผลกระทบเชิงบวกต่อนักศึกษาและครูผู้สอน ความท้าทายที่ถูกกำหนดขึ้นมาเป็นความมี



เสถียรภาพของการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและความเชี่ยวชาญของอาจารย์ผู้สอนกับความพร้อมบนเครื่องมือการสอนบนอินเทอร์เน็ต (Lapitan, Jr. et al., 2021)

ดังนั้น การศึกษาปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการขั้นตอนการใช้สื่อการสอนตามแบบจำลอง Assure model ทั้ง 6 ขั้นตอน เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ของครูอาจารย์ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ในยุคปัจจุบันที่ระบบการศึกษาอยู่ในยุคดิจิทัล อีกทั้งสถานการณ์โลกที่ประสบภาวะการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) และเพื่อหาแนวคิดหลักการพัฒนาสื่อการสอนแนวใหม่ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและเหมาะสมกับการเรียนการสอนด้านการฝึกทักษะปฏิบัติของกลุ่มวิชาชีพในอนาคตของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ด้วยแบบจำลอง Assure Model
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนออนไลน์ในอนาคตด้วยแบบจำลอง Assure Model โดยเทคนิคเดลฟาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Data)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเทคโนโลยีระดับชำนาญการขึ้นไปในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เฉพาะกลุ่มวิทยาลัยนาฏศิลป์มีจำนวน 12 แห่งทั่วประเทศ ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์(ศาลายา) วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ วิทยาลัยนาฏศิลป์กาฬสินธุ์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง มีประชากรจำนวน 140 คน โดยกลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ครู/อาจารย์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเลือกสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนที่กำหนด โดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายและโดยวิธีการจับสลาก จำนวน 36 คน และ 2) ผู้บริหารและครูอาจารย์ระดับชำนาญการ จำนวน 17 คน รวมทั้งสิ้น 53 คน

กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยวิธีการเลือกสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยสอบถามจากครูอาจารย์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสัมภาษณ์จากผู้บริหารและครูระดับชำนาญการขึ้นไป



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็น และแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง โดยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้กำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อตามแบบจำลอง Assure Model 6 ขั้นตอน ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีช่องคำถามปลายเปิด (Open - Ended Form) ไว้สำหรับตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากข้อคำถาม นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของข้อคำถามแต่ละข้อและปรับปรุงข้อความให้สื่อความหมายชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อหาค่า IOC (Index of Congruence) โดยมีค่าความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง 0.60 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญได้ค่าความตรงของเนื้อหาทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูล (Try- out) จากครูอาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 ท่าน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.84 เมื่อได้แบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นแล้ว นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงเพื่อดำเนินการวิจัยต่อไป

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้สัมภาษณ์รอบที่ 1 วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยการจัดระเบียบข้อมูล โดยจัดบันทึก แบ่งตามหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อใช้สัมภาษณ์รอบที่ 2 วิเคราะห์แบบสัมภาษณ์โดยการจัดระเบียบข้อมูล โดยจัดบันทึก แบ่งตามหมวดหมู่อย่างเป็นระบบ 3) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาจัดตั้งคำถามเพื่อยืนยันคำตอบ ด้วยแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ 4) นำข้อมูลที่ได้จัดระเบียบมาเรียบเรียง ติความโดยใช้หลักตรรกะ และวิเคราะห์เป็นข้อสรุป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างโดยตรง และรับแบบสอบถามคืนทางช่องทางระบบออนไลน์ Google Form และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ไปทำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายด้วยตนเองแบบออนไลน์ และเก็บรวบรวมข้อมูลตามประเด็นข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (ในรอบที่ 1-2) แบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ (ในรอบที่ 3) และรับแบบสอบถามคืนทางช่องทางระบบออนไลน์ Google Form



4. การวิเคราะห์ใช้สถิติพื้นฐานคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ใช้วัดเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและจัดเรียงอันดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)เพื่อใช้แสดงกระจายข้อมูล และ โดยใช้สถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent samples) สูตร pooled t-test เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้สื่อของครูกลุ่มวิชาชีพทั่วไปและกลุ่มวิชาชีพเฉพาะ ผู้วิจัยใช้มาตรวัดระดับผลสัมฤทธิ์ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Rating Scales) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยถือเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด ให้คะแนนดังนี้ 5 คะแนนมากที่สุด 4 คะแนนมาก 3 คะแนนปานกลาง 2 คะแนนน้อย 1 คะแนนน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ประเมิน 4.50 – 5.00 คือนำไปใช้มากที่สุด 3.50 – 4.49 คือนำไปใช้มาก 2.50 – 3.49 คือนำไปใช้ปานกลาง 1.50 – 2.49 คือนำไปใช้น้อย และ 1.00 – 1.49 คือนำไปใช้น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

5. ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ที่จบการศึกษาและมีตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องด้านวัดและประเมินผลและด้านเทคโนโลยีการศึกษา ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ข้อคำถามแต่ละข้อเพื่อหาค่าความสอดคล้องคือค่า IOC (Index of Congruence) และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีผลการหาค่าความตรงของแบบสอบถามได้ค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 และความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง 0.60 - 1.00 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองเก็บข้อมูล (Try-out) จากครูอาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.84 และผลการหาค่าความตรงของแบบสัมภาษณ์ได้ค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 และความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง 0.60 - 1.00 เมื่อได้ค่าความเชื่อมั่นแล้ว นำไปเก็บข้อมูลดำเนินการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมการวางแผนการใช้สื่อการสอนออนไลน์ในขนาดของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้วยแบบจำลอง Assure Model มีผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ด้วยแบบจำลอง Assure Model ผลการวิจัยมีดังนี้

1.1 สภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามครูอาจารย์ ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้สื่อเทคโนโลยีระดับชำนาญการขึ้นไปในสังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่ เป็น เพศหญิง (ร้อยละ 69.44) อายุ 41-50 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 36.11) วุฒิการศึกษา



ระดับปริญญาโทมากที่สุด (ร้อยละ 75) สังกัดสาขาวิชาศึกษาทั่วไปมากที่สุด (ร้อยละ 44.44) ตำแหน่งทางวิชาการ ครูชำนาญการมากที่สุด (ร้อยละ 61.11) สอนระดับชั้นพื้นฐาน (ม.ต้น-ปวช.) มากที่สุด (ร้อยละ 66.67)

1.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์แบบจำลอง Assure Model ทั้ง 6 ขั้นตอนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าทางสถิติ ($\bar{X}$ = 4.54) สรุปในแต่ละขั้นตอนได้ดังนี้ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ผู้เรียน (Analyze learners) ระดับภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64) ขั้นที่ 2 การระบุวัตถุประสงค์ (State objectives) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69) ขั้นที่ 3 การเลือก จัดแปลงและออกแบบสื่อการสอน (Select methods, media and materials) ภาพรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60) ขั้นที่ 4 การใช้สื่อการสอนออนไลน์ (Utilize media and materials) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) ขั้นที่ 5 การกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน (Require learner participation) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41) ขั้นที่ 6 การประเมินผลและปรับปรุง (Evaluate and revise) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46) และจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ของครูอาจารย์กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปและกลุ่มวิชาชีพ จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มไม่เท่ากัน จึงทำการทดสอบความแตกต่างของความแปรปรวนก่อน ด้วย F-test พบว่าความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มเท่ากัน ดังนั้นจึงเปรียบเทียบโดยใช้สถิติ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (t-test for Independent samples) สูตร pooled t-test พบว่า กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.44 และกลุ่มวิชาชีพมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.62 มีค่า $t_{(0.01,34)} = -2.727$ จึงสรุปได้ว่าผู้สอนในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปมีพฤติกรรมการวางแผนการใช้สื่อการสอนออนไลน์ไม่แตกต่างกันกับผู้สอนกลุ่มวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากข้อคิดเห็นการวางแผนการใช้สื่อด้วยแบบจำลอง Assure Model ผู้สอนให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน และการเลือก จัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอนออนไลน์ในระดับมากที่สุด ข้อคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนออนไลน์คือ ด้านองค์กร ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19)

1.3 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอนออนไลน์ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจอยู่ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 ปัญหาการวางแผนการใช้สื่อการสอนออนไลน์ มีขั้นตอนอยู่ 3 ข้อ ได้แก่ 1) ขั้นการเลือก จัดแปลงและออกแบบสื่อการสอน ผู้สอนควรทำความเข้าใจสื่อแต่ละประเภทและให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน บางเนื้อหาต้องใช้สื่อที่หลากหลายมากขึ้น สื่อออนไลน์บางประเภทไม่สามารถนำไปใช้กับผู้เรียนในสถานการณ์จริง เพราะเข้าถึงความจริงของผู้เรียน 2) ขั้นการใช้สื่อการสอนออนไลน์ ผู้สอนขาดความพร้อมและทักษะการใช้สื่อการสอนออนไลน์ ขาดความรู้พื้นฐานในการใช้บาง



โปรแกรมในการจัดทำสื่อ ไม่เข้าใจวิธีการใช้สื่ออย่างถ่องแท้ทำให้เกิดปัญหาเวลาใช้สื่อ รวมถึงระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีคุณภาพ และ 3) ขั้นตอนการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน ปัญหาการตอบสนองของผู้เรียนและการมีส่วนร่วม บางครั้งเวลาอาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ ไม่สนใจเนื้อหาบทเรียน และผู้สอนไม่ได้เสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ และประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการวางแผนการใช้สื่อการสอนออนไลน์ พบว่า 1) ด้านองค์กร ขาดการสนับสนุนในการใช้สื่อการสอนออนไลน์ให้พัฒนาระบบอย่างต่อเนื่อง ขาดการส่งเสริมและเสริมแรงให้มีการพัฒนาการสอนออนไลน์ 2) ด้านครูผู้สอน ผู้สอนขาดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการสอนออนไลน์ ความพร้อมและความชำนาญของผู้ใช้สื่อการสอนด้านไอทียังไม่หลากหลาย การปรับทัศนคติของผู้สอนในการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในปัจจุบันที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว 3) ด้านผู้เรียน ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ค่อยเปิดใจยอมรับ ตั้งใจศึกษาเรียนรู้และนำมาใช้ อีกทั้งขาดอุปกรณ์การเรียนและสัญญาณอินเทอร์เน็ต 4) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมของการผลิตสื่อ เครื่องมือสื่อสารที่ยังมีไม่เพียงพอและไม่ทันสมัยของผู้สอน ระบบอินเทอร์เน็ตที่ยังไม่ทั่วถึงในสถานศึกษา และ 5) ด้านสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19

2. แนวทางการพัฒนาสื่อการสอนออนไลน์ในอนาคตของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูอาจารย์ระดับชำนาญการขึ้นไป จำนวน 17 คน ได้ข้อคิดเห็นที่สามารถสรุปด้วยเทคนิคเดลฟาย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ทักษะที่จำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา สำหรับครูผู้สอนวิชาชีพเฉพาะทางด้านนาฏศิลป์-ดนตรี มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์มาก เนื่องจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่จัดการศึกษาในลักษณะเดียวกันมีความก้าวหน้าและตอบสนองต่อการใช้ชีวิต ความต้องการของสังคม และพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตใหม่ที่มีความรู้ความสามารถเชิงบูรณาการและแสดงออกทางดนตรีนาฏศิลป์ในเชิงประยุกต์ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องพัฒนาตัวเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง สถาบันต้องส่งเสริมศักยภาพของผู้สอนให้มีความสามารถในการผลิตสื่อนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มากที่สุด อีกทั้งปัจจุบันเป็นยุคของการเปลี่ยนผ่านดิจิทัลและการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการเรียนการสอน ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยในการจัดการสอนด้านวิชาชีพเฉพาะทางดนตรีนาฏศิลป์ ผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนแนวปฏิบัติ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เท่าทันความก้าวหน้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้มากที่สุด

ประเด็นที่ 2 การวางแผนการใช้สื่อตามแบบจำลอง Assure Model มีความสำคัญกับการใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษาแบบออนไลน์อย่างยิ่ง เนื่องจากมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้มีหลายขั้นและมีรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงต้องวางแผนเป็นขั้นตอนให้ดีกว่าการนำไปใช้ ทำให้ผู้สอนมีความมั่นใจในการใช้สื่ออย่างมี



ประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความสามารถสำหรับการจัดการศึกษาในสาขาวิชาชีพเฉพาะทาง เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้สอนในการสอนออนไลน์อย่างเป็นระบบ เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้ วิธีการสอน และการวัดผลประเมิน ผู้สอนทุกคนควรเรียนรู้การนำแบบจำลอง Assure Model มาใช้เพราะเป็นการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอนจะสามารถช่วยพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับการศึกษาในอนาคตที่มีการใช้สื่อเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น

ประเด็นที่ 3 สื่อเทคโนโลยีการศึกษาในอนาคตที่เหมาะสมกับการสอนวิชาชีพ ด้านดนตรี และนาฏศิลป์ เป็นรายวิชาชีพที่มุ่งเน้นด้านการสร้างทักษะการปฏิบัติ มีความจำเป็นต้องมีการอธิบายรายละเอียดหรือเทคนิควิธีการในการปฏิบัติตามรูปแบบการถ่ายทอด การเลียนแบบจากครูผู้สอนสู่ผู้เรียน ผสมผสานเทคนิคกระบวนการฝึกฝนและแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเท่าทันยุคสมัย สื่อเทคโนโลยีเสมือนจริง ทั้ง 3D AR และ VR จึงเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดการเลียนแบบภาคปฏิบัติ ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ ที่ให้ผู้เรียนใช้เพื่อการฝึกฝน ทบทวนเพิ่มเติม และใช้ประกอบการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีรูปแบบที่ผู้เรียนสามารถสื่อสาร กับผู้สอนได้ในลักษณะการสื่อสารแบบสองทาง two way communication จึงเป็นสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลทำให้การใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา ไม่ตอบสนอง ผู้เรียนในยุคปัจจุบัน คือความรู้ความสามารถของผู้สอน ควรเพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย การสร้างสื่อนวัตกรรม หลักการออกแบบกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็น ระบบ ในรายวิชาที่มุ่งเน้นทักษะทางด้านการปฏิบัติบางแพลตฟอร์มยังไม่ตอบสนองได้ ครบถ้วน ต้องใช้หลายสื่อหลายรูปแบบในกระบวนการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้วิธีการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ขาดอุปกรณ์เสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัย และใช้งานได้จริง ในยุคปัจจุบัน การรับรู้ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ผู้เรียนมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการสื่อสารไม่ เท่าเทียมกัน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ และครูผู้สอนควรช่วยตรวจสอบความพร้อมของ นักเรียนและนักศึกษา

ประเด็นที่ 5 นอกจากพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีการศึกษาแล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาด้านสื่อการสอนให้สอดคล้องกับ การศึกษาในโลกยุคโลกปัจจุบัน คือการพัฒนากระบวนการเทคโนโลยีและสารสนเทศในสถานศึกษา ครูภัณฑ์และอุปกรณ์ มีระบบที่สนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยีให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดการ ใช้งานและการเตรียมความพร้อมของวัสดุและอุปกรณ์ พร้อมกับความเข้าใจที่ใช้งาน เช่น



อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ แพลตฟอร์ม ครูผู้สอนควรต้องศึกษาการเลือกสื่อและความเข้าใจในการออกแบบสื่อแต่ละประเภทเป็นอย่างดี การสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อสิ่งสนับสนุนการสอน ความพร้อมของเครื่องมือในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีแอปพลิเคชันของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม และการเปิดโอกาสครูผู้สอนได้ศึกษาดูงานกับสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมการวางแผนการใช้สื่อการสอนออนไลน์ในอนาคตของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้วยแบบจำลอง Assure Model ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ด้วยแบบจำลอง Assure Model ของครูอาจารย์ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ไม่แตกต่างกัน

จากผลวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของครูอาจารย์ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ข้อมูลเชิงปริมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้สอนกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไปและกลุ่มวิชาชีพมีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ผู้สอนให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน และการเลือกตัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการใช้สื่อการสอน ประเมินผล และการกำหนดการตอบสนองของผู้เรียน อยู่ในระดับมากตามลำดับ ตามที่ สุกานดา จงเสริมตระกูล และสรสิริ วรวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การออกแบบและเลือกใช้สื่อดิจิทัลประกอบการสอนตาม แบบจำลอง ASSURE สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลของการใช้รูปแบบฯ ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้พัฒนาจากขั้นตอนของแบบจำลอง ASSURE นักศึกษามีผลการประเมิน การออกแบบและเลือกใช้สื่อฯ อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 75.76 ของกลุ่มตัวอย่าง และมีผลการสังเกตความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาที่สอดคล้องตรงกับผลการประเมินการออกแบบและเลือกใช้สื่อฯ กล่าวคือ นักศึกษาสามารถเลือกใช้ ออกแบบ สร้างสรรค์ และปรับปรุงนวัตกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน นักศึกษาสามารถเลือกใช้ หรือพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างถูกต้อง ปลอดภัยตามกฎหมาย จริยธรรม และจรรยาบรรณ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ดีและนักศึกษาสามารถ ที่จะแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เสริมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ (สุกานดา จงเสริมตระกูล และสรสิริ วรวรรณ, 2565)



ในการใช้สื่อและเทคโนโลยีนั้น หากผู้สอนได้มีการวางแผนการใช้อย่างเป็นระบบ จะทำให้มั่นใจได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในครั้งนั้นจะมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ The ASSURE Model เป็นรูปแบบของการวางแผนหรือการออกแบบระบบการเรียนการสอนโดยเน้นการใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Smaldino, S. et al., 2014) สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ที่ผู้วิจัยนำเสนอคือ ควรวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ และเลือกดัดแปลงสื่อที่เหมาะสม และใช้สื่ออย่างชาญฉลาดพร้อมประเมินและปรับปรุงสื่อ พร้อมสำหรับการนำไปใช้กับผู้เรียน โดยคำนึงการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรนำแบบจำลอง Assure Model มาใช้ให้ครบทุกขั้นตอน จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือและเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการพัฒนาสื่อการสอนออนไลน์ในอนาคตของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

จากพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ตามแบบจำลอง Assure Model และการนำเสนอปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ นั้น ส่งผลให้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาสื่อการสอนออนไลน์ในอนาคต ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยเทคนิคเดลฟาย สามารถสรุปผลการอภิปรายข้อคิดเห็น 5 ด้าน ดังนี้ 1. ครูผู้สอนควรมีทักษะที่จำเป็นในการใช้สื่อ เทคโนโลยีการศึกษา เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคของการเปลี่ยนผ่านดิจิทัล ดังนั้นผู้สอนจึงต้องพัฒนาตัวเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลง องค์กรต้องส่งเสริมศักยภาพของผู้สอนให้มีความสามารถ ด้านการผลิตสื่อนวัตกรรมที่ทันสมัยให้มากที่สุด เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เท่าทันความก้าวหน้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัย จะช่วยให้ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้น้อยลง ตามที่ Bowman, C.P. ได้ศึกษาวิธีการของครูผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนได้ประสบผลสำเร็จ ผลการศึกษาพบว่า ในด้านวิธีสอนครูต้องมีการสร้างมิตรภาพ ให้กำลังใจพยายามกระตุ้น และสร้างความสนใจและใช้วิธีการสอนและสื่อการสอนที่หลากหลาย (Bowman, C. P., 2003) 2. การนำการวางแผนการใช้สื่อการสอนตามแบบจำลอง Assure Model มาใช้ในการออกแบบการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพเฉพาะทาง จะสร้างความมั่นใจกับผู้สอนซึ่งเป็นการส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนตามความสามารถ เพราะสื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ วิธีการสอน วัสดุและประเมิน ในผลการวิจัยของกรกฎา นกคิม และปิรญา อ่อนใจเอื้อ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ Assure Model เพื่อวางแผนการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการแนะแนวของนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การจัดโครงการพัฒนาสื่อการสอนในศตวรรษที่ 21 ด้วย Mobile Application ที่ใช้ในปัจจุบัน ได้แก่ การออกแบบเนื้อหาและนำเสนอการสอน โดยใช้โปรแกรม Canva การใช้งานเว็บไซต์ Google สำหรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน



ได้แก่ Google Drive การสร้าง Google Form และ Google Slides โดยใช้ร่วมกับ Google Classroom และ Google Meet และผู้สอนควรต้องเรียนรู้การนำ Assure Model มาใช้ เพราะเป็นการวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้มีความมั่นใจในการใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายชัดเจน และผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรกฎา นักคัม และปวีณา อ่อนใจเอื้อ, 2564) นอกจากนี้การวิจัยของ ปณภา ภิรมณาค ที่ได้ทำการศึกษารื่อง การใช้สื่อการสอนเชิงมัลติมีเดีย พบว่าการนำแบบจำลอง Assure Model เป็นกรอบกำหนดแนวทางการสร้างสื่อการเรียนรู้รายวิชาการงานอาชีพกับกลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนมีประสบการณ์สอนมากกว่า 3 ปี หลังจัดการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้ง 3 ด้าน ครูผู้สอนสามารถสร้างสื่อการเรียนรู้แต่ละชนิดได้ และยังสามารถนำไปใช้กับนักเรียนในบทเรียนต่าง ๆ โดยนักเรียนและครูผู้สอนมีส่วนร่วม 3. สื่อเทคโนโลยีการศึกษาในอนาคตที่เหมาะสมกับการสอนวิชาชีพด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ควรอยู่ในรูปแบบเทคโนโลยีเสมือนจริง ทั้ง 3D AR /VR การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้และวิธีการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว สามารถเรียนรู้ได้สะดวก รวดเร็ว ควรเป็นสื่อสำเร็จรูปที่เป็นธรรมชาติ สามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูง ใช้งานได้จริง ตอบโจทย์การเรียนแบบ Active Learning (ปณภา ภิรมณาค, 2555) และการศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์นั้น กรณิศ รัตนมหัทธนะ ได้กล่าวว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถนำมาพัฒนาระบบการสอนเสริมอัจฉริยะเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เป็น ผลผลิตของความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผสมกับความสามารถของปัญญาประดิษฐ์ โดยแนวโน้มของการวิจัยและ พัฒนาระบบการสอนเสริมอัจฉริยะอยู่บนแนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลายที่จะนำไปสู่ความสามารถของระบบที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ จุดมุ่งหมายที่สำคัญ ของ พัฒนาระบบการสอนเสริมอัจฉริยะก็คือ การสร้างตัวแทนของการเรียนรู้ที่ทันสมัยภายใต้สภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนที่ปรับตัวให้เข้ากับลักษณะของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และมีความสามารถ ตอบสนองต่อปัญหาในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มจะพัฒนาระบบไปสู่การสอนเสริมสำหรับเนื้อหาการฝึกปฏิบัติ และมีการเพิ่มความสามารถของระบบโดยใช้ เทคนิคการช่วยเสริมศักยภาพ ทางารเรียนสำหรับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จของการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง ภายใต้วิธีการประเมินผล ระบบที่น่าเชื่อถือ เพื่อในอนาคตจะพัฒนาระบบจากการเป็นสื่อเสริม ไปสู่การเป็นสื่อหลักให้กับระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ (กรณิศ รัตนมหัทธนะ, 2561) 4. การใช้สื่อเทคโนโลยีการศึกษา ควรมีความพร้อมในการรับรู้ และความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ซึ่งผู้เรียนมีเครื่องมือสื่อสารที่ใช้ในการเรียนไม่เท่าเทียมกัน ในรายวิชาที่มุ่งเน้นทักษะทางด้านการปฏิบัติ สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่สามารถตอบรับหรือเน้นทักษะการฝึกปฏิบัติได้ดีเท่ากับการสอนในชั้นเรียน และขาดการจัดสรรงบประมาณในการเข้าถึงสื่ออย่างเท่าเทียม 5. ควรเตรียมความพร้อมของครุภัณฑ์และอุปกรณ์เทคโนโลยีการศึกษา การพัฒนาระบบ



เทคโนโลยีและสารสนเทศในสถานศึกษา การสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน และผู้บริหารควรสนับสนุนความพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม ให้โอกาสครูผู้สอนได้ศึกษาดูงานกับสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี เครื่องมือในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีแอปพลิเคชันหรือระบบที่สนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยี ควรปรับปรุงสื่อเทคโนโลยีให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดการใช้งาน ดังที่ วัฒนาพร ระงับทุกข์ กล่าวว่า “การรับมือกับกระแสโลกที่ผันผวนต่างพุ่งเป้าไปที่การศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน” การปรับเปลี่ยนความคิด (Mind set) เพื่อรับมือของการเปลี่ยนแปลง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) จัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีการปฏิบัติ ความสามารถและความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา บทบาทหน้าที่ครูในการเชื่อมโลกการเรียนรู้ให้เป็นหนึ่งเดียวทั้งด้านความคิด มุมมอง และการกระทำเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นมีความสามารถในการปรับตัว (Resilience) ทักษะการคิด ทักษะปฏิบัติ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563)

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูอาจารย์ระดับชำนาญการจำนวน 17 คน สามารถสรุปภาพรวมในระดับมากที่สุด มีค่าทางสถิติ $\bar{X} = 4.61$ สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็น 3 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 ด้านครูผู้สอน ผู้สอนต้องมีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีการสอนแต่ละชนิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้สอนควรมีทักษะในการสร้างสื่อดิจิทัล ที่ตอบสนองผู้เรียนในยุคปัจจุบัน ประเด็นที่ 2 ด้านสื่อการสอน การวางแผนการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถบริหารจัดการชั้นเรียนและส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนเป็นตัวกำหนดการใช้สื่อ การเลือกสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน สื่อการสอนด้านทักษะปฏิบัติที่เหมาะสมในอนาคต ควรเข้าถึงง่าย รวดเร็ว ประสิทธิภาพสูง ตอบสนองการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ควรอยู่ในรูปเทคโนโลยี 3D VR หรือ AR (ความจริงเสมือน) และประเด็นที่ 3 ด้านผู้บริหาร ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครู และบุคลากรมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีการสอนที่หลากหลาย สนับสนุนความพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม และควรเตรียมความพร้อมด้านสารสนเทศ และสื่อเทคโนโลยีการสอนที่ทันสมัยอยู่เสมอ ตามที่อมรรรัตน์ เตชะนอก และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม นอกจากทักษะ 3R4C แล้วยังรวมถึงทักษะชีวิต อาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ตลอดจนการคำนึงถึงความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยการใช้เทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึง และมีอุปกรณ์ในการเข้าถึงได้ง่าย นักศึกษาสามารถที่จะเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และต้องมีคุณลักษณะ นักสร้างสรรค์ นักการสื่อสาร นักคิดวิเคราะห์ สร้างชุมชน การ



มีวิสัยทัศน์ การสร้างความร่วมมือและการติดต่อ สร้างพลังเชิงบวก ความเชื่อมั่น ความมุ่งมั่น และความพากเพียร ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ ต้องเป็นนักประกอบการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นักริเริ่มงานดี ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ การเจียมเนื้อเจียมตัว และตัวแบบที่ดี จึงจะสามารถจัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์ที่ดีเลิศได้ (อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อมการวางแผนการใช้สื่อการสอนออนไลน์ในอนาคต ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ด้วยแบบจำลอง Assure Model สรุปผลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์อย่างเป็นระบบด้วยแบบจำลอง Assure Model ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ทั้ง 6 ขั้นตอน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าทางสถิติ $\bar{X} = 4.54$ และผู้สอนที่อยู่ในกลุ่มวิชาชีพศึกษาทั่วไปและกลุ่มวิชาชีพมีพฤติกรรมการใช้สื่อการสอนออนไลน์ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 จากข้อคิดเห็นการวางแผนการใช้สื่อด้วยแบบจำลอง Assure Model ผู้สอนให้ความสำคัญกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน และการเลือก ดัดแปลง หรือออกแบบสื่อการสอนออนไลน์ในระดับมากที่สุด ข้อคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนออนไลน์คือ ด้านองค์กร ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน และด้านวัสดุอุปกรณ์ และ 2.แนวทางการพัฒนาการใช้สื่อการสอนออนไลน์ในอนาคต ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ คือผู้สอนต้องมีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีการสอนแต่ละชนิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้สอนควรมีทักษะในการสร้างสื่อดิจิทัลที่ตอบสนองผู้เรียน การเลือกสื่อมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนควรสอดคล้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน สื่อการสอนด้านทักษะปฏิบัติที่เหมาะสมในอนาคต ควรเข้าถึงง่าย รวดเร็ว ประสิทธิภาพสูง ตอบสนองการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติ ควรอยู่ในรูปเทคโนโลยี 3D VR หรือ AR (ความจริงเสมือน) และผู้บริหารควรสนับสนุนความพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยีของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม ควรเตรียมความพร้อมด้านสารสนเทศและสื่อเทคโนโลยีการสอนที่ทันสมัยอยู่เสมอ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการสอนที่หลากหลาย และความสามารถในการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือสำหรับการผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารควรมีนโยบายเตรียมพร้อมในการเข้าถึงเทคโนโลยีทุกแพลตฟอร์มของผู้สอน และผู้เรียนอย่างเท่าเทียมทั้งระบบ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ผู้สอนที่นำรูปแบบจำลอง Assure Model มาใช้ควรมีความรู้ทักษะการสร้างสื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความสามารถในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้สำหรับการผลิตสื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ



ดำเนินไปตามบรรลัฏฐัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2) ผู้สอนสามารถนำแบบจำลอง Assure Model มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ทั้งแบบทฤษฎีและแบบฝึกทักษะปฏิบัติ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแบบจำลอง Assure Model ร่วมกับวิธีการสอนอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับการศึกษาในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง จัดตั้งส่วนราชการในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 59 ก หน้า 1-2 (11 เมษายน พ.ศ. 2551).
- กรกฎ นักคัม และปวีณา อ่อนใจเอื้อ. (2564). การศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ ASSURE Model เพื่อวางแผนการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการแนะแนวของนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม, 20(3), 1-10.
- กรณิศ รัตนมหัทธนะ. (2561). เมื่อ AI เปลี่ยนโฉมหน้าวงการการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2566 จาก <https://www.creativethailand.org/new/article/place/28016/th>
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อรุณพิมพ์การพิมพ์.
- ถนอมพร (ตันพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง. (2561). นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาในยุคการเรียนรู้ 4.0. เชียงใหม่: ต้องสาม ดีไซน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปณภา ภิรมย์นาค. (2555). รายงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเรื่อง การใช้สื่อการสอนเชิงมัลติมีเดียเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชา LSC303/LSM211 การจัดการขนส่ง. กรุงเทพมหานคร: สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2563). สมรรถนะเด็กไทยในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World). ครุสภาวิทยาจารย์, 1(1), 8-11.
- สุกานดา จงเสริมตระกูล และสรสิริ วรวรรณ. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การออกแบบและเลือกใช้สื่อดิจิทัลประกอบการสอนตามแบบจำลอง ASSURE สำหรับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2566 จาก <https://shorturl.asia/5VS3R>



อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(9), 1-15.

Bowman, C. P. (2003). Discipline Strategies from Successful Teachers of AfricanAmerican Adolescents. Dissertation Abstracts International, 63(9), 3149-A.

Heinich, R. et al. (1999). Instructional Media and Technologies for Learning. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Lapitan, Jr. et al. (2021). An effective blended online teaching And learning strategy during the COVID-19 pandemic. Education for Chemica Engineers, 35(April 2021), 116-131.

Smaldino, S. et al. (2014). Instructional Technology and Media for Learning. Boston: Pearson.



กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนรัฐ
ในเขตกรุงเทพมหานคร*

THE POLITICAL MARKETING STRATEGIES IN ELECTION CAMPAIGN OF
PALANG PRACHARAT PARTY' NEW FEMALE MEMBERS OF THE
HOUSE OF REPRESENTATIVES OF IN BANGKOK AREA

ปณิชา ชาญฤทธิเสน

Panicha Chanritisen

สุภาภรณ์ ศรีดี

Supaporn Sridee

หฤทัย ปัญญาวุธตระกูล

Hareuthai Panvarvutrakul

จิตรภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์

Jitraporn Sudhivoraseth

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: PanichaPhDprocess@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนรัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายของผู้สมัคร 2) คุณสมบัติของผู้สมัคร 3) พรรคการเมืองของผู้สมัคร และ 4) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกโดยเจาะจง จำนวน 11 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากนั้นตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านนโยบายที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียง ได้แก่ นโยบายกรุงเทพเมืองไร้สาย การเพิ่มตลาดนัดคนเมือง การแก้ไขปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานครด้วย AI การปรับปรุงพื้นที่สวนสาธารณะ การจัดวางตู้รีไซเคิลขยะและสร้างสังคมที่ปลอดภัย ปลอดภัย โรคปลอดภัย เสพติด 2) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ประกอบด้วย 2.1) ภายนอก ได้แก่ บุคลิกภาพดี เข้าใจพื้นที่และการใช้สื่อ 2.2) ด้านจิตใจ ได้แก่ ความมุ่งมั่นในการทำงาน

* Received 9 January 2023; Revised 26 January 2023; Accepted 28 January 2023



ส่วนรวมและเข้าใจปัญหา 2.3) ประสบการณ์ ได้แก่ มีประสบการณ์ทางการเมือง มีเครือข่ายทางการเมืองและเครือข่ายที่สามารถระดมการใช้สื่อโดยใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองแบบผลักดันและแบบดึงดูด 3) ด้านพรรคการเมือง ได้แก่ จุดยืนพรรคและนโยบาย 7-7-7 หลังประชารัฐ และ 4) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านนโยบายของผู้สมัครเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองแบบเล่าเรื่องและสื่อสารสองทาง ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ได้แก่ การเพิ่มทักษะการสื่อสาร กลยุทธ์การหาเสียงออนไลน์และสร้างความรู้สึกร่วมด้านอารมณ์ร่วมและด้านพรรคการเมือง ได้แก่ มุ่งเน้นการขายผลิตภัณฑ์ ใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์และการตลาดแบบกลุ่มสังคม พัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำ ใช้แนวคิดเรื่องการวางตำแหน่งสินค้าและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาดทางการเมือง, การหาเสียงเลือกตั้ง, ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นใหม่ที่เป็นสตรี, พรรคพลังประชารัฐ, กรุงเทพมหานคร

Abstract

The objectives of this research article were to study the political marketing strategies in election campaign of Palang Pracharat Party' new female members of the house of representatives of in Bangkok area on issues related to 4 aspects 1) candidate's policies; 2) candidate's qualifications; 3) candidate's political party; and 4) strategy development guidelines. This research is qualitative research. Data were collected by in-depth interviews with 11 key informants selected in a specific way and data credible using a triangular method. The results of the research revealed that 1) Policies used by candidates in campaigning consisted of Bangkok wireless city policy adding a city market; solving traffic problems in Bangkok with AI; improvements to park areas; placing waste recycling bins and creating a society that is safe, disease-free, and drug-free. 2) Candidate's qualifications aspect consists of 2.1) Physical; including good personality and understanding of election area and using ppublic media. 2.2) Mind; including commitment to work for the public and understanding community issues. 2.3) Experience including political experience, political networks and media mobilization networks by using push and pull marketing strategies. 3) Political party aspect were ideology and 7-7-7 policy and 4) Development guidelines for candidate's policy strategy were two-way communication including storytelling and political marketing communication. For candidate's qualifications, should



improve their communication skills by using online campaign strategy and encourage people sensation. In addition, political parties should focus on selling products; Take advantage of powerful online media and social community marketing; developing leadership communication skills; use market position strategy and promote political participation.

Keywords: The Political Marketing Strategy, Election Campaign, New female members of the House of Representatives, Palang Pracharat Party, Bangkok area

บทนำ

การเลือกตั้งทุกยุคสมัยของประเทศไทย พรรคการเมืองและผู้สมัครจะนำเสนอ นโยบายต่าง ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจจากประชาชนเพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังนั้น การนำเสนอโยบายและการสร้างภาพลักษณ์ของพรรคการเมืองและผู้สมัครจึงเปรียบเสมือน การแข่งขันกันขายสินค้าทางการเมือง โดยใช้เทคนิคการสื่อสารทางการเมืองและกลยุทธ์ การตลาดทางการเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อเป้าหมายคือการสนับสนุนจากประชาชน ใน ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย สตรีถูกจำกัดบทบาททางการเมืองมาเป็น เวลาช้านานตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยรัตนโกสินทร์ กล่าวคือ สิทธิตามกฎหมายของสตรีจะด้อย กว่าบุรุษ ต่อมาภายหลังเมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสม บูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 บทบาททาง การเมืองของสตรีไทยจึงเริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อมีการตรากฎหมายเลือกตั้งฉบับแรกในปี พ.ศ. 2476 โดยมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ชายและหญิงมีสิทธิทางการเมืองเท่าเทียมกัน ทั้งสิทธิการ เลือกตั้งผู้แทนราษฎรและสิทธิในการสมัครรับเลือกตั้ง (อริยัญญา พงศ์สะอาด, 2564) การเปิด โอกาสให้สตรีมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นและจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภา ผู้แทนราษฎรมีจำนวนและบทบาทมากขึ้น เห็นได้ชัดจากผลการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2554 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2555) และผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2562 ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ทางการเมืองหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องจำนวน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ชนะการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครที่เป็นผู้สมัครหน้าใหม่ จำนวนถึง 23 คน จากทั้งหมด 30 คน โดยพรรคพลังประชารัฐ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรหน้าใหม่ที่ชนะการเลือกตั้งมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร คือ 12 คน และในจำนวนนั้น เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงครึ่งหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563)ชี้ให้เห็น ว่ามีการใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงที่เหมาะสมทั้งของพรรคและของตัว ผู้สมัครที่เป็นสตรีหน้าใหม่ของพรรคพลังประชารัฐ ดังนั้นปรากฏการณ์ทางการเมืองในการ เลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 ที่แสดงให้เห็นถึงจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี



ของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีมากขึ้นอย่างชัดเจนจึงสื่อให้เห็นถึงบทบาทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงในสภาผู้แทนราษฎรที่นับวันจะมีจำนวนมากขึ้นและมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจทำวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งหากศึกษากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งครบทั้ง 4 ด้านตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้แล้วจะก่อให้เกิดคุณูปการอย่างยิ่งต่อการกำหนดกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีในอนาคต รวมทั้งสามารถนำแนวทางการพัฒนาการตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งไปประยุกต์ใช้กับการหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองและผู้สมัครได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนากระบวนการสื่อสารทางการเมืองและการตลาดทางการเมืองของประเทศไทยด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) นโยบายของผู้สมัคร 2) คุณสมบัติของผู้สมัคร 3) พรรคการเมืองของผู้สมัคร และ 4) แนวทางการพัฒนากลยุทธ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงหน้าใหม่ที่ลงสมัครเลือกตั้งครั้งแรกและมีคะแนนมากที่สุด ของพรรคพลังประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร นักวางแผนกลยุทธ์ประจำตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ควบคุมงานตามแผนกลยุทธ์ประจำตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และนักวิชาการด้านสื่อสารการเมือง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้แก่ (1) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงหน้าใหม่ที่ลงสมัครเลือกตั้งครั้งแรกและมีคะแนนมากที่สุด ของพรรคพลังประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 คน (2) นักวางแผนกลยุทธ์ประจำตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน จำนวน 3 คน (3) ผู้ควบคุมงานตามแผนกลยุทธ์ประจำตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน จำนวน 3 คน และ (4) นักวิชาการด้านสื่อสารการเมือง จำนวน 2 คน เลือกแบบเจาะจงและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 11 คน



3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

4. เก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นตอนก่อนการสัมภาษณ์ เริ่มต้นจากการจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์ตามคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักและส่งหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล โดยนัดวัน เวลาและสถานที่สัมภาษณ์ตามบัญชีรายชื่อภายในขอบเขตการวิจัยด้านระยะเวลา 2) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ เป็นการเข้าพบผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัน เวลาและสถานที่ตามที่นัดหมายไว้ จากนั้นแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเริ่มการสัมภาษณ์ โดยทำการจดบันทึกย่อและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ และ 3) ขั้นตอนหลังการสัมภาษณ์ นำข้อมูลทั้งหมดมาเรียบเรียง ถอดเทป จัดทำตารางระเบียบข้อมูลและตารางถ้อยคำ (word table) แยกตามประเด็นหลักของการศึกษา

5. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ด้วยการสร้างข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าและตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 6 ด้าน มีดังนี้

1. ด้านนโยบายของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร การได้เปรียบเชิงนโยบายภายใต้ข้อพรรคพลังประชารัฐกับนโยบายพรรคและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นและการหาเสียงของพรรคยังนำเสนอนโยบายที่สื่อสารกับประชาชนในลักษณะว่าจะทำนโยบายเดิมของรัฐบาลปัจจุบันต่อเนื่องไปโดยเฉพาะนโยบายเรื่องบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีใช้ในการหาเสียงประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

1.1 นโยบายด้านภูมิทัศน์ เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของพรรคพลังประชารัฐที่เรียกว่า นโยบายสังคมประชารัฐ ประกอบด้วย นโยบายในการสร้างเมืองน่าอยู่ การสร้างเมืองอัจฉริยะสีเขียวโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ของคนและการพัฒนาการสื่อสารและคมนาคมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ผู้สมัครได้นำเสนอนโยบายกรุงเทพเมืองไร้สาย ซึ่งเป็นแนวคิดที่นำไปสู่การจัดทำโครงการนำสายสื่อสารลงใต้ดินตามแนวคิดของคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและมติคณะรัฐมนตรีในการมอบหมายให้กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานหลักในการ



ดำเนินงานตามโครงการก่อสร้างท่อร้อยสายสื่อสารใต้ดินในกรุงเทพมหานคร เพื่อแก้ปัญหาสายสื่อสารที่ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งเป็นหนึ่งในโครงการที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนากรุงเทพมหานครไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ หรือ Smart city ในอนาคต

1.2 นโยบายด้านเศรษฐกิจ ในการหาเสียงเลือกตั้งผู้สมัครนำเสนอ นโยบายการเพิ่มถนนและตลาดนัดคนเมือง ซึ่งเป็นนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีรายได้ของประชาชน ลดภาระค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้เสริมสำหรับประชาชนในกรุงเทพมหานครภายใต้กรอบนโยบายด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นนโยบายหลักที่สำคัญของพรรคพลังประชาชนที่เรียกว่าเศรษฐกิจประชารัฐ ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“...นโยบายนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนค่อนข้างมาก เพราะนอกจากจะเป็นแนวทางในการกระตุ้นเศรษฐกิจและการใช้จ่ายแล้ว ยังตรงกับนิสัยของคนไทยที่ชอบการจับจ่ายใช้สอยในตลาดด้วย...” (กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา, 2565)

1.3 นโยบายด้านจราจร เป็นอีกหนึ่งนโยบายที่ผู้สมัครหน้าใหม่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัญหาจราจรเป็นปัญหาสำคัญที่แม้จะมีความพยายามในการแก้ไขโดยรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่ก็ยังมิได้รับการแก้ไขให้ตรงกับความต้องการของประชาชน ดังนั้น ผู้สมัครหน้าใหม่ที่จึงนำเสนอนโยบายแก้ไขปัญหการจราจรในกรุงเทพมหานครโดยใช้เทคโนโลยี AI (Artificial Intelligence) ในการหาเสียงเลือกตั้งและได้รับความสนใจจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ดังที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 คนกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า

“...ในตอนหาเสียงเลือกตั้งเราก็ได้มีการพูดถึงการแก้ปัญหาจราจรโดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เรียกว่า AI และจำได้ว่า ได้มีการประสานงานกับท่านผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้นด้วย ซึ่งนโยบายนี้ก็ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก...” (กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา, 2565)

และ “...สำหรับนโยบายเกี่ยวกับการแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพ ทางทีมกลยุทธ์เราก็คุยกันเรื่องแก้ปัญหาจราจรโดยเอาเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สะดวกสบายขึ้น เช่น การหาป้ายอัจฉริยะที่ป้ายรถเมล์ เพื่อให้ประชาชนรู้ว่า รถจะมาถึงเวลาเท่าไร เขาจะได้วางแผนการเดินทางได้ เราเคยไปดูงานที่สำนักการจราจรและศึกษาเรื่อง AI ...” (ภาดา วรกานนท์, 2565)



1.4 นโยบายด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ภายใต้กรอบนโยบายสังคมประชาธิปไตยที่สำคัญกับการพัฒนาและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสิ่งแวดล้อมสาธารณะ ในการหาเสียงผู้สมัครได้เสนอนโยบายปรับปรุงและเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อนำไปสู่การเป็น Bangkok 5.0 เป็นเมืองหลวงที่น่าอยู่ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า

“...เราได้หาเสียงในนโยบายที่เรียกว่า 1 สวน 1 เขต ซึ่งก็เป็นนโยบายที่อยู่ภายใต้กรอบนโยบายสังคมประชาธิปไตยของพรรค...” (กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา, 2565)

และ “...สวนสาธารณะเดิมมีจำนวนมากอยู่แล้ว แต่หลายแห่งไม่ได้รับการดูแลและมีสภาพเสื่อมโทรม จึงต้องปรับปรุงเป็นพื้นที่ส่วนกลางให้ประชาชนมาออกกำลังกายหรือใช้ประโยชน์ร่วมกัน...” (ฐิติภัฏร์ โชติเดชาชัยนันต์, 2565)

และ “...ผู้สมัครเสนอนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพคนในกรุงเทพมหานคร โดยการปรับปรุงพื้นที่ออกกำลังกายและสวนสาธารณะในเขตต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพ เวลาผู้สมัครลงพื้นที่หาเสียง ไม่ว่าจะเป็นออกไปพบปะพูดคุยหรือจัดเวทีปราศรัย เราก็มักต้องคอยย้ำให้พูดถึงนโยบายนี้ทุกครั้ง เพราะคนไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพมาก...” (พริษฐ์ จิตตโรภาส, 2565)

1.5 นโยบายด้านขยะ ผู้สมัครได้นำเสนอนโยบายการจัดวางตู้รีไซเคิลขยะในการหาเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญของกรุงเทพมหานครและนำไปสู่ปัญหาอื่น เช่น ปัญหาน้ำท่วม มลพิษในอากาศและแหล่งเสื่อมโทรม ดังนั้นพรรคพลังประชาชนจึงกำหนดนโยบายการจัดการขยะไว้ในนโยบายหลักด้านสังคมประชาธิปไตย โดยมีแผนงานในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกต้องตามวิธีและส่งเสริมให้เมืองหลวงเป็นเมืองอัจฉริยะสีเขียวที่ปลอดขยะและปลอดโรค ดังตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลหลักว่า

“...เรื่องตู้ขยะรีไซเคิล มีการเสนอให้ทำตู้ ให้ประชาชนนำ 3 อย่าง คือ ขวดพลาสติกที่มีบาร์โค้ด ให้สแกนได้นำไปซื้อของในร้านค้าได้ อลูมิเนียม และขวดแก้ว แต่ต้องให้การศึกษาประชาชนอีกเยอะมากให้เข้าใจ และจุดที่วางตู้ต้องสะดวก...” (ภาดา วรกานนท์, 2565)

1.6 นโยบายด้านสังคม ผู้สมัครได้นำนโยบายสร้างสังคมที่ปลอดภัย ปลอดภัย โรค ปลอดภัยยาเสพติดไปใช้ในการหาเสียง ซึ่งเป็นนโยบายที่เป็นไปตามกรอบนโยบายของพรรค



พลังประชารัฐที่กำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศด้านสังคมไว้หลายประการ อาทิ บัตรประชารัฐ การให้สวัสดิการรายกลุ่มตามความต้องการหรือความจำเป็นพื้นฐานที่แตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้พิการ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ สวัสดิการคนเมือง โครงการหมดหนี้มีเงิน โครงการบ้านสุขใจวัยเกษียณ ซึ่งโครงการเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสังคมประชารัฐสีขาวที่มีความปลอดภัย ปลอดภัยโรค ปลอดภัยยาเสพติด

ผลจากการศึกษาจึงสรุปได้ว่า การกำหนดกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น จะเป็นไปภายใต้กรอบนโยบายของพรรคพลังประชารัฐ ซึ่งได้นำเสนอ "นโยบาย 7-7-7" (7 สวัสดิการประชารัฐ, 7 สังคมประชารัฐ, 7 เศรษฐกิจประชารัฐ) ว่าเป็นนโยบายหลักในการหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ.2562 และแนวกว้างแผนกลยุทธ์ประจำตัวผู้สมัครจะจำแนกส่วนทางการตลาดของกลุ่มผู้เลือกตั้ง (Voter Segmentation) ออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะของประชากรในแต่ละเขตเลือกตั้ง จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายในแต่ละเรื่องให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง พื้นที่และนโยบายหลักของพรรค

2. ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านกายภาพ ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร เช่น รูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ การแต่งกาย การพูดและการแสดงออก เป็นปัจจัยที่สามารถสร้างเป็นข้อได้เปรียบคู่แข่งที่เป็นผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนอื่นและเป็นจุดเด่นหรือจุดขาย (Key selling point) ที่สำคัญดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า

“...ในการหาเสียงเราใช้กลยุทธ์การตลาดแบบขายตรงคือเสนอความเป็นตัวเรา...”
(กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา, 2565)

และ “...ปัจจุบันผู้ชายผู้หญิงมีความรู้ความสามารถแทบไม่ต่างกัน แต่จะต่างกันที่วิสัยทัศน์ บุคลิกภาพ เราก็จะเสนอตรงนี้คือความเป็นตัวเราที่มีคุณสมบัติพร้อม...” (ฐิติภัทร์ โชติเดชาชัยนันต์, 2565)

ซึ่งต้องมีควบคู่กับคุณสมบัติในการสื่อสารเพื่อนำเสนอนโยบายเชิงสร้างสรรค์ และสื่อให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเห็นความสามารถในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่



2.2 ด้านคุณสมบัติส่วนตัวที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งควรมี เพื่อประโยชน์ในการวางกลยุทธ์และยุทธวิธีการสื่อสารทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง นักวางแผนกลยุทธ์และผู้ควบคุมงานตามแผนกลยุทธ์ชี้ให้เห็นว่าผู้สมัครควรมีคุณสมบัติส่วนตัว 3 ประการนอกเหนือจากคุณสมบัติด้านกายภาพ ได้แก่

2.2.1 การเข้าใจพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ทั้งลักษณะประชากร การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้เพราะการลงพื้นที่เป็นกลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญในการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“...แต่ละเขตเลือกตั้งจะมีประชากรที่มีคุณลักษณะต่างกัน เราต้องศึกษาพื้นที่และประชาชนให้เข้าใจเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการนำเสนอนโยบายและหาเสียงให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย...” (กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา, 2565)

2.2.2 การเข้าใจความหลากหลายของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยที่สำคัญในกระบวนการรณรงค์หาเสียงและการตัดสินใจทางการเมือง เนื่องจากแต่ละชุมชนแตกต่างกัน มีทั้งชุมชนที่เชื่อมโยงระบบสวัสดิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนแบบบ้านมีรั้ว ชุมชนแบบอาคารชุด ฯลฯ แต่ละชุมชนจึงมีชีวิตทางการเมืองและเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองที่แตกต่างกัน ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“...ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครมีหลากหลายชุมชนมาก บางครั้งเราต้องใช้กลยุทธ์ที่เป็นยุทธวิธีทางอากาศสำหรับคนที่อยู่ในบ้านหรือตามคอนโด คือ หาเสียงผ่านสื่อมวลชนและสื่อโซเชียล เพราะเราจะเข้าไปเคาะประตูบ้านไม่ได้...” (ฐิติภัสร์ โชติเดชาชัยนันต์, 2565)

และ 2.2.3 การเข้าใจการใช้สื่อแบบดั้งเดิมและสื่อใหม่ โดยสื่อเดิมที่ยังใช้อยู่ประกอบด้วยการแจกแผ่นพับ แผ่นพก ป้ายหาเสียง รวมทั้งการใช้รถแห่และการเดินเท้าเข้าพบผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามที่พักอาศัยหรือร้านค้า และสื่อใหม่ได้แก่ สื่อ โซเชียล เช่น เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ทิกตอก เป็นต้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“....ทีมกลยุทธ์เราวางแผนการหาเสียงเลือกตั้งทั้งแบบการแจกเอกสารแนะนำตัว การปิดป้ายหาเสียงและขบวนหาเสียงและได้แจกสื่อ เช่น แผ่นพับ แผ่นพก ให้กับผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงซึ่งขบวนหาเสียงเข้าถึงได้ด้วย....” (จอห์น แสนทวิสุข, 2565)



และ “...วิธีการหาเสียง หาทุกช่องทางทั้งออนไลน์คือ เฟส แพนเพจ มีการทำสื่อ แผ่นพับเรื่องนโยบายแจกให้ประชาชนและมีการเดินพูดคุยกับประชาชน เราก็จะดูว่า เราไปหาเสียงในพื้นที่ไหน ควรใช้สื่อประเภทไหนที่จะเข้าถึงประชาชนได้ดีที่สุด...” (ภาดา วรกานนท์, 2565)

2.3 ด้านจิตใจ ประกอบด้วย คุณสมบัติ 2 ประการ ได้แก่

2.3.1 ความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ ดังที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้สัมภาษณ์ว่า

“...เรื่อง การเมืองสำหรับตนเองคิดว่าย่อมาจากคำว่า สาธารณะและเสียสละ เพราะคนที่เราเจอมีหลากหลายและมีปัญหาเยอะมาก สส.ต้องชอบคุยกับคนแปลกหน้า มีจิตสาธารณะและเปิดกว้างรับความคิดเห็นทุกคน เสียสละเวลาในการรับฟังปัญหาของประชาชนที่สามารถติดต่อเข้ามาหาได้ตลอดเวลา..” (ภาดา วรกานนท์, 2565)

และ 2.3.2 ความเข้าใจปัญหาและความเห็นอกเห็นใจประชาชน เนื่องจากแต่ละชุมชนในกรุงเทพมหานครมีสภาพพื้นที่แตกต่างกัน วิถีชีวิตของประชาชนแตกต่างกัน ปัญหาของแต่ละชุมชนจึงมีความแตกต่างกันด้วย ดังนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนทางการเมืองของประชาชนจะต้องเข้าใจปัญหาของประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างแท้จริง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตรงกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ว่า

“... การเป็นผู้แทนราษฎรที่ประชาชนสามารถเข้าถึงง่าย มีเวลาให้กับการแก้ปัญหาให้กับประชาชน มีความจริงใจและมุ่งมั่นที่จะทำงาน และเข้าใจประชาชน ตรงนี้ต่างหากที่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุด... (กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา, 2565)”

2.4 ด้านประสบการณ์ รวมถึงคุณสมบัติทางการเมือง อันได้แก่ ภูมิหลัง ครอบครัว ความสนใจทางการเมือง ความศรัทธาต่อการเมืองและพรรคการเมืองที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการตลาดทางการเมืองของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 2.4.1) การมีคุณวุฒิทางการศึกษา รอบรู้และเชี่ยวชาญในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ 2.4.2) การมีประสบการณ์ทางการเมือง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมทั้งการที่ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่มีประสบการณ์ทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมาก่อน เช่น เป็นอดีตสมาชิกสภาเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการเป็นทายาทของนักการเมืองในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น หรือมีประสบการณ์ทำงานทางการเมือง เช่น การเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ นอกจากนั้นการมีประสบการณ์ทาง



การเมืองยังเป็นปัจจัยที่ทำให้มีการใช้กลยุทธ์หวัคะแนนได้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีฐานเสียงมากกว่าผู้สมัครทั่วไปและสามารถระดมใช้เครือข่ายหวัคะแนนได้มากกว่า 2.4.3) การมีเครือข่ายทางการเมืองในระดับเขตที่เชื่อมโยงกันผ่านการประสานงานนักการเมืองระดับชาติอีกประการหนึ่งคือ คือ นักการเมืองท้องถิ่นจำนวนมากได้ย้ายจากพรรคการเมืองอื่นมาลงสมัครในนามพรรคพลังประชาชน ทำให้ให้นักการเมืองสังกัดพรรคพลังประชาชนมีเครือข่ายทางการเมืองและผู้สมัครหน้าใหม่มีโอกาสดำเนินการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานครมากที่สุด และ 2.4.4) มีเครือข่ายที่สามารถระดมการใช้สื่อสาธารณะ ซึ่งเป็นกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ได้เปรียบในเชิงการเปรียบเทียบ (comparative advantage) เนื่องจากเครือข่ายจะสามารถระดมการใช้สื่อสาธารณะตามแนวทางกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองได้อย่างแตกต่างจากผู้สมัครคนอื่น ซึ่งจะนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งได้ในที่สุด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวไว้สอดคล้องกันทั้ง 4 ด้านว่า

“....ตนเองเรียนจบปริญญาตรีและปริญญาโททางด้านรัฐศาสตร์มา ก็เห็นว่าการศึกษามีส่วนสำคัญที่เป็นจุดขายให้เราได้นำวิชาความรู้ที่เรียนมาใช้ในการทำงานได้ด้วย...” (ภาดา วรรณนท์, 2565)

“...โชคดีที่เรามีพื้นที่ฐานตรงที่คุณพ่อเป็นนักการเมืองท้องถิ่น เราจึงได้เรียนรู้และได้ซึมซับประสบการณ์ในการลงพื้นที่มาจากคุณพ่อ เป็นความได้เปรียบทางการเมืองที่ต่างจากผู้สมัครคนอื่น ๆ ซึ่งไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองมาก่อนด้วย...” (ฐิติภัทร์ โชติเดชาชัยนันต์, 2565)

“...การมีประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งนักการเมืองท้องถิ่นเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อกลยุทธ์การตลาดทางการเมือง เช่น สส.ที่ทีมเราดูแลอยู่เป็นสมาชิกสภาเขตมา 2 สมัย ก็จะมีผลงานที่เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาประชาชน ประชาชนจำได้...” (ณัฐชัย จงอุดมเลิศ, 2565)

และ “...ในการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 พรรคพลังประชาชนนับว่ามีความได้เปรียบพรรคการเมืองอื่นหลายประการ สิ่งหนึ่งที่พรรคมีคือ เครือข่ายทางการเมือง ซึ่งเป็นฐานเสียงมาจากผู้บริหารและสมาชิกพรรคที่เคยเป็นผู้มีบทบาททางการเมืองมาก่อน เราจึงมีเครือข่ายทางการเมืองที่ให้การสนับสนุนในการเลือกตั้งค่อนข้างมากและเป็นกลยุทธ์สำคัญของการตลาดทางการเมืองของพรรค...” (นิตยา รุ่งเรือง, 2565)



2.5 กลยุทธ์การตลาดที่ผู้สมัครหน้าใหม่สตรีใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งผู้สมัครมีแบบแผนกลยุทธ์และการปฏิบัติ (Strategy Formulation and Implementation) ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตามนโยบายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป ปี พ.ศ. 2562 โดยใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมือง 2 ประการ คือ 2.5.1) กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองแบบผลักดัน (Push Marketing) คือ การรณรงค์หาเสียงผ่านเครือข่ายทางการเมืองในพื้นที่ ผ่านสาขาพรรคที่มีอยู่และตัวแทนพรรค, รณรงค์หาเสียงผ่านสื่อสาธารณะและสร้างเครือข่ายที่สามารถระดมการใช้สื่อเพื่อสื่อสารทางการเมืองในการเลือกตั้ง โดยการหาเสียงผ่านป้ายโปสเตอร์หาเสียงของพรรคและรณรงค์หาเสียงผ่านการลงพื้นที่และการปราศรัยหาเสียง ซึ่งมีทั้งการปราศรัยย่อยของทีมผู้สมัครและการปราศรัยใหญ่ร่วมกับพรรค โดยใช้กลยุทธ์แบบดาวกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆ ในกรุงเทพมหานครให้มากที่สุด รวมทั้งใช้กลยุทธ์การหาเสียงแบบดั้งเดิมคือ เน้นการหาเสียงแบบเคาะประตูบ้าน หรือที่เรียกว่า “ขายตรง” ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้ผลมากที่สุดวิธีหนึ่ง และ 2.5.2) กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองแบบดึงดูด (Pull Marketing) ถูกนำมาใช้ในการระดมการสื่อสารผ่านช่องทางสื่อมวลชน สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คและสื่อออนไลน์ ซึ่งมีที่มาจากแนวคิดการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)

ผลจากการศึกษาจึงสรุปได้ว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ จะมีความได้เปรียบผู้สมัครรายอื่น เนื่องจากมีสายสัมพันธ์ในเชิงอุปถัมภ์ผ่านงานการเมืองหรือเครือข่ายการเมืองในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้สมัครหรือผู้สนับสนุนทำงานพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องจะสามารถนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการสร้างคะแนนเสียงและสามารถระดมใช้เครือข่ายหัวคะแนนได้มากกว่า เนื่องจากประชาชนเคยเห็นผลงานและมีความไว้วางใจ อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบข้อมูลที่น่าสนใจในทางกลับกันว่า แม้ผู้สมัครที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเจ้าของพื้นที่เดิมแม้จะมีความสามารถในการระดมเครือข่ายหัวคะแนน แต่ก็อาจไม่สามารถกีดกั้นผู้สมัครหน้าใหม่ได้ เนื่องจากพื้นที่หาเสียงมีความกว้างขวางและครอบคลุมพื้นที่ทั้งเมืองและชุมชนต่าง ๆ ในเมือง ประกอบกับปัจจุบันมีการใช้สื่อยุคใหม่ในการสื่อสารทางการเมืองที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ต่างฝ่ายต่างสามารถดำเนินกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงได้โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากัน

3. ด้านพรรคการเมืองของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

3.1 จุดยืนของพรรคประชาธิปัตย์มี 3 ประการ ประกอบด้วย 3.1.1) ยึดมั่นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ 3.1.2) มุ่งมั่นที่จะทำให้พี่น้องประชาชนอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับรายได้ของเกษตรกรและผู้มีรายได้น้อย



และ 3.1.3) สนับสนุนการแก้รัฐธรรมนูญโดยกระบวนการทางรัฐสภาและต้องไม่กระทบหมวด 1 และ หมวด 2 อันเป็นลักษณะสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวว่า

“...จุดยืนพรรค เป็นการสะท้อนการเลือกของประชาชน เพราะเค้าจะมองว่าแต่ละพรรคมีเจตนารมณ์อย่างไร มีจุดยืนอย่างไร เราก็ต้องเรียกว่าจุดยืนก็คือกลยุทธ์การตลาด มันคือสิ่งเดียวกัน...” (ภาดา วรกานนท์, 2565)

3.2 นโยบายพรรค ในการหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 พรรคพลังประชารัฐ นำเสนอ "นโยบาย 7-7-7" ประกอบด้วยนโยบาย 7 สวัสดิการประชารัฐ นโยบาย 7 สังคมประชารัฐ และนโยบาย 7 เศรษฐกิจประชารัฐ และมีแบบแผนกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองของพรรคและการปฏิบัติ (Strategy Formulation and Implementation) ซึ่งสอดคล้องกับการประกาศจุดยืนและนโยบายพรรคตามคำขวัญในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งว่า “เลือกความสงบจบที่ลุงตู่” พร้อมกับอธิบายว่า พรรคมุ่งเน้นไปที่การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันและส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งมีการใช้กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ทางการเมือง (Products) ในการหาเสียงเลือกตั้งที่สอดคล้องกับนโยบายพรรคด้วย

4. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านนโยบายของผู้สมัคร ได้แก่ 4.1.1) ควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารเนื้อหาสาระทางการเมือง (Political Issue) ซึ่งผู้สมัครจะต้องกำหนดกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครให้สอดคล้องกับจุดยืนและนโยบายของพรรคซึ่งเป็นเนื้อหาสาระทางการเมือง 4.1.2) ใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการสื่อสารนโยบายแบบเล่าเรื่อง (Story telling) ให้ประชาชนทราบว่าผู้สมัครหน้าใหม่แต่ละคนมีที่มาที่ไปอย่างไร มีประสบการณ์อย่างไร นโยบายเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ผู้สมัครคนนั้นมีคุณค่า (Value) เพิ่มขึ้น และ 4.1.3) ถ่ายทอดอุดมการณ์และนโยบายทางการเมืองด้วยวิธีการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและสร้างความรู้สึกเป็นกันเองที่ทำให้ประชาชนรู้สึกถ้อยแถลงนโยบายต่าง ๆ มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จับต้องได้จริง (Approachable)

4.2 ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ได้แก่ 4.2.1) การพัฒนาการใช้สื่อรณรงค์หาเสียงให้ทันสมัยและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น รวมทั้งพัฒนาสื่อกลางเชื่อมต่อประชาชนทุกกลุ่มผ่านกระดานความคิดเห็น (Web Board) และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น การโฟนอิน (Phone-in) วิดีโอลิงค์ ทวิตเตอร์ เฟสบุ๊ก รวมทั้ง



พีเจอร์ที่ใช้ในการโฆษณาที่เรียกว่า “Retargeting” ที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็วว่า ใครคือกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นที่วางแผนกลยุทธ์จะต้องทำการสื่อสารทางการเมือง ด้วยการป้อนข่าวสารข้อมูล (Message) ไปยังผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละกลุ่มที่มีความต้องการแตกต่างกันได้อย่างต่อเนื่อง และ 4.2.2) สร้างความรู้สึกด้านอารมณ์ (Sensation) ร่วมให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้กลยุทธ์การหาเสียงแบบพบปะผู้คน การได้สัมผัสตัว เช่น จับมือ ร่วมถ่ายภาพ ซึ่งการสร้างอารมณ์ที่พึงพอใจให้กับประชาชนนี้จะเป็นกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนไว้วางใจและพร้อมสนับสนุนจนชนะการเลือกตั้งได้ในที่สุด

4.3 ด้านพรรคการเมืองของผู้สมัคร ได้แก่ 4.3.1) มุ่งเน้นการขายและออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเมือง คือ นโยบายพรรคและผู้สมัครที่เหมาะสม และเน้นการตลาดโดยการลงพื้นที่พบปะประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งพร้อมทั้งสำรวจความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่องและจัดกิจกรรมของพรรคเพื่อสร้างกระแสทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ 4.3.2) กำหนดนโยบายบนพื้นฐานของเรื่องราว (Story) ที่มีอยู่จริง 4.3.3) กำหนดนโยบายที่ทันต่อเหตุการณ์และมีการทบทวนกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา 4.3.4) ใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ให้ได้มากที่สุด รวมทั้งให้ความสำคัญกับข้อมูลในแพลตฟอร์มการตลาดแบบกลุ่มสังคม (Community Marketing) ที่มีพลังในสังคมอันเกิดจากคนที่เหมือนกันมาแชร์ความรู้สึกร่วม (common feeling) 4.3.5) พัฒนาทักษะการสื่อสารให้กับผู้นำพรรค 4.3.6) นำแนวคิดทางการตลาดในเรื่องการวางตำแหน่งของสินค้า (Market Position) มาใช้ให้เหมาะสมในการคัดเลือกผู้นำพรรคและวางตัวผู้สมัครในแต่ละเขตเลือกตั้ง และ 4.3.7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน อภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านนโยบายของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร จากที่ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้นำเสนอนโยบายจำนวน 6 ด้าน ในการหาเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ 1) กรุงเทพมหานครไร้สาย 2) การเพิ่มถนนและตลาดนัดคนเมือง 3) แก้ไขปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครโดยใช้เทคโนโลยี AI 4) ปรับปรุงและเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะ 5) การจัดวางตู้รีไซเคิลขยะและ 6) สร้างสังคมที่ปลอดภัยปลอดภัยโรค ปลอดภัยยาเสพติด ซึ่งทั้ง 6 นโยบายนี้เป็นไปตามกรอบ "นโยบาย 7-7-7" ของพรรคพลังประชารัฐที่ได้เสนอไว้ สอดคล้องกับแนวคิดการตลาดเพื่อการเมืองซึ่ง Newman, B. I. ได้



เสนอไว้ว่า การตลาดเพื่อการเมืองเป็นการนำหลักการตลาดมาใช้ในการกระบวนการผลิตนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยการสำรวจความต้องการจากกลุ่มประชาชน เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดเป็นนโยบายของพรรคและผู้สมัครนำไปใช้ในการหาเสียง (Newman, B. I., 1999) และ Berlo, D.K. กล่าวไว้ว่าการสื่อสารเป็นกระบวนการเริ่มต้นจากผู้ส่งสารทำการส่งเนื้อหาข่าวสาร ซึ่งอาจเป็นคำพูด การเขียน ผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งผู้รับสารจะทำการถอดรหัสเพื่อรับสารนั้น กระบวนการสื่อสารนี้ อาจเรียกทั่วไปว่า SMCR Model โดยในการวิจัยนี้ ผู้ส่งสาร (Sender) คือผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สาร (Message) คือ นโยบายทั้ง 6 สื่อหรือช่องทางการส่งสาร (Channel) ได้แก่ วิธีการต่าง ๆ ที่ในการหาเสียง และ ผู้รับสาร (Receiver) คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตต่าง ๆ (Berlo, D. K., 2015) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ ปฐมาพร เนตินันท์ ที่ศึกษาพบว่า พรรคไทยรักไทยเคยใช้กลยุทธ์การโฆษณาหาเสียงด้วยวิธีการตลาดด้านการเมือง โดยนำหลัก 4Ps ทางการตลาดมาประยุกต์ใช้ทางการเมือง โดย P ตัวที่ 1 คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ได้แก่ นโยบายและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญสำหรับกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้ง (ปฐมาพร เนตินันท์, 2553) และ Newman, B. I. กล่าวไว้ว่าการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้นำการตลาดทางการเมืองมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การรณรงค์หาเสียง และใช้วิธีการสื่อสารทางการเมืองด้านนโยบายที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร เช่น การจับประเด็นสังคมมากำหนดเป็นนโยบาย จะนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้ง เป็นต้น (Newman, B. I., 1999)

2. ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งคุณสมบัติของผู้สมัครที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ชนะการเลือกตั้ง ประกอบด้วยคุณสมบัติด้านกายภาพ คุณสมบัติส่วนตัวเกี่ยวกับความเข้าใจพื้นที่และการใช้สื่อ คุณสมบัติด้านจิตใจที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยความเสียสละ มีความเข้าใจต่อปัญหาของประชาชนและมีความเห็นอกเห็นใจประชาชน รวมทั้งการมีประสบการณ์ทางการเมือง มีความรอบรู้ มีเครือข่ายทางการเมืองและมีเครือข่ายที่สามารถระดมการใช้สื่อสาธารณะ เป็นกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ได้เปรียบในเชิงการเปรียบเทียบ (comparative advantage) อย่างแตกต่างจากผู้สมัครคนอื่น และหากพิจารณาคู่สมมติของผู้สมัครในด้านต่าง ๆ ตามผลการวิจัยในแง่ของการได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และกระบวนการสื่อสารทางการเมืองจะพบว่า การสื่อสารทางการเมืองของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ประสบความสำเร็จ เนื่องจากคุณสมบัติของผู้ส่งสาร สาร และสื่อที่มีประสิทธิภาพในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองจึงส่งผลให้ผู้รับสาร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถรับรู้ มีความเชื่อมั่นและให้คะแนนสนับสนุนจนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง สอดคล้อง Berlo, D.



K., ที่กล่าวว่าการสื่อสารจะสำเร็จได้นั้น ผู้ส่งสารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีทักษะในการสื่อสาร (Communication Skills) อันหมายถึงความชำนาญในการพูด การเขียน การคิด การใช้เหตุผลในการโน้มน้าวใจในการสื่อสาร (Berlo, D. K., 2015) และ Denton and Woodward ที่ให้ความหมายการสื่อสารทางการเมืองว่าไม่ใช่เพียงการสื่อสารผ่านคำพูดหรือข้อเขียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงภาษาสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึง “อัตลักษณ์ทางการเมือง” (political identity) ผ่านการสื่อสารในหลายรูปแบบเช่น บุคลิก เครื่องแต่งกาย เป็นต้น ดังนั้นจึงสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่า ผู้สมัครหน้าใหม่ที่เป็นสตรีสามารถนำเสนอชื่อเสียงและนโยบายของพรรคไปปรับปรุงให้เข้ากับบุคลิกภาพและบุคลิกของตนเอง เพื่อนำเสนอออกมาเป็นเนื้อหาในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในลักษณะของภาพลักษณ์ของผู้สมัคร การให้คำมั่นสัญญาเชิงนโยบายตามหลักการตลาดทางการเมืองควบคู่กับกลไกทางการเมืองแบบระบบอุปถัมภ์ เพื่อสร้างเครือข่ายหวัคະแนนในการหาเสียงเลือกตั้ง (บุญศรี ยีหมะ, 2550) นอกจากนี้ การใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองแบบผลักดันในการรณรงค์หาเสียง ควบคู่กับการใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองแบบดึงดูด (Pull Marketing) สอดคล้องกับ Brian McNair ที่กล่าวไว้ว่า พรรคการเมืองจะกำหนดให้ผู้สมัคร ลงพื้นที่สื่อสารสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและจัดกิจกรรมให้ต่อเนื่อง รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของพรรคอยู่เสมอจะส่งผลดีต่อสมาชิกพรรคและกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีกระบวนการ คือ องค์กรทางการเมืองทำการโฆษณา ประชาสัมพันธ์นโยบายของตนผ่านสื่อมวลชน และสื่อมวลชนจะเลือกข่าวสารไปนำเสนอต่อประชาชนในที่สุด (Brian McNair., 2017) และงานวิจัยของ วิชาญ จำปาขาว ที่พบว่า การใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการปราศรัยบนเวที สื่อสิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และสื่อโซเชียลต่าง ๆ จะช่วยให้การเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองออกมาได้อย่างเป็นระบบและสามารถผลิตซ้ำข่าวสารได้ตลอดเวลาและจะสร้างจิตสำนึกทางการเมือง (Political Consciousness) ของกลุ่มมวลชนได้ (วิชาญ จำปาขาว, 2554)

3. ด้านพรรคการเมืองของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี สังกัดพรรคพลังประชารัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ข้อค้นพบของงานวิจัย ชี้ให้เห็นว่าจุดยืนของพรรคพลังประชารัฐและนโยบายพรรค คือพื้นฐานของการกำหนดแบบแผนกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการรณรงค์หาเสียงของผู้สมัครที่สอดคล้องกัน โดยใช้ช่องทางการสื่อสารทางการเมืองหลากหลาย เป็นไปโดยสอดคล้องกับฐานคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair ที่กล่าวว่า พรรคการเมืองคือกลุ่มคนที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยมีอุดมการณ์และจุดยืนเดียวกัน ตกลงที่จะนำองค์กรทางการเมืองไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยการนำเสนอแนวนโยบายที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนด้วยวิธีการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ (Brian McNair., 2017) และ การศึกษาของ นันทนา นันทวโรภาส ที่พบว่า การนำแนวคิดทางการตลาดมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอย่างเต็มรูปแบบ พรรคจะจำแนกส่วน



การตลาดมาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง กำหนดผู้เลือกตั้งและวางตำแหน่งทางการเมืองของพรรค รวมทั้งนำเสนอผลสมทางการตลาด 4Ps มาปรับประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม โดยออกแบบนโยบายที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เลือกตั้งได้อย่างตรงประเด็น รวมทั้งนำการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้จะนำไปสู่ความสำเร็จในการเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครในที่สุด (นันทนา นันทวโรภาส, 2548)

4. แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร มี 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านนโยบายของผู้สมัคร ได้แก่ การกำหนดกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครให้สอดคล้องกับจุดยืนและนโยบายของพรรค การใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการสื่อสารนโยบายแบบเล่าเรื่อง (Story telling) และการสื่อสารสองทาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Huggins & Turner ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง (political communication) ว่าเป็นหนึ่งในกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญ และอาจกล่าวได้ว่าหากปราศจากซึ่งการสื่อสารก็ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าการเมืองดำรงอยู่และการสื่อสารทางการเมืองที่เป็นการสื่อสารสองทาง จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ง่ายต่อการเข้าถึงจนสามารถกระตุ้นผู้รับสารให้มีปฏิกิริยาตอบสนอง จนท้ายที่สุดเกิดเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีความสนใจร่วมกัน และให้การสนับสนุนทางการเมือง (บุษอริ ยีหะมะ, 2550) 2) ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ได้แก่ การเพิ่มทักษะการใช้สื่อให้กับผู้สมัคร การพัฒนากลยุทธ์ในการใช้สื่อใหม่ในรูปแบบดิจิทัล การสร้างแบรนด์ในระดับบุคคล (Personal Branding) สร้างความรู้สึกด้านอารมณ์ร่วมให้เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับการแนวคิดของนันทนา นันทวโรภาส ที่ชี้ให้เห็นว่า ในฐานะผลิตภัณฑ์ทางการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องมีบุคลิกลักษณะของความเป็นคนรอบรู้รอบคอบ และต้องทำให้ประชาชนรู้จักเหมือนกับเป็นแบรนด์สินค้าที่ผู้บริโภคคุ้นชื่อเพื่อที่จะได้รับความไว้วางใจ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงเปรียบเสมือน ผลิตภัณฑ์ทางการเมือง (Products) (นันทนา นันทวโรภาส, 2554) 3) ด้านพรรคการเมืองของผู้สมัคร เป็นข้อสรุปผลการวิจัยที่เสนอแนวทางให้พรรคการเมืองพัฒนากลยุทธ์การตลาด ด้วยการมุ่งเน้นการขายและออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเมืองคือ นโยบายพรรคและผู้สมัครที่เหมาะสม และเน้นการตลาด การกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของเรื่องราวที่มีอยู่จริงและทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ ให้ได้มากที่สุดและแนวคิดทางการตลาดในเรื่องการวางตำแหน่งของสินค้ามาใช้ให้เหมาะสมในการเลือกผู้นำพรรค สอดคล้องกับแนวคิดของ Langmaid, Roy ที่กล่าวว่า พรรคการเมืองที่เน้นการขายจะต้องสร้างอนาคตร่วมกัน เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้กำหนดทิศทางในอนาคตที่ตัวเองต้องการร่วมกับพรรคการเมืองที่ผูกพัน รวมทั้งมีการเปิดตัวข้อถกเถียงที่สร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้เกิดทัศนคติในทางบวกที่จะสร้างอนาคตที่เป็นไปได้ร่วมกันระหว่างพรรคการเมืองกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (Langmaid, Roy., 2012)



และ Lees-Marshment, Jennifer ที่กล่าวถึง การตลาดทางการเมืองไว้ว่า เป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้แนวคิดการตลาดแบบเอกชน เพื่อสร้างความเข้าใจและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเมือง ซึ่งก็คือ นโยบาย เพื่อตอบสนองกับความต้องการของลูกค้า ซึ่งได้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ (Lees-Marshment, Jennifer, 2012) รวมทั้ง Maarek, P. J., กล่าวไว้ในทิศทางเดียวกันว่า การตลาดทางการเมืองเป็นการใช้เทคนิคและแนวคิดทางการตลาด ทั้งการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ ตลอดจนวิธีการทางการเมือง ภายใต้ขอบเขตของกิจกรรมทางการเมือง (Maarek, P. J., 1995)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสรุปได้ว่า กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรี ในเขตกรุงเทพมหานครทุกด้านเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องใช้ประกอบกัน เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง โดยปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่ กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านการเมืองของผู้สมัคร รองลงมา คือ กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านนโยบายของผู้สมัครและกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้านคุณสมบัติของผู้สมัครตามลำดับ นอกจากนั้นกลยุทธ์การตลาดทางการเมืองมิได้เกี่ยวข้องเฉพาะเรื่องกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญกับจุดยืนและนโยบายพรรคซึ่งเป็นเสมือนผลิตภัณฑ์ทางการเมืองที่จะถูกผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ด้วย รวมทั้งปัจจัยด้านอารมณ์และความรู้สึกต่อพรรคการเมืองและตัวผู้สมัครก็ถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่สำคัญ ทั้งนี้ ทฤษฎีการตลาดทางการเมืองอาจเป็นแนวคิดในการนำเสนอสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในวงกว้าง แต่หากพรรคการเมืองต้องการการสนับสนุนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างตรงประเด็น พรรคการเมืองต้องนำเสนอสินค้าอันได้แก่ จุดยืน นโยบายพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้งควบคู่ไปกับการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อพรรคการเมืองและผู้สมัครสังกัดพรรคนั้น ผลที่ได้จากการวิจัยนี้แนะนำให้เห็นว่า ควรดำเนินงานทั้งภาควิชาการและการปฏิบัติควบคู่กันไป โดยศึกษากลยุทธ์การตลาดทางการเมืองและหลากหลาย รวมทั้งนำหลักการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) มาใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Political Campaigning) อย่างถูกต้องและเป็นระบบ นอกจากนั้น พรรคการเมืองควรศึกษาว่าเครื่องมือการสื่อสารการตลาดใดที่ใช้แล้วได้ประสิทธิผลมากที่สุด เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์และวิธีที่จะเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตัวผู้สมัครและคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้าใจปัญหาที่หลากหลายของประชาชนในแต่ละพื้นที่เข้ามาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและส่งเสริม



การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มในสังคมสามารถสื่อสารทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อนำข้อมูลที่หลากหลายนั้นไปปรับกลยุทธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งและนโยบายของพรรคให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรณิศ งามสุคนธ์รัตนา. (19 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- จอน แชนทวิสุข. (18 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- ฐิติภัทร์ โชติเดชาชัยนันต์. (16 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐชัย จงอุดมเลิศ. (19 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- นันทนา นันทวโรภาส. (2548). การสื่อสารทางการเมือง : ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของพรรคไทยรักไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน . มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทนา นันทวโรภาส. (2554). ชนะเลือกตั้งด้วยพลังการตลาด. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แมสมิเดีย. นิตยสารอาทิตย์. 2520.
- นิตยา รุ่งเรือง. (16 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- บุษอริ ยีหะมะ. (2550). ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- ปฐมาพร เนตินันท์. (2553). การตลาดเพื่อการเมืองกับประชาธิปไตยในยุคมวลชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งในประเทศไทย. BU ACADEMIC REVIEW, 9(2), 80-92.



- พิธีษฐ์ จิตตโรภาส. (19 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาดา วรภานนท์. (18 กรกฎาคม 2565). กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหน้าใหม่ที่เป็นสตรีของพรรคพลังประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (นางสาวปณิชา ชาญฤทธิเสน, ผู้สัมภาษณ์)
- วิชาญ จำปาขาว. (2554). การสื่อสารทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย: ศึกษากรณีการชุมนุมประท้วงหลังการเลือกตั้ง 23 ธันวาคม 2550. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง วิทยาลัยสื่อสารการเมือง . มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2555). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2563). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สหชัยบล็อกและการพิมพ์.
- อรัญญา พงศ์สะอาด. (2564). ปรีดี พนมยงค์กับแนวคิดการปฏิรูปการณบริหารงานคลังของประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Brian McNair. (2017). An Introduction to Political Communication (6th ed.). London: Routledge.
- Langmaid, Roy. (2012). Co-creating the Future in Routledge Handbook of Political Marketing Co-creating the Future in Routledge Handbook of Political Marketing. London and New York: Routledge.
- Lees-Marshment, Jennifer. (2012). Routledge Handbook of Political Marketing. London and New York: Routledge.
- Maarek, P. J. (1995). Political Marketing and Communication. London: John Libbey and Company Ltd.
- Newman, B. I. (1999). The mass marketing of political, democracy in the age of manufactured images. London: Sage.



รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี*

THE DEVELOPMENT MODEL OF THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN PHETCHABURI PROVINCE

ณัทกวี สิริรัตน์

Nutkawee Sirirat

โชติ บดีรัฐ

Chot Bodeerat

ศรชัย ท้าวมิตร

Sornchai Taomitr

คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก

Faculty of Social Sciences and Local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, Thailand

Email: s.natkavee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 3) ศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 4) เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 398 คน ด้วยแบบสอบถามได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 สถิติที่ใช้วิเคราะห์คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตัวแทนสาธารณสุข ตัวแทนจิตอาสาพัฒนาสังคม ประธานชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 24 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการ

* Received 11 January 2023; Revised 30 January 2023; Accepted 31 January 2023



พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน (X_2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน (X_1) ด้านวิสัยทัศน์ นโยบายและยุทธศาสตร์ (X_3) และด้านงบประมาณ (X_5) เขียนเป็นสมการดังนี้ $\hat{Y} = -0.660 + 0.919(X_2) + 0.277(X_1) + 0.156(X_3) - 0.164(X_5)$ และ 4) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ “PWPMB Model” ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน (P) ความร่วมมือกันทำงาน (W) การวางแผน (P) การติดตามและประเมินผล (M) และงบประมาณ (B)

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were to: 1) explore the administrative factors for the development of the elderly's quality; 2) classify the level of quality of life development for the elderly; 3) identify the administrative factors affecting the development of the elderly's quality of life; and 4) propose a model for improving the elderly's quality of life. This study used a quantitative research which collected data from 398 elderly people aged 60 years and over in Phetchaburi Province. Data were collected using questionnaire with a consistency index of 0.67-1.00. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple linear regression analysis. While a qualitative research used structured in-depth interview to collect data from 24 key-informants who were the chief executive of subdistrict administrative organization, chief administrator of subdistrict administrative organization, head of social welfare division, relevant government officers, representatives of Social Development and Human Security Office, and Public Health Office, and representatives of social development volunteers, chairman and members of the elderly club, and older people in Phetchaburi Province using a purposive selection method. The data were analyzed using content analysis. The results showed that: 1) Overall, the administrative factors for improving the elderly's quality of life were practiced at a high level; 2) Development of the quality of life for the elderly was at a high level; 3) Management factors affecting the development of the elderly's quality consisted of cooperation between organizations and people (X_2), people's participation in implementations (X_1), vision, policy and strategy (X_3), and budget (X_5), written in the equation as $\hat{Y} = -0.660 + 0.919(X_2) + 0.277(X_1) + 0.156(X_3) - 0.164(X_5)$; and 4) The proposed model for



improving the quality of life for the elderly of the local government organizations was as follows: “PWPMB Model” consisting of P: Public Participation, W: Working Together, P: Planning, M: Monitoring and Evaluation, and B: Budget.

Keywords: Model, Improving the quality of life, Elderly, Local Government Organizations

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรสูงอายุเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราเกิดที่ลดลง และผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาประชากรโลกมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2563 โลกของเรามีประชากรรวมทั้งหมด 7,713 ล้านคน และมีประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป 1,016 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) เท่ากับว่า โลกของเราได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาหลายปีแล้ว จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไปจำนวนมากกว่า 12 ล้านคน หรือราวร้อยละ 18 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และเพิ่มเป็น 20% ในปี พ.ศ. 2564 สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติที่คาดการณ์ว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งให้เห็นว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และกำลังจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า (กรมสุขภาพจิต, 2563)

รัฐบาลไทยได้กำหนดให้สังคมสูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ และได้สานต่อแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ (พ.ศ. 2545 - 2565) เตรียมพร้อมสังคมไทยเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งจากการประเมินผลแผนปฏิบัติการ ยังพบการดำเนินงานบางด้านที่ต้องปรับปรุง เช่น การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ และการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ จึงได้ปรับแผนปฏิบัติการ (พ.ศ. 2563 - 2565) ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของหลายหน่วยงาน โดยให้ความสำคัญกับประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การรณรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ คนวัยทำงานมีความเข้าใจถึงการเตรียมตัวด้านต่าง ๆ เช่น รายได้ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย 2) สังคม มีทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ ไม่มองว่าผู้สูงอายุเป็นภาระต่อสังคม 3) การจ้างงานผู้สูงอายุเพื่อให้รู้สึกว่ามีคุณค่า ตั้งเป้าไว้ปี 2564 ผู้สูงอายุจำนวน 1.95 แสนคนมีงานทำ 4) กลุ่มผู้สูงอายุที่ครอบครัวยากจน จะเน้นให้ลูกหลานกลับมาอยู่กับครอบครัวมากขึ้น 5) การปรับเปลี่ยนโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นสถานที่พัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน 6) การส่งเสริมการออมทั้งแรงงานในระบบและนอกระบบ เพื่อมีเงินไว้ใช้ในวัยเกษียณ และ 7) การส่งเสริมและสนับสนุน



ให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุในระดับวิชาชีพอย่างเพียงพอและมีมาตรฐาน (กรมสุขภาพจิต, 2563)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเล็งเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการจัดสวัสดิการสังคมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ไม่เฉพาะด้วยเป็นภารกิจในหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น แต่เป็นภาระหน้าที่ความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้อยู่ในบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พึงมีต่อญาติพี่น้องและคนในชุมชนของตน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2556) การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเป็นบทบาทที่ท้องถิ่นจะต้องจัดทำตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 นอกจากนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงความต้องการและสภาพปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชนโดยพิจารณาจากหลักการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่เป็นทั้งสากลและของประเทศไทยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญ

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตก มีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ใน 5 อันดับแรกของภาคตะวันตก โดยจังหวัดที่มีจำนวนผู้สูงอายุสูงที่สุดในภาคตะวันตกคือ จังหวัดราชบุรี มีจำนวน 178,613 คน คิดเป็นร้อยละ 20.63 อันดับที่สองคือ จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 148,689 คน คิดเป็นร้อยละ 16.63 อันดับที่สามคือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวน 101,600 คน คิดเป็นร้อยละ 18.36 อันดับที่สุดคือ จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวน 100,208 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 และอันดับที่ห้าคือ มีจำนวน 85,633 คน คิดเป็นร้อยละ 12.52% แต่เมื่อพิจารณาสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุกับจำนวนประชากรทั้งหมดของแต่ละจังหวัดแล้วจะเห็นว่า จังหวัดเพชรบุรีมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงที่สุดในภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 20.96 (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) ดังนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรีในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุระดับจังหวัด โดยมีกรมกิจการผู้สูงอายุเป็นผู้สนับสนุนด้านนโยบายและวิชาการ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการดำเนินงานขับเคลื่อนผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็น การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การสนับสนุนค่าจัดการงานศพตามประเพณี การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรี แบ่งการปกครองออกเป็นทั้งหมด 8 อำเภอ 93 ตำบล 698 หมู่บ้าน เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาลตำบล 13 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 69 แห่ง สัดส่วนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2565 คิดเป็นร้อยละ 17.78, 18.00, 18.63 และ 19.41 ของประชากรทั้งหมด ตามลำดับ จากข้อมูลดังกล่าวพบว่าจำนวนผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นเดียวกับข้อมูลระดับประเทศ ดังนั้นสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรีมีหน้าที่เป็นหน่วยสนับสนุนทางวิชาการและขับเคลื่อนงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้



ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้สูงอายุในพื้นที่เนื่องจากพบปัญหาในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเพชรบุรีที่สำคัญ อาทิ ปัญหาด้านบุคลากรไม่เพียงพอ ด้านการกำหนดนโยบายและแผน ที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ด้านการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผน ด้านการบริหารจัดการไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ด้านกฎหมายและนโยบายระดับประเทศไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้นโยบายด้านผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ชัดเจน มีการกระจายของปริมาณงานที่ไม่เท่าเทียมกัน บุคลากรเกิดความท้อถอย เหนื่อยล้า ด้วยข้อจำกัดข้างต้นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี, 2563) ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี เพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคตเป็นหน้าที่ของท้องถิ่นตามกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้น การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าหรือการสงเคราะห์ เพื่อช่วยลดปัญหาในรูปแบบเดิม ๆ นั้นไม่เพียงพอ หากท้องถิ่นสามารถปฏิบัติตามกฎหมายและมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ตามกฎหมายและงานสวัสดิการสังคม ตลอดจนมีกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมจะก่อให้เกิดผลดีต่อผู้สูงอายุที่จะรับบริการสวัสดิการสังคมจากท้องถิ่นอย่างครอบคลุมทุกด้าน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการสร้างโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดเพชรบุรีสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เน้นการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี เกี่ยวกับร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม



และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ในระดับโครงการ) เพื่อนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 93,374 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี, 2563)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ยามาเน่ (Yamane, T, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8 อำเภอ เพื่อนำมากำหนดเป็น สัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างแต่ละอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองเพชรบุรี จำนวน 98 คน อำเภอบ้านแหลม จำนวน 45 คน อำเภอชะอำ จำนวน 34 คน อำเภอท่ายาง จำนวน 59 คน อำเภอบ้านลาด จำนวน 63 คน อำเภอเขาย้อย จำนวน 39 คน อำเภอหนองหญ้าปล้อง จำนวน 26 คน และอำเภอแก่งกระจาน จำนวน 34 คน รวมทั้งสิ้น 398 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีแต่ละราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้แนวคิดของวิลม ชาตะมินา และคณะ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน 2) การร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน 3) วิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ 4) การติดตามและประเมินผล และ 5) งบประมาณ (วิลม ชาตะมินา และคณะ, 2553) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้แนวคิดขององค์การอนามัยโลก WHOQOL Group ประกอบด้วย



7 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรม และด้านความพึงพอใจในชีวิต (WHOQOL Group, 2002) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยไว้ดังนี้ (Best, J. W, 1981)

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึงมีการดำเนินการอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึงมีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึงมีการดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึงมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึงมีการดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended) แสดงความคิดเห็นปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ นโยบาย กฎหมาย และยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 เมื่อได้เครื่องมือแก้ไขสมบูรณ์แล้วนำไปทดลองใช้กับประชาชนที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทั้ง 8 อำเภอ ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุแต่ละแห่ง และแบบสอบถามไปแจกพร้อมรับคืนด้วยตนเอง จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน ก่อนนำไปประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป



การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent) ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Linear Regression Analysis)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรี ที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดีเด่น ประจำปี พ.ศ.2562 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลพยุหสุวรรค์ องค์การบริหารส่วนตำบลโรงเข้ และองค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะม่วง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยคัดเลือกมา ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี ตัวแทนสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี ตัวแทนจิตอาสาพัฒนาสังคม ประธานชมรมผู้สูงอายุ สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และตัวแทนผู้สูงอายุ จำนวน 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบการสัมภาษณ์เชิงแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยคำถาม การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมของในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรและประชาชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีการติดตามและประเมินผล และมีการบริหารจัดการงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างไร

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วยคำถาม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไร

การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเอกสาร โดยการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิเพื่อที่จะวิเคราะห์สภาพ



ปัญหาและการบริหารงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วไปหาคุณภาพด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความถูกต้องและสมบูรณ์ของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ของเครื่องมือเท่ากับ 0.67-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงประเด็นตามกรอบแนวคิดระหว่างผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลเนื้อหาการสัมภาษณ์เป็นไปด้วยบรรยากาศแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เทียบเคียงทฤษฎีและผลงานวิจัยที่มีการศึกษาวิจัยไว้แล้ว เพื่อแสวงหาข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยอันเป็นการนำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 5 ด้าน

ปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน	4.01	0.61	มาก	2
2. ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน	4.08	0.64	มาก	1
3. ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์	4.00	0.53	มาก	3
4. ด้านการติดตามและประเมินผล	3.99	0.58	มาก	4
5. ด้านงบประมาณ	3.91	0.54	มาก	5
เฉลี่ยรวม	4.00	0.53	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น



รายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านงบประมาณ

2. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 7 ด้าน

ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	ลำดับที่
1. ด้านร่างกาย	4.09	0.83	มาก	6
2. ด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	4.06	0.84	มาก	7
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	4.28	0.80	มากที่สุด	1
4. ด้านจิตใจ	4.25	0.78	มากที่สุด	3
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.17	0.87	มาก	4
6. ด้านวัฒนธรรม	4.26	0.76	มากที่สุด	2
7. ด้านความพึงพอใจในชีวิต	4.12	0.84	มาก	5
เฉลี่ยรวม	4.18	0.80	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับแรก ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านจิตใจ และด้านที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านร่างกาย และด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

3. ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน (X_2) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน (X_1) ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ (X_3) และด้านงบประมาณ (X_5) แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4



ตารางที่ 3 ค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวม (X_{tot})

ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการตามลำดับ ความสำคัญ	B	S.E.	β	t	p-value
ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน (X_2)	0.919	0.059	0.729	15.655	0.000**
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน (X_1)	0.277	0.067	0.210	4.154	0.000**
ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ (X_3)	0.156	0.049	0.103	3.163	0.002**
ด้านงบประมาณ (X_5)	-0.164	0.055	-0.112	-2.970	0.003**
Constant = -0.660, R = 0.912, R^2 = 0.831, Adjust R^2 = 0.829, std.error = 0.3340					

** P < 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน (X_2) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.919 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน (X_1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.277 ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ (X_3) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 0.156 และด้านงบประมาณ (X_5) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ -0.164 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.912 ประสิทธิภาพในการทำนาย ร้อยละ 83.10 ประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว ร้อยละ 82.90 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย ร้อยละ 33.40 โดยสามารถสร้างสมการการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

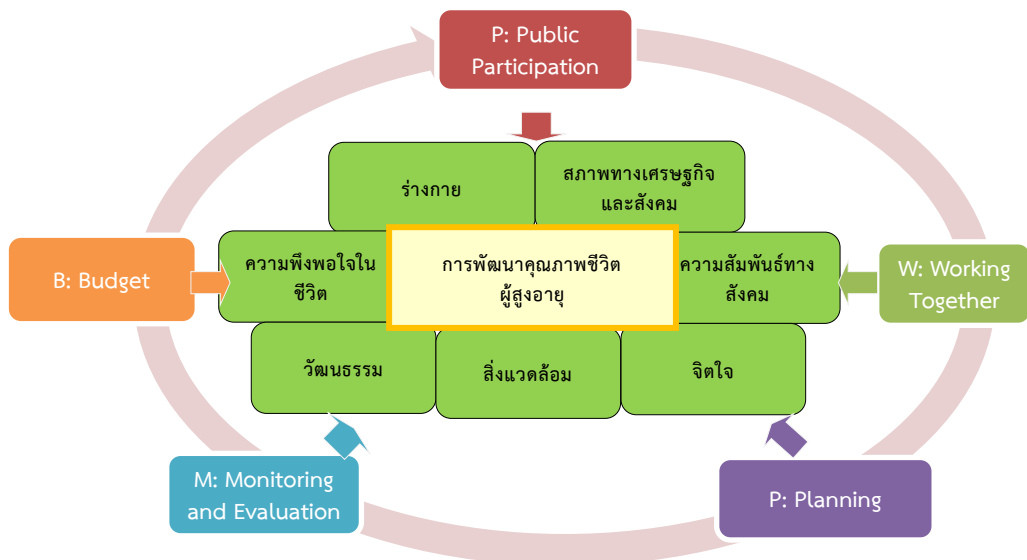
สมการการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{tot} = -0.660 + 0.919(X_2) + 0.277(X_1) + 0.156(X_3) - 0.164(X_5)$$

สมการการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{tot} = 0.729(X_2) + 0.210(X_1) + 0.103(X_3) - 0.112(X_5)$$

4. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี จากผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี แสดงดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี

จากภาพที่ 1 การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี สรุปได้ว่ารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี คือ “PWPMB Model” ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน (P: Public Participation) คือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การทำประชาคมเพื่อเสนอแนวคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดกิจกรรม และร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้โครงการที่เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวว่า “กระบวนการ มีส่วนร่วมของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน โดยให้แสดงความคิดเห็นผ่านการทำประชาคมของ อบต. และช่องทางอื่น ๆ ซึ่งในการดำเนินงาน ผู้นำชุมชนจะเป็นหลักในการผลักดันให้เกิดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดย อบต. และชุมชนได้จัดกิจกรรมการฝึกอบรมอาชีพให้ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในชุมชนได้เข้ามาให้ความรู้บรรยายและสอนการทำกระเป๋ากวีสดเหลือใช้ โดยการถักสานด้วยมือที่เป็นหลักสูตรในระยะสั้นให้กับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวได้รับความรู้และนำไปทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ” (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะม่วง, 2565)

2. ความร่วมมือกันทำงาน (W: Working Together) คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพ



เพื่อรองรับผู้สูงอายุแบบบูรณาการและจัดตั้งศูนย์เอนกประสงค์ผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อม ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเป็นการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตประสบความสำเร็จจากพื้นฐานการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ภาคประชาชน เอกชน รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความราบรื่น รวมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างดี” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโรงไข่, 2565)

3. การวางแผน (P: Planning) คือ กำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย นโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เตรียมความพร้อมในการจัดการระบบดูแลหรือจัดตั้งระบบเฝ้าระวังเกื้อกูลและดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทหลักในการสนับสนุน ส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนในตำบลเกิดการรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็งในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาที่ชัดเจน พร้อมมอบหมายภารกิจให้แก่คณะดำเนินงานตามความถนัด ความสมัครใจ โดยใช้วิถีการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน” (ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลพยุหสวรรค์, 2565)

4. การติดตามและประเมินผล (M: Monitoring and Evaluation) คือ ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาตำบลด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ให้ความสำคัญในการบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงและรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงได้มีการติดตามผลการนำโครงการไปปฏิบัติอยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงแก้ไขหากเห็นว่าโครงการใดไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ระบุเอาไว้ข้างต้น” (ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลต้นมะม่วง, 2565)

5. งบประมาณ (B: Budget) คือ จัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง กำหนดโครงการและจัดสรรงบประมาณที่นอกเหนือ จากโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนงานและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่จัดทำไว้ในแผนพัฒนาตำบล อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคการฟื้นฟูสุขภาพและการรักษาพยาบาลแก่ผู้สูงอายุ รวมไปถึงเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตรวจสอบ ติดตาม และ



ประเมินผลการดำเนินโครงการ เพื่อให้งบประมาณที่นำไปใช้ในกิจกรรมหรือโครงการเกิดประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุและชุมชน” (ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพุทธวรรค์, 2565)

อภิปรายผล

1. ปัจจัยการบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านงบประมาณ ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการดำเนินการดูแลผู้สูงอายุ มีกลยุทธ์การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินงานจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สนับสนุนค่าจัดการงานศพตามประเพณี และดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง แสดงให้เห็นว่าหากทุกภาคส่วนร่วมมือกันทำงาน มีการบริหารองค์การที่ดี มีการวางแผนการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ และงบประมาณได้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องก็จะทำให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ดังที่กานดา เต๊ะชันหมาก และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี โดยทุกปัจจัยมีความสำคัญในระดับมาก เรียงลำดับความสำคัญคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุนทางสังคม/วัฒนธรรม/เศรษฐกิจ/สิ่งแวดล้อมของตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล/กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล ชมรมผู้สูงอายุตำบล และหน่วยงาน/องค์กรภาครัฐ/เอกชนที่อยู่ในเขตปกครอง อีกทั้งการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี ในเชิงปฏิฐานในระดับมาก โดยมีองค์ประกอบของการบริหารงาน ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ การควบคุมและการประเมินผล การงบประมาณ และการมีส่วนร่วมของประชาชน (กานดา เต๊ะชันหมาก และคณะ, 2559)

2. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรีในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านจิตใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านร่างกาย และด้านสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น



ในจังหวัดเพชรบุรีมีหน่วยงานรัฐ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครอบครัว และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริม กำหนดกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสภาพร่างกาย สภาพจิตใจ และความสัมพันธ์กับคนในสังคมที่ดี ซึ่งแผนผู้สูงอายุแห่งชาติถือเป็นแผนยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุไว้ว่า ส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วยและดูแลตนเองเบื้องต้น การรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็ง ด้านการทำงานและการหารายได้ สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ความสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ และให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563) อีกทั้งอินันท์ สนน้อย ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมกับครอบครัวและชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยด้านความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ และปัจจัยการให้คุณค่าในตนเอง (อินันท์ สนน้อย, 2560)

3. ปัจจัยการบริหารงานที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ด้านการร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรและประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน ด้านวิสัยทัศน์ นโยบาย และยุทธศาสตร์ และด้านงบประมาณ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะต้องได้รับความร่วมมือกันทำงานระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยฟื้นฟูสภาพร่างกายและสภาพจิตใจให้ผู้สูงอายุเกิดความพึงพอใจในชีวิต ดังที่ปณณทัต ต้นบุญเสริม ได้ศึกษาความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางตอนล่างที่ 1 พบว่า ตัวแปรการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิทธิพลทางตรงต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และตัวแปรกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ปณณทัต ต้นบุญเสริม, 2561)

4. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี คือ “PWPMB Model” ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของประชาชน (P: Public Participation) ความร่วมมือกันทำงาน (W: Working Together) การวางแผน (P: Planning) การติดตามและ



ประเมินผล (M: Monitoring and Evaluation) และงบประมาณ (B: Budget) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ตั้งแต่การทำความเข้าใจเพื่อเสนอแนวคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดกิจกรรม และร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้โครงการที่เกิดประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการเสริมสร้างระบบการดูแลสุขภาพ เพื่อรองรับผู้สูงอายุแบบบูรณาการ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย นโยบาย ยุทธศาสตร์ และจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบลและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการระบบดูแลหรือระบบเฝ้าระวังเกื้อกูลและดูแลผู้สูงอายุในชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงและรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ดังแนวคิดของกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ภายใต้กรอบสหประชาชาติ : แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาตรฐานว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาผู้สูงอายุใน 3 ประเด็นคือ ผู้สูงอายุกับการพัฒนา สูงวัยอย่างสุขภาพดี และมีสุขภาพะ และการสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนและเหมาะสม ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีองค์การสหประชาชาติจะต้องยึดถือเป็นเป้าหมาย การดำเนินงานผู้สูงอายุและร่วมกำหนดทิศทางกลยุทธ์ของการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน โดยมีประเด็นท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ คือ การสร้างหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุ การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาว การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะ สำหรับผู้สูงอายุ และการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) อีกทั้ง อภินันท์ สนน้อย ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้สูงอายุควรพัฒนาตนเองช่วยเหลือตนเอง ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ครอบครัว ควรช่วยเหลือผู้สูงอายุให้ความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการพัฒนาชีวิตผู้สูงอายุ จัดสวัสดิการกิจกรรมเพื่อสุขภาพ ดูแลความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ อบรมให้ความรู้ จัดสิ่งอำนวยความสะดวก จัดบริการสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน (อภินันท์ สนน้อย, 2560)



สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันดำเนินงานตั้งแต่การทำประชาคมเพื่อเสนอแนวคิด ร่วมวางแผน ร่วมกำหนดกิจกรรม ตลอดจนร่วมดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ได้โครงการที่เกิดประโยชน์ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณที่นอกเหนือจากโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งควรตรวจสอบ และประเมินผลการใช้งบประมาณที่ ดำเนินการในแต่ละโครงการว่าคุ้มค่าหรือสมเหตุสมผลกับผลงานที่ได้หรือไม่ อีกทั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นควรมีมาตรการช่วยเหลือ ดูแลผู้สูงอายุที่ได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรม หรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้งที่รอบคอบ ชัดเจน เพื่อให้ผู้สูงอายุ ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีครอบคลุมทุกมิติ รวมไปถึง ควรมีการกำหนดแผนการติดตาม ตรวจสอบการ ดำเนินงาน การใช้จ่ายงบประมาณอย่างชัดเจน และสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารงานเป็นไป ตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หากพบการทุจริตจากผลการตรวจสอบให้รับดำเนินการ แก้ไขอย่างทันที

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). แผน ผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552. เรียกใช้เมื่อ 4 ธันวาคม 2563 จาก http://www.dop.go.th/download/laws/law_th_20152309144546_1.pdf
- _____. (2563). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 30 มกราคม 2565 จาก <https://moe360.blog/2022/05/18/cabinet-resolution-17052565/>
- _____. (2565). สถิติผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 31 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/1767>
- กรมสุขภาพจิต. (2563). ก้าวอย่างของประเทศไทย สู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบ. เรียกใช้ เมื่อ 4 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>
- กานดา เต๊ะชันหมาก และคณะ. (2559). รูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดลพบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(3), 187-202.



- นายกองค์การบริหารส่วนตำบลต้นมะม่วง. (6 ตุลาคม 2565). การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี. (ณทกวี ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ประธานชมรมผู้สูงอายุตำบลต้นมะม่วง. (9 ตุลาคม 2565). การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี. (ณทกวี ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลพสุวรรค์. (5 ตุลาคม 2565). การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี. (ณทกวี ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลโรงเข้. (7 ตุลาคม 2565). การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี. (ณทกวี ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิ่นนัทธ ตันบุญเสริม. (2561). ความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคกลางตอนล่างที่ 1. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์, 4(1), 127-136.
- ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลพสุวรรค์. (7 ตุลาคม 2565). การบริหารงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี. (ณทกวี ศิริรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2556). รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. นนทบุรี: เอสเอส พลัส มีเดีย.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2562. นครปฐม: บริษัท พรินเทอรี่ จำกัด.
- วิมล ชาตะมินา และคณะ. (2553). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. TRF Policy Brief, 6(May), 4-5.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพชรบุรี. (2563). รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดเพชรบุรี ปี 2563. เพชรบุรี: สำนักงาน.
- อภิรักษ์ สนน้อย. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดบุรีรัมย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Best, J. W. (1981). Research in Education. New Jersey: Prentice - Hall.
- WHOQOL Group. (2002). WHO QOL - BREF Introduction, Administration, Scoring and Generic Version of the Assessment. Geneva: WHO.



Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publications.



คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นวารสารวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม สามัญวัดสระเกศ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และคณะครู ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน บริหารการศึกษา และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่



3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ



5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาค้นสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล



เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ่มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)



เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโท (เจ้าจวนจระ) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.



(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจาพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร,
สัมภาษณ์)



(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริจจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).



ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนนโท (จำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอมะเอยีร์ จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานการกักน้ำหนัมน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.



5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSC> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารสิ่งฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม



ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

**บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)**

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล



ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]



ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18 pt)

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

**องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)**

...(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สาระที่ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ... พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย... และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....



สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....